

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МЕХАНІЗМ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ
ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
(Осінні читання)

*Тези доповідей та повідомлень учасників
Всеукраїнської курсантсько-студентської
наукової конференції
2 листопада 2012 р.*

Львів
2012

УДК 34
ББК 67
М52

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 3 від 24 жовтня 2012 р.)*

Відповідальний за випуск –
Процюк О.М.,
*науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

М55 Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства (Осінні читання): тези доповідей та повідомлень учасників Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 240 с.

Збірник містить тези доповідей та повідомлень, які внесено до програми традиційних «Осінніх читань», що проводитимуться у рамках Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції на тему «Механізм правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства» у Львівському державному університеті внутрішніх справ 2 листопада 2012 р. Учасники конференції – курсанти, студенти, магістранти, які роблять перші кроки у своїй науковій діяльності.

Тези опубліковано в авторській редакції.

УДК 34
ББК 67

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2012

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
до учасників Всеукраїнської
курсантсько-студентської наукової конференції
«Механізм правового регулювання
правоохоронної та правозахисної діяльності
в умовах формування громадянського
суспільства (осінні читання)»

Шановні колеги! Дозвольте Вас так називати, бо саме вміння критично оцінювати засвоювані знання, аналітично їх зіставляти і робити власні висновки вирізняють Вас з-поміж інших і дають змогу максимально наблизитися до когорти вибраних часом, але іноді не визнаних сучасниками – родини науковців.

Вітаю Вас із початком чергового щорічного засідання Всеукраїнської курсантсько-студентської наукової конференції, присвяченої обговоренню надзвичайно актуальної проблеми – організації та налагодження функціонування механізму правового регулювання правоохоронної та правозахисної діяльності в умовах формування громадянського суспільства в нашій державі.

Ця конференція є доброю нагодою поділитися зі своїми колегами першими здобутками у сфері самостійної дослідницької роботи, знайти однодумців і друзів, адже всіх присутніх у цій залі об'єднує єдина мета – побудувати розвинену правову демократичну державу та сформувати громадянське суспільство. Ви вкотре вже маєте нагоду розглянути й обговорити актуальні питання розвитку правової системи України, а також роль у цьому юридичної, економічної та психологічної науки і освіти. Я вдячний всім, хто прибув до нас із різних міст України для того, щоб обмінятися своїми науковими розробками та поглядами.

Сьогодні молодих науковців особливо цікавлять актуальні питання реформування кримінального судочинства в умовах прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, що свідчить про реалізацію новаторства у законотворчості та наближення правового регулювання кримінальної процесуальної діяльності до міжнародних стандартів. Це чисте полотно для нових наукових досліджень, причому не тільки у сфері юриспруденції, а й

економіки, що є основою функціонування будь-якої держави, та психології – науки про основу всього суцього – людину.

Усі зусилля науково-педагогічних працівників нашого навчального закладу спрямовані на плекання науково обдарованої молоді, адже саме Ви є рушійною силою, яка зможе вивести розвиток держави на якісно новий рівень у правовому, соціально-економічному, технологічному, культурному, освітньому напрямках. Сьогодні наука – це одна з основних ознак вищої школи. І наш університет цілком виправдовує свій статус. Ми не тільки даємо знання та готуємо професійних юристів, економістів і психологів, а й успішно конкуруємо на ринку наукової продукції.

Щиро вітаю Вас із можливістю поспілкуватися в колі однодумців. Сподіваюся, що в процесі роботи конференції певною мірою вдасться висвітлити актуальні нині питання юридичної, економічної, психологічної наук або ж виявляться нові особливо гострі проблемні моменти, що потребують вивчення і розв'язання.

Бажаю усім плідної праці та інтелектуального задоволення, радості від зустрічі з колегами, наукових звершень, а гостям окремо хочу побажати приємних вражень від перебування у нашому навчальному закладі.

Здоров'я Вам і Вашим рідним, наполегливості та успіхів!

Михайло Цимбалюк,
ректор
Львівського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
генерал-лейтенант міліції

Анастасія Апетик,
студентка
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ НАУКИ НІМЕЦЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Інституціоналізація і розвиток науки адміністративного права в Німеччині припадає на першу половину XIX століття. Однак, детальний розгляд ретроспективних форм правового регулювання публічно-управлінських відносин в межах даної політико-територіальної організації публічної влади дозволяє стверджувати про існування своєрідного протоправового інституту, синхронного за предметною проблематикою – камералістика та наука поліцейського права, виникнення котрих датується XVIII ст.

Предметом ґносеологічного аналізу камералістики (від нім. «kameralistik» – управління скарбницею та майном, від лат. «самега», що означає двірцева, державна, князівська скарбниця) як правової науки виступали шляхи вирішення дисонансу між перманентно-зростаючими потребами у фінансах для утримання держави, чиновників і війська та фактичною відсутністю адекватних за продуктивністю джерел поповнення державної казни [4]. У цілому ж слід зазначити, що саме камералістика передусім забезпечувала раціональне управління державним майном. Саме ця обставина (управлінська) свідчить про зв'язок камералістики та сучасного адміністративного права Німеччини.

Історично обумовлений поділ камералістики на «стару» (вивчала питання фінансів, економіки господарства) та «нову» (питання поліції, мануфактурної, гірничої справи тощо), що стався у середині XVIII ст. «Нова» камералістика, орієнтуючись у той час на розуміння поліції як управління містом, державою, по суті займалась питаннями державного управління (державної політики) у різних сферах суспільного життя [1].

Подальший розвиток камералістики супроводжується диференціацією та виокремленням окремих спеціалізованих галузей юридичної доктрини. Так, для формування, в подальшому самостійної, науки адміністративного права великого значення набуло виокремлення з камералістики науки поліцейського права (або поліцейської науки) [2, с. 20].

Основними представником поліцейської науки на той час був Йоганн Генріх Готтліб фон Юості (1717–1771), численні праці якого були присвячені дослідженню внутрішніх аспектів державного управління, що має на меті загальне благо, щастя кожної окремої людини і

всього суспільства. Оскільки економічна діяльність, що породжує конкуренцію, роз'єднує і роз'єднує людей, держава як особливий соціально-політичний інститут повинно було взяти на себе завдання приведення їх до згоди [3, с. 11–15].

Юсті вважав, що поліція та юстиція – це дві частини одного цілого, а їх функціонування повинно бути прерогативою одних і тих же органів. Проте суспільна практика в той період не давала можливості розмежувати поліцію та юстицію. Концептуальною пропозицією Юсті виступала також ідея щодо координації приписів юрисдикційних та фінансових актів національного законодавства [2, с. 20].

З другої половини XIX ст., зокрема в Німеччині, почалась активна розробка адміністративного права – як німецького, так і інших держав. Число праць з адміністративного права сягнуло десятків. Кожна з німецьких держав, особливо Прусія, Баварія, Саксонія, Вюртемберг, Гессен, мали своїх коментаторів, систематиків і тлумачів адміністративного права.

Георг Мейєр у праці «Підручник німецького адміністративного права», виданій в 1883 р., прагнув насамперед до точних формулювань адміністративно-правових понять, юридичних інститутів. До числа його здобутків належать визначення внутрішнього управління, а також адміністративного права як системи юридичних норм, що регулюють управління. На думку Г. Мейєра, наука про управління поділяється на дві частини: 1) адміністративне право, що вивчає юридичні принципи управління; 2) адміністративна політика, що вивчає принципи доцільності. Автор виклав тільки першу частину, що ж стосується адміністративної політики, то вона залишилася без відповіді. Німецькі вчені переважно вивчають тільки право внутрішнього управління, вважаючи право воєнне, фінансове, судове предметом самостійних дисциплін [2, с. 21–22].

У XIX ст. розвиток вчення про управління досяг високого рівня завдяки науковим дослідженням таких учених, як Р. фон Моля та Л. фон Штейна.

Одним з найбільш серйозних і цікавих дослідів в цьому напрямку є спроба Роберта фон Моля примирити самостійне існування науки поліції з вимогами теорії правової держави. Тритомний твір Моля «Наука поліції на засадах правової держави» представляє собою найвищою мірою солідне, не втративши і понині свого значення, явище в минулій історії поліцейського права. Воно в значній мірі підготувало ґрунт для нового плідного руху, результатом якого була корінна реформа в системі науки [5].

Наука адміністративного права кінця XIX–початку XX ст. у широкому розумінні включала вчення про всю сукупність юридичних

норм, які визначали діяльність адміністративних органів. З предмета дослідження вилучалися норми про державний устрій, судову діяльність, судочинство. До системи цієї науки відносили військове управління, міжнародне, фінансове, церковне та внутрішнє управління.

Важливим питанням була діяльність адміністративних інституцій щодо застосування адміністративно-правових норм (форми управління). Окрім цього, наука адміністративного права включала адміністративну юстицію як особливу форму вирішення спірних питань, що виникали у процесі адміністративної діяльності. Три вказані блоки утворювали загальну частину науки адміністративного права.

До особливої частини науки адміністративного права входили розділи: 1) про поліцію безпеки; 2) про народне здоров'я; 3) про духовний розвиток; 4) про економічний добробут [2, с. 23].

Так поступово в надрах науки управління, поліцейського права та державного права виникає наука адміністративного права.

У зазначений період наука адміністративного права поступово перетворювалася на самостійну дисципліну. На базі німецької школи розвивалася адміністративно-правова наука і в інших європейських державах.

1. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т.О. Коломоець. – К.: Істина, 2009. – 480 с.

2. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах. Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавн. «Юридична думка», 2004. – 584 с.

3. Галлиган Д., Полянский В.В., Стариков Ю.Н. Административное право: история развития и основные современные концепции. – М.: Юрист, 2002.

4. Энциклопедический словарь Брокгауз и Ефрон: в 12 тт. – М.: «Советская энциклопедия», «Большая Российская энциклопедия», 1991–1996.

5. Robert von Mohl: «Die Polizeiwissenschaft von den Grundsätzen des Rechtsstaates». Три тома. Это сочинение выдержало три издания: 1-е (2-х т.) в 1832 г., 2-ое (в 3-х т.) в 1844 г. и 3-е (значительно переработанное) в 1860 году.

Тимур Бакурідзе,
курсант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ РЕЛІГІЙНИХ ТА НЕОРЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Україна є багатоконфесійною державою, де діє понад 27 тис. релігійних організацій, які представляють більше ніж сотню конфесій.

Також слід зазначити, що в Україні адміністративна влада держави не має жодного впливу, а також зовсім не втручається в діяльність релігійних організацій.

На сьогодні не останнє місце займають в правовій науці питання діяльності релігійних організацій в Україні. Тому, на нашу думку, необхідно виконати наступні завдання: дослідити основні принципи, на яких будує свої відносини держава з релігійними організаціями; проаналізувати правове становище релігійних організацій в Україні; дослідити які самі проблеми існують в державі при утворенні релігійних сект та нерелігійних об'єднань. Протидія вищенаведеним правопорушенням.

Згідно ст. 7 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» [1]: релігійною організацією в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій.

Метою утворення релігійних організацій є задоволення релігійних потреб віруючих громадян, тобто створення умов для того, щоб віруючі громадяни не тільки мали можливість колективно сповідувати свою релігію, зокрема брати участь у богослужінні, а й за допомогою цих організацій реалізувати приписи своєї релігії у повсякденному житті, вільно, але цивілізовано їх пропагувати і поширювати [2].

Існують певні релігійні громади, які є місцевими релігійними організаціями. Але це поняття не відноситься до розміщення релігійної громади на місцевості.

Релігійне управління (центр) – центральний виконавчо-розпорядчий церковний орган, який репрезентує релігійні об'єднання (церкву).

Релігійні управління утворюються на з'їздах, конференціях релігійних об'єднань і діють за статутами прийнятими цими з'їздами (конференціями). З моменту державної реєстрації статуту релігійне управління набуває правоздатності юридичної особи і через свої, обрані чи призначенні органами в межах наданих їм статутом повноважень, здійснює керівництво підпорядкованими йому релігійними організаціями.

Створювати державні навчальні заклади мають право тільки релігійні управління і центри, котрі мають зареєстрований статут з відповідним положенням, згідно з яким це управління має право створювати духовні навчальні заклади [3]. Це стосується і зарубіжних релігійних центрів, що мають свої представництва в Україні.

Студенти й учні, що навчаються в духовних начальних закладах користуються рядом пільг на рівні зі студентами та учнями державних начальних закладів: на відстрочку в проходженні військової служби; з оподаткування; на включення часу навчання до трудового стажу.

Релігійні об'єднання – це діючі в Україні церкви (Українська православна церква, Українська греко-католицька церква, Всеукраїнський союз християн віри євангельської п'ятидесятників та ін.), які представленні своїми центрами (управліннями), що мають власні назви відповідно до зареєстрованих статутів [4].

Виходячи з вищевикладеного слід зазначити, що є відсутнім прямий адміністративний вплив на церкву з боку державних органів. Якщо релігійна громада існує взагалі, не повідомляє державу про свою культову діяльність, а це не є порушенням законодавства, то на відміну від регламента діяльності об'єднань громадян, взагалі виключається можливість державних органів жодним чином впливати на таку діяльність, аж доки не буде виявлено її суспільно шкідливих ознак.

Але, все вищевикладене більше стосується діяльності релігійних формувань та організацій, які існують на території України. Виходячи з того, що в нашій державі також існують релігійні формування, що являють собою нерелігійні культи, то слід також вказати на їх існування та діяльність.

Ряд нерелігійних формувань порушують гарантовані Конституцією України права людини. Жорстка ієрархія в них, авторитарна структур, беззастережне підпорядкування членів організації абсолютній владі лідерів, у тому числі шляхом погроз, шантажу, примусу, суперечності загально визначених в суспільстві демократичним устоям [5].

Діяльність певних новітніх релігійних рухів може розцінюватись, як загроза національній безпеці у масштабах країни та окремої особи, тому вимагає негайного реагування з боку державних органів влади на всіх рівнях. До таких заходів відносяться:

- 1) доповнити ЗУ «Про свободу совісті та релігійні організації», зокрема слід розробити реально діючий механізм виявлення та в подальшому заборони діяльності небезпечних для суспільства та окремих громадян релігійних організацій, а також захист громадян від застосування незаконних методів залучення членів (психологічний тиск, гіпнотичні дії тощо).

- 2) розробити механізм виявлення та заборони розповсюдження та поширення релігійними організаціями літератури антидержавного характеру.

3) встановити контроль за економічною діяльністю сект та нерелігійних формувань.

При виконанні вищевикладених пропозицій може з'явитись низка проблем пов'язана з тим, що держава не втручається у діяльність релігійних організацій.

Підводячи підсумок слід сказати, що контроль за ідейною та фінансовою діяльністю релігійних організацій повинен мати місце в сучасній державі, з метою зниження рівня злочинності на релігійному підґрунті, зниження антидержавних думок, зведення нанівець злочинних дій тоталітарних релігійних сект. Для цього необхідно було б не тільки вдосконалити чинне законодавство, а й створити державний орган виконавчої влади, який би здійснював цей контроль.

1. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – Ст. 283.

2. Бондаренко В.Д. Становлення громадянського суспільства і церкви в Україні / В.Д. Бондаренко // Збірник наукових праць. – К. : Інститут філософії ім. Сковороди. – С. 56–63.

3. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Вайг Б. Ставлення держави до сект та нових релігій / Б. Вайг // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 10. – С. 73–76.

5. Петрина В. Використання досвіду країн Європи для захисту українського суспільства та прав і свобод громадян від антиконституційних дій з боку неокультів / В. Петрина // Українська національна ідея: релігії і перспективи розвитку. – Львів: НАН України, 1999. – С. 101–107.

Вадим Барчук,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ПОНЯТТЯ І ВИДИ КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ ТА АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇХ ВЧИНЕННЯ

Подолання корупції в Україні є найсерйознішою проблемою, нерозв'язання і загострення якої визначає міжнародне становище на-

шої держави та її політичний імідж у світі [1]. Важливу роль у протидії корупційним проявам відведено адміністративному законодавству. Про це свідчить спрямованість Закону України від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI (далі – Закон) на широке застосування адміністративної відповідальності за корупційні та інші діяння, що пов'язані з корупцією. Таким чином, з тексту Закону випливає, що корупційними правопорушеннями є умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною в частині першій статті 4 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Нове визначення корупційного правопорушення є набагато ширшим, ніж попереднє, яке було у Законі України «Про боротьбу з корупцією». Корупційне правопорушення може полягати у різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю діяннях – злочині, адміністративному правопорушенні, цивільно-правовому делікті чи дисциплінарному проступку, за які відповідно передбачена одна з чотирьох видів юридичної відповідальності – кримінальну, адміністративну, цивільно-правову чи дисциплінарну [2, с. 6]. Діяння, за визначенням, не може бути визначено корупційним, якщо воно: не відповідає визначеному в Законі опису дії чи бездіяльності або є необережним, або є умисним, але не вчинене з метою, визначеною в законі, або вчинено особою не зазначеною у статті 4 Закону, або законом не встановлена кримінальна, адміністративна, цивільно-правова чи дисциплінарна відповідальність, а передбачена, наприклад, конституційна, господарсько-правова, фінансово-правова відповідальність, або лише цивільно-правова, або лише дисциплінарна [3, с. 24–25]. Той факт, що певні діяння не відповідають встановленим в законі ознакам корупційного правопорушення, означає що їх вчинення не тягне за собою будь-яких спеціальних правових наслідків вчинення корупційного правопорушення, а може тягнути лише ті правові наслідки, які визначені у відповідних санкціях статей КК України, КУпАП та в інших положеннях цих кодексів, які не є спеціально антикорупційними [4, с. 31].

Корупційні діяння можуть бути вчинені також в інших формах, зокрема в таких, що потребують додаткового визначення законодавством. Боротьба з проявами корупції має ґрунтуватися на поєднанні профілактичних, правоохоронних і репресивних заходів. При цьому пріоритет повинен надаватися профілактичним заходам загально соціального й спеціального кримінологічного спрямування [5]. Згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» за

№ 1508-IV від 11 червня 2009 року, до Кодексу України про адміністративні правопорушення внесено деякі зміни та доповнено главою 15-Б «Корупційні адміністративні правопорушення». У цій главі названі такі корупційні діяння, що стосуються державних службовців.

Розширено порівняно із Законом України «Про боротьбу із корупцією», перелік видів юридичної відповідальності, до якої може бути притягнутий будь-який суб'єкт відповідальності за корупційні правопорушення. Законодавство допускає можливість притягнення за одне і те саме діяння водночас до кримінальної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності, оскільки ці види відповідальності мають різну правову природу, різні форми реалізації і різні правові наслідки. Так само допускається можливість до притягнення до адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності. Одночасне ж застосування до особи за одне і теж діяння кримінальної та адміністративної відповідальності є недопустимим, оскільки ці види відповідальності мають однакову правову природу, схожі форми реалізації та схожі правові наслідки [6, с. 218–219]. Адміністративна відповідальність у розглянутому законі, на відміну від вчинення корупційних правопорушень передбачена ст.ст. 172-2, 172-3, 172-4, 172-5, 172-6, 172-7, 172-8, 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення [7].

1. Про підсумки парламентських слухань щодо стану боротьби з корупцією в Україні: постанова Верховної Ради України від 05.07.2001 р. // Голос України. – 2001. – 15 серпня.

2. Максимович Р.Л. Коментар Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» / Максимович Р.Л. – Львів 2012. – 254 с.

3. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про заходи запобігання і протидії корупції» / М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2011. – 424 с.

4. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про заходи запобігання і протидії корупції» / М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2011. – 424 с.

5. Роз'яснення від 13.04.2012 про «Основні напрями реалізації у 2012 році Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011–2015 роки».

6. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про заходи запобігання і протидії корупції» / М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2011. – 424 с.

7. Максимович Р.Л. Коментар Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» / Р.Л. Максимович. – Львів, 2012. – 254 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ І ПЕРЕВАГИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Предмет екоаудиту – встановлена екологічна діяльність, захід, умова, система управління навколишнім середовищем і(чи) інформація з цих питань.

Критерії, доказ та дані екоаудиту – політика, практика, методики, вимоги, керуючись якими аудитор зіставляє зібрані під час аудиту докази щодо предмета аудиту. До окремих аспектів еколого-аудиторської діяльності звертались в своїх науково-теоретичних працях українські та зарубіжні вчені, що мають певні напрацювання як у сфері правових засад екологічного аудиту, так і в галузі економічного, технічного, управлінського, системологічного аспектів даної проблематики, фахівці в галузі створення і впровадження систем екологічного менеджменту. Серед них: Р. Адамс, В. Акопян, Л.Б. Агарова, Р.В. Алборов, А. Аренс, С.Л. Байдаков.

До вимог можуть відноситися, але не обмежуватися ними, вимоги стандартів, провідних указівок, встановлені організаційні вимоги, а також вимоги законодавчих і (чи) нормативних актів [1, с. 41].

Доказом аудиту є інформація, протоколи, інші констатації фактів, що можуть бути перевірені. Доказ аудиту, що може бути якісним чи кількісним, використовується аудитором для визначення того, чи задовольняються критерії аудита. Доказ аудиту, як правило, збирається шляхом інтерв'ю, вивчення документів, спостереженням за діяльністю і її умовами, одержання наявних даних результатів вимірів і (чи) іспитів, іншими способами в рамках сфери поширення аудита.

Дані аудиту – це результати оцінювання зібраних доказів аудита, зіставлені з зібраними критеріями аудита. Дані аудиту є основою звіту про аудит [3, ст. 297].

Робочі документи. До робочих документів, що потребуються для спрощення виконуваних аудитором досліджень, можуть відноситися:

- а) форми для документування доказів і даних аудиту;
- б) методики і переліки контрольних питань, що повинні використовуватися для оцінювання елементів системи;
- в) протоколи засідань.

Робочі документи повинні зберігатися, щонайменше, до завершення аудиту, а ті, котрі містять конфіденційну чи приватну інформацію,

цію, повинні бути належним чином захищені членами аудиторської групи від несанкціонованого доступу.

Аудиторська група – група аудиторів чи один аудитор, призначені для здійснення визначеного екоаудиту. Один аудитор зі складу аудиторської групи виконує функцію ведучого (головного) аудитора [2, с. 42].

До складу аудиторської групи також можуть входити технічні експерти й аудитори-стажисти на підставах, прийнятних для замовника, об'єкту аудиту і ведучого аудитора.

Ведучий аудитор з екології – особа, кваліфікована для здійснення екологічних аудитів і виконання відповідних функцій управління.

Кваліфікаційні вимоги до ведучого аудитора з екології викладені в ДСТУ ISO 14012.

Ведучий аудитор відповідає за забезпечення ефективного і результативного проведення і завершення аудиту в рамках сфери поширення та плану аудиту, погоджених із замовником.

У випадку, якщо об'єкт аудиту заперечує деякі пункти плану аудиту, то такі заперечення повинні бути доведені до відома ведучого аудитора. Вони повинні бути усунуті шляхом консультацій між ведучим аудитором, об'єктом аудиту і замовником до початку аудиту. План аудиту повинен бути погоджений зацікавленими сторонами до (чи під час) проведення аудиту [4, с. 298].

Правове регулювання організації та здійснення екологічного аудиту в Україні є новітнім інститутом екологічного права України. Потужним імпульсом для його формування та розвитку стало прийняття 24 червня 2004 року Закону України «Про екологічний аудит», відповідно до якого було внесено зміни до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», а також законодавства про приватизацію. Необхідність розвитку даного правового інституту продиктована практикою еколого-правового будівництва в Україні. Його послідовне впровадження покликане поставити заслін нехтуванню екологічними вимогами в процесі зміни форми власності чи конкретного власника, особливо щодо об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку. Врахування екологічного стану об'єкту в процесі здійснення його екологічного аудиту може відіграти вирішальну роль при формуванні ціни такого об'єкту. Застосування законодавства про екологічний аудит також покликане сприяти поживавленню діяльності щодо створення та впровадження систем екологічного менеджменту на об'єктах різних галузей економіки України, надати більшої наукової обґрунтованості екологічному страхуванню небезпечних для навколишнього середовища видів діяльності та об'єктів тощо.

Разом з цим, перший досвід застосування законодавства про екологічний аудит виявив значні прогалини, суперечності та слабкі

місця відповідного законодавства, а також ті сфери, які потребують розвитку з точки зору більш послідовного впровадження норм Закону України «Про екологічний аудит».

Більшість з цих проблем пов'язана з недостатньою теоретичною опрацьованістю відповідних питань. Жодного правового монографічного дослідження проблем організації та здійснення екологічного аудиту, що було б здійснено в зв'язку з набранням чинності відповідного законодавчого масиву, в Україні проведено не було. Водночас до окремих аспектів еколого-аудиторської діяльності звертались в своїх науково-теоретичних працях українські та зарубіжні вчені, що мають певні напрацювання як у сфері правових засад екологічного аудиту, так і в галузі економічного, технічного, управлінського, системологічного аспектів даної проблематики, фахівці в галузі створення і впровадження систем екологічного менеджменту. Водночас і сьогодні в правовій доктрині бракує цілісного комплексного підходу до правової оцінки ситуації, що склалась у відповідній сфері і до визначення шляхів подальшого розвитку цього інституту.

1. Новак У.П. Роль екологічного аудиту в контексті інтеграції України до світової організації торгівлі // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.5 – С. 38–43.

2. Басанцов І.В., Пантелейчук О.С. Екологічний аудит в Україні: актуальність, проблемні питання та напрями удосконалення // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 38–46.

3. Федунік У.П. Екологічний аудит: питання теорії і практики // Науковий вісник НЛТУ України. Збірник науково-технічних праць. – 2005. – Вип. 15.4. – С. 295–301

4. Закон України «Про екологічний аудит» №1862-IV від 24.06.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>

Павло Бачинський,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ: РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

В силу останніх змін у правотворчій діяльності нашої держави, актуальним є запровадження, поряд з правовим інститутом злочину, інституту кримінальних проступків. Запровадження інституту кримі-

нального проступку в правову систему України пов'язане з реформуванням ряду галузей права, зокрема, конституційного, кримінального, адміністративного.

Створення інституту кримінальних проступків є етапом гуманізації кримінального права, оскільки в кримінальні проступки «перетворюватимуться» не лише деякі адміністративні проступки, але й нетяжкі злочини. При цьому, слід зазначити, що існує небезпека можливої «криміналізації» соціальної активності населення внаслідок перетворення окремих адміністративних правопорушень у кримінальні проступки [4].

В нормах процесуального закону, а саме в п. 7 ч. 1 ст. 3 КПК України передбачена вказівка про створення норм матеріального права, а саме Закону України «Про кримінальні проступки» [3, с. 6]. Але дослідивши норми Конституції України, необхідно зазначити те, що в її положеннях йдеться лише про поняття «злочину» і немає місця «кримінальному проступку», що створює колізію норм [4].

Згідно нових змін, злочини і кримінальні проступки мають стати різновидами кримінального правопорушення.

Новий КПК України не визначає розмежування між злочином та кримінальним проступком, а вказує лише на відмінність в кримінальному провадженні. Таке розмежування передбачено проектом Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків».

Чинним КК України визначено, що злочином є передбачене Кримінальним Кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [1, с. 14].

Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» встановлює, що кримінальним проступком є діяння, за яке передбачене покарання у виді громадських робіт, або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

Зміст кримінальних проступків становлять два види людської поведінки:

1) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України відносяться до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

2) діяння передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо) [6, с. 4].

Важливим є те, що запровадження нового правового інституту передбачає розробку всіх елементів і ознак кримінального проступку – об'єкта посягання, об'єктивної сторони, його суб'єкта та суб'єктивної сторони, але законодавець залишив у розумінні кримінального проступку характеристику злочину.

Про однакову правову природу злочину і кримінального проступку свідчить те, що загалом слово «злочин» у тексті КК України підлягає заміні на слово «кримінальне правопорушення» у 180 випадках, а окремо про злочин є необхідність згадати лише у кількох випадках.

Слід також зазначити, що незакінчений кримінальний проступок (готування до кримінального проступку та замах на кримінальний проступок) не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Визначено, що основним покаранням за вчинення кримінальних проступків є штраф. У разі неможливості сплати штрафу, як покарання за вчинення кримінального проступку, суд може замінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку: 10 годин громадських робіт за один встановлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Проблемною, але досить цікавою є думка про введення нової форми кримінальної відповідальності за вчинення кримінального проступку – кримінального стягнення. Ця форма, зокрема, може дозволити вирішити питання про кримінальну відповідальність юридичних осіб, що передбачено численними актами міжнародного права, в тому числі Конвенціями Ради Європи та Європейського Союзу [5].

Дослідивши аспекти даної теми, можна зробити висновок, що хоча запровадження інституту кримінального проступку докорінно змінює наше уявлення про каральну систему України, це є важливим етапом правотворчості нашої держави і, спираючись на досвід інших країн, внесе позитивні зміни у правозастосовну діяльність.

1. Кримінальний кодекс України: Зі змінами та доповненнями станом на 15 квітня 2010 року / уклад. проф. В.І. Тютюгін. – Х.: Право, 2010. – 432 с.

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc_4_1?pf3511=42733.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. – К.: ТОВ «ВВІП Нотіс», 2012 – 292с.

4. Юридичний вісник України № 23. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://smi.liga.net/articles/2012-06-14/5758078-krim_nalniy_prostupok_1_v_dver_sprava.htm

5. Юридичний вісник України № 27. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.yuricom.com/ua/analytical_information/?id=11843

6. Концепція реформування кримінальної юстиції України. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=311%2f2008&myid=4/umfpegznhhsth.zi2ewza.hdlposfggkrb11c>.

Тетяна Беркій,
студент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПИТАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Питання про моральне ставлення людини до тварин набуло в останні десятиліття великої актуальності. Адже жорстоке поводження з тваринами суперечить гуманістичним засадам суспільного буття, негативно впливає на моральні засади суспільства в частині ставлення до тварин, сприяє поширенню жорстокості серед дітей та молоді.

Проблема жорстокого поводження з тваринами залишилася без належної уваги з боку кримінально-правової теорії. Це питання в основному розглядали на рівні коментарів до ККУ, розділів у підручниках, навчальних посібниках такі вчені: Ю.М. Антонян, М.Й. Коржанський, В.О. Навроцький та ін. В той же час, Верховним Судом України практика розгляду складу злочину, передбаченого ст. 299 КК України, не узагальнювалась. Таким чином, дослідження питань складу злочину, який передбачено ст. 299 КК України, є актуальним і має як теоретичне, так і практичне значення.

Жорстоке ставлення людини до тварин упродовж багатьох століть не піддавалося моральному аналізу й громадському осуду. Воно мало силу звички. Якщо первісні люди вбивали тварин для харчування або захищаючись від них, то згодом їх стали вбивати і без потреби, часто для забави. Жвавому обговоренню проблеми «прав» тварин передувала публікація книг англійського філософа і релігійного діяча Самюеля Кларка (1675–1729) «Моральний статус тварин».

Слід сказати, що на сьогоднішній день зовсім не прослідковується покращення становища тварин у світі, зокрема і в Україні. Дане питання намагались врегулювати на законодавчому рівні. Наприклад, у Кримінальному Кодексі України є стаття 299, в якій йдеться про жорстоке поводження з тваринами. Проте, як видається, для сьогоднішньої ситуації цієї статті замало [2, с. 248].

В ч. 1. ст. 299 ККУ говориться, що знущання над тваринами, що відносяться до хребетних, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування зазначених тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців.

Виходячи зі змісту даної статті, перш за все потрібно з'ясувати визначення поняття « тварини». Відповідно до Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», тварини – біологічні об'єкти, що відносяться до фауни: сільськогосподарські, домашні, дикі, у тому числі домашня і дика птиця, хутрові, лабораторні, зоопаркові, циркові. В свою чергу, об'єктом даного злочину є моральні засади суспільства в частині ставлення до тварин. Небезпека цього злочину полягає в тому, що жорстокість проявлена до тварин, стає нормою поведінки, поширюється і на взаємини з людьми, відіграє негативну роль у вихованні молоді. Предметом злочину є тварини, що належать до хребетних. Хребетні – це здатні рухатись і відчувати живі організми, які мають спинний хребет, утворений ланцюгом кісток або хрящів, що йде вздовж спини і містить у собі спинний мозок. До них належать риби, птахи сухопутні істоти. Предметом аналізованого злочину можуть бути як домашні (кіт собака), дикі (вовк, лисиця, орел) та сільськогосподарські (корова, кінь) тварини. Не мають кримінально правового значення наявність чи відсутність у таких тварин господарів, їх перебування в стані природної свободи чи в неволі, господарське призначення, стан організму тощо.

Об'єктивна сторона злочину може виражатися у двох формах:

1) жорстоке поводження з тваринами – це знущання над тваринами, вчинене із застосуванням жорстоких методів або з хуліганських мотивів, а також нацькування тварин одна на одну, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів;

2) нацькування тварин одна на одну – це дії, спрямовані на те, щоб примусити битися, кусатися, іншим чином змагатися тварин між собою. Знущання, вчинене із застосуванням жорстоких методів, означає завдання тварині болю, страждань шляхом нанесення ударів заподіяння ушкоджень, позбавлення їжі або води, впливу термічних факторів, хімічних речовин тощо. Жорстокі методи полягають в безжальному поводженні з твариною, тривалому впливі на неї з метою отримання хворобливого самозадоволення від спостереження за стражданнями тварини [3].

Суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом.

Аналізуючи санкцію ст. 299 ККУ, то видається, слід звернутись до певних законодавчих актів зарубіжних країн. Наприклад, в кримінальному праві Ізраїлю, міститься положення, згідно з яким, особа, яка умисно та незаконно вбиває тварину, спричиняє їй тілесні ушкодження, наносить поранення або отрує, карається позбавленням волі строком на три роки. А КК Франції містить статтю 521-1, яка передбачає покарання за жорстоке поводження з тваринами до 6 місяців ув'язнення та штраф у розмірі 50000 франків за діяння, якщо воно було

вчинене за необхідності і без неї, публічно чи ні, відносно домашньої, прирученої, або тварин, що знаходяться в неволі.

Звідси можна зробити висновок, що санкції за даний вид злочину, які передбачені у ст. 299 КК України, є занадто м'якими, адже в більшості випадків, судом виносяться рішення про накладення невеликого штрафу. Тому доцільно збільшити розмір штрафу (наприклад, до 1000 неоподаткованих мінімумів доходів громадян), а також встановити за дані діяння такі види покарань як обмеження волі та позбавлення волі на строк до 5 років [1, с. 107].

Досвід зарубіжних держав також свідчить, що такі покарання як штраф, арешт, позбавлення волі є характерними для цього виду злочину, а тому цілком виправданим є їх включення в ст. 299 КК України.

Отже, ми повинні робити все необхідне, щоб виховувати майбутні покоління відповідно до норм моралі. Адже, ніяка собака не буває так небезпечна, як підліток, вихований на жорстокості. А для цього перш за все потрібно, щоб дух моралі і закону панував в суспільстві та в державі.

1. Копилян В. А. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами за законодавством окремих іноземних держав // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – № 1. – 2009. – С. 107–114.

2. Тицька Л. Жорстокість як ознака складів злочинів // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – № 55. – 2012. – С. 341.

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невиконання чи неналежного виконання власником чи утримувачем собак чи інших тварин обов'язків з дотримання з ними» 19.05. 2012 р.

Альона Бицюк,
студентка магістратури
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДМОВИ ПРОКУРОРА ВІД ПІДТРИМАННЯ ДЕРЖАВНОГО ОВИНУВАЧЕННЯ В СУДІ

У ч. 3 ст. 264 КПК України від 28 грудня 1960 року йдеться про те, що коли в результаті судового розгляду прокурор прийде до переконання, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого

підсудному обвинувачення, він повинен відмовитися від обвинувачення і у своїй постанові викласти мотиви відмови.

Ч. 2 ст. 282 чинного КПК України передбачено, що суд своєю ухвалою (постановою) закриває справу, якщо прокурор відмовився підтримувати державне обвинувачення, а потерпілий не бажає скористатися правом підтримувати обвинувачення передбаченим ч. 2 ст. 267 КПК України.

Аналізуючи кримінально-процесуальне законодавство України, слід дійти висновків про те, що прокурор відмовляється від підтримання державного обвинувачення: 1) коли не встановлено події злочину; 2) коли відсутній склад злочину; 3) коли не доведено участі підсудного у вчиненні злочину.

Але при наявності вказаних підстав, згідно з ч. 4 ст. 327 чинного КПК України суд постановляє виправдувальний вирок. Отже, виникає певна правова колізія: при відмові прокурора від підтримання державного обвинувачення, суд повинен постановити виправдувальний вирок, а не закривати кримінальну справу (як це передбачено ч. 2 ст. 282 КПК України).

У зв'язку з відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення справа закривається за підставою, яка не належить ні до реабілітуючих, ні до нереабілітуючих. Звісно, особі більш вигідно, щоб щодо неї все таки виносився виправдувальний вирок.

Слід зауважити, що КПК України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року також не вирішує вищезазначеної проблеми і не передбачає винесення виправдувального вироку у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді.

КПК України від 28 грудня 1960 року не врегульовує і таку ситуацію, коли прокурор відмовився від підтримання обвинувачення, а підсудний наполягає на продовженні судового розгляду з метою своєї реабілітації. Закон ставить вирішення зазначеного питання лише в залежність від думки потерпілого, який у разі відмови прокурора від обвинувачення вправі вимагати продовження розгляду справи й підтримувати обвинувачення. З точки зору принципу змагальності необхідно було б і підсудному надати право вимагати винесення виправдувального вироку або продовження розгляду справи з метою своєї реабілітації.

Постає питання, як повинен діяти суд, якщо, на його думку, немає достатніх підстав для відмови від обвинувачення, а прокурор все ж виносить про це постанову. Аналізуючи ч. 2 ст. 282 чинного КПК України, яка передбачає закриття справи судом у зв'язку з відмовою прокурора від державного обвинувачення можна дійти висновку, що ця норма для суду є імперативною. Однак, це суперечить положенню

ч. 3 ст. 323 чинного КПК України, де зазначається, що суд оцінює докази за власним переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом. У зв'язку з цим деякі науковці пропонують закріпити в КПК України право суду перевіряти законність постанови прокурора про відмову від підтримання державного обвинувачення та прийняти власне рішення про постановлення обвинувального чи виправдувального вироку [2, с. 425], а дехто з вчених стверджує, що це призведе до здійснення судом непритаманних йому функцій, що порушує принцип змагальності [1, с. 4].

На мою думку, вирішення судом питання про законність та обґрунтованість постанови прокурора про відмову від підтримання державного обвинувачення не є порушенням принципу змагальності і сприяє встановленню об'єктивної істини у справі та захисту прав потерпілого, якщо така постанова винесена з порушенням чинного законодавства.

Відповідно до абз. 3 п. 5.7. наказу Генерального прокурора України № 5 гн «Про організацію участі прокурорів у судовому розгляді кримінальних справ та підтримання державного обвинувачення» від 19 вересня 2005 року прокурор, який підтримує державне обвинувачення в суді, зобов'язаний завчасно доповідати про необхідність відмови від пред'явленого обвинувачення керівнику прокуратури відповідного рівня або його заступнику. Копію постанови з їхньою відміткою про узгодження долучати до наглядового провадження.

На мою думку, така правова ситуація буде призводити до того, що прокурор всупереч вимогам закону і своєму внутрішньому переконанню, якими він повинен керуватись при підтриманні державного обвинувачення буде змушений виконувати вказівки керівника прокуратури і продовжувати підтримувати державне обвинувачення.

Підсумовуючи вищесказане можна дійти висновку, що як чинний КПК України, так і КПК України від 13 квітня 2012 року недосконало врегульовують питання відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді, а тому потребують подальшого вдосконалення.

1. Лапкін А.В. Проблеми відповідності принципу змагальності у кримінальному судочинстві України відмови прокурора від державного обвинувачення / А.В. Лапкін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stride.com.ua/stride/ur/data/2007_u_6_104_problemi_vidpovidnosti_printcipu.doc

2. Фінько В.Д. Функції прокурора в судових стадіях кримінального процесу / В.Д. Фінько // Проблеми правового забезпечення економічної та соціальної політики в Україні: матеріали наук.-прак. конф. – Х.: НЮАУ ім. Я. Мудрого, 2005. – С. 425–429.

Ірина Білик,
студентка
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРАВО НА ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно з ч. 4 ст. 13 Конституції України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання, соціальну спрямованість економіки. Всі суб'єкти права власності рівні перед законом. Розробка Цивільного та Господарського кодексів стала передумовою для проведення систематизації законодавства України, яке регулює підприємницьку діяльність. За останні роки в Україні була прийнята значна низка нормативних актів, які регулюють діяльність окремих видів суб'єктів підприємницької діяльності. Але вони загалом регулюють лише створення та діяльність юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Що ж стосується правового регулювання підприємницької діяльності фізичних осіб, то під правове регулювання підпало лише обмежене коло відносин з участю цих суб'єктів.

Фізичні особи України мають законодавчо встановлене право на здійснення самостійної, систематичної, на власний ризик діяльності з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг з метою отримання прибутку, якщо дана фізична особа не обмежена у правоздатності або дієздатності та зареєстрована належним чином в органах державної влади.

Суб'єкти малого підприємництва мають суттєву перевагу над платниками податків у великому бізнесі: вони можуть самостійно обрати спосіб оподаткування, обліку та звітності з-поміж кількох варіантів – загальної системи та кількох спрощених.

Державна реєстрація фізичних осіб – підприємців відбувається у п'ять етапів: 1. Реєстрація у державного реєстратора; 2. Реєстрація в податковій інспекції; 3. Реєстрація у Пенсійному фонді України; 4. Реєстрація у фондах соціального страхування; 5. Реєстрація у відділі статистики.

Відповідно до п. 1 ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV (зі змінами та доповненнями, за текстом – Закон № 755-IV) державна реєстрація фізичних осіб – підприємців – це засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Зако-

ном, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру [4].

Державна реєстрація фізичних осіб – підприємців проводиться державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця.

Державний реєстратор вносить до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця на підставі відомостей реєстраційної картки на проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця є датою державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Строк державної реєстрації фізичної особи – підприємця не має перевищувати двох робочих днів з дати надходження документів для проведення державної реєстрації фізичної особи – підприємця.

Вся історія розвитку суспільного виробництва свідчить і доводить, що найбільш ефективно підприємства функціонують в умовах цивілізованого ринку, для якого характерна наявність різноманітних форм власності, здорова конкуренція, монополізація економіки, вільне ціноутворення, наявність розвиненої ринкової інфраструктури, перевага споживача в порівнянні з виробником і інші необхідні атрибути. Саме тому сьогодні тема розвитку вітчизняних підприємств є однією з найактуальніших для України.

Згідно Господарського кодексу України підприємництво визначено як безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством [1].

Все більше підприємств адаптуються до ринку і починають випускати ту продукцію, що дійсно влаштовує покупця. Адаптація господарської діяльності підприємств до ринкових умов стає ключовою проблемою української економіки, від її вирішення залежать як найближчі, так і віддалені перспективи соціально-економічного розвитку країни.

За статистичними даними за 2010 рік Державного комітету статистики 47,1% підприємств України були збитковими. Підприємства та організації України у січні–травні 2010 року збільшили фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в 2,1 рази порів-

няно з аналогічним періодом 2009 року – до 20,166 млн грн (у січні-травні 2009 року – 9,673 млн грн).

У січні-травні 2010 року 52,9% підприємств України працювало успішно і отримали 63,58 млрд грн прибутку, що на 14,6% більше, ніж за аналогічний період 2009 року. У той же час збитково працювало 47,1% підприємств. Їхні збитки за п'ять місяців 2010 року знизилися на 5,2% в порівнянні з січнем-травнем 2009 року – до 43,414 млн грн. Збиток підприємств України за той же період 2009 рік склав 31,56 млрд грн. [2].

Дані свідчать про покращення ефективності функціонування підприємств, тобто раціональніше управління доходами і витратами, що сприяє уникненню часової та просторової незбалансованості грошових потоків.

Оскільки малий бізнес мобілізує значні фінансові й виробничі ресурси населення (у тому числі трудові й сировинні), то за його відсутності не були б використані дані ресурси. Про можливості малого бізнесу в цьому плані свідчить досвід економічно розвинутих країн. На малий бізнес припадає до 90–95% усіх підприємств і до 20–60% валового національного продукту. Особливу роль відіграє мале підприємництво в сфері послуг і торгівлі. В нашій країні працюють над створенням сприятливих умов для малого бізнесу, одним з найяскравіших прикладів є прийняття Податкового кодексу, де введено пільги та оптимальні розміри податків.

В Україні держава залишила за собою пакети акцій певної частини приватизованих підприємств. Як правило в акціонерному товаристві (АТ), у яких держава зацікавлена, вона залишила у своїй власності пакети акцій у розмірі 26% статутного фонду. Володіння такими пакетами дає можливість блокувати небажані зміни в статуті АТ, проведення його реорганізації. Тобто в держави залишилися певні важелі реального впливу на діяльність АТ. Але враховуючи економічну реальність слід констатувати, що держава в Україні є поки ще не пасивним акціонером. До цього часу не створено механізму ефективного управління державними частками власності [3, с. 5–7].

Отже, серед великої кількості організаційних форм підприємства однією з найбільш ефективних та корисних для країни, яка розвивається в ринковій економіці є мале та середнє підприємство, розвиток якого на жаль залишається незадовільним в нашій державі. Цю проблему можна назвати, як одну з найголовніших для української економіки на сучасному етапі тому її вирішення повинна приймати держава, забезпечуючи необхідні умови та підтримуючи вітчизняного малого та середнього виробника. Існує проблема розвитку та функціонування

великих державних підприємств, а також тих, які було приватизовано без отримання бажаних результатів.

1. Господарський кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Соціально-економічне становище України за січень 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

3. Мадзігон В.М. Підприємництво / В.М. Мадзігон // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7. – С. 3–12.

4. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 р. № 755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Андрій Білоус,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР

Законодавство багатьох країн світу містить положення про можливість укладення шлюбного договору (контракту). В різних країнах інститут шлюбного договору (контракту) має свої особливості. Основною ж метою шлюбного договору є надання подружжю досить широкого кола можливостей для визначення своїх майнових відносин для того, аби воно мало змогу відступити від правового режиму майна, який встановлюється законом і починає діяти автоматично з моменту укладення шлюбу.

На жаль, український законодавець не закріпив у СК України дефініції шлюбного договору. Легальне визначення цього виду договору сприяло би більш чіткому розумінню його сутності та специфіки.

Основне значення шлюбного договору полягає в урегулюванні майнових відносин подружжя відповідно до їх волі, з урахуванням їхніх особистих поглядів на взаємовідносини у сім'ї. Шлюбний договір змінює встановлений законом режим майна подружжя і встановлює договірний режим їхнього майна. Цей договірний режим є допоміжним регулятором: він діє лише за бажанням подружжя і лише щодо визначеного у ньому кола відносин.

У нашій країні укладання шлюбного контракту було передбачене ще у Кодексі про шлюб та сім'ю 1969 року, а саме – Законом від 23 червня 1992 року до Кодексу було внесено ст. 27. Порівняно із сучасним Сімейним кодексом України від 10.01.2002 року ця норма була менш опрацьованою та достатньою мірою не регулювала зазначені соціальні відносини, адже на даний час їх регулює вже ціла глава – Глава 10 «Шлюбний договір».

Законодавство вимагає (стаття 94 Сімейного кодексу України), щоб шлюбний договір укладався у письмовій формі і нотаріально посвідчувався. Це важливо як для визначення дійсності договору, так і моменту, з якого договір набирає чинності.

У випадку недодержання вимоги законодавства про нотаріальне посвідчення шлюбного договору, відповідно до вимог статті 215 та 203 Цивільного кодексу України, зазначений договір може бути визнано недійсним.

На даний момент статтею 92 Сімейного кодексу України передбачена можливість укладання шлюбного договору не лише нареченими, а й подружжям, яке вже перебуває у шлюбі.

При цьому необхідно звернути увагу, що стаття 95 Сімейного кодексу України розмежовує два моменти, з яких договір набирає чинності, зокрема:

- якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу (з дотриманням нотаріальної форми), то він набирає чинності у день реєстрації шлюбу;

- якщо ж шлюбний договір укладено подружжям (особами, які вже перебувають у шлюбі), – він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення.

Відповідно до ч. 2 ст. 92 Сімейного кодексу України, на укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріально.

До набрання чинності Сімейного кодексу України така згода батьків неповнолітньої особи або інших її законних представників могла бути виражена в окремій заяві або шляхом запису такої згоди на зворотному боці екземпляру шлюбного договору, який залишався у нотаріуса. Згідно із новим законодавством такий порядок змінено, адже згода має бути нотаріально засвідчена.

Що стосується змісту шлюбного договору, то вимоги до нього чітко встановлено статтею 93 Сімейного кодексу України, а саме:

- зміст шлюбного договору обмежено виключно майновими відносинами;

– шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя та відносини між ними й дітьми;

– шлюбний договір не може обмежувати встановлені законом права дитини, ставити одного з подружжя у надзвичайно невідгідне матеріальне становище;

– за шлюбним договором не може відбуватись передача права власності на майно, право на яке підлягає державній реєстрації (нерухомість), та є необхідним укладання про це окремого договору.

Крім того, шлюбний договір має ще низку особливостей, у тому числі і стосовно змісту договору, зокрема:

– шлюбний договір може встановлювати право визначення частки кожного із подружжя з відхиленням від принципу рівності часток;

– шлюбний договір може встановлювати підстави виникнення аліментних зобов'язань;

– шлюбний договір може визначати права на проживання у квартирі (будинку) у разі розірвання шлюбу;

– можливість внесення до шлюбного договору змін на вимогу однієї із сторін, за рішенням суду;

– можливість визнання його недійсним відповідно до загальних підстав, визначених щодо правочинів Цивільним кодексом, зокрема тоді, коли він був укладений внаслідок обману чи використання скрутного становища, в якому перебувала одна із сторін договору.

Найбільш суперечливими та обговорюваними є положення ч. 1 та ч. 5 ст. 93 Сімейного кодексу України.

Зокрема, зазначені у ч. 1 ст. 93 Сімейного кодексу України обмеження предмету шлюбного договору лише майновими відносинами нерідко називається таким, що обмежує права сторін у вираженні їх волевиявлень у договорі. У деяких ситуаціях застосування такого обмеження є взагалі спірним, наприклад, у ситуації, коли майбутній дружині гарантується отримання права власності на набуте до шлюбу майно чоловіка за умови її згоди на зміну свого прізвища на прізвище чоловіка.

Зазначена ж у ч. 5 ст. 93 Сімейного кодексу України заборона передавати у власність одному з подружжя нерухоме майно та інше майно, право на яке підлягає державній реєстрації, чітко визначає, що за шлюбним договором таке майно передаватися не може. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що стосовно такого майна шлюбний договір є фактично попереднім договором про передачу майна у власність з обов'язковим укладанням уже основного договору про передачу майна (дарування, купівлі-продажу, довічного

утримання та ін.), однак законодавством не визначений подальший порядок дій подружжя.

1. Сосипатрова Н.Е. Брачный договор: правовая природа, содержание и прекращение // Государство и право. – 1999. – № 3. – С. 74–79.

2. Ульяновко О. Порядок і умови укладання шлюбного договору (контракту) // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 4. – С. 86–89.

3. Фурса С. Договірні взаємовідносини у Сімейному кодексі України та їх вплив на нотаріальний процес // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 11. – С. 56–63.

4. Фурса С. Шлюбний контракт в нотаріальному процесі // Право України. – 2002. – № 5. – С. 53–59.

Ілона Блавацька,

студентка

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ФРАНЦІЇ

Як зазначено в Конституції Франції 4 жовтня 1958 року «Франція являється неподільною, світською, соціальною, демократичною Республікою. Вона забезпечує рівність перед законом всіх громадян незалежно від походження, раси чи релігії. Вона поважає всі віросповідання» [1]. Франція визнана батьківщиною власне адміністративного права, яке виокремилася у самостійну галузь за часів правління Наполеона [2, с. 533].

Норми адміністративного права відіграють неабияку роль у регулюванні соціально-економічних відносин, у здійсненні внутрішньої політики держави, через що посідають важливе місце у парадигмі національних галузей права.

Формальна відсутність у національній правовій системі Франції кодифікованого акту з питань регламентації управлінських відносин не свідчить однак про виникнення правової аномії. Правова регламентація окреслених процедур відбувається на основі приписів численних нормативно-правових актів, які регулюють управління адміністративно-територіальними одиницями, актів щодо розпорядження державною власністю, про соціальне забезпечення тощо. Судова практика відіграє допоміжну роль у випадках, коли під час розгляду тієї або ін-

шої справи виникають колізії, пов'язані із прогалинами чи антиноміями в законодавстві [3, с. 65].

Об'єктом адміністративно-правових відносин є відносини, що виникають між суб'єктами приватно-підприємницької діяльності і державними установами. Адміністративне право регулює правові відносини у сфері дії публічного права (що відображає волю більшості громадян), одним із обов'язкових суб'єктів права майже завжди є державна установа. Державні установи відокремлені від політики і судової діяльності. Особливістю управлінської діяльності у Франції є наявність особливих адміністративних судів, які вирішують суперечки державної адміністрації з іншими суб'єктами права [4].

До суб'єктів адміністративного права належать передусім публічні особи, а також фізичні та юридичні особи приватного характеру. До публічних, зокрема, належать держава в особі її центральних і місцевих органів управління, адміністративні органи.

Адміністративні органи організовують контроль і нагляд за виконанням рішень у галузі управління, приймають відповідні рішення у межах своєї компетенції. Адміністративні рішення поділяють на такі, що регулюють найважливіші питання державного значення і є, як правило, актами багаторазового використання, і такі, що стосуються конкретних осіб або конкретних справ та мають одноразовий характер. У своїй діяльності адміністративні органи керуються принципом законності та відповідальності за допущені порушення. За незаконні дії та завдання шкоди третім особам під час здійснення своєї діяльності посадових осіб притягають до дисциплінарної та матеріальної відповідальності. Термін позовної давності у справах про відшкодування завданої посадовими особами органів публічної влади шкоди становить чотири роки [3, с. 65].

Держава має всі ознаки юридичної особи: має майно, штат службовців, укладає договори, приймає на себе зобов'язання, виступає у суді як одна із сторін. У центрі й на місцях представниками держави є її посадові особи: в центрі – Президент, Прем'єр-міністр та міністри, на місцях – префекти, які є представниками держави у департаментах і регіонах. Вони керують поліцією та іншими місцевими службами (з благоустрою, сільського господарства тощо). Префекти мають право видавати індивідуальні та нормативні акти, контролювати діяльність місцевих спільнот.

До джерел адміністративного права Франції належать Конституція, закони, підзаконні акти, рішення судів (переважно адміністративних). Адміністративне законодавство у Франції некодифіковане, а ті кодекси, що існують у цій сфері, не є кодексами у традиційному значенні, являючи собою збірки чинних законів. Адміністративних

актів дуже багато, правом видавати такі акти наділено як центральні, так і місцеві органи.

Державна служба Франції належить до найбільш стабільних та організованих у світі й тому є певним еталоном організації та реалізації державно-службових відносин для сучасної держави.

Згідно з французькою доктриною публічний службовець є посадовою особою держави, який одночасно і уособлює державу, і служить їй. Саме тому державна служба не може ототожнюватися з жодним іншим фахом, чиновники є представниками особливого прошарку населення.

У Франції державними службовцями є всі службовці держави як публічної юридичної особи – її законодавчих, виконавчих та судових органів. Службовці, або чиновники, – це особи, що призначаються на постійну посаду, включаються до штату і отримують ранг у адміністративній ієрархії. Крім державної, існує також публічна служба місцевих спільнот [1].

Справи, що випливають з адміністративних правовідносин, розглядають спеціально створені адміністративні суди, які є самостійними і не підпорядковуються органам державної влади або судам загальної юрисдикції. Адміністративні суди розглядають велику кількість позовів, здійснюють перевірку щодо відповідності законам актів, виданих адміністративними органами, а також виконують роль радників адміністрації [3, с. 65].

Адміністративні суди, насамперед вищий з них – Державна Рада, у своїх рішеннях по конкретних справах за певних обставин можуть встановлювати нові правові норми [5, с. 49].

У Франції адміністративні суди (трибунали) абсолютно самостійні і не підкоряються ніяким органам у системі загальних судів. Вони виступають також в ролі радників адміністрації. В адміністративні суди щорічно надходять десятки тисяч скарг. Ці суди розглядають як малозначні (про пенсії, відшкодування збитків і т. д.), так і політичні справи загальнодержавного значення. Так останні перевіряють законність адміністративних актів – від рядових муніципальних до ордонансів президента. Судові акції стосуються всіх сфер життя суспільства: політичної – вибори; економічної – військова економіка, господарське керівництво і планування, будівництво; соціальної – громадська безпека, професійні корпорації, благоустрій міст, захист навколишнього середовища; культурної – реформа освіти, державне навчання; моральної – цензура преси і кіно [6, с. 97].

1. Конституція Франції (фр. Constitution française) від 04.10.1958 р.

2. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах. Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). –К.: Юридична думка, 2004. – 584 с.

3. Голяк Л.В., Мацко А.С., Тюріна О.В. Порівняльне правознавство: курс лекцій. – К.: МАУП, 2004. – 200 с.

4. Четвериков В.С. Административное право. Серия «Высшее образование». – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 512 с.

5. Лапина М.А. Административное право, 2010.

6. Административное право зарубежных стран / под ред. Козырина А.Н. – М.: Спарк, 1996. – 229 с.

Наталія Боднар,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ДІМ ЯК СУБ'ЄКТ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВИЛ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

В напрямі забезпечення формування правової держави та громадського суспільства в Україні важливе місце посідають органи внутрішніх справ, діяльність яких потребує постійного удосконалення, обумовленого сучасними потребами економічного, політичного, соціального життя суспільства. В умовах існуючих в Україні антисоціальних проявів держава шукає науково обґрунтовані форми і методи максимального зниження їх негативних наслідків, в тому числі вирішення завдань удосконалення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та розкриття злочинів.

Визначальне місце у сфері попередження та профілактики злочинів і адміністративних правопорушень, охороні громадського порядку та громадської безпеки належить дільничним інспекторам міліції тому, що саме на них покладено основний обсяг правоохоронних функцій міліції втілюваних на території адміністративних дільниць. Однак здійснювані ними заходи щодо попередження і припинення злочинів та правопорушень в зазначеній сфері малоефективні, внаслідок чого дільничні інспектори міліції недостатньо впливають на рівень та динаміку останніх

Відомчий правовий статус дільничного інспектора міліції складають його права і обов'язки у взаємовідносинах з начальниками та іншими працівниками органів внутрішніх справ, порядок проходження ним служби.

Згідно положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, до основних завдань працівників служби дільничних інспекторів міліції входить участь разом з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці [1].

Стосовно роботи щодо здійснення дозвільної системи, то органи внутрішніх справ організовують через структурні підрозділи міліції громадської безпеки (відділи, відділення, групи дозвільної системи), старших інспекторів дозвільної системи, а також дільничних інспекторів міліції нагляд за її дотриманням.

Дозвільна система – це регламентований правом порядок виготовлення, придбання, обліку й використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави й безпеки громадян [2].

На органи внутрішніх справ (міліцію) покладено, зокрема, здійснення дозвільної системи на такі предмети, матеріали, об'єкти, безконтрольне володіння й користування якими може завдати шкоди громадському порядку, особистій безпеці громадян, може бути використано із злочинною чи іншою протиправною метою. Чинним законодавством до таких об'єктів віднесено вогнепальну зброю (нарізну військових зразків, несучасну стрілецьку, спортивну, навчальну, мисливську нарізну і гладкоствольну) та боєприпаси до неї, пневматичну, холодну зброю, вибухові матеріали, газові пістолети й револьвери та патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивою і дратівливою дії, сховища, склади й бази, де їх зберігають, стрілецькі тири й стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства та майстерні по виготовленню й ремонту вогнепальної і холодної зброї, піротехнічні майстерні, магазини, в яких здійснюють продаж зброї та боєприпасів до неї, штемпельно – граверні майстерні, печатки й штампи. Контролюючі функції (без відповідних дозволів) органи внутрішніх справ виконують також щодо деяких інших об'єктів дозвільної системи: наркотичних засобів, радіоактивних, сильнодіючих отруйних речовин, організацій, що займаються їх збутом, і лабораторій, які проводять аналізи цих засобів та речовин, тощо [3, с. 46].

Правову основу здійснення органами внутрішніх справ дозвільної системи становлять чисельні нормативні акти різної юридичної сили. Сучасне законодавство України йде шляхом розширення повно-

важень органів дозвільної системи, про що свідчать суттєві зміни та доповнення до положення про дозвільну систему.

За порушення правил дозвільної системи встановлено дисциплінарну, адміністративну, матеріальну й кримінальну відповідальність.

Адміністративна відповідальність настає за порушення правил дозвільної системи, які КУпАП України визнає адміністративними проступками. Види таких правопорушень та відповідальність за їх вчинення передбачено статтями 94, 133, 189, 190–195⁴ КУпАП України.

Що стосується забезпечення дотримання правил дозвільної системи, то значна роль в профілактиці порушень правил дозвільної системи належить узгодженим діям працівників дозвільної системи з іншими службами органів внутрішніх справ. Взаємодія з сектором дільничних інспекторів міліції здійснюється шляхом здійснення перевірок останніми за дотриманням правил і умов зберігання та поводження зі вогнепальною зброєю та боєприпасами до неї, що знаходяться у власності громадян. Також ДІМ, здійснюючи профілактичні заходи, виявляє і вилучає у населення зброю, боєприпаси, вибухові матеріали, сильнодіючі отруйні, наркотичні та радіоактивні речовини, печатки і штампи, що зберігаються незаконно. Для виявлення таких предметів та речовин, а також ініціюючи їх добровільну здачу, працівники СДІМ використовують допомогу громадських помічників ДІМ, громадськості. Організація цієї роботи вимагає здійснення різнобічних і умілих дій, наприклад, виступів перед населенням, в засобах масової інформації, проведення роз'яснювальної роботи з різними категоріями громадян тощо.

Важливе значення в профілактиці порушень правил дозвільної системи має виявлення і усунення (нейтралізація) причин та умов, які їм сприяють. ДІМ можуть вимагати від керівників підприємств, установ та організацій, де є об'єкти дозвільної системи, вжиття конкретних заходів для усунення порушень й правил, а також їх причин та умов.

1. Наказ МВС України № 550 від 11.11.2010 року «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1031-03>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF>

3. Битяк Ю.П. Адміністративне право України: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – С. 327.

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

В осіб похилого віку, як і в кожній віковій групі схильність до вияву радості вочевидь переважає над схильністю до вияву гніву, страху й суму. Схильність до гніву виражена трохи більше, ніж схильність до страху й суму, а схильність до суму виражена найменше [1, с. 276].

У психологічній літературі описано загальні зміни в емоційній сфері літньої людини за такими ознаками [1; 2]:

- зміна динамічності емоційних станів, що виражаються або в інертності, або в лабільності емоцій;
- зростання ролі й місця, займаного негативними емоціями;
- висока стійкість вищих емоцій, у тому числі емоцій, пов'язаних з індивідуальною творчістю.

У літньому віці значно зменшується контроль за виявом емоцій (сміх, радість, сум). Нерідко простежується й протилежне явище – емоційна черствість, зниження емпатійності.

До ознак емоційної сфери в людей похилого віку психологи зараховують стійку перевагу тієї чи іншої модальності переживань: тривоги, смутку, роздратованості, невдоволення. Однак є більша категорія осіб, у яких до глибокої старості зберігаються оптимістичний настрій, бадьорість духу [1; 3; 4].

Багато особливостей емоційної сфери осіб літнього віку зумовлені зміною їхньої соціальної ролі в суспільстві у зв'язку з виходом на пенсію, з необхідністю адаптації до нових умов життя. В одних це зумовлює появу негативних емоційних переживань, в інших – позитивних, коли людина радіє тому, що може вільно розпоряджатися своїм часом і присвятити себе справам, які її цікавлять. Люди, які не хотіли виходити на пенсію, спершу почувають незадоволення, переживають роздратування. Однак за якийсь час ситуація змінюється і їхнє ставлення до свого нового становища стає таким самим, як і в людей, що хотіли вийти на пенсію.

Знак емоційних переживань значною мірою визначено обраною пенсіонером стратегією свого пристосування до нового життя – збереження себе як особистості з соціальними зв'язками із суспільством,

або ж як індивіда, який замикається в межах своєї сім'ї й самого себе. Багато чого залежить і від оцінки людиною свого життєвого шляху.

У людей похилого віку часто виникають дружні, люблячі взаємини з онуками, останні є для них втіхою та однією з найбільших радостей.

Зміни емоційної сфери пов'язані як із фізичним, так і психічним станом людини. Нездатність літньої людини щось зробити для інших викликає в неї почуття заздрості й провини, що згодом проростає байдужістю до навколишніх. Водночас вони стають вразливішими. Байдужість старих геронтологи й психіатри розцінюють як спосіб захисту від сильних переживань (у тому числі – і позитивних), які можуть скоротити життя. Зокрема, виникає стареча депресія, яка виявляється в ослабленні емоційного тону, уповільненні емоційної жвавості, афективних реакцій, збіднення міміки тощо [1; 3; 4; 7; 9].

Для осіб літнього віку характерна хронічна заклопотаність, яку можна розглядати як слабовиражену тривожність. Старші люди стурбовані своїм здоров'ям, майбутнім своїх дітей й онуків, політичним й економічним становищем країни [1; 3; 4; 7; 9].

З іншого боку, у літніх людей виникає почуття самотності. Переживання самотності переростає згодом у відчуття незрозумілого страху, сильного занепокоєння, розпачу. Соціальні контакти, які люди похилого віку самі не можуть регламентувати, не дають їм задоволення, але породжують неприємне відчуття залежності. Останнє переживається особливо гостро. Відчуття безпорадності, залежності є тим чинником, який дозволяє людям похилого віку оцінювати цей вік, як нещастя й ганьбу [1; 2; 3; 4; 7; 8; 9].

Люди похилого віку переживають меншу тривогу при думці про смерть, ніж відносно молоді.

1. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.

2. Вартанян Г.А., Петров Е.С. Эмоции и поведение. – Л., 1989.

3. Василук Ф.Е. Психология переживания. – М.: Изд-во МГУ, 1984.

4. Вилунас В.К. Психология эмоциональных явлений. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976.

5. Виткин Дж. Женщина и стресс. – СПб.: Питер, 1995.

6. Виткин Дж. Мужчина и стресс. – СПб.: Питер, 1996.

7. Гельгорн Э., Луфборроу Дж. Эмоции и эмоциональные расстройства. – М., 1966.

8. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2002.

9. Лукьянов В.С. Эмоции и здоровье. – М., 1966.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про міліцію» міліція здійснює адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, виконавчу й охоронну функції [1].

Адміністративну діяльність органів внутрішніх справ можна визначити як специфічну, виконавчо-розпорядчу, підзаконну, державно-владну діяльність з організації та здійснення охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень.

Ця діяльність поєднує в собі дві складові частини: діяльність щодо виконання законів, нормативних актів управління, виданих з питань регулювання громадського порядку, здійснення права давати обов'язкові до виконання вказівки, застосовувати в необхідних випадках заходи адміністративного впливу, а також видавати в межах наданих повноважень акти управління (зовнішня), і організаційну діяльність самого апарату міліції (внутрішня).

З наведеного видно, що адміністративна діяльність міліцейського апарату носить виконавчо-розпорядчий характер і, поряд з цим, є підзаконною.

Названа діяльність здійснюється як у середині апаратів міліції, так і поза ними, в численних відносинах апаратів і працівників міліції з іншими державними органами, установами, підприємствами, підприємницькими та комерційними структурами, політичними організаціями, посадовими особами і громадянами [2, с. 56].

Адміністративна діяльність у середині міліцейського апарату спрямована на організацію роботи конкретних служб (патрульно-постової, дільничних інспекторів, паспортно-візової тощо).

Результативність внутрішньо-організаційної діяльності в міліції є умовою успішного вирішення завдань охорони правовими відносинами, які виникають між апаратами або працівниками міліції. Адміністративно-правові норми, що регулюють такі відносини, закріплені в Законі України «Про міліцію», в відомих нормативних актах Міністерства внутрішніх справ України.

Зовнішня адміністративна діяльність органів внутрішніх справ спрямована на виявлення, попередження, припинення правопорушень і полягає в службі нарядів міліції з охорони порядку, здійсненні дозвільної, паспортної системи, функціонуванні спеціальних установ міліції, контролі за безпекою дорожнього руху тощо. У цих випадках міліція вступає у відносини з посадовими особами інших установ і організацій, а також з громадянами [1, с. 15].

Основу змісту адміністративної діяльності органів внутрішніх справ складає як застосування примусових заходів, так і належна організація охорони громадського порядку, профілактика, попередження правопорушень.

У ст. 1 Закону України «Про міліцію» дається визначення міліції України як державного озброєного органу виконавчої влади. Тому міліція, за специфікою свого призначення, застосовує заходи впливу в більш широкому обсязі, ніж інші органи державного управління. Ця діяльність носить державно-владний характер.

Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ може бути розглянута з точки зору їх впливу на відхилення від вимог додержання громадського порядку. Органам внутрішніх справ при здійсненні адміністративної діяльності доводиться мати справу з трьома основними типами відхилень: злочинами, адміністративними правопорушеннями, порушеннями моральних норм.

Найважливішою частиною адміністративної діяльності, від ефективності якої залежить позитивний кінцевий результат, є нагляд за дотриманням громадського порядку. Цей нагляд здійснюється як силами самої міліції, так і шляхом взаємодії міліції з іншими суб'єктами (наприклад, Міністерством оборони). Цей етап можна назвати етапом нагляду й попередження правопорушень.

Різноманітність завдань, які вирішуються в процесі адміністративної діяльності органів внутрішніх справ, обумовлює необхідність використання в ній різних форм.

Прийнято розподіляти форми адміністративної діяльності на безпосередньо організаційні, тобто ті, що не спричиняють правових наслідків; і суто правові, які спричиняють виникнення, зміну або припинення конкретних правових відносин або інших юридичних наслідків [3, с. 25].

До безпосередньо організаційних заходів слід віднести роз'яснювальну роботу серед населення, правову пропаганду, організаційну допомогу громадським формуванням, взаємодію із засобами масової інформації.

До правових форм виконавчо-розпорядчої діяльності міліції відносяться дії, що породжують правові наслідки. Це видання актів управління, укладення угод на охорону окремих підприємств, установ, споруд і здійснення інших юридично значущих адміністративних дій [3, с. 50].

1. Про міліцію. Закон України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

2. Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затв. розпорядженням Президента України від 7 жовтня 1992 р. // Голос України. – 1992.

3. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом ОВС: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.1991 р. № 114.

Дмитро Вітенко,
курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

УКРАЇНА ЯК СУБ'ЄКТ ЗОВНІШНЬОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

З метою забезпечення регулювання міграційних процесів в державі, Україна проводить активну багатосторонню зовнішню політику. Посилення ролі міграційних процесів у суспільно-політичному та економічному житті обумовлюється потребою сьогодення, в якому Україна є повноцінним суб'єктом зовнішньої міграційної політики. Саме цим визначається актуальність обраної нами теми доповіді, в якій ми розглянемо пріоритетні напрямки зовнішньої міграційної політики України.

Визначаючи зміст державної міграційної політики, необхідно співвіднести його із зовнішньою політикою України, як її складовою. Отже, зовнішня політика визначається науковцями як діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності: державами, зарубіжними партіями та іншими громадськими організаціями, всесвітніми і регіональними міжнародними організаціями. Таким чином, зовнішня політика – це закордонна політика держави [1, с. 203].

Як бачимо, визначення зовнішньої політики України передбачає і напрямки міграційної політики. Отже, державна міграційна політика – це сукупність заходів, що здійснюються державою з метою регулювання міграційних процесів, створення умов для реалізації інтелектуального і трудового потенціалу мігрантів, побудови демографічного правового суспільства, забезпечення належного соціально-економічного та демографічного розвитку, дотримання принципів захисту національних інтересів, безпеки і територіальної цілісності України. Таким чином, ефективність зовнішньої політики визначається наявністю обґрунтованої концепції державної міграційної політики, основне завдання якої – забезпечення єдиного методологічного підходу до формування міграційного процесу в сучасній Україні, визначення ролі та місця міграцій населення у соціально-економічному і політичному житті держави, розробка механізму регулювання територіального перерозподілу населення; чітке дотримання обраних пріоритетів; наявність надійного правового, організаційного, матеріального та інформаційного забезпечення заходів державного регулювання міграцій. Зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці країни, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення [2, с 44–45].

Джерелами міжнародно-правової діяльності України у міграційній сфері є сукупність усіх міжнародних угод, ратифікованих Україною.

Розглянемо, яким чином реалізуються окремі напрямки зовнішньої міграційної політики України. Одним із таких напрямків є співпраця та участь у роботі Міжнародної організації з міграції (МОМ). Зокрема, з метою розвитку та вдосконалення схем співробітництва у сфері трудової міграції, МОМ, спільно з владою Португалії та України, за підтримки Світового банку, було розроблено пілотний проект «Тимчасова та маятникова трудова міграція між Португалією та Україною». Втілюється у життя унікальний проект «Ініціатива Розмаїття», одним з ініціаторів якого є Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. Метою проектує координація зусиль понад 50 неурядових, комерційних, державних організацій та представників дипломатичних місій задля сприяння захисту людської гідності та добробуту мігрантів, біженців і національних меншин в Україні [3].

Сьогодні Україна є також членом Комісії ООН з прав людини, яка виконує спеціальні доручення Генеральної Асамблеї та Економічної і Соціальної Ради ООН; аналізує та розглядає заяви, що стосуються порушень прав людини, в тому числі у міграційній сфері; співпрацює з організаціями ООН, до компетенції яких входять питання міграційних

прав людини (з Міжнародною організацією з міграції, з Міжнародною організацією праці, з Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців) [4, с. 169].

Загалом, між Україною та країнами Європейського Співтовариства укладено безліч угод, які покликані зміцнити співпрацю в сфері міграційних відносин. Так, питання про реадмісію осіб регулює чинна Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 15. 01 2008 року [5]; Угода між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз, що набула чинності 5 квітня 2010 року [6]; співробітництво в сфері захисту українських громадян регулює Угода між Україною та Державою Ізраїль про соціальне забезпечення від 28 вересня 2012 року [7].

Розвиваючи міжнародне співробітництво у всіх галузях соціально-економічного життя, наша держава визначає найважливішою проблемою у міграційній сфері забезпечення прав і законних інтересів осіб. Вся світова практика розвитку демократичних держав засвідчує, що саме забезпечення прав і свобод людини та громадянина, поважне ставлення держави і її структур до особистості є головним критерієм справедливого та гуманного ставлення до людини, в якому б статусі та в якій країні вона б не перебувала.

1. Політологія для вчителя: навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред.: К.О. Ващенко, В.О. Корнієнка – К.: Вид-во імені М.П. Драгоманова, 2011. – 406 с.

2. Адміністративно-правове регулювання міграції та реєстрації фізичних осіб в Україні: навч. посіб. для вищих навчальних закладів. – К.: Магістр-XXI сторіччя, 2008. – 200 с.

3. Петрова Т.П. Концепція державної міграційної політики України: цільова орієнтація і основні напрямки. – К., 1991. – С. 27.

4. Олефір В.І. Державна міграційна політика України (організаційно – правовий аспект): дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук: 12.00.07. «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», 2005. – С. 169.

5. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб: Закон України № 116-VI від 15.01.2008 р.

6. Угода між Україною та ЄС про спрощення оформлення віз [Електронний ресурс]: Закон України № 117-VI (117-17) від 15.01.2008 – Режим доступу: http://www.mzv.cz/donetsk/uk/x2007_07_08/x2007_09_01_3/kratky/x2011_07_15_2/index.html

7. Угода між Україною та Державою Ізраїль про соціальне забезпечення [Електронний ресурс] Постанова КМУ від 28.09.2012 р. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/israel/ua/news/detail/88903.htm>

УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ПІД ЧАС ПОЛОГІВ АБО ВІДРАЗУ ПІСЛЯ ПОЛОГІВ (СТ. 117 КК УКРАЇНИ)

Розвиток кримінально-правової думки щодо поняття дітовбивства характеризується надзвичайно різними протиріччями у поглядах на значення та суспільну небезпеку його на різних етапах розвитку суспільства. Традиційно умисне вбивство новонародженої дитини сприймається суспільством як не просто злочинне діяння – вбивство, а як позбавлення життя беззахисної істоти, яка з'явилася на світі потребує підтримки, допомоги. Відповідно до ст. 117 Кримінального Кодексу України (далі – КК) умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або одразу після них – карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк [1, ст. 117].

Окремі питання кваліфікації даного злочину мають суперечливий характер, неоднозначно тлумачаться і здатні викликати труднощі у правозастосовній діяльності.

Об'єктом злочину є життя новонародженої дитини. Потерпілим від цього злочину може бути лише власна новонароджена дитина матері. Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням – посяганням на життя новонародженої дитини, яке може проявлятися як у діях (удушення, втоплення, нанесення ударів), так і шляхом бездіяльності (відмова від годування, залишення на морозі); 2) наслідками у вигляді її смерті; 3) причинним зв'язком між зазначеним діянням та наслідком, а також 4) часом і певною обстановкою – це діяння може бути вчинене лише під час пологів або відразу після пологів. Суб'єктом злочину може бути лише мати потерпілої дитини, яка є осудною і на момент вчинення злочину досягла 14 – річного віку. Суб'єктивна сторона складу злочину вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини характеризується умисною виною. Умисел при цьому може бути як прямий, так і непрякий. Це означає, що жінка усвідомлює суспільну небезпечність своїх дій (бездіяльності), передбачає можливість чи невідворотність спричинення смерті новонародженій дитині і бажає чи свідомо припускає ці наслідки або ставить до них байдуже. Мотиви вчинення цього виду вбивства можуть бути різними, але на кваліфікацію за ст. 117 КК вони не впливають [6, с. 492–493].

Ми погоджуємось з такою думкою, що вбивство своєї новонародженої дитини матір'ю, яка перебувала під час вчинення діяння в особливому психоемоційному стані, зумовленому пологами, слід відносити до видів вбивства з пом'якшуючими обставинами. Медициною встановлено, що жінку під час пологів і одразу ж після них не можна розглядати як повністю осудну особу. Необхідно враховувати цю ознаку, вирішуючи питання про притягнення її до кримінальної відповідальності за дітовбивство.

У диспозиції ст. 117 КК України час вчинення злочину визначено так: «під час пологів або відразу після пологів». У медицині пологи ділять на три етапи: перший етап – розкриття шийки матки, другий – народження дитини, третій – відокремлення і вихід плаценти. Вважаємо, що період «під час пологів» варто прирівняти до другого і третього етапів пологів, відповідно до їх медичного визначення. Моментом початку життя (тобто, момент з якого можна позбавити життя) слід розуміти появу будь – якої частини тіла дитини із утроби матері. Протягом першого етапу – етапу розкриття шийки матки, тобто пологових перейм, плід ще перебуває в тілі матері.

Заподіяння шкоди плоду, що знаходиться в тілі матері доцільно розглядати як аборт. Якщо ж хоча б якась частина тіла з'явилася з утроби матері (а це має місце починаючи із другого етапу пологів), посягання на життя дитини слід розцінювати як вбивство [5, с. 200–201].

Для вдосконалення українського законодавства можна провести паралель зі ст. 106 КК Російської Федерації, яка передбачає відповідальність за вбивство матір'ю новонародженої дитини під час пологів або відразу ж після пологів, а рівно вбивство матір'ю новонародженої дитини в умовах психотравмуючої ситуації або в стані психічного розладу, що не виключає осудності. Диспозиція ст. 106 КК РФ передбачає відповідальність не тільки за вбивство матір'ю новонародженої дитини під час пологів або відразу ж після пологів, але й за вбивство матір'ю новонародженої дитини в умовах психотравмуючої ситуації або в стані психічного розладу, що не виключає осудності [4, с. 40].

Слід звернути увагу на те, що у постанові Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я людини» [2] зверталась увага на те, що підставою виділення цього складу злочину у привілейований склад є особливий фізичний та психічний стан жінки під час пологів або відразу після пологів. Однак, у постанові Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. [3, с. 116] посилення на особливий стан жінки під час пологів або одразу після пологів не містить. Законодавець розуміє особливості стану жінки під час пологів, та не можна забувати і про гуманізм до новонародженого.

Нами було проведено соціологічне опитування жінок, які нещодавно народжували природним шляхом. Сім жінок з десяти взагалі нічого не пам'ятають, що відбувалося з ними під час пологів, три інші – згадують лише певні моменти, які не охоплюють весь процес пологів.

Можна зробити висновок, що сам пологовий акт, поєднаний із сильним фізичним і душевним потрясінням, завдяки не стільки жорстким, скільки продовжуваним і повторним болям, фізичному напруженні, іноді значними кровотечами та психозами ставить до організму жінки великі вимоги і приховує в собі значну небезпеку [7, с. 62].

Підсумовуючи, доводиться констатувати, що невдала конструкція ст. 117 КК України охоплює собою не лише випадки умисного вбивства матір'ю новонародженої дитини (якщо мати перебуває в особливому психоемоційному стані, зумовленому пологами), а й випадки заздалегідь спланованого вбивства, які, навпаки, повинні тягнути суворішу кримінальну відповідальність. З метою недопущення безпідставного пом'якшення кримінальної відповідальності матерів, які позбавляють життя своїх новонароджених дітей, не перебуваючи в особливому психоемоційному стані, зумовленому пологами, було б доцільно передбачити такий емоційний стан матері як обов'язкову ознаку суб'єктивної сторони вказаного злочину шляхом безпосередньої вказівки на цей стан у диспозиції ст. 117 КК України.

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 1 червня 2012 р. (відповідає офіційному текстові). – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 166 с.

2. Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я людини: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon 1.rada.gov. ua/lavs/ show/ v0003700-99](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-99).

3. Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: навчально-практичний посібник / укл. Б.О. Кириш. – Львів: Ліга-прес, 2010. – 412 с.

4. Байлов А.В. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: актуальні проблеми кримінальної відповідальності за законодавством України та Російської Федерації // Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Луганськ, 20–21 травн. 2011 р. / редкол.: Г. Є. Болдарь, А.О. Данилевський, О.О. Дудоров та ін.; МВС України, Луган. держ ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. – 600 с.

5. Шеховцова Л.І. Проблема застосування статті 117 Кримінального Кодексу України // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і полі-

тичні науки. Випуск 44. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – 744 с.

6. Антонюк Н. Вдосконалення законодавчої конструкції складу «Умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини» // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2009. Випуск 49. – 290 с.

7. Соболь О.І., Кучеренко М.О. Питання кваліфікації умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України) // Актуальні проблеми протидії злочинності в Україні: матер. наук.-практ. семінару (21 березня 2008 р., Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ). – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2008. – 212 с.

Іванна Гапич,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

МІСЦЕ І РОЛЬ ДЕРЖАВИ У ФУНКЦІОНУВАННІ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

Механізм правового регулювання (МПР) є такою системою правових засобів, яка дозволяє найбільш послідовно і юридично боротись з правопорушеннями, тому що окремо взяті юридичні інструменти цього в повній мірі забезпечити не зможуть. Звідси впливає об'єктивна необхідність в тому улаштуванні правових засобів, яка б створила можливість для безперешкодного задоволення інтересів суб'єктів. До того ж правове регулювання в процесі свого здійснення складається з визначених етапів і відповідних їм елементів, які забезпечують рух інтересів суб'єктів до цінностей. Кожен із етапів і юридичних елементів МПР спонукається «до життя» в силу конкретних обставин, які відображають логіку правової упорядкованості суспільних відносин, особливості впливу правової форми на соціальний зміст.

Отже, механізм правового регулювання – це система правових засобів, організованим найбільш, послідовним способом з метою подолання перепон, які стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права.

Категорія механізму правового регулювання дозволяє з'ясувати динаміку права як соціальної реальності, а також систему зв'язку всіх елементів, які складають правову надбудову.

Характер зв'язків держави і механізму правового регулювання зумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом. Саме держава, як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотво-

рчу, правозастосовчу і правоохоронну діяльність. Тому діяльність державних органів є необхідною умовою функціонування механізму правового регулювання суспільних відносин.

У функціонуванні механізму правового регулювання особливу роль відіграє правозастосовча діяльність державних органів, яка уособлює її діяльність щодо реалізації відповідних владних повноважень. Правозастосування стає необхідним тоді, коли для виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків наявності самої норми права недостатньо, і виникає потреба у виданні відповідними державними органами додаткових індивідуальних актів, що надають чинності механізму правового регулювання. Завдання правозастосовчої діяльності - продовжити загальне нормативне регулювання, що запрограмоване правотворчістю, з допомогою норм права [4].

Як допоміжний інструмент тут виступає індивідуальна регламентація, що здійснюється з допомогою актів застосування права і знаходить своє вираження в уточненні правового положення суб'єктів у реальних правових відносинах.

Так, конституційною нормою закріплено право громадян України на житло. Але для здійснення цього права необхідне видання державними органами індивідуальних актів, що засвідчує факт наявності підстав для отримання житла (рішення про взяття на квартирний облік) і засвідчення права на отримання саме цього житла (видача ордера на квартиру) [2].

Отже, правозастосовча діяльність держави наче доповнює процес правового регулювання, створюючи можливості для реалізації прав і обов'язків суб'єктів у випадках, коли це не можливо без додаткових індивідуальних актів державних органів.

Механізм правового регулювання – організаційний вплив правових засобів, які дозволяють так чи інакше досягти поставлених цілей, тобто результативності, ефективності. Як і будь який інший управлінський процес, правове регулювання прагне до оптимізації, до дієвості правової форми, яка в найбільшій мірі утворює режим, сприятливий для розвитку змісту корисних суспільних відносин [3].

1. Конституція України прийнята 28 червня 1996 р.

2. Теорія держави та права: навч. посібник / за ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 257–266.

3. Кравчук М.В. Теорія держави та права. Проблеми теорії держави та права: навч. посібник. – Видання 3-є. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – С. 96–199.

4. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів в вищих закладів. – К.: Кондор, 2002. – С. 252–257.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ ПРОЦЕСУ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Доказування в кримінальному провадженні як різновид процесу пізнання є діяльністю розумовою, що протікає відповідно до законів логіки, у певних логічних формах. Але разом з тим це і практична діяльність, суворо регламентована процесуальним законом. Відповідно до ч. 2 ст. 91 КПК (2012 р.) доказування полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Ця діяльність, як зазначалося, складається з ряду етапів або елементів. Розглянемо тепер кожний з елементів [4, с. 231].

Збирання доказів – це виявлення і фіксація у документах (переважно процесуальних) та додатках до них матеріальних та ідеальних (тих, що збереглися у свідомості людей) слідів злочину або ін. події як доказової інформації. Збирання проводиться шляхом допитів, пред'явлення для впізнання, огляду особи, обшуків, слідчих експериментів, перевірки показань на місці, призначення експертиз, одержання матеріальних об'єктів і документів від осіб, що беруть участь у справі, інших фізичних і юридичних осіб, витребування документів, вимоги про призначення ревізії, фіксації перебігу і результатів цих дій у процесуальних документах. Докази, зібрані з порушенням конституційних прав і свобод людини та вимог закону, не можуть бути покладені в основу обвинувачення. Всі зібрані докази підлягають всебічній, повній і об'єктивній перевірці. Вона полягає у дослідженні доказів з метою визначення належності до справи та допустимості, законності способів їх збирання шляхом аналізу кожного доказу окремо, зіставлення з ін. доказами, проведенні повторних або нових слідчих і судових дій [1, с. 49]. Належними є докази, які прямо або непрямо підтверджують існування або відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, що мають значення для кримінального провадження, а також достовірність або недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів. Допустимими є докази, які отриманні у порядку, встановлену цим Кодексом.

Перевірка як елемент процесу доказування має місце на всіх стадіях кримінального судочинства, і тісно пов'язана зі збиранням і оцінкою доказів та їх процесуальних джерел. Адже перевіряти можна

лише докази, які є в наявності, окрім того перевірка може потягти за собою одержання (збирання) нових доказів. Взаємозв'язок перевірки з оцінкою доказів та їх джерел полягає в тому, що перевірка завжди передують оцінці, а в процесі оцінки орган розслідування, прокурор або суд можуть повернутися до додаткової перевірки доказової інформації. Як відомо, перевірка здійснюється двома шляхами: а) за допомогою розумової діяльності; б) шляхом проведення нових чи додаткових слідчих дій [5, с. 120]. Починається перевірка із з'ясування надійності процесуального джерела. Наприклад, якщо джерелом доказів у нас виступає документ, то необхідно перевірити компетентність осіб від яких виходить даний документ, наявність в ньому необхідних реквізитів, є документ оригіналом чи копією, чи немає в ньому видимих слідів підробки тощо. При цьому слід з'ясувати законність порядку одержання процесуального джерела, оскільки будь-яке порушення процедури, передбаченої законом, ставить під сумнів використання доказів, що містяться в тому джерелі. Зміст кожного доказу окремо аналізується з позицій його повноти, несуперечливості, логічної послідовності тощо. Проте слід пам'ятати, що перевірка кожного взятого окремо доказу не завжди дає тверде переконання в його допустимості. Тому зіставлення даного доказу з іншими доказами в наявних у кримінальній справі процесуальних джерелах допомагає з'ясувати їх співпадання, неповноту чи неправдивість відомостей, суперечності, причини таких суперечностей, а отже встановити надійність одержаної інформації. Іншим шляхом перевірки доказів та їх процесуальних джерел є проведення додаткових або нових слідчих дій, судових дій, інших процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів.

Треба зазначити, що у КПК (1960 р.) не було розкрито поняття оцінки доказів, на відміну від КПК (2012 р.), який містить ст. 94, відповідно до якої оцінка доказів – це діяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суді, які за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному і неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

Щодо трактування поняття оцінки доказів науковцями, то слід зазначити, що їхні думки суттєво різняться. Так, на думку Білоусова О.І. оцінка доказів – це розумова діяльність слідчого, прокурора і суддів, яка полягає в тому, що вони, керуючись законом і правосвідомістю, розглядають за власним внутрішнім переконанням кожен доказ зокре-

ма і всю сукупність доказів, визначаючи їх належність, допустимість, достовірність і достатність для висновків у справі [2, с. 18]. Проте і у цьому визначенні слід, певно, розрізняти логічний та розумовий процеси, а також підкреслити побудову висновків на основі внутрішнього праворозуміння.

Карякін Є. вважає, що оцінка доказів як розумова діяльність – це самостійна процесуальна категорія, що перебуває за межами понять судового доказування і не є його складовою частиною [3, с. 86]. Під доказуванням він розуміє лише процесуальні дії слідчих і судових органів зі збирання та закріплення доказів. З цим важко погодитися, оскільки без розумової діяльності, без оцінки зібраних доказів кримінально-процесуальне доказування неможливе.

Таким чином, кожен елемент процесу доказування є необхідним і пов'язаним з іншими елементами, але це не позбавляє їх самостійного змісту і значення, що у сукупності утворює цілісний процес доказування – як практичну, так і розумову діяльність.

1. Кримінально-процесуальний кодекс України із змінами та доповненнями станом на 05 вересня 2012 року.

2. Білоусов О.І., Земляна Т. Б., Смітенко З.Д. Теорія і практика оцінки доказів у кримінальному судочинстві. – Кіровоград, 1997. – 108 с.

3. Карякин Е. К вопросу о взаимосвязи достоверности с иными свойствами доказательств // Уголовное право. – 2004. – № 3. – С. 85–87.

4. Коваленко І. Поняття і значення кримінально-процесуального доказування // Право України. – 2010. – № 1. – С. 230–235.

5. Стахівський С.М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування: монографія. – К., 2005. – 272 с.

**Ірина Гінда,
Романа Дмитерко,**
курсанти

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ЧИ АРЕШТУ

Провадження у справах про адміністративні правопорушення залишається одним із головних видів правовідносин між суб'єктами

владних повноважень та особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. Кількість таких проваджень, як мінімум, дорівнює кількості винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення. За даними Державного комітету статистики України за 2012 р. до адміністративної відповідальності було притягнуто 8 млн. 874 тис. осіб [1]. Саме в таких відносинах перевіряється справедливість положень Конституції України про те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Тому, забезпечення дотримання прав особи при здійсненні провадження у справах про адміністративні правопорушення залежить від законодавця та якості нормативної регламентації. Здійснення провадження майже завжди супроводжується застосуванням примусових заходів.

Позбавлення людини можливості вільно пересуватися, обирати місце проживання, коло спілкування, спосіб життя є одним з найтяжчих обмежень, які застосовуються в сучасному світі до правопорушників різного ступеня небезпечності. Є такі заходи впливу, які фактично позбавляють особу волі, але в юридичному контексті не мають статусу покарання та позбавлення волі. Йдеться, зокрема, про адміністративний арешт, який має статус адміністративного стягнення, та адміністративне затримання, яке має статус забезпечувального заходу під час вирішення питання про притягнення до адміністративної відповідальності [2].

Так, ст. 32 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) вказує, що адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Він не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років та до інвалідів першої і другої груп [3].

В національному законодавстві не має нормативних актів, які б регламентували умови тримання осіб під час їх затримання. Це свідчить про те, що особа, яка можливо й не є порушником, може бути протримана будь-який час у будь-яких умовах. Тому, треба відзначити, що КУпАП містить статті, присвячені змісту затримання, органам, які мають право затримувати, можливості проводити огляди речей та вилучати їх. Але такої регламентації недостатньо для того, щоб врегулювати умови тримання особи на протязі певного проміжку часу в умовах позбавлення волі. Бесіди, проведені з правопорушниками, які відбувають стягнення або знаходяться у якості затриманих в ІТТ свідчать про

те, що ці особи позбавляються індивідуального місця, їжі, можливості спілкуватися з родичами та друзями та ін [2].

Тому, на законодавчому рівні необхідно запровадити належні умови адміністративного затримання та арешту.

1. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Порушення прав людини під час адміністративного затримання чи арешту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainian.voanews.com/content/human-rights>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – С. 1122.

**Ірина Гінда,
Романа Дмитерко,**
курсанти

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ

На сьогодні процеси реформування нашого суспільства, його політичної й правової складових протікають досить суперечливо. Позитивним аспектом можна вважати те, що поступово створюються та закріплюються нові інститути правової держави, приймаються нові законодавчі акти, спрямовані на забезпечення прав і законних інтересів громадян, боротьбу із корупцією, зростає практичне значення правової теорії. Що ж до негативних наслідків, то їх теж є чимало: зростає політична нестабільність, заходи, які були запроваджені в державі, не призвели до зниження злочинності; судово-правова реформа, метою якої було створення незалежної судової влади, справедливого, неупередженого суду, забезпечення доступності правосуддя, належних процедур, які б забезпечували права людини на справедливий розгляд справи у розумні строки, не виправдано затягнулася. Недовіра до національних судових органів призвела до того, що громадяни, вичерпавши всі національні засоби правового захисту, стали більш активно шукати правового захисту в Європейському суді з прав людини.

Однією з важливих подій для всієї держави стало представлення для обговорення юридичною спільнотою проекту Кримінального Про-

цесуального Кодексу України (далі – КПК 2012 р.), розробленого Національною комісією із зміцнення демократії та утвердження верховенства права [1]. Він не тільки містить ряд інститутів, які є новими у кримінальному судочинстві та містять інноваційні процедури, а також значно відрізняється від сталих уявлень про кримінальний процес взагалі.

Варто зазначити, що у КПК (2012 р) враховані численні зауваження та пропозиції, які неодноразово обговорювалися за участю членів робочої групи, науковців і практичних працівників. Він містить ряд сучасних положень, спрямованих на забезпечення прав людини в кримінальному судочинстві, реалізацію демократичних засад кримінального процесу, удосконалення та розширення меж судового контролю за дотриманням прав людини, створення такого порядку судового розгляду, який забезпечує можливість прийняття судом законного, обґрунтованого та справедливого рішення [2].

Заслугує позитивної оцінки те, що на відміну від КПК (1960 р.), КПК (2012 р.) містить окрему главу, присвячену засадам (принципам) кримінального провадження. У ній дається загальний перелік засад та розкривається зміст кожної із них [3].

Можна виділити такі особливості засад, які включає новий КПК:

1. Вперше передбачено засаду верховенства права у кримінальному провадженні і вказано на те, що кримінальне процесуальне законодавство України застосовуються з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.

2. Вперше у КПК (2012 р.) вводиться поняття розумних строків як однієї із засад кримінального провадження. Такими вважаються строки, які є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Чітко визначено граничні межі розумних строків. Ці строки не можуть перевищувати передбачені КПК строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень. У КПК (2012 р.) визначено осіб, які забезпечують проведення кримінального провадження у розумні строки.

Виконання обов'язку проведення досудового розслідування у розумні строки покладається на прокурора та слідчого суддю (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження – на суд. Крім того, чітко визначено критерії для визначення розумності строків кримінального провадження: 1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо; 2) поведінка учасників кримінального провадження; 3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

3. Вперше окремі учасники кримінального провадження (підозрюваний, обвинувачений, потерпілий) наділяються правом на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК (2012 р.) [4].

Ознайомившись із главою 2 КПК (2012 р.) можна дійти висновку, що окремі засади, зокрема змагальність, передбачають суттєві зміни у порядку судового розгляду кримінальних справ. Головне ж полягає в іншому: має місце невідповідність низки викладених у КПК (2012 р.) конкретних правил судочинства принципам судочинства, закріпленим у Конституції України, а у ряді випадків – і передбаченим у ньому засадам. Залишається невизначеним правовий зміст засади верховенства права, який закріплено як загальна засада кримінального провадження в ст. 6 КПК (2012 р.). Таке зауваження є не не випадковим, адже принципи будь-якої галузі права – це концентроване вираження найважливіших рис та цінностей, що властиві цій галузі.

Саме засади кримінального процесуального права є гарантією дотримання прав і законних інтересів особи при провадженні у кримінальній справі, юридичною базою для тлумачення норм кримінального процесуального права, вирішення колізій між нормами права, основою для подальшого реформування кримінального судочинства. Крім того, втілюватися у правозастосовну практику вони можуть тільки за умови їх розуміння правозастосовниками. Невизначеність правового змісту вказаної законодавчої конструкції може спричинити маніпулювання її сенсом [5].

Прийняття КПК (2012 р.) України має стати значною подією для всієї держави. В ньому повинні бути враховані усі ці аспекти, а також позитивний досвід функціонування системи органів кримінальної юстиції, загальновизнані міжнародні стандарти захисту прав людини і основоположних свобод, перевірені багатолітньою практикою процедури, які довели свою ефективність і спроможні забезпечити баланс публічних та приватних інтересів, адже кримінальне судочинство здійснюється в інтересах всього суспільства в цілому і окремої людини зокрема.

1. Актуальні проблеми кримінально-процесуальної теорії та проект КПК України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-prensa.com>

2. Система принципів кримінально процесуального права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://advocat-cons.info>

3. Кримінально Процесуальний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

4. Основні новели кримінально-процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mashika.com.ua>

5. Верховенство права у системі принципів кримінального провадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dduvs.dp.ua>

Тарас Гнідець,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОБМАН ЯК СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВА

В часи економічної кризи, в Україні все частіше і частіше вчиняються злочини проти власності, з яких найпоширенішим є шахрайство. Саме тому шахрайству, а саме, способу його вчинення, ми присвячуємо дані тези.

У статті 190 Кримінального кодексу України «Шахрайство» є декілька способів вчинення цього злочину – шляхом обману, шляхом зловживання довірою та шляхом використання електронно-обчислювальної техніки [1, с. 87]. Спосіб вчинення злочину належить до факультативних ознак об'єктивної сторони складу злочину, але у випадку, коли він зазначений прямо в законі, він стає обов'язковим і, відповідно, встановлення його є необхідним для висновку про наявність конкретного складу злочину, саме тому ми розглянемо один з способів вчинення даного злочину, а саме способом обману.

Для того щоб краще зрозуміти як саме вчиняється шахрайство шляхом обману потрібно зрозуміти саму суть слова обман. Як в російській, так і в українській мові під обманом розуміється свідоме введення кого-небудь в оману, неправда, неправдиві слова, вчинки, дії тощо, за допомогою яких умисно вводять в оману; неправда, яку видають за істину, хибне уявлення про що-небудь [2, с. 465].

Д.А. Червонецький справедливо зазначає, що шахрайство може бути визначене як навмисне протизаконне придбання чужого майна шляхом обману, тобто за допомогою створення помилкової уяви особи про певні факти або посилення помилкової впевненості за допомогою навмисного перекручування факту її дійсності [3, с. 47].

При обмані винний, повідомляючи хибні відомості про якийсь факт або обставину, тим самим спотворює істину. Істина – це те, що існує в дійсності, відбиває дійсність, правда. При цьому, звичайно,

спотворюється не сама істина, а уявлення про неї. Наприклад, при повідомленні помилкових відомостей про дійсні факти або обставини, винний нав'язує іншій особі спотворене уявлення про ці факти або обставини. Для перекручування істини також може повідомлятися інформація про які-небудь вигадані винним факти й обставини, що в дійсності взагалі не існували. Винний також може удаватися до фальсифікації предметів, або товарів, що означає зміну їхнього виду або властивостей. Винний, змінюючи зовнішній вигляд або внутрішні властивості предмета або товару, дає особі неправильне уявлення про нього і за допомогою цього вводить його в оману.

На нашу думку, види шахрайського обману можуть бути згруповані таким чином:

1. обман у відношенні предметів (їх існування, відповідність, ціна, кількість тощо);
2. обман у відношенні своєї особи або особи інших (місце роботи, службове положення, ділові й особисті зв'язки, якості особистості тощо);
3. обман юридичних осіб;
4. обман з приводу різноманітних дій і подій;
5. обман у намірах (обманна обіцянка);
6. обман у відношенні наявності, відсутності або чинності закону [4, с. 369].

Розмежування зазначених різновидів обману має важливе значення не тільки для визначення сутності обману, як ознаки шахрайства, але і для правильного відмежування шахрайства від суміжних злочинів.

Розкриваючи зміст шахрайського обману, ми повинні встановити, у якій формі обманні відомості доводяться до відома потерпілих. Шахрайський обман може виражатися в усній або письмовій формі або у формі конклюдентних дій. При вчиненні шахрайства усна форма обману має місце у випадках, коли винний видає себе за іншу особу, коли повідомляє ті чи інші факти або обставини в перекрученому вигляді тощо. В шахрайському обмані треба розрізняти два види письмового обману. Один з них носить характер впливу на потерпілого шляхом доведення до його відома фактів і обставин за допомогою різного роду записок, листів, повідомлень та ін. Другий вид є більш складним. Він знаходить своє вираження в письмових актах (документах), що мають юридичне значення. З метою шахрайського заволодіння майном винний нерідко викрадає документи, підробляє або використовує підроблені документи [5, с. 238].

Підводячи підсумок ми хочемо зазначити, що шахрайство вчинене шляхом обману є одним з найпоширеніших видів злочинного за-

володіння чужим майном, і саме тому потрібно приділити більше уваги боротьбі з даним видом злочинної діяльності, так як афери шахраїв, в наш час, досягли шалених розмахів і неаби-якої спритності.

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 17 січня 2012 року (офіц. текст). – К.: Паливода А.В., 2012. – 216 с.

2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 2 / Даль В.И. – М.: Терра, 1995. – 725 с.

3. Червонецкий Д. Мошенничество по уголовному уложению / Червонецкий Д. – Юрьев, 1906. – 108 с.

4. Підручник для студентів юр. спец., вищих закладів освіти / кол. авторів: Глібоко В.М., Дудніков А. Л., Журавель Л.А. та ін. / за ред. В. Ю. Шипітька. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. – 684 с.

5. Альбрехт С., Венц Дж., Уильямс Т. Мошенничество: Луч света на темные стороны бизнеса: пер. с англ. – СПб.: ПитерЮ, 1995. – 400 с.

Валерія Горецька,

студентка

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ДОМАШНІЙ АРЕШТ ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД

З прийняттям у другому читанні Проекту КПК України № 9700 гостро постала проблема становлення та застосування інституту домашнього арешту.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у встановленні в Україні за новим Кримінальним процесуальним кодексом нового виду запобіжного заходу – домашній арешт, а також обумовлюється недостатньою розробленістю його процесуальної форми, зростаючими вимогами до забезпечення принципу верховенства права при застосуванні запобіжних заходів.

Мета даної роботи – визначити шляхи реформування інституту домашнього арешту в контексті міжнародних правових актів та прецедентної практики Європейського Суду з прав людини.

Як запобіжний захід домашній арешт існує у Росії ще з часів Статуту кримінального судочинства 1864 р. В КПК УРСР до 1960 р. теж була норма, яка передбачала його застосування. Проте в КПК України 1960 р. даний запобіжний захід не ввійшов. Водночас кримі-

нально-процесуальне законодавство багатьох держав світу дозволяє застосування домашнього арешту як запобіжного заходу. Він передбачений, наприклад, у таких країнах, як Казахстан, Латвія, Литва, Німеччина, Росія, Швеція та в багатьох інших [4].

Суть зазначеного запобіжного заходу полягає в тому, що у разі його обрання (за рішенням суду) до «заарештованого» застосовуються такі види обмежень: 1. Заборона виходу з житла – повністю чи у певно визначений час. 2. Заборона телефонних переговорів, відправлення кореспонденції та використання засобів зв'язку. 3. Заборона спілкування з певним колом осіб та прийому кого б то не було у себе вдома. 4. Застосування електронних засобів контролю та покладення обов'язку завжди мати при собі ці засоби і забезпечувати їх роботу. 5. Покладення обов'язку відповідати на контрольні телефонні дзвінки чи інші сигнали контролю, телефонувати чи особисто з'являтися у визначений час до органів міліції чи інших органів, що здійснюють нагляд за поведінкою обвинуваченого. 6. Встановлення спостереження за обвинуваченим чи його житлом, а також охорона його житла чи відведеного йому для житла приміщення. 7. Інші подібні заходи, які забезпечують певну поведінку і не сувору ізоляцію від суспільства [3, с. 17].

Згідно статті 176 нового Кримінального процесуального кодексу України тимчасовим запобіжним заходом вважається затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному цим кодексом з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків [2].

Безперечною новелою інституту домашнього арешту стане використання правоохоронними органами електронного моніторингу – системи заходів контролю перебування осіб, щодо яких обиратиметься такий запобіжний захід. Хоча для України подібна практика є новою, у світі її вже застосовують понад 30 років. Так, у Великобританії підсудні зобов'язані не тільки носити на тілі електронний датчик, але і дзвонити в компанію, що встановила цей датчик, п'ять разів на день. Їм заборонено користуватися комп'ютером та мобільним телефоном. Деяких особливо небезпечних арештантів за межами домашніх стін супроводжують поліцейські, які мають право безперешкодно входити в їх будинок.

Правоохоронні органи США ще більш широко застосовують електронне спостереження за злочинцями. Засуджені до невеликих термінів мають право попросити у судді замінити їм тюремне ув'язнення на домашній арешт з носінням спеціальних GPS-браслетів [5, с. 187].

Як бачимо виконання даного запобіжного заходу покладено на не зовсім чітко визначений суб'єкт – в цілому на органи внутрішніх

справ. Та і сам механізм виконання запобіжного заходу недостатньо чітко визначений. Тут можуть бути «прекоси» як в сенсі забезпечення прав людини [1, с. 51]. Зокрема мають бути визначені певні межі заходу – хто коли і скільки раз на добу може відвідувати житло особи, взятої під домашній арешт. З іншого боку відсутність на даний час належного технічного забезпечення контролю, буде давати можливість як порушувати вимоги домашнього арешту, так і «штовхати» органи внутрішніх справ на широке, а порою і невинувачене застосування традиційного «безпосереднього контролю» за особою. Також не встановлено чіткі підстави та передумови зміни виду запобіжного заходу.

Домашній арешт введений в Україні Новим КПК України 2012 року не достатньо визначає його процесуальну форму та засоби забезпечення. Фактично є лише заборона підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Чи можна зазначеним особам застосовувати засоби зв'язку, приймати осіб додому, відправляти кореспонденцію тощо. Є варіант розробити і прийняти додатково Закон України «Про домашній арешт», в якому б чітко регламентуватися порядок і умови застосування та здійснення такого виду запобіжного заходу. В Законі повинні міститися чіткі вказівки про те, хто саме і яким чином повинен здійснювати нагляд за поведінкою особи, відданої під домашній арешт, як здійснювати нагляд за кореспонденцією, переговорами (в тому числі телефонними і за допомогою електронної пошти), особистими зустрічами певної особи.

Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці по аналогії з законом про попереднє ув'язнення окремого закону «Про домашній арешт».

1. Буткевич В. Якість закону і питання ефективності застосування рішень Європейського Суду з прав людини судами України / В. Буткевич // Право України. – 2011. – № 7. – С. 48–63.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Проект №9700.

3. Кучинська О.П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально-процесуальному законодавстві / О.П. Кучинська // Адвокат. – 2010. – № 7 (118). – С. 17–19.

4. Молдован В. В. Порівняльне кримінально-процесуальне право: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навч. посіб. / В.В. Молдован, А.В. Молдован. – К.: Юрінком Інтер, 1998.

5. Мороз В.М. Заходи безпеки за кримінальним законодавством США / В.М. Мороз // Право і суспільство. – 2010. – № 4. – С. 186–194.

6. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. – 5-те вид., доп. і перероб / В.М. Тертишник. – К.: А.С.К., 2007. – 848 с.

Михайло Горобцов,
курсант
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

СЛІДЧИЙ СУДДЯ ЯК НОВИЙ СУБ'ЄКТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Принципи правової держави, міжнародно-правові стандарти захисту прав людини однозначно передбачають можливість судового захисту на всіх етапах кримінального судочинства. Державі належить мати таку систему захисту прав і свобод, щоб укріпити правову захищеність громадян. У зв'язку з цим розвиток і становлення судового контролю як форми судового захисту прав і свобод громадян виступають надійним механізмом забезпечення прав особи в кримінальному судочинстві [1, с. 10].

Конституція України повною мірою закріпила особливий статус суду, що дозволяє говорити про його вагому значущість у сфері охорони прав та свобод людини і громадянина. Законодавчі ініціативи щодо прав людини, введення елементів змагальності, судового контролю та інших інститутів служать вираженням прагнення законодавця до побудови нової моделі кримінального процесу.

Більшою мірою кардинального реформування потребує досудове розслідування, в тому числі шляхом розширення змагальних засад у даній стадії кримінального процесу. У правовій державі змагальність, на думку переважної більшості українських і зарубіжних процесуалістів, є пріоритетним способом організації кримінально-правового спору.

Лише вона у змозі забезпечити належний рівень захисту прав учасників процесу відправлення правосуддя. Введення у вітчизняне судочинство інституту судового контролю з'явилося доволі вагомою гарантією охорони прав особи, залученої в кримінальний процес. Основна мета функції судового контролю полягає в захисті прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства.

Для її досягнення перед судовим контролем постає низка завдань:

- а) запобігти неправомірним діям і рішенням, що порушують конституційні права і свободи громадян;
- б) відновлювати права, безпідставно порушені органами досудового розслідування;
- в) надавати правомірним діям і рішенням особи, що провадить дізнання, слідчого, прокурора юридичної сили, легалізуювши, тим самим, отримані докази;

г) сприяти винесенню правосудного вироку при вирішенні справи по суті.

Виходячи з цього, метою статті є обґрунтування доцільності запровадження інституту слідчих суддів у кримінальний процес України.

Аналіз чинного законодавства України не дозволяє зробити однозначний висновок, хто ж є суб'єктом реалізації судових повноважень у досудовому кримінально-процесуальному провадженні. У Конституції України термін «суд» вживається, коли йдеться про вирішення питань щодо арешту або тримання під вартою, проникнення в житло чи інше володіння особи, проведення в них огляду або обшуку, а також винятків стосовно таємниці листування, телефонних переговорів, телеграфної та іншої кореспонденції (статті 29–31). Стаття 55 Основного Закону передбачає, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій або бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових службових осіб [2, с. 49].

Минулий Кримінально-процесуальний кодекс України оперує термінами і «суд», і «суддя». При вирішенні питань про оскарження затримання (ст. 106), обрання запобіжного заходу у взяття під варту (ст. 165), дачу дозволу на проведення низки слідчих дій (статті 177, 178, 187, 187-1, 190), оскарження постанов про порушення кримінальної справи, відмову в порушенні кримінальної справи, про закриття кримінальної справи, застосовує термін «суддя». У статті 205, в якій регулюється порядок поміщення обвинуваченого у відповідну медичну установу для проведення стаціонарної судово-психіатричної або судово-медичної експертизи, використовується термін «суд». Тобто судові повноваження у досудовому провадженні здійснюються судом та суддею.

Належний судовий контроль, об'єктивне й незалежне досудове слідство, на наше переконання, неможливі без наявності слідчого судді як неупередженого дослідника обставин вчиненого злочину. Запровадження у вітчизняному кримінальному процесі інституту слідчого судді – це вірний шлях до вирішення низки проблем на стадії досудового розслідування. З його введенням відпаде частина невластивих як слідчому, так і прокуророві функцій, а чіткий розподіл останніх на стадії досудового розслідування служитиме гарантією реалізації принципу змагальності.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України, який набирає чинності 19.11.2012 року, пропонує введення в кримінальне судочинство такої процесуальної фігури, як слідчий суддя. Відповідно до цього кодексу, слідчий суддя – це суддя, до повноважень якого належить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. У суді першої інстанції він призначається зі складу суддів цього суду в порядку черговості [3].

На наше ж переконання, порядок, при якому слідчий суддя призначається тимчасово на посаду з числа діючих суддів місцевого суду в порядку черговості відповідним розпорядженням голови того чи іншого суду, неможливо визнати продуктивним.

Слідчий суддя повинен замінити собою і слідчого, й суддю загальної юрисдикції, який здійснює судовий контроль. Він може входити до структури конкретних судів першої інстанції, але обиратися саме на посаду слідчого судді й виконувати тільки ті повноваження, які закріплені за цією посадою, тобто він має бути повністю автономною процесуальною фігурою. Створення комплексу належних процесуальних гарантій прав і свобод особи в кримінальному процесі об'єктивно немислиме без наділення слідчого судді сукупністю відповідних повноважень.

Введення в кримінальне судочинство інституту слідчого судді має бути пов'язано саме з реальним реформуванням усієї системи взаємовідносин, з одного боку, між владою й судом, з другою, між органами досудового розслідування, слідчими суддями і судами загальної юрисдикції, які вирішують справу по суті. Суд, як орган влади, повинен бути наділений безумовним повноваженням входити в перевірку і оцінку подані ініціатором клопотання обвинувальні докази, оцінювати їх на предмет належності, допустимості й достатності для вирішення спору сторін по суті. Тільки на цих об'єктивних засадах суддя вправі формувати висновок про наявність (відсутність) юридичних і фактичних підстав для задоволення того чи іншого клопотання внесеного до суду, про визнання законними і обґрунтованими оскаржувані сторонами дії або рішення органів досудового розслідування [4, с. 10, 23; 5, с. 18].

До повноважень слідчого судді слід віднести:

- 1) прийняття рішень про:
 - а) обрання запобіжних заходів;
 - б) поміщення підозрюваного, обвинуваченого, підсудного до медичного чи психіатричного стаціонару для проведення судово-медичної чи судово-психіатричної експертизи;
 - в) проведення обшуку й огляду в житлі чи іншому володінні особи;
 - г) проведення примусової виїмки з житла чи іншого володіння;
 - д) виїмки матеріальних носіїв секретної інформації та/або документів, що містять банківську таємницю, а також виїмки оригіналів первинних документів суб'єктів господарювання, документів бухгалтерського обліку та бухгалтерських регістрів, фінансової звітності, документів виконавчого провадження;

е) накладення арешту на кореспонденцію та виїмку її в установах зв'язку;

є) застосування технічних засобів отримання інформації; накладення арешту на майно підозрюваного, обвинуваченого, підсудного;

ж) накладення арешту на майно або кошти банку, що знаходяться на його рахунках, на кошти та інші цінності юридичних або фізичних осіб, що знаходяться в банку;

з) застосування тимчасового або екстрадиційного арешту.

2) Розгляд скарг на процесуальні рішення, дії чи бездіяльність особи, яка провадить дізнання, органу дізнання, слідчого або прокурора.

3) Прийняття рішень по актах амністії, по примиренню сторін в кримінальному процесі тощо.

4) Вирішення окремих питань при виконанні вироку: звільнення по хворобі, умовно-дострокове звільненням від покарання через хворобу тощо.

5) Здійснення провадження по справам приватного обвинувачення.

Наостанок, пропонуємо звернути увагу на те, що нормативне забезпечення автономності функціонування слідчого судді та його процесуальної незалежності повинно бути пов'язано зі створенням ефективної системи перевірки законності й обґрунтованості рішень самого слідчого судді.

Наприклад, можна передбачити право подання апеляції на рішення слідчого судді, яка розглядатиметься окремою палатою апеляційного суду, або відповідним комітетом органів місцевого самоврядування.

1. Гуськова А.П. Процессуально-правовые и организационные вопросы подготовки к судебному заседанию по УПК РФ / А.П. Гуськова. – Оренбург, 2002.

2. Гловюк И. В. К вопросу о субъекте реализации судебных функций в досудебном уголовно-процессуальном производстве Украины / И.В. Гловюк // Актуальные проблемы уголовно-процессуального права и практика его применения : матер. междунар. науч.-практ. конф. (30 апр. 2009 г.). – Караганда: КЮИ МВД РК, 2009.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 (№ 4651-VI).

4. Муратова Н.Г. Система судебного контроля в уголовном судопроизводстве: вопросы теории, законодательного регулирования и практики: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. юрид. наук / Н.Г. Муратова. – Екатеринбург, 2004.

5. Сбоев А.С. Механизм судебного контроля в досудебном производстве России: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук / А.С. Сбоев. – Челябинск, 2004.

ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОГО КОНФЛІКТУ

До проблеми конфлікту звертається багато наукових дисциплін, при цьому вони ототожнюють його з різноплановими явищами. Крім науки поняття конфлікту також належить буденній свідомості. Воно застосовується для широкого кола явищ – від внутрішньоособистісного до глобального рівня, а також використовується у різноманітних контекстах, у метафоричному значенні.

Саме слово «конфлікт» походить з латинського *conflictus* – зіткнення.

Сучасна наука конфліктологія в центр категорії «конфлікт» ставить переважно проблему зіткнення інтересів, потреб і спричиненої цим зіткненням боротьби сторін. Так, англійські вчені Д. Джері та Дж. Джері, автори Великого тлумачного соціологічного словника: Collins, під соціальним конфліктом розуміють відкриту боротьбу між індивідами чи групами в суспільстві або між державами націями. На їхню думку, конфлікт є можливим між двома або більше людьми, соціальними рухами, групами інтересів, класами, статями, організаціями, політичними партіями, а також етнічними, расовими або релігійними колективами. Конфлікт часто виникає через конкуренцію за доступ або контроль над недостатніми ресурсами чи можливостями [1, с. 328].

Різновидом конфлікту соціального є юридичний конфлікт. Як справедливо зазначає відомий російський правознавець Ю.О. Тихомиров, «у житті людства завжди виникали то сварки, то примирення, то спори, то домовленості, то конфлікти, то злагода, то війни, то мир. І люди завжди шукали способів попередження та подолання протиріч поміж собою. І право, і правові акти були «учасниками» цих відносин – як привід і мета, як арбітр і суддя, як засіб узгодженості інтересів» [2, с. 3]. Ознакою сьогодення є загострення проблеми юридичних суперечностей і конфліктів. Це спричинено значним розширенням «поля правового розвитку». Спільні й суперечливі інтереси держав, приватних, національних та транснаціональних структур, окремих осіб призводять до зіткнень і конфліктів саме у цьому полі. Такі конфлікти спричиняються юридичними ситуаціями, тобто пов'язані або з реалізацією, або з порушенням тих чи інших норм права. Вони відбуваються у сфері юридичних відносин, пов'язані з виникненням, зміною або припиненням правовідносин між фізичними чи юридичними особами, а тому й

вирішуються правовими засобами. Проте будь-які конфлікти, які починаються далеко за межами права, на певному етапі розвитку можуть набувати юридичних ознак і вирішуватись у правовій площині. Звісно, не всі конфлікти можуть бути врегульовані за допомогою правових норм, але в умовах розбудови правової держави завдяки своїй універсальності та обов'язковості право усе більше набуває характеру найвпливовішого засобу врегулювання конфліктів.

Крім того, професор М.І. Панов також виокремлює «чистий» та «змішаний, або перехідний», види юридичного конфлікту. До останніх він зараховує будь-які конфлікти, які розпочинаються, як правило, незалежно від правових норм і поза сферою правових відносин, але з часом набувають юридичного характеру за відповідними ознаками і рисами. «Чистими» є конфлікти з приводу застосування, порушення або тлумачення правових норм [3, с. 153–154].

Юридичний конфлікт у вузькому розумінні виникає у власне правовій сфері, має суто нормативний характер. Такий конфлікт безпосередньо пов'язаний із правовими відносинами сторін, тобто протиставленням суб'єктів права із суперечливими правовими інтересами.

У широкому розумінні юридичний конфлікт – це будь-який соціальний конфлікт, який має хоча б один з елементів, що володіють юридичною характеристикою, і який завершується юридичним шляхом. Конфлікти часто-густо мають змішаний або перехідний характер. Розпочинаючись як не правові, конфлікти можуть переростати у юридичні, наприклад, конфлікти у сім'ї, фірмі, на виробництві тощо.

На нашу думку, далеко не кожний конфлікт є юридичним, але багато з них можуть бути ефективно вирішені за допомогою юридичних норм, інститутів, процедур. І навпаки, конфлікти, які за своїм характером мають суто юридичну природу, зовсім не обов'язково мають завершуватися юридичними способами. Інколи ефективніше спрацюють неформальні процедури (переговори, посередництво).

Отже, цілком поділяючи й узагальнюючи зазначені підходи, до юридичних слід зарахувати конфлікти, які відбуваються у сфері відносин, що регулюються правом або підлягають правовому регулюванню. Таким чином, юридичний конфлікт являє собою юридичне відношення плюс конфліктні дії сторін.

1. Большой толковый социологический словарь (Collins), Т. 1 (А-О): Пер. с англ. – М., 1999. – 628 с.

2. Тихомиров Ю.А. Коллизионное право: учебное и научно-практическое пособие / Ю.А. Тихомиров. – М., 2003. – 345 с.

3. Конфліктологія: підручник / за ред. Л.М. Герасіної та М.І. Панова. – Харків, 2002. – 290 с.

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТЕРОРИЗМУ

Вивченням питанням поняття та особливості «тероризму» займалися такі вчені: О.М. Бандурка, О.Ф. Долженков, Ю.В. Дубка, О.І. Галинський, Б.М. Ємельянова, В.В. Животов, О.О. Жижко, А.Т. Комзюка, В.В. Конопльов, О.В. Копан, М.В. Корнієнко та ін., а також зарубіжні автори, а саме: Г.Т. Аллісон, Ю.С. Горбунов, С.У. Дікаєв, В.А. Зубков, М.П. Кирєєв, П. Ліллі, С.К. Осипов та ін., праці яких присвячені різноманітним галузям знань.

Тероризм – це одне з найнебезпечніших і складних для сприйняття явищ сучасності, що набуває все більш загрозливих масштабів. Його прояви зумовлюють масові людські жертви, руйнування матеріальних і духовних цінностей; він породжує недовіру і ненависть між соціальними, національними та релігійними (конфесіональними) групами, наслідки чого не можуть подолати цілі покоління.

Тероризм у різних своїх формах проявах перетворився в одну з найнебезпечніших і наймасштабніших проблем, з якою людство увійшло в ХХІ ст. Він становить загрозу національній безпеці багатьох країн світу, призводячи до тяжких політичних, економічних, психологічних наслідків. Вийшовши за межі внутрішньодержавного явища, тероризм став проблемою міжнародного рівня.

Важливість теоретичного дослідження сутності тероризму полягає в тому що, по-перше, аналіз чинників, які обумовлюють його існування, дозволяє визначити сутність поняття «тероризм», що, насамперед, сприятиме визначенню реальних завдань і дієвих заходів у сфері боротьби з ним; по-друге, воно посідає провідне місце в будь-якому науковому дослідженні з проблем протидії тероризму в різних галузях науки, у тому числі юриспруденції.

Важливість вирішення зазначеного питання для практичної діяльності полягає в тому, що лише шляхом з'ясування природи тероризму можлива побудова ефективної системи взаємодії між силами охорони правопорядку в антитерористичній сфері.

Приклади визначення поняття «тероризм» й аналіз реальних способів скоєння терористичних актів свідчить, що насильство завжди є невід'ємним елементом тероризму. Форми прояву насильства при тероризмі багатоманітні – від погроз спричинення шкоди (психологіч-

не насильство) до спричинення реальної шкоди життю та здоров'ю фізичних осіб або знищення суспільно важливих об'єктів (фізичне насильство). У вітчизняній юридичній енциклопедії «насильство» визначається як «умисний фізичний чи психічний вплив однієї особи на іншу, проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою» [1, с. 68].

Першу спробу вироблення класичного визначення поняття «тероризму» було здійснено на III Міжнародній конференції з уніфікації кримінального законодавства (Брюссель, 1930 р.), організованою Міжнародною асоціацією кримінального права. Проте остаточно дефініцію поняття «тероризму» не було розроблено, бо всі запропоновані поняття не відображали яких-небудь характерних ознак цього явища, а лише перелічувало діяння, що слід розглядати як прояв тероризму. Оскільки тероризм – явище багатогранне й багатомірне, то перелік діянь, що містять його ознаки, треба розглядати в широкому розумінні. Це дозволяє розуміти під цим поняттям майже будь-який злочин. Усі інші спроби зазначеної асоціації також були не результативними і не ухвалювалися офіційними міжнародними органами [2, с. 19].

Потребує удосконалення й визначення поняття «тероризм», закріплене в національному праві, а саме в Законі України «Про боротьбу з тероризмом» [3]. Відповідно до цього закону, тероризмом визнається суспільно небезпечна діяльність, що полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади, або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я безвинних людей, або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Цілком зрозуміло, що наведене законодавче визначення не відображає сутності тероризму, описуючи лише частину цього складного явища (залишаючи поза увагою інші чинники). У Законі України «Про боротьбу з тероризмом» законодавець указує тільки одну складову – а саме спосіб вчинення терористичного акту. Це дозволяє стверджувати, що останнє не відповідає реаліям і призводить до гальмування розвитку національного законодавства у сфері боротьби з тероризмом, не даючи змоги розвитку інтеграційних процесів і міжнародної системи боротьби з ним. Вирішення цієї проблеми є дуже важливим завданням для забезпечення безпеки державного устрою України та інших держав, законних інтересів юридичних осіб, прав і свобод громадян. Відтак, потрібне глибоке, повне, методичне та всебічне вивчення цієї проблеми, оскільки створення єдиного понятійного антитерористичного апарату є пріоритетним напрямом для ефективного запобігання, вияв-

лення чи припинення терористичних посягань як на території України, так і за її межами.

Таким чином, тероризм є дуже складним і багатограним негативним явищем, яке потребує постійного вивчення для ефективної протидії йому. Адже він стрімко розвивається передусім в міжнародному масштабі, що пов'язано з активним технологічним, політичним і соціальним розвитком людства.

1. Современный словарь иностранных слов: толкование, словоупотребление, словообразование, этимология / Л.М. Баш, А.В. Боброва и др. – Изд-е 3-е, доп. – М.: Цитадель-трейд, 2002. – 960 с.

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юрична думка, 2007. – 992 с.

3. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 берез. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

Марія Гринчишин,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

10 грудня 1948 року державами-учасниками ООН була прийнята Загальна декларація прав людини. Цей документ позначив гуманістичний поворот всього світу, ствердив цінність людського життя і гідності в її незаперечності для усіх суб'єктів світової спільноти, не поділяючи людство за атрибутами раси, релігії, світогляду, культури та способу мислення. Сьогодні Декларація являється головним джерелом міжнародного права і національних законодавств, базові права і свободи окреслюють недоторкану територію політичної згоди, а День прав людини є всесвітнім приводом вшанувати ідеї гуманізму та рівноправ'я як вищого закону людської взаємодії.

Конституція України проголошує права і свободи особистості і громадянина в якості найвищої соціальної цінності. Ця базова конституційна норма сучасної демократичної правової держави має працювати на кожному рівні владної регуляції засад суспільного розвитку. Але декларативне ствердження незаперечності прав і свобод людини ще не є право-

вим фактом як таким, а потребує ретельного, всеохоплюючого законодавчого і нормативного наповнення. Права людини у вимірі конституційної декларації є скоріш моральним законом, а тому обов'язково має обслуговуватись чіткими і дієвими нормами державного законодавства.

Україною ратифіковано Європейську Конвенцію з прав людини, Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань охорони довкілля, підписано Європейську соціальну хартію, введено інституту Омбудсмена, прийнято низку важливих законів і програм, що торкаються захисту економічних, соціальних, політичних прав людини, зокрема Стратегію подолання бідності, Закону про громадянство, Закон про політичні партії, нового Кримінального кодексу тощо. Поширюється практика безпосередньої участі громадськості і громадських організацій у законотворчому процесі. Але українська державність сьогодні лише перебуває на шляху законодавчого становлення та вдосконалення механізмів правового регулювання владних і суспільних відносин. І цей складний і тривалий процес обов'язково має враховувати три ключових імперативи.

В цьому зв'язку хочу звернути увагу на наступні проблеми.

По-перше, стурбованість викликає загальна криза влади, і зокрема криза парламентаризму в Україні. Впродовж останніх двох років практично загальмовано законотворчий процес, що унеможливило ухвалення низки нагальних законодавчих актів, в тому числі і у сфері прав людини.

По-друге, вище зазначалось, що у нашій державі було вжито значних заходів щодо формування механізму захисту прав людини, зокрема судової системи. Так, на першому етапі після прийняття Конституції України та ухвалення пакету законів під умовною назвою «мала судова реформа» було зроблено значний прогресивний крок у сфері судочинства. Однак на даному етапі ухвалення законів для проведення повномасштабної судово-правової реформи є більш ніж актуальним. Адже у сфері судочинства маємо чи не найбільше проблем.

У контексті формування дієвого механізму захисту прав людини слід також звернути увагу на проблеми законодавчого врегулювання діяльності такого інституту влади як прокуратура. Дотепер залишається неврегульованим місце і роль прокуратури в системі захисту прав людини. Функції прокуратури щодо відновлення порушених прав громадян будуть затребуваними до проведення масштабної судово-правової реформи. В зв'язку з цим потребує чіткого правового регулювання питання регламентування функцій і повноважень прокуратури, у тому числі – в судовому процесі, розмежування функцій нагляду та слідства.

Ще одним елементом механізму захисту прав людини є інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, діяльність якого покликана доповнювати існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини. Практика засвідчила необхідність підвищення інституційної спроможності Омбудсмана. Це потребує підготовки і ухвалення парламентом відповідних змін до законодавства. Зокрема, щодо звуження підстав для дострокового припинення повноважень Уповноваженого, розширення його прав у судовому процесі, запровадження механізмів безпосереднього реагування Уповноваженого на факти порушень прав людини і громадянина, спрощення вимог до форми звернень громадян тощо. Окремі законопроекти, що унормовують частину цих питань, подавались на розгляд Верховної Ради України п'ятого скликання і не були розглянуті у зв'язку з достроковим припиненням її повноважень. Подані кілька проектів законів щодо діяльності Уповноваженого і розширення його повноважень і у нинішньому скликанні.

У нашій державі ще не ухвалено низку законів, які повинні закріпити фундаментальні права людини та регламентувати їх забезпечення. Наприклад, право на свободу мирних зборів, передбачене статтею 20 Загальної декларації прав людини та закріплене статтею 39 Конституції України. Хоча норми Конституції України мають пряму дію, в рішенні Конституційного суду з цього питання зазначається, що визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення є предметом законодавчого регулювання. У зв'язку з тим, що відповідного закону ще досі немає, організація мирних зборів регулюється, всупереч логіці і здоровому глузду, підзаконним нормативним актом колишнього СРСР, а саме Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28 липня 1988 року.

Законопроекти щодо врегулювання проведення мирних зборів подавались і урядом, і народними депутатами, але з різних причин процес їх ухвалення не був завершений. Ось і зараз відповідний проект закону про порядок організації і проведення мирних заходів, внесений Кабінетом міністрів України і підтриманий очолюваним мною Комітетом, лежить у Верховній Раді і чекає на розгляд.

1. Конституція України: прийн. на п'ятій сесії ВР України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Загальна декларація прав людини: прийн. Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р. // http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИДІ ГРОМАДСЬКИХ РОБІТ

Порядок і умови виконання покарання у виді громадських робіт регламентується Главою 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК).

Відповідно до ч. 1 ст. 56 КК, назване покарання полягає «у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування».

Виконання покарання у виді громадських робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці і контролю за їхньою поведінкою відповідно до вимог цього Кодексу.

Контроль за виконанням покарання у виді громадських робіт покладається на контрольно-виконавчу інспекцію, а проведення індивідуально-профілактичної роботи – на органи внутрішніх справ (ч. 3 ст. 36 КВК).

Згідно з ч. 5 ст. 36 КВК кримінально-виконавча інспекція веде облік засуджених, роз'яснює порядок і умови відбування покарання, погоджує з органами місцевого самоврядування перелік об'єктів, на яких засуджені відбувають громадські роботи, здійснює контроль за додержанням умов відбування покарання засудженими і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем відбування засудженим громадських робіт, веде сумарний облік відпрацьованого засудженим часу.

Слід додати, що покарання у виді громадських робіт відбувається за місцем проживання засудженого.

Згідно з ч. 1 ст. 37 КВК засуджені до громадських робіт зобов'язані додержуватися встановлених відповідно до законодавства порядку і умов відбування покарання, сумлінно ставитися до праці, працювати на визначених для них об'єктах і відпрацьовувати встановлений судом строк громадських робіт, з'являтися за викликом до кримінально-виконавчої інспекції, повідомляти інспекцію про зміну місця проживання, періодично з'являтися на реєстрацію до кримінально-виконавчої інспекції.

Відповідальність за ухилення від відбування громадських робіт встановлена в ч. 2 ст. 389 КК, відповідно до якої ухилення від відбування громадських робіт особою, яка засуджена до цього виду покарання, карається арештом на строк до 6 місяців або обмеженням волі на строк до 3 років.

Відповідно до ч. 3 ст. 40 КВК ухиленням від відбування громадських робіт є:

1. Невиконання засудженим встановлених обов'язків, порушення порядку та умов відбування покарання, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчиненні після письмового попередження;

2. Більше двох разів протягом місяця невихід на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця, поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного або токсичного сп'яніння.

Поважними причинами неявки засудженої особи до інспекції в призначений строк, відповідно до ч. 1 ст. 37 КВК, визнаються: несвоєчасне одержання виклику, хворобою та інші обставини, що фактично позбавляють її можливості своєчасно прибути за викликом і які документально підтверджені.

Під невиходом більше двох разів протягом місяця на громадські роботи без поважних причин необхідно розуміти неприбуття до місяця виконання громадських робіт три і більше разів протягом місяця, обчислення якого розпочинається із дня початку відбування покарання або із дня першого невиходу на громадські роботи. У такому порядку обраховується і кількість порушень трудової дисципліни. Порушником трудової дисципліни є особа, яка перебуває на робочому місці в стані алкогольного сп'яніння, не виконує доручену роботу, несвоєчасно прибула або залишила громадські роботи [6, ст. 184–185].

Таким чином, в кримінально-правовому сенсі під «ухиленням від відбування громадських робіт», на наш погляд, варто розуміти наступні види бездіяльності засудженого до цього виду покарання:

1. «чиста» бездіяльність – не вихід на громадські роботи, невиконання назначених робіт чи неналежне їх виконання;

2. «змішана» бездіяльність з'явлення на роботу в стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, а також порушення правил безпеки праці чи трудової дисципліни, яку породжує обов'язкове усунення особи від громадських робіт [5, ст. 107–109].

За порушення особою порядку та умов відбування даного виду покарання, а також порушення громадського порядку, за яке її було притягнуто до кримінальної відповідальності, до неї може бути засто-

совано стягнення у виді письмового попередження про притягнення до кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 40 КВК).

Стосовно особи, яка ухиляється від відбування покарання у виді громадських робіт, відповідно до ч. 2 ст. 40 КВК, на кримінально-виконавчу інспекцію покладено обов'язок надсилати матеріали прокуророві для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності, відповідно до ст. 389 КК.

При постановці на облік засуджений попереджається про можливе притягнення його до кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання. Таке попередження оформляється у вигляді підписки, у якій засуджений власноручно зазначає про ознайомлення з вимогами щодо відбування громадських робіт [1, ст. 154–155].

Порушником визнається засуджена особа, яка не з'явилася без поважної причини до інспекції або зникла з метою ухилення від відбування покарання. За кожним фактом допущеного порушення засуджена особа дає письмове пояснення, яке долучається до її особової справи. Особою, яка зникла з місця проживання, може вважатися особа, яка змінила місце проживання з метою ухилення від відбування покарання або іншим чином ухиляється від контролю і залучення її до відбування покарання [1, ст. 154–155].

Суб'єктом даного злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16 років і якій вироком суду призначені громадські роботи.

Об'єктом даного правопорушення є порядок виконання покарання.

З об'єктивної сторони зміст даного виду правопорушення є формальним і має всього одну ознаку – суспільно небезпечне діяння у формі бездіяльності: «ухилення від відбування громадських робіт».

З суб'єктивної сторони єдиною обов'язковою ознакою даного правопорушення є вина в формі прямого умислу, при якому винна особа усвідомлює суспільну небезпечність ухилення від відбування громадських робіт і бажає здійснити це діяння [5, ст. 107–109].

За законодавством зарубіжних держав ухилення від відбування громадських робіт чи порушення умов їх виконання (у тому числі неналежне, незадовільне, недоброякісне їх здійснення) можуть потягти за собою:

1. накладення на засудженого стягнення (наприклад, Закон Великобританії «Про повноваження кримінальних судів»);

2. заміну громадських робіт більш тяжким покаранням (наприклад, КК Республіки Казахстан, КК Киргизької Республіки, КК Латвійської Республіки, КК Республіки Молдова, КК Російської Федерації);

3. застосування покарання, замість якого були призначені громадські роботи (КК Іспанії, КК Нідерландів);

4. кримінальну відповідальність (КК Республіки Білорусь) [2, ст. 206].

Отже, ухиленням від відбування громадських робіт є: невиконання встановлених обов'язків, порушення порядку та умов відбування покарання, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчинені після письмового попередження; невихід більше двох разів протягом місяця на громадські роботи без поважних причин, а також порушення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця, поява на роботі в нетверезому стані.

1. Байлов А.В., Халимон С.І. Форми ухилень від відбування покарання у виді громадських робіт // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – № 4 (51), ч. 1. – 2010. – С. 154–155.

2. Кирись Б.О. Громадські роботи як вид покарання за кримінальним законодавством зарубіжних держав // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 3–4. – С. 206.

3. Кримінально-виконавчий кодекс України: текст відповідає офіц. станом на 1 квітня 2012 р. – К.: Національний книжковий проект, 2012. – 80 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012.

5. Пономаренко Ю.А. Види наказаний по уголовному праву Украины: монография. – Харьков: Издательство «ФИНН», 2009. – С. 107–109.

6. Ткачова О.В. Виконання покарання у виді виправних і громадських робіт: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – С. 184–185.

Ганна Дан,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ СТАТУСУ ЖЕРТВИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Поняття «жертва» вивчається різними галузями права. Головною метою їх вивчення є підвищення ефективності попередження конкретних злочинів чи правопорушень, в тому числі насильства в сім'ї, шляхом здійснення цілеспрямованого впливу осіб, що безпосередньо вчиняють протиправні дії, а також на їх потенційних жертв. Для забезпечення прав жертви та її реального захисту державою, у

законодавстві має бути визначений її правовий статус. Саме тому проблема регламентації статусу жертви в законодавстві України є сьогодні актуальною і має значення для законодавчої практики. В контексті теми доповіді ми розглянемо як наукове, так і нормативне тлумачення категорії «жертва» у чинному законодавстві.

У російському законодавстві поняття «жертва» та «потерпілий» вважаються майже тотожними. При цьому російські криміналісти зауважили, що категорія «жертва» охоплює більше коло ознак, ніж «потерпілий». Жертвою вважається фізична або юридична особа, яка зазнала посягання з боку злочинця (правопорушника) на свої права і свободи, що охороняються Конституцією та іншими нормативно-правовими актами, незалежно від характеру цих посягань – морально-го чи матеріального [1, с. 35].

В порівнянні із поняттям «жертва», «потерпілий» має процесуальний статус і тому є регламентованим. У чинному законодавстві України, відповідно до статті 49 КПК України, потерпілим вважається особа, котрій безпосередньо заподіяно моральну, фізичну чи майнову шкоду [2]. Поняття потерпілого також зазначено у новій редакції КПК України, який набуватиме чинності з 19 листопада 2012 року. Відповідно до статті 55 потерпілим у кримінальному провадженні визначено фізичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [3].

Віктимологічна характеристика потерпілого охоплює більш широке коло ознак. Так, жертвою у віктимології визначається особа або певна спільнота людей, котрій прямо чи опосередковано завдано будь-якої шкоди від злочинного посягання. Важливо, на думку науковців, розрізняти випадки, коли статус потерпілого особа приписує собі без достатніх на те підстав і, навпаки, коли він їй нав'язується [4, с. 105]. Таким чином, слід розуміти, що з погляду законодавства України особа стає повноправним потерпілим лише після винесення відповідної постанови або ухвали суду.

Саме вчення про жертву являє собою систему теоретичних і практичних знань про особу, що постраждала від протиправних дій. Жертва, будучи об'єктом спеціального дослідження, вивчається і як джерело інформації. Звичайно при розслідуванні певних дій не слід виключати ознайомлення з жертвою, тому що у цій якості вона постає перед нами: по-перше, як об'єкт, що характеризується певними фізичними і біологічними (психофізіологічними, соматичними) ознаками, які відповідають підсистемам функціонально-динамічних, морфологічних і субстанціональних елементів, що виділяються у структурі жерт-

ви; по-друге, як суб'єкт, що має набір особистісних якостей і властивостей (психологічного, соціально-психологічного характеру), що сприймає й передає інформацію, яка може мати доказове значення [5, с. 198].

З огляду на важливість регламентації статусу жертви насильства в сім'ї, розглянемо статтю 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», яка визначає, що жертвою насильства в сім'ї являється член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї. Без отримання статусу жертви насильства в сім'ї неможливо було би реалізувати ні спеціальні заходи впливу на правопорушника, ні заходи захисту жертви, визначені Законом. Так, наприклад, без законодавчого визначення статусу жертви насильства в сім'ї неможливо було б загалом вжити заходів з попередження насильства, оскільки підставами для втручання в сімейний конфлікт працівників міліції, згідно статті 4 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», є заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто [6].

Разом з тим, слід зазначити, що регламентація правового статусу жертви є важливою не тільки для захисту її прав та свобод, а має бути підставою для відшкодування завданої їй моральної та матеріальної шкоди, для відновлення соціальної справедливості. Саме тому вважаємо за доцільне прийняття проекту Закону України «Про охорону прав жертв злочину», який неодноразово розглядався Верховною Радою України і мав би стати реальним правовим механізмом захисту прав і законних інтересів громадян, суспільства та Української держави від злочинних зазіхань, а також створення механізму протидії віктимізації громадян [7, с. 410].

1. Центров Е.Е. Криминалистическое учение о потерпевшем. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1988. – 350 с.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.12.1961 № 2 / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]: проект Закону України від 13.04.2012 / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/osvitamvs/index.php/kpk-ukrajini-vid>.

4. Іванов Ю.Ф. Кримінологія: навч. посіб. / Ю.Ф. Іванов., О.М. Джужа. – К.: Вид. ПАЛІВОДА А. В., 2006. – 264 с.

5. Курс кримінології. Особлива частина / колектив авторів. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 300 с.

6. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 01.01.2009 № 2789-III Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>.

7. Права жертв преступлений и некоторые проблемы развития современной уголовной политики // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2001. – Вип. 12. – С. 409–413.

Ярослав Дашак,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВА ОХОРОНА КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Останнім часом інтелектуальна власність в усьому світі стає все поширенішим об'єктом ринкових відносин. В зв'язку з цим проблема вдосконалення захисту авторських прав набуває значної актуальності.

Серед проблемних аспектів охорони прав інтелектуальної власності у сфері використання комп'ютерного програмного забезпечення є його правовий захист. Це пов'язано, передусім, з динамічним розвитком комп'ютерних технологій та інформаційних систем, постійним наближенням суспільства до рівня так званого «інформаційного суспільства», в якому доля комп'ютерних програм (програмних продуктів) у суспільному виробництві набуває все значніших розмірів.

Сутність комп'ютерних програм досліджували у різні часи такі вчені, як І.З. Маміофа, В.М. Машков, В.А. Рясенцев, М. Селиванов та ін. Теоретичні положення щодо правової охорони комп'ютерної програми останніми роками досліджувались російськими науковцями: Є.І. Лебедєвою, А.П. Безсоною, В.І. Черячукіном, Р.Й. Ситдиковою, О.А. Кузьмінім, М.В. Котельниковим, а також вітчизняними дослідниками: І.І. Ващинцем, С.А. Дзісою, В.С. Дмитришиним, [2, с. 16]. Незважаючи на це, в правовій природі комп'ютерних програм та їх охороні спостерігається значно більше теоретичних прогалин та дискусійних моментів, ніж сталих положень. Тому ситуація, що склалася як на теоретичному, так і на емпіричному рівні, є підтвердженням своєчасності та актуальності дослідження обраної проблематики.

На міжнародному рівні питання про можливість і доцільність правової охорони комп'ютерної програми вперше розглядалось у 1971 році Консультативною групою урядових експертів Всесвітньої

організації інтелектуальної власності (надалі – ВОІВ). Потім роботи були продовжені Міжнародним бюро ВОІВ і Консультативною групою неурядових експертів протягом 1974–1977 років. Паралельно ця проблема обговорювалась у рамках Міжнародної асоціації з охорони промислової власності (надалі – МАОПВ) на конгресі в Сан-Франциско у 1975 році, на якому було вирішено розробити норми спеціальної охорони програмного забезпечення та користуватися можливостями, що надає національне законодавство (переважно у формі авторського права). У 1978 році ВОІВ були схвалені «Типові положення з охорони програмного забезпечення обчислюваних машин» Однак у жодній з країн-учасниць ВОІВ ці положення не стали базовими принципами для прийняття спеціального законодавства.

Українське ж законодавство на сучасному етапі визначає комп'ютерні програми виключно як об'єкти авторського права. Ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 р., визначає комп'ютерні програми як окремий об'єкт авторського права; ст. 18 встановлює, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори незалежно від способу чи форми вираження програм [3].

Одним із мотивів такого поєднання можна вважати те, що відповідно до норм авторського права захищається форма, в яку втілюється авторське бачення будь-якої ідеї та програм.

За характером форми відображення рядки літературного твору і комп'ютерної програми мають дещо спільне: автор наповнює їх символами-літерами або символами-операторами. Схожість творчого процесу щодо створення авторських літературних творів і комп'ютерних програм є визначальними для вибору форми захисту комп'ютерних програм. При проведенні експертизи для доведення порушення авторських прав на літературний твір чи комп'ютерну програму порівнюються відповідні тексти літературних творів, а для комп'ютерних програм – тексти зазначених програм.

Порушення авторського права і суміжних прав дає підстави для судового захисту. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [1, с. 45].

Права автора складаються з особистих (немайнових) і майнових прав. Особисті (немайнові) права автора не можуть бути передані іншим особам. Майнові права діють протягом життя автора і 70 років після його смерті. Вони являють собою виключні права на використання програмного продукту в різній формі і будь-яким способом. Після закінчення цього терміну твори переходять у загальнонаціона-

льне надбання і можуть вільно використовуватися за умови дотримання немайнових прав [3].

Можлива охорона комп'ютерних програм нормами патентного права, а саме здатність охорони самої ідеї програми. Негативна сторона у цьому разі полягає у певному обмеженні використання алгоритмів.

Отже з точки зору правової охорони, всі результати творчої діяльності можна поділити на дві групи: перша група охороняється авторським правом, друга група – патентним правом та окремими нормативними актами. Звідси слідує, що комп'ютерна програма є складним об'єктом права інтелектуальної власності та потребує правової охорони.

Незаконне використання програмного забезпечення може кваліфікуватись як порушення авторського права.

Одним із основних видів правопорушень щодо програмного забезпечення є відтворення, розповсюдження та використання програмного забезпечення без дозволу власника авторських прав на ці твори (комп'ютерне піратство):

- продаж персональних комп'ютерів разом з незаконно встановленим програмним забезпеченням;
- поширення і тиражування примірників програмного забезпечення для персональних комп'ютерів на магнітних носіях інформації без дозволу власника авторських прав;
- незаконне поширення програмного забезпечення через телекомунікаційні мережі (електронна пошта, Інтернет тощо);
- незаконне використання програмного забезпечення кінцевим користувачем.

З проведеного мною дослідження можна зазначити що система і структура сучасного правового регулювання використання комп'ютерного програмного забезпечення потребує певного вдосконалення механізму державного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності, одним із аспектів якого є забезпечення пріоритету закону, оскільки це сприятиме розвитку вітчизняного виробництва високоінтелектуальної продукції, і передусім, конкурентоздатних комп'ютерних програм.

1. Кохановська О.В. Правове регулювання у сфері інформаційних відносин. – К.: Нац. акад. внутр. Справ України, 2003. – 235 с.

2. Петренко С.А. Правова охорона комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності: шляхи розвитку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Петренко Сергій Анатолійович; Київ. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. – К., 2010. – 56 с.

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. (зі змінами та доповненнями станом на 09.05.2011 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

Анастасія Добра,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ІНСТИТУТ УСИНОВЛЕННЯ У СІМЕЙНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ: ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ТА ЗБІЛЬШЕННЯ ВИПАДКІВ УСИНОВЛЕННЯ

В Україні з кожним роком все більшої проблемою постає те, що дуже багато дітей залишаються без батьківської турботи. На сьогодні в Україні трохи більше 98 тис. дітей-сиріт. Тих, які живуть в інтернатних закладах, є близько 20 тис., інші діти знаходяться під опікою: в прийомних сім'ях, дитячих будинках сиріт [1].

У першу чергу особливої турботи потребують: діти-сироти; діти, в яких померли чи загинули батьки; діти, позбавлені батьківського піклування; діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібрані у батьків без позбавлення батьківських прав; діти, батьки яких визнані безвісно відсутніми або недієздатними, оголошені померлими, відбувають покарання у місцях позбавлення волі або перебувають під вартою на час слідства, або в розшуку в зв'язку з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження; діти, батькам яких тривала хвороба перешкоджає виконувати свої батьківські обов'язки, а також підкинуті діти; діти, батьки яких невідомі; діти, від яких відмовились батьки та безпритульні діти [2, с. 193].

Сучасне цивільне суспільство не може залишати поза увагою дітей, позбавлених батьківської турботи. Утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу [3, ст. 52].

Для допомоги таким дітям створено розгалужену систему державних дитячих закладів, у яких вони утримуються на повному державному забезпеченні у віці від трьох років до повноліття.

Разом з тим велику допомогу по влаштуванню дітей, які залишилися без батьків, надають державі окремі громадяни, які за власним бажанням беруть дітей до себе в сім'ї для того, щоб замінити їм відсутніх батьків, поставивши їх у становище рідних дітей. Саме такою формою виховання та турботи про дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, є прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, які за наявності відповідних умов можуть створюватися рішенням місцевої державної виконавчої влади. Метою створення дитячих будинків

сімейного типу є подальше посилення державної допомоги дітям-сиротам і дітям, які залишилися без піклування батьків, забезпечення якнайповнішого поєднання громадських, колективних та родинних форм виховання. Усиновлення дитини проводиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя. Це положення закону наголошує на тому, що інтереси дітей в інституті усиновлення є основною метою, заради якої він введений. Хоча це, звичайно, не дає права говорити про відсутність інтересів усиновлювача чи протиставлення інтересів дитини інтересам усиновлювача. При усиновленні завжди забезпечується єдність інтересів тих, хто усиновлює, з інтересами тих, кого усиновлюють. Усиновленням є прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду, крім випадку, передбаченого статтею 282 Сімейного Кодексу України. Усиновлення дитини проводиться у її найвищих інтересах для забезпечення стабільних та гармонійних умов її життя [4, ст. 207]. Усиновлення – правовий інститут, що здійснюється в інтересах дитини єдиний або обидва батьки якої: померли, невідомі, позбавлені батьківських прав, визнані в судовому порядку недієздатними, безвісно відсутніми чи оголошені померлими; дали згоду на усиновлення; понад шість місяців не проживають разом з дитиною та без поважних причин не беруть участі в її вихованні та утриманні, не виявляють щодо дитини батьківської уваги і турботи [5, с. 212]. Усиновлення здійснюється у певному порядку, певним колом осіб, які можуть бути усиновлювачами, це регулюється Конституцією України, Сімейним кодексом України, Декларацією прав дитини, Європейською конвенцією про усиновлення дітей, Цивільним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами та законами України, тобто процедура усиновлення не повинна бути порушена і має здійснюватись у порядку та в межах встановлених законом. На мою думку, положення Сімейного кодексу України, а саме стаття 218 «Згода дитини на усиновлення», а саме її думка повинна перш за все враховуватися при усиновленні. В Україні ускладнюють процедуру усиновлення дитини іноземцями, вони повинні отримати дозвіл Центру з усиновлення дітей. За оперативними даними, за 2011 рік іноземцями було усиновлено 970 дітей. Для порівняння, в 2007-му було усиновлено 1670, в 2008-му – 1587, в 2009-му – 1428, в 2010-му – 1202. Тобто, починаючи з 2007 року, зберігається стійка тенденція щодо зменшення усиновлення дітей іноземцями. Найчастіше українських сиріт забирають батьки з США та Італії, також активні громадяни Франції, Іспанії, Ізраїлю та Канади, для порівняння: в США в минулому році усиновили 518 дітей, в Італії – 294, в Іспанії – 40, у Францію – 37, в Ізраїль – 23 [6].

Я гадаю, що умови проживання за кордоном для дитини можуть бути кращими, але за умовами проживання дитини має постійно здійснюватись контроль з боку держави, іноземці якої її усиновили, а також повідомляти про належне виконання своїх батьківських обов'язків Органу опіки та піклування в Україні. При усиновленні доцільно було би внести деякий випробувальний строк, при якому дитина мала би можливість оцінити ставлення осіб, які хочуть її усиновити, чи належно вони виконують функції батьків, а саме: чи достатньо часу приділяють дитині, чи достатнє матеріальне підґрунтя для утримання дитини та звернути увагу на інші чинники. Можливо доцільним було би також ввести інститут конкуренції осіб, які хочуть усиновити дитину і щоб дитина сама обирала кого вона хоче бачити у ролі усиновлювача, а значить і у ролі осіб, які будуть заміняти батьків.

В Україні необхідно підвищити показники усиовлення дітей, це можна зробити за допомогою таких заходів:

1) заохочувати усиновлювачів щомісячною допомогою, для утримання дітей. Як відомо ця допомога існує, але вона є незначною. Також необхідно звернути увагу, що право розпоряджатися цими грошима має бути надана не тільки усиновлювачам, але і самим дітям;

2) проводити різні культурно-просвітницькі та розважальні заходи;

3) забезпечувати відпочинком для оздоровлення дітей;

4) забезпечувати належним лікуванням у разі хвороби, як усиовленої дитини, так і її усиновлювача;

5) забезпечення здобуття якісної освіти за кордоном;

6) інші заходи, що покращать не лише показники усиовлення дітей, але й покращать умови перебування дітей у прийомних сім'ях.

Надаючи великого значення, в першу чергу, сімейному вихованню дітей, останнім часом держава всіляко сприяє розвитку усиовлення, встановивши суворий судовий порядок його проведення: критерії віку між усиовителями і усиовленими; недопустимість посередницької, комерційної діяльності щодо усиовлення дітей; вимоги стосовно нагляду за станом утримання та виховання дітей, усиовлених іноземними громадянами; можливість застосування до усиновлювача такої санкції, як позбавлення батьківських прав та інші.

При забезпеченні заходів, які, на мою думку, були б доцільними, рівень показників усиовлення мав би підвищитись і більше дітей змогли би відчувати себе повноцінними членами сім'ї, у яких є батьки, відчували би батьківську ласку, турботу та любов.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rss.novostimira.com>

2. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.

3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.01.1996 р. – К.: Преса України, 2012.

4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22.

5. Сімейне право України: підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 288 с.

6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.life.comments.ua>

Андрій Дуда,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

На сьогодні в Україні, як і у всьому світі, найвищою цінністю визначено забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Особливу увагу приділено захисту прав неповнолітніх, які є однією з найнезахищеніших верств населення, що обумовлює необхідність створення особливих умов для забезпечення та реалізації їхніх прав. Однак, проблема правопорушень неповнолітніх є і залишається однією з актуальних проблем українського суспільства, яка потребує нагальної розробки та вирішення.

Адміністративна відповідальність – це застосування до осіб, які вчинили адміністративні проступки, адміністративних стягнень, що тягнуть для цих осіб обтяжливі наслідки майнового, морального, особистісного чи іншого характеру і накладаються уповноваженими на те органами чи посадовими особами на підставах і в порядку, встановлених нормами адміністративного права [1, с. 6].

З огляду на те, що неповнолітні є спеціальним суб'єктом такої відповідальності, існує цілий ряд особливостей, притаманних процедурі притягнення їх до адміністративної відповідальності. Відповідно до статті 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2], до винних у вчиненні правопорушень застосовуються адміністративні стягнення. Порядок притягнення до адміністра-

тивної відповідальності, у порівнянні з кримінальною, спрощений, що створює умови для його оперативного і економічного використання. Серед суб'єктів адміністративних правопорушень вирізняються так звані спеціальні суб'єкти, тобто ті, які мають певні особливості щодо вчинення окремих адміністративних правопорушень або не несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. До них належать неповнолітні, іноземні громадяни, військовослужбовці та працівники міліції, посадові особи, народні депутати, батьки або особи, що їх замінюють, та ін.

Згідно з ст. 13 КУпАП до осіб віком 16–18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються відповідні заходи впливу. Спочатку наведемо визначення поняття «неповнолітні». Неповнолітні – це особи, які не досягли 18 років, тобто віку, з досягненням якого закон пов'язує настання повної дієздатності.

Так, ст. 21-1 КУпАП передбачає наступні заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Існують досить суперечливі питання щодо органу, уповноваженого складати протокол про адміністративні правопорушення неповнолітніх. Профілактика правопорушень, встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню правопорушень, профілактична робота з неповнолітніми правопорушниками є одним з основних завдань кримінальної міліції у справах дітей, однак протокол про адміністративне правопорушення неповнолітніх, на наш погляд, може бути складений і за загальним правилом особою, якій на це законодавчо надається право за ст. 255 КУпАП, але тільки в присутності батьків неповнолітнього або осіб, що їх замінюють, законних представників або захисника.

У разі вчинення особами віком 16–18 років окремих адміністративних правопорушень вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, але у такому випадку заборонено застосування адміністративного арешту до неповнолітніх (ст. 32 КУпАП). Передбачений лише один випадок, коли адміністративна відповідальність, до якої притягається неповнолітній, несе не тільки виховний, а й майновий характер – якщо під час вчинення адміністративного правопорушення шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує 1-го неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зо-

бов'язати своєю працею усунути її. Це виключення, на нашу думку, не зменшує виховного впливу адміністративної відповідальності неповнолітніх, а тільки допомагає неповнолітньому правопорушнику усвідомити рівень матеріальної шкоди, яку він заподіяв, та вчить цінувати свою працю.

Зауважимо також, що скоєння адміністративного проступку неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує відповідальність (ст. 40 КУпАП). Пояснюється це тим, що неповнолітні загалом не мають стійкої психіки, достатнього життєвого досвіду, навичок правочинної поведінки, не завжди усвідомлюють шкоду від заподіяного, легко піддаються впливу інших осіб, особливо старших за віком, які часто стають організаторами або підбурювачами правопорушень, ураховується також, що неповнолітні легко піддаються виховному впливу і можуть виправитись без застосування до них жорстких заходів адміністративного стягнення.

Таким чином, слід погодитись, що для нормального функціонування системи правосуддя у справах про притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності вона має включати в себе: врахування вікових особливостей неповнолітнього; юридичні гарантії захисту прав і законних інтересів неповнолітніх; повноту індивідуального соціально-психологічного дослідження особистості неповнолітнього; вибір індивідуального заходу впливу та його виконання [3]. При цьому, з метою виконання принципу індивідуалізації адміністративного покарання та з урахуванням вікових особливостей неповнолітніх притягнення їх до адміністративної відповідальності потребує детального законодавчого закріплення. Саме щорічне зростання кількості правопорушень, що скоюють неповнолітні, та наявні особливості притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності й сприяють необхідності включення до КУпАП окремого розділу «Провадження у справах про адміністративні правопорушення неповнолітніх».

1. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред. А.Т. Комзюка]. – 2-ге вид., виправл. і доп. – Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. – 103 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – С. 1122.

3. Горбач О.В. Адміністративна відповідальність неповнолітніх, батьків, або осіб, які їх замінюють: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.В. Горбач. – К., 2006.

Микола Дякун,
студент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ХУЛІГАНСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ: ПРАВОВА ПРИРОДА У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Аналіз суспільних процесів в Україні, виступи в засобах масової інформації багатьох державних службовців виконавчої влади (Президента та Прем'єр-міністра, міністра МВС України тощо), політиків і громадських діячів свідчать, що в сучасних умовах досить гостро стоїть проблема боротьби із криміналізацією нашого суспільства, необхідності попередження різних видів її негативних проявів. Досить поширеним соціально-небезпечним явищем, на нашу думку, є хуліганство та злочинність, зокрема серед молоді. Так, за даними МВС України 2010 року, у державі скоєно 11382 злочини проти громадської безпеки та 15557 злочинів проти громадського порядку і моральності, серед яких хуліганство складає 9207 зареєстрованих злочинів, втягування неповнолітніх – 1993 (позитивна динаміка порівняно з 2009 роком склала +4,7%). При цьому 2010 року зафіксовано 17342 злочинів, які скоєні неповнолітніми або за їх участю (позитивна динаміка порівняно з 2009 роком складає +12,3%). Найбільше занепокоєння викликають саме учні загальноосвітніх шкіл, оскільки саме серед цієї категорії молоді виявлено найбільше правопорушників, які вчинили злочини (4285 осіб), серед студентів професійно-технічних навчальних закладів – 1358, серед студентів ВНЗ – 302 [1].

Порядок боротьби з хуліганством та іншими формами порушення громадського порядку на законодавчому рівні регламентовано низкою нормативних документів [2; 4; 5; 7], багатьма вченими (Ю. Битяк, С. Гончарук, В. Олефір, Л. Коваль, В. Колпаков та ін.) розробляються сучасні підходи щодо вдосконалення профілактичної, законодавчої та правоохоронної діяльності у боротьбі з цим явищем.

Хуліганство – це грубе порушення громадського порядку (громадського спокою, громадської моральності), вчинене з хуліганських мотивів, що виражає явну неповагу до суспільства і супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом [2; 3]. Безпосереднім об'єктом хуліганства є громадський порядок у частині забезпечення нормальних умов суспільно корисної діяльності, побуту і відпочинку людей. У здійсненні особливо злісного хуліганства (ч. 3 ст. 206 ККУ) додатковим безпосереднім об'єктом є також здоров'я потерпілого [4].

Хуліганство – злочин умисний, вчинюється з хуліганських мотивів, тобто з прагненням протиставити себе суспільству, виказати до нього явну неповагу. Суб'єктивна сторона хуліганства характеризується умисною формою вини (прямий чи непрямий умисел) і мотивом явної неповаги до суспільства (мотив задоволення індивідуальних потреб самоствердження шляхом ігнорування гідності інших людей): особа, яка грубо порушує громадський порядок і виражає явну неповагу до суспільства, усвідомлює характер своїх дій і прагне до їх вчинення [3, с. 334–335].

Центральною, головною ознакою складу злочину, що передбачений ст. 296 КК України [4], є його мотив – хуліганські спонування. Хуліганський мотив – це прагнення до самоствердження, самовиразу особи людини низької культури, невихованої, з нестримним і вкрай розбещеним егоїзмом, це спосіб самовиразу хама, варвара, дикуна. В основі хуліганських спонувань лежить розгнущаний егоїзм, злобність і незадоволеність, що сягають беззвітної люті та тупого відчаю, викликаного розбіжністю між рівнем домагань особи та наявними можливостями їх здійснення. Другою характерною особливістю хуліганства є вчинення його за явно незначним, неістотним приводом – як явно неадекватна, невідповідна реакція на поведінку потерпілого чи інших осіб (нецензурне ображення п'яною особою інших сторонніх осіб). Третя специфічна особливість хуліганства полягає в тому, що безпосередня причина злочинного діяння завжди внутрішня, вона – в самому діючому суб'єкті, в його намірах, у проявах його волі. Ця причина внутрішня у тому розумінні, що вчинені дії жодною мірою не викликані необхідністю за конкретних обставин, логічно не обґрунтовані та не зумовлені цими обставинами (прояв грубості та інших хуліганських дій до окремих осіб, погрози щодо них, приниження їхньої честі та гідності) [6, с. 282–284].

Згідно із законом хуліганством визнаються лише навмисні дії. Кримінальна відповідальність за хуліганство настає лише за доказаності умислу на порушення громадського порядку і проявів явної неповаги до суспільства.

Залежно від ступеня суспільної небезпечності порушень громадського порядку хуліганство розподіляється на чотири види: 1) дрібне (ст. 173 КУпАП) [1]; 2) просте (ч. 1 ст. 296 ККУ); 3) злісне (ч. 2–3 ст. 296 ККУ); 4) особливо злісне (ч. 4 ст. 296 ККУ) [4].

На відміну від кримінально караного, дрібне хуліганство не пов'язано з грубим порушенням громадського порядку. Воно може проявлятися в нецензурній лайці у громадських місцях, завданні образ, образливому ставленні (приставанні) до громадян й інших діях. Нецензурна лайка у громадських місцях – це найбільш цинічні непристойні висловлення, що належать до сфери статевого відносин, один із найо-

гідніших різновидів словесної брутальності [3, с. 334–335]. Образливе ставлення – це докучлива поведінка, пов'язана з образливими діями, що зневажають честь і гідність людини та утискають будь-чию волю, до того ж у грубій розв'язній манері (наприклад, хапання за одяг, насильницьке утримання руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині та інші подібні дії). Для всіх цих випадків характерним є ігнорування волі та бажання оточення, прагнення нав'язати свою волю, а точніше – свавілля.

Конкретні прояви цього правопорушення надзвичайно різноманітні. Таке різноманіття законодавець визначив терміном інші подібні дії, до яких необхідно віднести: насильницьке вторгнення до громадського місця всупереч забороні певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками; лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів під вікнами громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; неправдиве повідомлення про смерть родичів, знайомих, якщо це не призвело до тяжких наслідків; грубе порушення черг, яке супроводжується ображенням громадян і виявом неповаги до них; знищення, пошкодження з хуліганських мотивів якого-небудь майна у незначних розмірах тощо.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 173 КУпАП, ч. 1 ст. 206 ККУ, є фізична осудна особа, яка досягла на момент вчинення злочину 16-річного віку. Суб'єктом злісного і особливо злісного хуліганства (ч.ч. 2 і 3 ст. 206 ККУ) є особа, якій виповнилося 14 років [2; 3]. Видами покарань (згідно адміністративного чи кримінального законодавства) за хуліганство можуть бути (табл. 1) [2; 3]:

Разом з тим вчинення хуліганських дій неповнолітніми чи молоддю не обмежується, як відомо, тільки громадськими місцями. Більш ґрунтовних досліджень вимагають розробки методик фахових дій правоохоронців щодо припинення цього виду правопорушень щодо членів сім'ї (побутове хуліганство), в неформальному середовищі (у здійсненні релігійних обрядів різними тоталітарними сектами, представниками субкультури), у проведенні спортивно- та культурно-масових заходів тощо.

1. Статистика МВС: Стан та структура злочинності в Україні (2009–2010 рр.): Сайт МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/374130; jsessionid=6B7728EC17DCCE022AAFF96C54EBE5BC.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80731-10>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / Р.А. Калужний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – 2-е вид. – К.: Правова єдність, 2008. – С. 334–335 (655 с).

4. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (набрав чинності з 1 вересня 2001 року, із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

5. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року (із змінами та доповненнями). – К.: Парламентське видання, 2002. – 28 с.

6. Ратушняк С.П. Правознавство. Зовнішнє оцінювання: довідник / С.П. Ратушняк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – С. 282–284.

Юлія Журжа,
курсант

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ТИПОЛОГІЯ ТЕРОРУ

Тероризм як масове і політично значиме явище – результат повальної «деідеологізації», коли окремі групи в суспільстві легко ставлять під сумнів законність і права держави, і тим самовиправдовують свій перехід до терору для досягнення власних цілей.

Експерти (Антонян Ю.М., Салимов К.Н., Щеглов А.В., Дорошенко А. тощо), які вивчають феномен тероризму виділяють шість основних типів сучасного тероризму: 1. Націоналістичний тероризм; 2. Релігійний тероризм; 3. «Державний» тероризм; 4. Тероризм лівих екстремістів; 5. Тероризм правих екстремістів; 6. Тероризм анархістів.

Націоналістичний тероризм. Терористи цього виду зазвичай ставлять своєю метою формування окремої держави для своєї етнічної групи. Вони називають це «національним визволенням», про яке, на їхню думку, весь інший світ забув. Експерти кажуть, що саме терористи-націоналісти можуть в процесі своєї збройної боротьби скоротити рівень застосовуваного ними насильства або, принаймні, співвіднести його з діями своїх ворогів. Це робиться в основному для того, щоб не втратити підтримку свого етносу. Багато терористів-націоналістів стверджують, що вони не терористи, а борці за свободу свого народу [3, с. 177].

Типові приклади – Ірландська Республіканська Армія та Організація Визволення Палестини. Обидві організації в 90-х роках заявили,

що вони відмовляються від терористичних методів. До цього ж виду терористів експерти відносять організації Баскська Батьківщина і Свобода, яка має намір відокремити райони традиційного проживання басків від Іспанії, і Партія Трудящих Курдистану, яка хоче створити свою державу на території Туреччини.

Релігійний тероризм. Релігійні терористи використовують насильство в цілях, які, на їхню думку, визначені Господом. При цьому об'єкти їх нападів розмиті і географічно, і етнічно, і соціально. Таким чином, вони хочуть домогтися негайних і кардинальних змін, часто на глобальному рівні. Релігійні терористи належать не тільки до невеликих культів, але й до поширених релігійних конфесій. Цей тип тероризму розвивається набагато динамічніше інших [5, с. 34]. Так, на середину 90-х років із 56 відомих терористичних організацій майже половина заявляла про релігійні мотиви.

У цю категорію терористів входить і «Аль-Каїда» Усами бен Ладена, і угруповання сунітських мусульман «Хамас», і ліванська шиїтська група «Хезболла», і радикальні єврейські організації покійного раббі Меєра Кахана, деякі американські ку-клус-клановські «народні дружини», і японський культ «Аум Сенрікьо».

Державний тероризм. Деякі терористичні групи були навмисно використані урядами різних держав в якості дешевого способу ведення війни. Такі терористи небезпечні насамперед тим, що їх ресурси зазвичай набагато потужніші, вони можуть навіть виробляти бомбардування аеропортів.

Одне з найбільш гучних справ – використання Іраном групи молодих бойовиків для захоплення заручників в американському посольстві в 1979 році.

Серед відомих терористичних груп можна виділити наступні зв'язки з урядами: Хезболла підтримується Іраном, організація Абу Нідал – Іраком, Японська Червона Армія – Лівією [5, с. 35].

Тероризм лівих екстремістів. Найбільш радикальні ліві хочуть знищити капіталізм і замінити його комуністичним чи соціалістичним режимом. Оскільки вони зазвичай вважають цивільне населення жертвами капіталістичної експлуатації, вони не часто вдаються до терактів проти звичайних громадян. Вони в набагато більшій мірі вдаються до викрадань багатих людей або підривають різні «символи капіталізму» [4, с. 54].

Прикладами таких груп можуть служити німецька Баадер-Мейнхоф, Японська Червона Армія і Італійські Червоні Бригади.

Тероризм правих екстремістів. Праві екстремісти – зазвичай самі неорганізовані угруповання, часто пов'язані з західноєвропейськими неонацистами. Їх завдання – боротьби з демократичними урядами

для заміни їх фашистськими державами. Неофашисти нападають на іммігрантів і біженців, за поглядами такі групи насамперед расисти і антисеміти [4, с. 66].

Тероризм анархістів. Терористи-анархісти були глобальним феноменом з 1870-х по 1920-і роки. Один з президентів США Вільям Макінлі був убитий анархістом в 1901 році. У Росії в цей же період анархісти здійснили чимало успішних терактів. Більшовики, які прийшли до влади в Росії в результаті жовтневого перевороту 1917 року були тісно пов'язані з багатьма «підривниками», хоча самі в основному займалися грабежами банків – так званими «експропріаціями» [1, с. 98]. Деякі експерти припускають, що сучасні антиглобалісти можуть породити нову хвилю анархічного тероризму.

Отже, у сучасному суспільстві вчені виділяють шість типів тероризму: націоналістичний тероризм, релігійний тероризм, «державний» тероризм, тероризм лівих екстремістів, тероризм правих екстремістів, тероризм анархістів.

1. Дорошенко Андрій. Терор і тероризм // Політика і час. – № 8–9. – 2003. – С. 96–102.

2. Антонян Ю.М. Терроризм. Криминологическое и уголовно-правовое исследование. – М., 1998. – 306 с.

3. Васильев В.Л. Психология терроризма // Труды Санкт-Петербургского юридического института Генеральной прокуратуры Российской Федерации. – СПб.: Изд-во С.-Петербург. юрид. ин-та Генеральной прокуратуры РФ, 2000, № 2. – С. 172–180

4. Ольшанский Д.В. Психология террора. – М.; Екатеринбург: Акад. проект: ОППЛ; Деловая кн., 2002. – 319 с.

5. Салимов К.Н. Современные проблемы терроризма. – М., 1999. – С. 34–35.

Тарас Заболюцький,

Ірина Гінда,

курсанти

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Однією з найсуттєвіших проблем сьогодення є проблема порушення правил безпеки дорожнього руху. Із значним зростанням пору-

шень правил дорожнього руху, збільшенням аварій, дорожньо-транспортних пригод та інших явищ, які відбуваються на дорогах через байдуже ставлення або ж нехтування особами цих правил, політику держави спрямовано на формування і розвиток правової бази, яка в свою чергу, зможе регулювати суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Недотримання правил поведінки є серйозною загрозою для здоров'я населення, що зумовило включення до законів норм про підвищену відповідальність за порушення дисципліни учасниками дорожнього руху. Тому, на даний час, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування проводиться відповідна робота щодо створення нової, а також удосконалення існуючої нормативно-правової бази щодо запобігання адміністративним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху.

Під запобіганням адміністративним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху необхідно розуміти як організовану державою діяльність, що здійснюється на підставі правових форм і засобів, спрямованих на виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень, їх профілактику, попередження та запобігання [1].

У свою чергу, у ст. 2 Закону України «Про міліцію» визначено такі завдання міліції, як: запобігання правопорушенням та їх припинення, забезпечення безпеки дорожнього руху, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам [2].

Важливо зазначити, що окремі положення щодо запобігання правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху знайшли відображення і в нормах кодифікованого законодавства – Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). В ньому окремою нормою (ст. 6 КУпАП) передбачено, що органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадської організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України [3].

Оцінюючи викладене зазначаємо, що норми відповідного нормативно-правового акта визначають правові форми й засоби запобігання правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, встановлюють систему органів державної влади, їх функції та застосування адміністративних стягнень з метою запобігання вчиненню нових правопорушень. Лише в комплексі виконуючи свої повноваження у сфері безпеки дорожнього руху, органи державної влади можуть дійсно створити єдину комплексну систему запобігання правопорушенням на дорогах. Суб'єкти правовідносин, що існують у сфері забезпечення безпеки до-

рожного руху утворюючи цю єдину комплексну систему запобігання правопорушенням, являють собою складову частину більш загальної системи – системи забезпечення національної безпеки. Тому варто зазначити, що органи державної влади поділяються на органи загальної, спеціальної і галузевої компетенції. Щодо органів спеціальної компетенції, то вони відповідно до тих повноважень, якими вони наділені, виконують найбільше завдань щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. Особливий статус і головне місце серед цих суб'єктів займає Державна автомобільна інспекція МВС України [2].

Важливість і соціальна гострота тих проблем, які виникають щодо забезпечення безпеки дорожнього руху ставить Державну автомобільну інспекцію в один ряд з найважливішими інспекціями, що діють на даний час в Україні. Згідно цього, можна пояснити і ускладнену, порівняно з іншими державними інспекціями, структуру функціонування ДАІ, а також значну у кількісному відношенні її адміністративну практику.

Застосування заходів адміністративного запобігання і припинення правопорушень забезпечує достатній вплив на фізичний, а також психологічний стан правопорушника, певним чином обмежує права та свободи громадян, що насамперед потребує встановлення чітких і прозорих законодавчих процедур, які забезпечать здійснення такої діяльності. На сьогодні, на жаль, сфера, яка забезпечує правове регулювання застосування заходів адміністративного примусу розвинута недостатньо чітко, що в свою чергу зумовлює актуальність і необхідність її дослідження. Метою такого дослідження повинно бути вдосконалення практики застосування заходів адміністративного запобігання і припинення в діяльності органів Державтоінспекції України [4, с. 5].

Отже, виходячи із вищесказаного можна зробити висновок, що проблема порушення правил дорожнього руху в Україні посідає одне з перших місць. Тому, на нашу думку, необхідно вносити зміни та доповнення до чинного законодавства про дорожній рух, продовжувати готувати законопроекти, які стосуються вдосконалення регулювання сфери дорожнього руху та його безпеки, спираючись на певні наукові дослідження, що стосуються даної проблеми.

1. Форми і засоби запобігання адміністративним правопорушенням. [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20; 1995. – № 15. – Ст. 102.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

4. Ступенко В.В. Заходи запобігання та припинення адміністративних правопорушень на транспорті органами Державної автомобільної інспекції України. – Х., 2002. – 186 с.

Дмитро Заверуха,
студент
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПРАВОПОРУШНИКА

Нестабільність і невизначеність в економічній, політичній, правовій, ідеологічній, культурній та духовних сферах життя, що відбуваються на даному етапі розвитку суспільства в Україні не сприяють формуванню позитивного морального середовища для розвитку та виховання підростаючого покоління. На сьогоднішній день стан злочинності неповнолітніх викликає занепокоєність і не викликає сумніву, що у практиці застосування законодавства, і у попередженні злочинів, максимально повинна враховуватися особистість. Особистість людини завжди була предметом вивчення багатьох вчених. Розвиток підлітків і пов'язані з цим проблеми активно вивчаються і аналізуються науковцями.

Висвітленню питань кримінально-правового регулювання суспільних відносин у сфері нормального розвитку неповнолітніх і профілактиці злочинів проти неповнолітніх присвятили свої праці: Н.А. Бондаренко, М.М. Биргеу, В.І. Ветрова, Л.В. Дорош, П.С. Матишевського, В.І. Смитієнко, І.К. Туркевич, Н.В. Шость, С.С. Яценко та інші. Вивченню психології поведінки неповнолітніх злочинців займалися такі вчені: В.В. Вітвіцька, Т.П. Висковатова, Н.В. Ківенко, І.І. Лановенко, М.О. Луняк, П.В. Мельник, С.А. Тарарухін, І.О. Топольскова та інші.

На думку зарубіжних вчених, зокрема, В.Н. Бурлакова, С.Ф. Мілюкова, С.А. Сидорова, Л.І. Спиридонова: особистість злочинця – це сукупність соціально-психологічних якостей індивідуальності, яка при певних ситуативних обставинах (або окрім них) призводить до здійснення злочину [4, с. 87].

Слід зазначити, що згідно з правовими актами у спецшколи і спецПТУ підлітки також приймаються за рішенням суду на подання служби у справах неповнолітніх. Це відповідає міжнародним актам щодо дотримання прав людини (дитини) [6, с. 53].

Проблема особистості злочинця була визначена кримінологами вже давно. В намаганні осмислити джерела різних особистісних проявів ми неминуче приходимо до проблеми соціальних розходжень між індивідами, які визначаються їх приналежністю до різних соціальних

груп, особливостями в освіті, матеріальному становищі, образі життя, характері споживання культури, тобто об'єктивними факторами, обумовленими рівнем розвитку соціального оточення [2, с. 8].

Саме під впливом найближчого соціального оточення (сім'ї) формуються погляди, переконання та ставлення до навколишньої дійсності неповнолітнього. Одним з найважливіших факторів, які зумовлюють зростання злочинності серед неповнолітніх, є деформація інституту сім'ї, яка в умовах значної майнової та соціальної поляризації потрапила під удар деструктивних змін.

Злочинна поведінка, згідно з психоаналітичною теорією З. Фрейда, є результатом неадекватного розвитку его і суперего, що пояснюється помилками сімейного виховання дітей у ранньому віці, структурним порушенням сім'ї.

Великий вплив на формування особистості має склад сім'ї. Багато педагогів, психологів, криміналістів виділяють неповну сім'ю як одну з істотних несприятливих умов для виховання дитини. Обмежені виховні можливості неповної сім'ї породжені факторами педагогічного і морально-психологічного порядку [7, с. 2–6].

Соціальне оточення (авторитетні старшокласники, друзі, кумири) у підлітковому віці у більшій мірі виконує роль виховного інституту, ніж сім'я. Воно впливає на установки і ціннісні орієнтації особистості і є зв'язковою ланкою між індивідуальністю та суспільством. Це особливо важливо на сучасному етапі, коли не завжди те, що відбувається у суспільстві є правомірним і доцільним, а підлітки не можуть об'єктивно оцінити і зробити правильний вибір у відносинах: неповнолітня особистість-суспільство [3, с. 64].

Дослідження власне потягів до злочинної діяльності починається з аналізу її мотивів – предметного змісту потреб. Не можна забувати що будь-яка діяльність є полімотивною, тому деяку складність характеризує визначення провідного мотиву, який став вирішальним при скоєнні злочину [5, с. 17].

Злочин – результат складної взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів у їх сукупності. Мотив включається в причинну залежність разом з іншими особливостями особи. У ланцюгу розвитку причинного зв'язку мотивові поведінки належить одне з центральних місць. З одного боку він призводить до прийняття рішення діяти певним чином. З другого – саме в ньому розкривається залежність між умовами життя і виховання та соціальними властивостями і якостями індивіда, що формуються у процесі становлення особи. Взаємозв'язок соціальних і психологічних факторів при аналізі мотивації злочинної поведінки простежується у недоліках морального формування особи, в

приводах до прийняття рішення про виконання окремих вольових актів антигромадського змісту, в умовах та обставинах, які при цьому використовувалися винними [8, с. 81].

Злочинна поведінка неповнолітніх, як правило, супроводжується руйнуванням соціально корисних зв'язків і відчуженням від інтересів колективу. Злочинні угруповання, що виникають у сфері неформальних зв'язків та відносин, в умовах суспільства не являють якоїсь соціальної спільності, яка входить в інші соціальні утворення. Злочинна діяльність призводить до їх вимушеної ізоляції від суспільства в цілому. Це супроводжується руйнуванням і деградацією соціальних властивостей та якостей особи, що опинилася в сфері їх безпосереднього впливу [1, с. 39].

З огляду на наведені факти, ми, можемо сказати, що несприятливе макросередовище, деструктивні сім'ї, недоліки в організації виховного процесу, особливості індивідуальних психічних процесів, не сформованість мотивації поведінки, мають вагомий вплив на становлення особистості неповнолітнього та дають певні пояснення девіантній поведінці неповнолітніх злочинців.

Розглянуте питання не вичерпує даної проблеми, проте воно дозволяє більш правильно підійти до розгляду причин злочинності неповнолітніх в умовах сучасного суспільства і накреслити реальні шляхи її ліквідації за рахунок комплексного проведення економічних, ідеологічних, психолого-педагогічних та виховних заходів.

1. Бельский П. П. Исследование эмоциональной сферы несовершеннолетних, отклоняющихся от нормы в своем поведении. – М., 1924. – С. 27–85

2. Джекебаев Узюкен. Криминологическое изучение личности преступника и преступного поведения: автор. ... дис. д. ю. н. – М., 1974. – 21 с.

3. Колодная А.Я. Некоторые психофизиологические особенности личности несовершеннолетнего правонарушителя. – М., 1973. – 230 с.

4. Криминология / под. ред. В.Н. Бурлакова, С.Ф. Милюкова, С.А. Сидорова, Л.И. Спиридонова. – М., 1996. – С. 87

5. Луняк М.О. Криминологічна характеристика психології злочинця та профілактика насильницьких злочинів: навчальний посібник. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 91 с.

6. Оржеховська В.М. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх: навчально-методичний посібник. – К., 1996. – 352 с.

7. Перепелица Т. Г. Аналіз чинників та передумов злочинної поведінки підлітків у процесі соціалізації. – К., 1999. – 21 с.

8. Тарарухін С.А. Вибрані твори. Частина 2: Криминологія. Соціально-психологічні причини злочинів. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. – 100 с.

Ігор Залецький,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ НАРКОМАНІЇ ПОТРЕБУЮТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ

Нелегальний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів в Україні набуває все більш значних масштабів, стає досить серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на стан здоров'я і благополуччя людей, розвиток суспільства в цілому. Різко збільшується кількість осіб, які незаконно вживають наркотики і психотропні речовини. Швидкими темпами зростає число злочинів, пов'язаних з наркотичними та іншими засобами і речовинами. З огляду на це, боротьба з незаконним обігом наркотиків не втрачає своєї актуальності. Щодня співробітники правоохоронних органів протидіють цьому негативному явищу. Під час різноманітних відпрацювань виявляють осіб, які збувають наркотики, зберігають наркотичні засоби або займаються їхнім розповсюдженням.

З метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, протидії поширенню наркоманії як однієї з основних реальних загроз національній безпеці України, забезпечення повного і своєчасного виконання міжнародних зобов'язань України, було створено Державну службу України з контролю за наркотиками [1].

Слід відзначити, що правовою основою боротьби із цим соціальним злом є Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», який з урахуванням міжнародних зобов'язань визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також встановлює права і обов'язки юридичних осіб та громадян у зв'язку із застосуванням цього Закону [2].

Проте недосконалість державної системи управління у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, відсутність координації та консолідації зусиль органів виконавчої влади, збільшення обсягів вживання наркотичних засобів та психотропних речовин не за медичним призначенням продовжує створювати загрозу як для держави так суспільства в цілому. З урахуванням такої ситуації Кабінет Мі-

ністрів України 13 вересня 2010 року видав розпорядження № 1808-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки. Шляхом реалізації Концепції планується досягти наступного: зменшити обсяг вживання всіх видів наркотичних засобів та психотропних речовин; забезпечити протидію організованим угрупованням, що здійснюють незаконне переміщення наркотичних засобів та психотропних речовин через територію України, та дотримання законодавства щодо контролю за виробництвом, виготовленням, придбанням, зберіганням, відпуском, обліком, перевезенням, пересиланням лікарських засобів, зловживання якими може викликати наркотичну залежність; знизити рівень попиту на наркотичні засоби та психотропні речовини; підвищити рівень поінформованості населення щодо наслідків вживання не за медичним призначенням наркотичних засобів та психотропних речовин, а також лікарських засобів, зловживання якими може викликати наркотичну залежність, та їх розповсюдження із залученням неурядових організацій, територіальних громад та засобів масової інформації; сформувати в суспільстві негативне ставлення до вживання наркотичних засобів та психотропних речовин не за медичним призначенням; підвищити ефективність заходів, які вживаються правоохоронними органами, задіяними в боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів; активізувати міжнародне співробітництво, співробітництво між державними органами, неурядовими організаціями та громадськістю [3].

Проте, масштаби та темпи поширення зловживання наркотиками і психотропними речовинами, широкий розмах їх нелегального обігу свідчать, що заходи, які вживалися раніше і реалізуються на даний час органами державної влади у цьому напрямі, були і залишаються недостатньо ефективними.

Виходячи з цього, можна зазначити, що протидія наркоманії повинна набути всеохоплюючого, багатоаспектного характеру. На нашу думку досягнення наведених вище результатів можливе лише тоді, коли буде досягнуто соціально-політичної та економічної стабільності в державі, налагоджено стабільно-сприятливий морально-психологічний клімат у суспільстві і відбудеться переоцінка соціальних орієнтирів у свідомості всього населення нашої країни.

1. Положення про Державну службу України з контролю за наркотиками, затверджене Указом Президента України від 13 квітня 2011 року № 457/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 7 березня 1995 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2010 р. № 1808-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011–2015 роки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Тарас Ільо,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ІДЕОЛОГІЯ «ВРЯДУВАННЯ» В СИСТЕМІ ЗНАНЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У 1990-х роках дуже популярною темою в теорії і практиці державного управління постає поняття врядування. Нова теорія врядування виходить з того, що у більш складному, глобалізованому світі, монологічна Веберіанська модель державного управління має бути доповнена, з одного боку, організаціями, що спираються більше на мережі, ніж ієрархії, з іншого боку, преференціями для нових, більш мультилатеральних і децентралізованих форм державно-суспільних зв'язків, соціального саморегулювання і партнерства з недержавними інституціями. Більшість елементів врядування – мережі; міжорганізаційна та інтерюрисдикційна кооперація; розпорошення влади; трисекторальне партнерство; контрактінг – є форми інституціональної адаптації в умовах послаблення державного суверенітету, зниження значення кордонів національних юрисдикцій і загальної інституціональної фрагментації до зростаючої глобальної взаємозалежності.

Поняття «врядування» визначає більш широкий набір принципів, цінностей та практик, ніж інші підходи до державного управління. Врядування складається зі структур, правил та процесів, які забезпечують керування державними справами. У найширшому розумінні, врядування залучає усі соціальні інститути: державу, що створює політичний і правовий простір; приватний сектор, генеруючий робочі місця і доходи; громадянське суспільство, яке сприяє соціальній і політичній взаємодії. Суть врядування полягає у стимулюванні взаємодії між трьома типами акторів для просування орієнтованого на людину розвитку. Іншими словами, теорія врядування фокусується на вивченні

міжюрисдикційних та міжорганізаційних зв'язків та впливу політики недержавних організацій на державне управління. Нова управлінська модель, на відміну від нового державного менеджменту, концентрувалась головним чином на громадянах як заінтересованих особах у співвиробництві послуг, скоріше ніж просто на задоволенні споживачів.

Разом з тим, слід зазначити, що науковців Х. Клевеленд перший використав слово «врядування» як альтернативу терміну «державне управління». Ще у середині 70-х років у своїх працях він заявляв наступне: «Чого хочуть люди, то це менше уряду і більше врядування». Під врядуванням він розумів наступний кластер концептів. «Організації, що працюватимуть на результат, ніколи більше не будуть ієрархічними пірамідами з реальним контролем зверху. Вони будуть системами – сплєтеними мережами, де контроль є менш визначеним, влада – розпорошеною, і центри прийняття рішень – плюралістичними. Процес прийняття рішень в організаціях значно ускладниться, стане мультилатеральним, на який впливатиме як внутрішнє, так і зовнішнє середовище. Тому організації стануть більш горизонтальними, способи управління – більш колегіальними, консенсуальними і консультативними» [1, с. 3].

У свою чергу, Р. Роудс знайшов сім форм застосувань концепції врядування у сфері державного управління: новий державний менеджмент чи менеджеріалізм як специфічну форму врядування; добре врядування через ефективність, транспарентність, компетентність, справедливість як шлях до сталого розвитку та соціальної справедливості; міжнародна та міжюрисдикційна (міжорганізаційна) взаємодія і зв'язки; неурядові форми соціально-кібернетичних систем врядування; нова політична економіка, включаючи перехід від державного надання послуг до держави – регулятора; мережі [2, с. 55–60].

Рушійним поштовхом у спроможності державного управління розв'язувати суспільні проблеми, на думку В. Беккера та Е. Кортеленд, можна описати у вигляді специфічних форм врядування, змодельованих на основі елементів чотирьох головних підходів до модернізації державного управління – ринки і конкуренція; адміністрація участі; більша гнучкість; дерегуляція [3, с. 4–6].

Г. Питерс та Ж. П'єр підійшли до визначення врядування з точки зору держави. Погоджуючись з тим, що під врядуванням розуміється зміна взаємовідносин між державою і суспільством та все більша орієнтація на використання інструментів політики, пов'язаних з меншим примусом, вони стверджують, що державні інституції продовжують виконувати роль «керівної сили» суспільства і економіки, визначаючи пріоритети і цілі розвитку [4, с. 3–4].

Інші дослідники підкреслюють відмінність між державним управлінням і врядуванням. Якщо державне управління більше співвідноситься

із структурою і функціями державних органів, то врядування є способом, у який національний уряд виконує свою роботу. Традиційно держава переважно брала на себе забезпечення надання послуг населенню. Але наприкінці минулого століття вона все більше покладається на недержавних партнерів при виконанні своїх завдань і функцій.

Таким чином, існує безліч поняття «врядування» у державному управлінні, але наведені вище достатньо ілюструють об'ємний набір пов'язаних з ним концептів, ідей і теорій.

1. Frederickson H. G. Whatever Happened to Public Administration? Governance, Governance Everywhere / Queen's University Belfast, Working Paper QU/GOV/3/, 2004. – 36 p.

2. Rhodes R.A.W. Governance and Public Administration // Debating Governance: Authority, Steering, and Democracy / Jon Pierre, ed. – Oxford: University of Oxford Press, 2000. – P. 54–90.

3. Bekkers V., Korteland E. Governance, ICT and the modernization agenda of public administration: a comparison of some European policy initiatives // Paper for the 2005 EGPA Conference. – Bern (Switzerland), 1–2 September, 2005. – 25 p.

4. Питерс Гай Б. Глобализация, управление и его институты // Отечественные записки. – 2004. – № 2 (17). – С. 2–10.

Уляна Канюка,
студентка

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОГО ВПЛИВУ

Дослідження мовленнєвого впливу беруть свій початок із часів давньогрецьких риторик. Навчання ораторському мистецтву передбачало певні різновиди мовленнєвого впливу на слухачів, однак риторичним аспектом він не обмежувався. Одним із перших питань про вплив мови на сприйняття дійсності поставив Ф. Бекон у своєму «Новому Органоні» [6].

У СРСР уже у 20–30-ті р. р. XX ст. у межах психології проблематика мовленнєвого впливу розглядалася в наукових працях М. Рубакіна, який вважається класиком цього напрямку [1972], Я. Шафіра, С. Вальдгарда, С. Бернштейна, Л. Якубінського й ін. Як зазначає О. Леонтьєв, «із середини 1930-х рр. такого типу дослідження через зрозумілі причини не проводилися й не публікувалися; вони знову від-

родилися лише у 1960–1980-ті рр., головним чином у межах психолінгвістики. На Заході головний масив теоретичних й експериментальних досліджень соціально орієнтованого мовленнєвого впливу з’явився у 1940–1960-ті рр. Ці дослідження пов’язані з такими гучними іменами, як Г. Ласвелл, П. Лазарсфельд, Б. Берельсон, Д. Кац, Дж. Клеппер, Л. Ховленд, Дж. Олпорт, І. Кац і багато інших» [4; 5].

У другій половині ХХ ст. повернення до проблем впливу у спілкуванні було зумовлене формуванням прагматичних концепцій мовлення, загальної теорії комунікації, психолінгвістики, лінгвістичної теорії аргументації тощо. Потреба в таких дослідженнях була визначена глобалізацією світу, розширенням сфер спілкування людей, переглядом загальної концепції людини в суспільстві, пов’язаним із демократизацією та своєрідним поєднанням персоніфікації людини як особистості в соціумі, культурі з деперсоніфікацією під впливом домінантних дискурсу, панівної ідеології й боротьби дискурсів.

У СРСР проблеми мовленнєвого впливу розглядалися в межах психолінгвістики (праці Т. Дрідзе, О. Леонтьєва, Є. Ножина, О. Негневицької, Л. Сахарного, Ю. Сорокіна, Б. Бгажнокова, Є. Тарасова й ін.) [1; 3; 5].

У США у 1980 році Президент Американського лінгвістичного товариства Д. Болінджер у книзі «Мова: заряджена зброя» звернувся до лексичних механізмів впливу, що сприяло активізації досліджень із цієї проблематики. Роком раніше Р. Блакар висунув плідну ідею щодо використання мови задля впливу на сприйняття світу співрозмовником. Дослідник підкреслював, що будь-яке нейтральне використання мови передбачає вплив на сприйняття світу і спосіб його структуризації. Мовленнєвий вплив він розумів як здійснення влади і вважав цю ідею одночасно несподіваною й багатообіцяючою [2].

О. Леонтьєв, навпаки, звужує теорію мовленнєвого впливу до рівня лише соціально орієнтованого спілкування, яке передбачає зміну в соціально-психологічній чи соціальній структурі суспільства або стимуляцію прямих соціальних дій шляхом впливу на психіку членів даної соціальної групи або суспільства в цілому. До засобів мовленнєвого впливу дослідник відносить масову комунікацію, форми пропаганди із завданням соціально-психологічного впливу, рекламу тощо.

Якщо розуміти комунікативний вплив у вузькому значенні, якого надає йому О. Леонтьєв, то теорія комунікативного впливу обмежується дослідженнями лише інституційних сфер спілкування, які становлять лише частину, хоч і значну, ситуацій мовленнєвого впливу.

Р. Чалдіні у книзі «Психологія впливу» виокремлює шість принципів психологічного впливу на масову свідомість через підсвідоме: послідовності, взаємного обміну, соціального доказу, авторите-

ту, доброзичливості й дефіциту. Вчення про вербальний вплив на підсвідомість звичайно пов'язують з ім'ям Дж. Вайкері – фундатора теорії «25 кадрів» [2; 5]. Такий вплив почасти зумовлений тим, що людина може усвідомлено сприймати лише обмежену можливостями порогів сприйняття інформацію, решта її надходить до психічних структур неусвідомленою. Тому навіть за умови контролю людини за здійсненням плану мовленнєвого впливу, вона задіює підсвідомі механізми.

1. Бондар О.І. Лінгвосоціум: до розбудови термінологічного апарату лінгвістичної екології // Мова. Науково-теретичний часопис. – Одеса: Астропринт, 2001. – № 5–6. – С. 37–40.

2. Вандриес Ж. Язык // Воронин С.В. Фоносемантические идеи в зарубежном языкознании. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1990. – С. 146–153.

3. Зарецкая Е.Н. Риторика. Теория и практика речевой коммуникации. – М.: Дело, 1998.

4. Карнап Р.С. Значение и необходимость. Исследование по семантике и формальной логике. – М.: Изд-во иностр. литер., 1959.

5. Ковалевська Т.Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування. – Одеса: Астропринт, 2001.

Анна Кисіль,

курсант

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ УТОПІЧНОЇ ДЕРЖАВИ АРІСТОТЕЛЯ

Кажучи про деонтологічний аспект філософської системи Арістотеля, зазначимо, що у нього етичне вчення і вчення про державний устрій – політика – складають єдиний комплекс філософії про «належне». Філософія про «належне» займається сферою практичної діяльності та поведінки.

Усвідомлення суспільством етичних основ повинне розв'язати питання про можливість виховання в державі добродійних громадян. Тому етика тісно пов'язана з політикою – державним устроєм і є дуже важливою наукою при побудові держави.

Виділяючи етичний аспект проблеми взаємовідношення особистості та суспільства, Арістотель прагне знайти шляхи їх гармонійної взаємодії в розумному обмеженні індивідом своїх егоїстичних потреб, орієнтації його, з одного боку, на суспільне благо, з іншого, – сприяння держави процвітанню своїх громадян. Соціальна гармонія не повинна пригнічува-

ти особистих інтересів. Моральність людини, що спирається на розум і волю, приводить її цілі, бажання, потреби у відповідність із інтересами держави. Розглядаючи дану проблему, Арістотель висловлює думку, згідно якої джерело моралі слід шукати в державних відносинах.

Доброчесність пов'язана з суспільно значущою дією «Доброчесностями взагалі ми називаємо набуті властивості душі» [1, с. 78]. Нормативні якості душі – це не те, що дане від природи, а те, що повинно бути виховане.

Доброчесність носить добровільно-навмисний характер і є те, що робить людину здатною до досконалої діяльності по відношенню до насолоди і страждань, порочність же – протилежне доброчесності.

Отже, у філософській системі Арістотеля етика – це вчення, предметом якого є мораль, а центральною проблемою – Добро і Зло. Етика дає відповідь на питання, як необхідно правильно жити.

Метою етики є оцінка вчинків і їх змісту. Завдання вчення – дослідження людських відносин в їх найбільш довершених формі.

Кажучи про зв'язок етики і політики зазначу, що цей зв'язок органічний. Доброчесність – продукт виховання, що є справою держави і хорошого законодавства. На думку Арістотеля, законодавці повинні залучати до доброчесності і спонукати громадян до прекрасного.

Арістотель досліджує роль права в справедливій державі, форми державного правління, механізм участі громадян у роботі законодавчого державного органу, майновий ценз громадян поліса. Розмір власності громадян розглядається античним мислителем як умова стабільного або нестабільного громадського і державного життя.

Держава для Арістотеля – досконала форма життя, в якому громадське життя досягає «вищого ступеню добробуту, ...середовище щасливого життя» [2, с. 381]. Держава служить спільному благу – справедливості. Арістотель визнає, що справедливість є поняття відносне, проте він визначає її як спільне благо, яке можливе лише в політичному житті. Саме справедливість – мета політики.

Право, на думку Арістотеля, тотожне справедливості. Воно уособлює політичну справедливість і служить нормою політичних відносин між людьми. Мета права – це спільна користь і спільне благо. Право регулює відносини вільних і рівних людей, відношення владарювання і підпорядкування.

Слід підкреслити, що політична справедливість є основою політичної форми влади. Мета існування держави – досягнення блага людей. Форму держави Арістотель характеризує як політичну систему, яка уособлюється верховною владою в державі.

Істотним складовим моментом політичної якості закону є його відповідність політичній справедливості і праву. Будь-який закон у

своїй основі повинен мати право, тобто право повинно знаходити своє втілення і дотримання в законі.

Законодавство – частина політики, тому мистецтво законодавця полягає в умілому й адекватному відображенні в законах своєрідності даного державного ладу і стабілізації, тобто існуючої системи відносин. Політичний порядок, притаманний певній формі державного ладу, відіграє, за Арістотелем, роль констатуючого принципу для чинного законодавства.

Політичне правління – це, згідно з Арістотелем, правління законів, а не людей. Нормальна дія закону передбачає розвиненість, підготовленість людей до доброчесності і політичної справедливості, до розумного способу дії та поведінки. Людей же, які керуються пристрастями, а не розумом, можна утримати в межах морально дозволеного тільки шляхом покарання, бо, «взагалі кажучи, пристрасть підкоряється не переконанням, а тільки силі» [2, с. 445].

Отже, головним для Арістотеля є пошук саме природнолюдських підстав політико-правових явищ. Саме в людині, в її політичній (суспільній) природі античний мислитель вбачає витoki та об'єктивні основи цих явищ. Учення Арістотеля є своєрідним синтезом і подальшим розвитком попередніх підходів до політико-правової проблематики. Акцентування уваги на політичній природі людини, як на об'єктивній підставі, що є визначальною для специфічних відносин і взаємозв'язку людей у сфері їхнього суспільного, політичного, морального і правового життя, є визначальним етапом на шляху розвитку світських, раціонально-теоретичних уявлень про специфічні закономірності, що діють у цій сфері.

1. Арістотель. Никомахова етика / Арістотель. Збір. творів: у 4-х т. – М.: Думка, 1983. – Т. 4. – 830 с.

2. Арістотель. Політика / Арістотель. Збір. творів: у 4-х т.– М.: Думка, 1983. – Т. 4. – 830 с.

Святослав Кіндратів,

студент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

На сьогодні в Україні існує майже 200 тисяч малих підприємств, працює близько 1 млн. підприємців без створення юридичної особи,

майже 40 тис. фермерських господарств. Хоча еволюція вільної ринкової економіки створила чимало можливостей для всіх видів підприємницької діяльності, спочатку малий бізнес не мав особливих переваг. Але прогресивні політики усвідомили, що ринкова економіка сприятиме конкурентоспроможності вітчизняних виробників, матиме вирішальний вплив на всю економіку, хоча, водночас, висловлювали побоювання щодо закриття державних підприємств і втрати робочих місць через банкрутство неприбуткових підприємств.

Всього у малому підприємництві зайнято понад 2,7 млн. чоловік, або 9 відсотків працездатного населення України. У той же час мале підприємство виробляє 11 відсотків загального обсягу виробництва продукції (робіт, послуг) у цілому по Україні, що свідчить про більш ефективне функціонування малого бізнесу порівняно з великим [1].

Основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва, є:

- відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;

- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);

- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;

- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;

- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [1].

Державне регулювання підприємницької діяльності покликане усунути суперечність між високою макроекономічною та соціально політичною значущістю підприємництва та слабкою життєздатністю суб'єктів підприємництва сучасної ринкової економіки.

Державне регулювання малого бізнесу – система правових, організаційних та регулятивно-контролюючих заходів держави, спрямованих на створення сприятливого підприємницького середовища для забезпечення ефективності та конкурентоздатності національної економіки.

Сьогодні Україна має велику кількість нормативних актів, значна частина яких регулює саме підприємницьку діяльність. Проте нормативне регулювання підприємницької діяльності залишається надто складним. Відсутність системності породила багато дублюючих правових норм, закріплених у нормативних актах різної юридичної сили. Нагромадження зайвих регулюючих документів значно ускладнює як початок, так і здійснення підприємницької діяльності [1].

Механізм впливу держави на діяльність суб'єктів малого бізнесу складається з формування нормативно-правового поля, державної підтримки підприємництва, адміністративно-економічного регулювання, організаційної та інформаційної допомоги.

Наявність системи заходів підтримки малого підприємництва підвищує його життєздатність, що, в свою чергу, пом'якшує її основну суперечність. І, навпаки, відсутність відповідної системи призводить до загострення основної суперечності малого підприємництва та до зниження його життєздатності [2, ст. 268].

Адміністративний вплив держави на рівні мікроекономічної політики визначається заходами, спрямованими на створення сприятливих умов становлення та розвитку підприємництва, насамперед проведення інституційних перетворень, тобто формування системи соціально-економічних відносин шляхом створення відповідних правових інститутів.

Серед цілей державної підтримки підприємництва, можна виділити такі: формування потужного підприємницького сектору; стимулювання перспективних видів і напрямків діяльності; сприяння нагромадженню інвестиційних ресурсів.

Потреби суспільства зростають як у кількісному, так і в якісному виразі. Збільшення обсягів виробництва вимагає насамперед збільшення чисельності населення. Однак зростають не лише потреби в їжі, одязі та ін. Важливим є якісне задоволення споживача, тобто поліпшення якісних характеристик. І цей процес безперервний. Життєздатність кожної системи визначається саме тим, як вона може задовольнити потреби [3, ст. 291].

Адміністративно-економічний вплив держави на розвиток малого бізнесу проявляється у формі ліцензування, встановлення соціальних та екологічних нормативів, реалізації регіональних економічних програм, укладання договорів та виконання робіт для державних потреб.

Основні напрямки державної підтримки підприємництва:

- вдосконалення нормативно-правової бази малого бізнесу;
- проведення ефективної конкурентної політики;
- створення ефективної системи фінансово-кредитної та гарантійної підтримки підприємця;
- дерегуляція економіки – обмеження державного втручання у діяльність підприємців шляхом проведення адміністративно-правових та економічних заходів;
- створення сприятливого інвестиційно-інноваційного клімату;
- забезпечення стабільності національної валюти;
- удосконалення приватизаційного процесу;
- проведення реструктуризації, системної трансформації підприємств, адаптації їх діяльності до вимог ринку;

- підтримка ефективно працюючих підприємств незалежно від форм власності, сприяння розвитку малого підприємництва;
- заохочення іноземних інвестицій, залучення їх у приватизаційну сферу і в реальне виробництво;
- сприяння держави у створенні та розвитку ринкової інфраструктури;
- перекриття джерел кримінального бізнесу, обмеження тінізації економіки;
- ефективне використання міжнародної допомоги з метою розвитку підприємництва;
- формування у суспільстві відповідного типу економічної культури та морально-психологічної атмосфери.

Таким чином, в Україні проголошується необхідність державної підтримки малого бізнесу, тому що сектор економіки практично не існував в минулому і є найбільш вразливим до факторів невизначеності економічної стратегії, корупції, бюрократизму службовців, інфляції та конкуренції.

1. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 10.06.2012 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>

2. Мале підприємництво: основи теорії і практики / З.С. Варналій. – 2008. – 302 с.

3. Економіка підприємств: підручник / Ф.В. Горбонос [и др.]. – К.: Знання, 2010. – 463 с.

Марія Ковальська,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТЕРОРИЗМ: ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ВЧИНЕННЯ

«Тероризм» від лат. terror – жах, страх. «Терор» – політика залякування, придушення політичного супротивника насильницькими засобами [1, с. 822].

Вперше проблема визначення тероризму на рівні ООН обговорювалась після терактів на Мюнхенських Олімпійських іграх 1972 р. Однак, найбільше каталізували роботу в даному напрямку теракти 11 вересня 2001 року в Нью Йорку та Вашингтоні.

Головною тенденцією сучасного тероризму є його інтенсивні зміни в напрямі підвищення суспільної небезпеки за рівнем організованості, матеріально-технічного й фінансового забезпечення, національних і транснаціональних масштабів, за настанням тяжких наслідків тощо.

Тероризм все активніше зрощується з організованою злочинністю, пристосовуючи до своєї діяльності методи і техніку останньої; набуває вигляду індустрії, оскільки великі кошти не тільки вкладаються у цю діяльність, а й повертаються до вкладників з прибутком. Терористичні організації широко використовують нові можливості, які надає їм сучасна техніка. Внаслідок цього сфера кримінальної діяльності не тільки зростає, а й стає прибутковішою. Дана тривожна тенденція буде загострюватись і далі, у першу чергу, завдяки розвитку новітніх технологій (зокрема, у галузі телекомунікацій, міжнародних комп'ютерних мереж тощо), постійному зростанню міжнародної комерційної та економічної діяльності, транспортних перевезень і туризму. Збільшення випадків тероризму за останні роки призвело до того, що його вплив став помітний у країнах, які раніше ніколи з цим не стикалися [2, с. 46].

В Україні відсутні терористичні організації в повному розумінні цього слова. Проте в термінології спецслужб існує поняття «сплячий терористичний осередок» – спільнота людей, котрі до певного часу ведуть спосіб життя порядних громадян і навіть мало спілкуються між собою. Можна припустити, що в Україні вже сьогодні присутні сплячі осередки терористичних організацій [3, с. 7–8].

Проблема тероризму в нашій державі перебуває в іншій площині, а саме в існуванні певних суперечностей у політичній, економічній та соціальній сферах, що може стати підґрунтям для поширення цього небезпечного явища. Про складність ситуації в Україні свідчить наявність у великій кількості зброї, незаконного придбання та виготовлення вибухових речовин, пристроїв, а також розвинена криміналізація суспільства. Статистика МВС свідчить, що за 2011 рік було вчинено 110 злочинів з використанням вогнепальної зброї та вибухових речовин, в порівнянні з 2010 роком – 89 випадків [4]. Це свідчить про загострення такої проблеми, як тероризм.

На думку фахівців, тероризм має тенденцію до поширення на території України. Аналіз соціально-політичних, політико-правових процесів свідчить, що в Україні присутні основні терогенні фактори, що створюють політичні, економічні, соціальні і етнорелігійні передумови для виникнення і розвитку тероризму:

- глибока соціально-економічна криза;
- протистояння політичних сил;

- наростання проявів сепаратизму;
- зубожіння та люмпенізація значної частини населення при дуже невеликому проширенні «середнього класу»;
- зростання кримінальних, бізнесових і державних структур;
- корумпованість державного апарату (зміна влади й перехід останніх в опозицію ще більше збільшує ризик);
- живучість соціально-революційних традицій і постулатів («мітингова демократія» яка набула нині популярності як основний спосіб вирішення суперечливих питань);
- організована злочинність; великомасштабний незаконний обіг зброї;
- девальвація моральних та духовних цінностей. До того ж Україна є активним експортером зброї на світовому ринку;
- низька ефективність роботи державного апарату і правоохоронних органів, відсутність ефективних механізмів правового захисту населення;
- спроби створити «пасіонарний розлам» України на Східну й Західну;
- значне збільшення міграційних потоків;
- посилення геополітичної напруженості у світі та всередині розташування України в Європі, значимість українських транспортних коридорів для Європи;
- посилення тенденції вирішення суперечностей і конфліктів силовими способами (як наприклад щорічно зростає кількість вбивств на замовлення та ін.);
- незадоволеність змінами що відбуваються в суспільстві та державі, та ще багато інших умов, які сприяють розвитку тероризму [5, с. 56–59].

На сучасному етапі значно розширилися дії, які терористи можуть вчинити проти людства: масові отруєння, радіоактивне зараження, зараження небезпечними хворобами, поширення епідемій та епізотій тощо.

Тероризм знаходить своє об'єктивне вираження у терористичному акті, визначення якого сформовано у диспозиції ст. 258 КК України та вважається невдалим з огляду на те, що такі ознаки як «залякування населення» і здійснення «впливу» передбачаються не у взаємозв'язку, а в альтернативному порядку, а це призведе до того, що переважна більшість злочинів повністю підпадатиме під ознаки складу злочину «терористичний акт». Зокрема всі нові статті КК України (258-1–258-4) відносяться виключно ст. 258 КК, що неминуче створює додаткові проблеми у кваліфікації злочинів цієї категорії.

Для повнішої кваліфікації даного злочину потрібно включити у визначення терористичний акт вчинення не тільки вибухів, підпалів та інших загально небезпечних діянь, але і будь-яких інших суспільно небезпечних діянь, спрямованих на залякування населення, тобто – вчинення будь-якого злочину терористичної спрямованості, це дозволить усі злочини терористичної спрямованості кваліфікувати за даним складом злочину без додаткової кваліфікації за іншими статтями КК, а в тих випадках, коли діяння не будуть мати терористичної спрямованості, кваліфікація проходитиме за відповідними статтями КК України [6, с. 32–33].

Враховуючи поширення в світі цього вкрай небезпечного злочину, виникає нагальна необхідність поглибленого вивчення проблем, невирішеність яких сприяє його проявам. Поки що в Україні не спостерігається «терористичного вибуху», але на жаль, існують умови, які створюють появу тероризму в нашій державі. З метою успішної боротьби з тероризмом необхідне чітке і несуперечливе законодавство, а виходячи з положень які зазначені в ст. 258 КК України, воно далеко не досконале і потребує уточнень.

-
1. Словник іноземних слів. – К., 1985.
 2. Землянський Ю.В. Загроза тероризму в Україні // Тероризм і боротьба з ним. – К., 2000. – Т. 19.
 3. Тумакін Артем // Молодь України (15–19 травня, 2008 р.). – С. 7–8.
 4. Стан та структура злочинності в Україні (2011-I квартал). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>.
 5. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навч. пос. / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. – Львів: ЛьвДУВС, 2011.
 6. Богданов О.П. Навчальна програма дисципліни «Сучасні проблеми боротьби з тероризмом» (для бакалаврів, спеціалістів). – К., 2004.

Ольга Ковальчук,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

З розвитком людства діяльність у сфері охорони правопорядку зазнала значних змін. Найважливішою з них є та, що міри кримінального покарання почали співвідноситись із заходами попередження злочинів, причому в багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, цим заходам надається пріоритетне значення.

Сьогоденна ситуація в Україні характеризується соціально-економічною і політичною нестабільністю, зниженням моральних норм, зростанням злочинності в тому числі серед неповнолітніх. Згідно із щорічними статистичними даними МВС України, кількість виявлених правопорушень з боку неповнолітніх невинно зростає. Неповнолітні – це виключна категорія суспільства, якій притаманна несформована в повній мірі свідомість в соціальному, психологічному, педагогічному, правовому тощо аспектах, а тому виховання є найбільш доцільним заходом у попередженні правопорушень з боку неповнолітніх за умови його своєчасності [1, с. 280–281].

Визначення правової природи примусових заходів виховного характеру в доктрині кримінального права є одним із найбільш дискусійних питань і тому не втрачає своєї актуальності. Це обумовлено, зокрема, тим, що неповнолітні особи, до яких застосовуються такі заходи в разі вчинення ними злочину, завжди потребували особливого ставлення з боку держави. У науковців немає єдиного погляду на правову природу примусових заходів виховного характеру. Вивченню цього питання приділяли увагу такі вчені, як Х.Д. Алікперов, Ю.В. Баулін, В.М. Бурдін, С.Г. Келіна та ін. [3, с. 107].

За чинним кримінальним законом примусові заходи виховного характеру можуть бути застосовані до неповнолітніх осіб, що вчинили злочин, у випадку звільнення їх від кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 97 КК України) та покарання (ст. 105 КК), а також до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК (ч. 2 ст. 97 КК). Відповідно до чинного законодавства примусові заходи виховного характеру можуть застосовуватися до особи, яка у віці від 14 до 18 років вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, а також до особи, котра у період від 11 років до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК.

Покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Відповідно до ст. 105 Кримінального кодексу України до неповнолітнього, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, з урахуванням щирого розкаяння та подальшої бездоганної поведінки, можуть застосовуватись такі примусові заходи виховного характеру (які не є покаранням):

- 1) застереження;

2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього;

3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, що їх замінюють, чи під нагляд педагогічного колективу або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їх прохання;

4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних матеріальних збитків;

5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років [1, с. 282].

При застосуванні до неповнолітнього міри покарання необхідно враховувати не лише характер і ступінь суспільно небезпечності вчиненого злочину, але й особу винного, його психофізіологічний розвиток, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, а також причини, з якими пов'язаний злочин. Відмінність примусових заходів виховного характеру від покарання полягає в тому, що вони не тягнуть за собою судимості. Правова природа заходів кримінально-правового примусу, що призначаються при звільненні неповнолітнього від покарання, на думку О.О. Ямкової, полягає у особливій формі реалізації кримінальної відповідальності, оскільки ці заходи, як і покарання, суд застосовує при винесенні обвинувального вироку [5, с. 10].

Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру пов'язане з обов'язковим застосуванням до неповнолітнього заходів, котрі одночасно є і виховними, і такими, що мають примусовий характер, оскільки їх призначають та реалізують всупереч бажання підлітка. При застосуванні до особи примусових заходів виховного характеру, вона зазнає певних обмежень своїх прав та свобод, а саме: на особу покладаються обов'язки, які вона повинна виконувати протягом їх дії [4, с. 99].

Звільнення від кримінальної відповідальності, в тому числі і неповнолітніх, деякі автори розглядають як передбачену законом відмову держави від застосування до особи, яка вчинила злочин, обмежень її прав і свобод, визначених КК України [2, с. 50]. Отже, застосування таких заходів є правомірним лише при звільненні неповнолітніх від покарання, тобто відповідно до ст. 105 КК України, коли суворість примусових заходів виховного характеру та обмеження прав і свобод є значно меншими, ніж передбачуване покарання, від якого звільняється неповнолітній [3, с. 110].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що метою застосування примусових заходів виховного характеру є забезпечення інтересів неповнолітнього, які полягають в одержанні не тільки належного вихо-

вання, а й освіти, соціальної, психологічної допомоги, захисту від жорстокого поводження, а також у наявності можливості адаптуватися до реалій суспільного життя, підвищити загальноосвітній та культурний рівень.

1. Багаденко І.П. Заходи профілактики правопорушень серед неповнолітніх // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Спеціальний випуск № 4. – Луганськ, 2010.

2. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: монографія. – К., 2004

3. Єремій Г.О. Примусові заходи виховного характеру: спірні питання правової природи // Право і суспільство. – № 4. – С. 107–111.

4. Ковітіді О. Окремі проблеми кримінально-правового регулювання звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 3. – С. 96–104.

5. Ямкова О.О. Примусові заходи виховного характеру: правова природа і види: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Одеса, 2004.

Ольга Ковальчук,

студентка

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Злочинна діяльність – найбільш небезпечна частина правопорушень, що має явну антисоціальну спрямованість. Ріст злочинності в Україні пов'язаний із проблемами в економічній, політичній, духовній сферах життя суспільства. Суспільні правила та закономірності, як відомо, реалізуються лише через дії конкретних людей, шляхом вибору (усвідомлено або ні) форм поведінки та діяльності на основі певних потреб, мотивів і цілей [7, с. 5].

За даними ЮНЕСКО, коефіцієнт злочинів в Україні набагато перевищує відповідні показники країн Заходу та особливо Сходу Європи. За таких умов громадяни України не почувають себе захищеними від злочинних посягань, внаслідок чого збільшується незадоволеність владою та діяльністю правоохоронних органів [10, с. 19].

Упродовж усієї історії кримінології існують дві основні концепції причин злочинності – соціальна і біологічна, саме їх існування свідчить, що вони відображають дійсно головні причини злочинності як соціального явища. Це не випадково, тому що останнє, у свою чергу, має аналогічну властивість – бути детермінованим як природними за-

конами, що є основою життєдіяльності людини, а тому й суспільства, так і новими, суто соціальними закономірностями [7, с. 34].

Слід відокремити поняття «біосоціальні» й «соціобіологічні» причини поведінки, не вживаючи їх як тотожні, синоніми, бо за змістом вони не зовсім співпадають. Біосоціальні причини – ті, що детермінуються загальними законами живого, які специфічно проявляються в умовах суспільного життя, а соціально-біологічні – це фізіологічні та психічні процеси, що модифікуються під впливом соціуму і вже за принципом зворотного зв'язку відіграють роль чинників трансформації людської поведінки та діяльності [7, с. 35].

Соціальне в людині зумовлене самим її існуванням у суспільстві та різних малих групах, її діяльністю та спілкуванням, які виникають на цій основі потребами, інтересами, ціннісними орієнтаціями. Саме соціальна взаємодія та комунікації формують поведінку людини й її внутрішнє уявлення про саму себе [4].

Причини злочину носять соціально-психологічний характер. Такий підхід створює реальну основу для встановлення зв'язку між соціальними умовами життя та психологічними властивостями окремих особистостей. Біологічно успадковані якості людини являються умовою розвитку її психічних властивостей у визначенні певних соціальних обставин [2, с. 156–157].

З точки зору юриспруденції – злочин це дія, яка має склад злочину та визнана такою у судовому порядку. Водночас із погляду філософії, психології, етики злочин – не тільки факт юридичного, але й психологічного, морального порядку, який характеризується почуттям провини незалежно від того, чи оцінена ця подія юридично. Злочин – це конфліктний спосіб задоволення потреб, досягнення цілей [12, с. 159].

Психологічні чинники вчинення злочину діють не ізольовано, а разом із соціальними, в процесі утворення дефектів у соціалізації особистості. Дефекти у соціалізації, зокрема, проявляються у злочинній поведінці [6].

Злочинну поведінку пояснюють не лише з точки зору кримінології. Існують й інші теорії: зокрема, такі як соціальна та психологічна аномія.

Соціальна аномія, за визначенням Е. Дюркгейма, це – такий стан суспільства, у якому помітна частина його членів, знаючи про існування моральних норм, ставиться до них негативно чи байдуже. Він вважав, що до аномії ведуть такі перетворення як суспільна дезорганізація, порушення звичного життєвого устрою, соціальні перетворення. Соціальний клас, який особливо виграв від кризи, не хоче більше миритися зі своїм колишнім рівнем життя, а його нове, виключно сприятливе становище викликає цілу низку заздрісних бажань в ото-

чуючому середовищі [5], що призводить до злочинної поведінки, як засобу задоволення своїх меркантильних потреб.

Психологічна аномія, за Р. Макайвером, – це стан свідомості, коли почуття соціальної згуртованості руйнується чи надзвичайно послаблюється. Р. Макайвер визначає аномію як руйнування почуття незалежності індивіда до суспільства, людину не стримують моральні принципи, для неї більше не існує моральних норм, є лише усвідомлені бажання, така людина позбавлена почуття спадкоємності, обов'язку, відчуття інших людей. Вона скептично ставиться до життєвих цінностей інших, її єдиною релігією стає філософія заперечення [14], збагачення та задоволення своїх потягів будь-якою ціною (важливість життя іншої людини до уваги не береться).

У результаті соціальна та психологічна аномії породжують ситуацію, де «емоційне поле» сучасного українського суспільства значною мірою побудоване на атмосфері недовіри, ворожості, злочинних вчинків характерних для суспільств тоталітарного режиму, з якого Україна намагається вийти. Соціальне оточення здебільшого сприймається негативно, за винятком тих, хто оцінюється індивідом як «подібні до мене». Це є соціально-психологічним підґрунтям розвитку ксенофобії, недовіри до представників інших суспільних груп чи інших національних спільнот [11, с. 12–13]. Тому від характеру соціальних конфліктів чи векторів соціальної напруженості значною мірою залежатиме характер нових світоглядних концепцій, що можуть виникати в українському суспільстві.

Зазначимо, що, зокрема, на рівень злочинної поведінки мають вагомий вплив об'єктивні та суб'єктивні причини. До об'єктивних причин (це причини когнітивного характеру) ми віднесемо – соціальну напруженість у суспільстві, низький рівень життя людей, незадовільний стан економіки, страйки, безробіття, ріст злочинності, соціальну дезадаптація тощо.

Суб'єктивними причинами злочину виступають соціальні позиції особистості, система цінностей та інтересів, рівень соціалізації й правосвідомості, соціальні установки і стереотипи поведінки, а також психодинамічні особливості особи та тимчасові психічні стани [2, с. 154–155].

На жаль, вся історія людства свідчить про те, що законодавче закріплення основних норм і правил поведінки ще не забезпечує узгодженої з цими нормами поведінки. Немає підстав сподіватись, що як тільки наші наявні матеріальні та духовні проблеми будуть вирішені, настане повне моральне та кримінологічне благополуччя. Це зовсім не так, оскільки злочинна діяльність вічна, бо вічно існують джерела, що її породжують.

Отже, аналіз вище окреслених понять дає підстави стверджувати, що для зменшення зростання злочинної діяльності необхідно усунути ті явища, які зумовлюють чи породжують чинники, що сприяють скоєнню злочинів. Здійснити це можна, зокрема, шляхом вивчення причин психології злочинності та злочинної поведінки на науковому рівні зі сторони медицини, психології, кримінології тощо, а також розробки загальнодержавних, реальних механізмів рішучого протистояння цьому неприпустимому явищу й окреслення можливих шляхів вирішення означеної проблеми з урахуванням специфіки міста, регіону.

-
1. Антонян Ю.М., Голумб Ц.А. Преступное поведение лиц с психическими аномалиями: учебное пособие. – М.: ВНИИ МВД СССР, 1984. – 80 с.
 2. Бедь В. В. Психологія злочинного діяння // Юридична психологія: навчальний посібник. – К.: Каравела; Львів: Новий світ-2000, Магнолія плюс, 2003. – 376 с.
 3. Бехтерев В. М. Мозг и его деятельность. – М.-Л., 1928. – С. 262.
 4. Долгова А. И. Методология и методика криминологических исследований // Криминология. – М., 1997. – С. 37–38.
 5. Дюркгейм Э. Самоубийство: Социологический этюд. – СПб.: Изд-во Н. П. Карбасникова, 1912. – С. 337.
 6. Злочинна поведінка // Юридична енциклопедія в 6 т.: Т. 2. – К.: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 1999. – С. 624.
 7. Ківенко Н. В., Лановенко І. І., Мельник П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: монографія. – Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2002. – 240 с.
 8. Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. Психологія злочинної діяльності // Юридична психологія: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 424 с.
 9. Кудрявцев В. Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования. – М., 1998. – С. 16.
 10. Луняк М. О. Кримінологічна характеристика психології злочинця та профілактика насильницьких злочинів: навч. посібник. – Ніжин: Видавництво НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 91 с.
 11. Молодь України у дзеркалі соціології / заг. ред. О. Балакіревої в О. Яременка. – К.: УІСД, 2001. – 210 с.
 12. Орбан-Лембрик Л. Е., Кошинець В. В. Психологія особистості обвинуваного злочинця // Юридична психологія: курс лекцій. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2005. – 316 с.
 13. Пирожков В. Ф. Криминальная психология. Психология подростковой преступности. – Кн. 1. – М.: Ось-89, 1989. – 304 с.
 14. Социальная аномия: обзор подходов в американской социологии // Социологические исследования. – 1992. – № 5. – С. 89.

Назар Когут,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ГРОМАДСЬКІ ФОРМУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УКРАЇНІ

У правовій державі, якою прагне стати і Україна, відносини, регульовані нормами права, встановлюються державою, охороняються та захищаються її авторитетом, а також правовими засобами. Стаття 3 Конституції України, визначає, що метою держави є забезпечення прав і свобод громадян. Також у ст. 36 Конституції України говориться, що громадяни України мають право на свободу об'єднань в політичні партії та громадські формування для здійснення і захисту своїх прав та свобод і забезпеченню своїх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів [1].

Реалізуючи та детальніше регламентуючи наведені вище положення Основного закону нашої держави, уповноваженими державними органами застосовуються і відповідні положення Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу та Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Для дослідження даного питання глибше – варто визначити поняття «громадський порядок», та «охорона громадського порядку». Термін «громадський порядок» словники тлумачать як порядок, який виникає, відбувається в суспільстві або пов'язаний з ним (суспільний) [2].

Щодо «охорони громадського порядку», то очевидно така діяльність являє собою комплекс або сукупність правомірних дій уповноважених органів державної влади та об'єднань громадян, спрямована на недопущення та припинення різного роду правопорушень. Загальновідомим є факт здійснення даної функції правоохоронними органами, уповноваженими законом на такого роду діяльність, але наведені вище нормативні акти передбачають можливість реалізації охорони громадського порядку недержавними правозахисними об'єднаннями громадян. Зокрема, в Законі України від 22 червня 2000 року «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» зазначено: громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому цим Законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, пра-

воохоронним органам, Прикордонним військам України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних порушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [3].

Необхідною умовою їх правомірної діяльності повинна бути взаємодія з правоохоронними органами, Державною прикордонною службою України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, з додержанням принципів гуманізму, законності, гласності, добровільності, додержання прав та свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, рівноправності членів цих формувань. За допомогою організації взаємодії органів внутрішніх справ і формувань, які здійснюють охорону громадського порядку, досягається максимально повне використання можливостей кожної із взаємодіючих сторін, які використовують різні засоби й методи вирішення завдань, що стоять перед ними. Цим врешті-решт і забезпечується успішне досягнення загальних цілей правоохоронної діяльності та призначення держави для суспільства взагалі.

Цікавою є позиція Колпакова В.К., який вказує, що всі громадські формування, з якими взаємодіє міліція, можна розділити на дві групи. По-перше, це ті, які спеціально були створені для боротьби з правопорушеннями, охорони порядку та захисту прав громадян. До них відносяться ради громадських пунктів охорони порядку, ради профілактики правопорушень трудових колективів, добровільні народні дружини і їх спеціалізовані формування, товариські суди. По-друге, це ті, для яких охорона громадського порядку, захист прав громадян, боротьба з правопорушеннями виступає як функція, супутня їх основній господарській або соціально-культурній діяльності. До них відносяться громадські, селищні, сільські, вуличні, квартальні, дільничні, домові комітети; ради ветеранів війни і праці; батьківські комітети; агітаційні колективи по роботі серед населення та інші [4, с. 9].

Слід зазначити, що дії членів даної категорії громадських формувань по охороні прав і законних інтересів громадян припускають, перш за все, гарантію недоторканності особи, її життя, здоров'я, честі і гідності, всього комплексу наданих їй суспільством прав і свобод, а також особистої власності від протиправних посягань, тобто недопущення порушення природних, конституційних прав та свобод людини та громадянина.

Підсумовуючи, варто зазначити, що діяльність об'єднань громадян різного роду організаційних форм у сфері охорони громадського

порядку є винятковим проявом правосвідомості та патріотизму українців. Хоч такого роду діяльність не набула значного поширення, вона відіграє не останню роль як правовий засіб здійснення охорони громадського порядку в Україні.

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Короткий тлумачний словник української мови / уклад.: Д.Г. Гринчишин, Л.П. Гумацька, В.Л. Карпова та ін.; відп. ред. Я.Л. Гулицька. – К.: Рад. школа, 1978. – 296 с.

3. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

4. Колпаков В.К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка: учебное пособие. – К.: Украинская академия внутренних дел, 1993. – 80 с.

Ростислав Козак,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Проблема корупції є однією з найбільш актуальних проблем функціонування української держави і розвитку нашого суспільства. За сучасних умов корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сфери суспільного життя нашої країни: економіку, політику, управління, соціальні та правові відносини, суспільну свідомість, міжнародні зв'язки.

У сучасній Україні проблема боротьби з організованою злочинністю та її складовою – корупцією, яка є каталізатором розвитку організованої злочинності, така ж актуальна, як і двадцять років тому. Існуючи в симбіозі, ці два явища утворюють найсерйознішу небезпеку для держави і суспільства, особливо в умовах демократії. Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1, с. 4]. Нажаль, не всі державні службовці дотримуються законодавства України і тому допускається порушення прав людини.

Небезпека корупції полягає в тому, що вона перероджує державний апарат, призводить до його незворотних змін, які можна подолати лише завдяки кардинальним засобам. Саме тому боротьба з корупцією та організованою злочинністю відноситься до найпріоритетніших проблем, що стоять перед українським суспільством.

Отже, корупція – використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [2].

Корупція є складним соціальним явищем з надзвичайно великою диверсифікацією, тобто різноманітністю його проявів та форм. Першочергово її можна розподілити на дві частини: власне етичні відхилення і правопорушення. Серед корупційних правопорушень зазвичай виділяються чотири види: цивільно-правові делікти, дисциплінарні проступки, адміністративні проступки і правопорушення, хоча розподіл власне дисциплінарних (службових) і адміністративних проступків достатньо умовний [3, с. 25]. Дійсно, чим більше розповсюджується і укорінюється корупція, тим меншою стає можливість визначення того, яка сторона зробила перший крок до обміну послугами для сприяння чи перешкоди виконання громадського обов'язку.

Корупція (від лат. corrumpere – псувати) – протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупність і продажність громадських і політичних діячів [4, с. 98].

До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційною владою – владою над розподілом якихось ресурсів, що не належать йому, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо).

Однак проблема не лише в тому, що корупція існує, проблема в тому, що вона для багатьох вигідна і напряму пов'язана з українською політикою.

Незважаючи на величезні масштаби корупції, рух у напрямі руйнації налагодженої системи корупції вже розпочався. І найбільш ефективні кроки на цьому шляху були ініційовані саме низу. Це, зокрема, запровадження зовнішнього тестування на основі досвіду проведення тестів у Києво-Могилянській академії, прийняття законів про державну регуляторну політику та дозвільну систему, розроблених за участю представників бізнесу [5].

Суттєво зменшити корупційні можливості чиновників можна і без змін законодавства, перш за все мінімізувавши контакти чиновників із громадянами. Найперше, що потрібно зробити, – мінімізувати особисте спілкування громадян з чиновниками, які готують або приймають рішення. Цього можна досягти за допомогою використання поштового зв'язку та електронної пошти, створення єдиних офісів, де громадяни можуть здати відразу всі документи, впорядкування черг, збільшивши години прийому чиновників, покращення інформування громадян через створення довідкових служб та електронних ресурсів з детальним переліком усіх послуг і процедурою їх надання, запровадження механізму сплати штрафів через банківські установи, а не на місці перевірки інспекторами.

Отже, першим кроком у сфері протидії корупції повинна стати мінімізація особистого спілкування громадян з чиновниками, які готують або приймають рішення.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 р. (набрав чинності з 01.07.2011 р.) // Офіційний вісник. – 2011. – № 44. – Стор. 9, стаття 1764.

3. Гаращук В.М. Стратегія і тактика боротьби з корупцією. Концепція боротьби з корупцією в Україні. Міністерство юстиції України. Підготовчі матеріали. Координатор-центр правової реформи і законопроектних робіт при Міністерстві юстиції України. – К., 1997.

4. Бортошек М. Римское право. Понятия, термины, определения: пер. с чеш. / М. Бортошек. – М.: Юрид. лит., 1989. – 448 с.

5. Стан корупції в Україні. Порівняльний аналіз загально національних досліджень: 2007 – 2009, 2011 роках.

Ростислав Козак,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ У ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕННЯХ

Розслідування злочинів передбачає здійснення пошукових дій, що сприяють виявленню джерел і збиранню доказової та орієнтуючої інформації. Відшукування прихованих об'єктів може бути здійснено під

час проведення обшуку, процесуальний режим якого визначено кримінально-процесуальним законодавством України.

Обшук – це слідча дія, змістом якої є примусове обстеження приміщень і споруд, ділянок місцевості, окремих громадян з метою відшукування і вилучення предметів, що мають значення у справі, а також виявлення розшукуваних осіб [1, с. 128]. Він має примусовий характер і займає особливе місце у системі слідчих дій.

Конституція України встановлює певні гарантії у додержанні прав та законних інтересів громадян під час провадження обшуку. Вітчизняним законодавством встановлюється недопущення проникнення у житло або в інше володіння особи, проведення там огляду або обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду [3, с. 12].

Результати дослідження Літвінової І.Ф. дають змогу зробити висновок про те, що провадження обшуку в житлі чи іншому володінні особи має ґрунтуватись на таких положеннях: 1) їх провадження має бути обумовленим наявністю порушеної кримінальної справи; 2) необхідно мати достатні підстави; 3) здійснюватись з чітко визначеною метою; 4) відбуватись тільки за рішенням суду [4].

Під житлом слід розуміти: 1) особистий будинок з усіма приміщеннями, які призначені для постійного чи тимчасового проживання в них, а також ті приміщення, які хоча й не призначені для постійного чи тимчасового проживання в них, але є складовою будинку; 2) будь-яке житлове приміщення, незалежно від форми власності, яке належить до житлового фонду і використовується для постійного або тимчасового проживання (будинок, квартира в будинку будь-якої форми власності, окрема кімната в квартирі тощо); 3) будь-яке інше приміщення або забудова, які не належать до житлового фонду, але пристосовані для тимчасового проживання (дача, садовий будинок тощо) [5, с. 344–345].

Незаконним є будь-яке проникнення до житла всупереч законодавству України. Проникнення в житло сторонніх можливе лише за добровільною згодою власника на таку дію, або за ухвалою слідчого судді. Якщо згода була отримана в результаті насильства або погроз, то виключається і правомірність проникнення. Незаконним вважається обшук, здійснюваний особами, які не мають на це права, або вчинений із порушенням Кримінально-процесуального кодексу України, тобто особами, що за певних умов мають на це право, але в цьому випадку не були наділені необхідними повноваженнями. Примус під час обшуку полягає в тому, що обстеження приміщень або інших об'єктів можливе без згоди особи, у розпорядженні якої ці об'єкти перебувають.

Дослідження Благодир А. А. свідчать, що примус, який застосовується лише в рамках кримінально-процесуальної діяльності особою, уповноваженою здійснювати провадження у кримінальній справі [6].

Про проведення слідчих дій складається протокол у двох примірниках. У протоколі зазначаються: підстави для обшуку; приміщення чи інше місце, в якому було проведено обшук; особа, у якої проведено обшук; дії слідчого і результати обшуку. Щодо кожного предмета, який підлягає вилученню, повинно бути зазначено, в якому саме місці і при яких обставинах він був виявлений [1, с. 129–130].

Кримінально-процесуальним кодексом України, прийнятим 13 квітня 2012 року, правова регламентація має кілька суттєвих відмінностей, зокрема, правовою підставою проведення обшуку стає ухвала слідчого судді, учасникам процесу дозволяється застосовувати науково-технічні засоби фіксації порядку проведення слідчої дії тощо [2, с. 109]. Вказаним нормативно-правовим актом передбачається, що обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб [2, с. 107].

Отже, підсумовуючи, можна зробити висновок, що правова регламентація обшуку за чинним та новим законодавством має певні концептуальні відмінності. Незмінними залишились тактичні прийоми слідчої дії, а також методологія, за якої слідчий, проводячи обшук, неухильно повинен дотримуватись фундаментальних засад кримінального процесу.

1. Настільна книга слідчого: наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – 728 с.: 49 іл.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України» станом на 01 червня 2012 р. (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2012. – 304 с.

3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.

4. Літвінова І.Ф. Гарантії недоторканості житла чи іншого володіння особи у кримінальному процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / І.Ф. Літвінова. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

5. Постанови пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах. – 2-ге видання – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 392 с.

6. Благодир А.А. Застосування примусу під час провадження слідчих дій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / А.А. Благодир. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

Руслан Комеса,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДЕРЖАВА І СУСПІЛЬСТВО (ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ)

Рівність – це єдина і міцна основа для суспільного устрою, для порядку, законності, добрих звичаїв і відбору на високі посади людей, які справді для них придатні.

Щоб порівняти залежність держави і суспільства потрібно звернутися до загальних термінів цих визначень.

Держава – це найвища форма організації суспільства, яка забезпечує захист та погодження групових, загальносуспільних та індивідуальних інтересів за допомогою права на певній території. Суспільство – це система взаємодії людей, що пов'язані між собою інтересами у сфері виробництва, обміну, споживання життєвих благ і встановлюють межі поведінки в спільних інтересах за допомогою соціальних норм (у тому числі – юридичних) [1, с. 29–30].

В наш час держава і суспільство тісно пов'язані між собою, оскільки держава є найвищою формою суспільства. Простіше сказати суспільство це люди, а держава це захисник людей, їхніх інтересів, прав і свобод.

Як твердить Конституція України, а саме її ст. 3, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [2]. Держава виділилася із суспільства на відомій ступені його зрілості. Суспільство – мати держави, і відповідно держава – дитя суспільства, продукт суспільного розвитку. Яке суспільство – така і держава. Держава виявляє турботу про суспільство або навпаки, паразитує чи навіть розтрощує суспільний організм. У міру того як суспільство переходить у своєму поступальному розвитку від однієї формації до іншої, від нижчої ступені до вищої, міняється і держава. Вона також стає більш досконалим і цивілізованим утворенням.

Виявлення закономірностей співвідношення суспільства і держави дозволяє правильно проаналізувати весь шлях, пройдений людством, зрозуміти сучасні проблеми державності, побачити перспективи політичних і власне державних форм, у яких розвиваються живі суспільства різних країн. Саме суспільство не є простою сукупністю індиві-

дів. Це складний соціальний організм, продукт взаємодії людей, визначена організація їхнього життя, зв'язане насамперед з виробництвом, обміном і споживанням життєвих благ. Суспільство – складна динамічна система зв'язку людей, об'єднаних сімейними зв'язками, груповими, становими, класовими відносинами. Глобальні проблеми виживання людського роду сьогодні стають визначальними для нормального суспільного розвитку.

Враховуючи наведене, можна сформувати три підходи до співвідношення суспільства і держави:

- 1) держава і суспільство – суміжні соціальні системи;
- 2) держава і суспільство – різні соціальні системи, первинною (провідною) є держава, що контролює суспільство;
- 3) держава і суспільство – різні соціальні системи, держава виконує службову (підпорядковану) роль щодо громадянського суспільства.

Отже, з переліченого вище, можна сказати, що суспільство і держава не є тотожними, вони є співвідносні соціальні системи які тісно співіснують одна з одною, оскільки суспільство являє собою матір, а держава – його дитя.

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Павло Коник,
курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОФІЛАКТИКА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ЗАХОДИ ПОКРАЩЕННЯ

Забезпечення профілактики адміністративних правопорушень та усунення причин і умов, які сприяють їхньому вчиненню є важливими завданнями держави та суспільства. Проведений автором статті аналіз

діяльності органів місцевого самоврядування в Україні у сфері профілактики правопорушень засвідчив те, що саме цим суб'єктам відведено одну із найголовніших ролей щодо запобігання вчиненню адміністративних правопорушень та усунення детермінант, що їм сприяють. Адже, представляючи волю відповідних територіальних громад, посадові особи органів місцевого самоврядування зобов'язані орієнтуватися на реальну ситуацію щодо стану громадського порядку і безпеки в регіоні та окремому населеному пункті. Ці особи на місці повинні бути здатними активніше, швидше, ніж державні структури, реагувати на конкретні деліктні прояви та їхні наслідки, які важко, а інколи й неможливо передбачити на центральному рівні, при цьому – прогнозувати, планувати та реалізовувати профілактичні заходи на підвідомчій території.

Можемо констатувати факт, що заходи, які здійснюються органами місцевого самоврядування як суб'єктами профілактики та попередження правопорушень, ще не мають в Україні належного організаційно-правового забезпечення, малоефективні за своїми результатами, що негативно впливає на зниження динаміки та рівня вчинених адміністративних правопорушень на місцевому та регіональному рівнях. На нашу думку, це спричинено, насамперед, недостатньою правовою підготовкою посадових осіб органів місцевого самоврядування стосовно усунення причин та умов, котрі сприяють адміністративним правопорушенням, недостатніми увагою та фінансуванням цих заходів на місцях з боку держави, а головним фактором цього є байдужість населення до заходів профілактики та відсутність чіткої координації і взаємодії суб'єктів профілактики.

Для розкриття поняття правових основ забезпечення органами місцевого самоврядування профілактики адміністративних правопорушень, треба звернутися до частини 2 ст. 5 Конституції України: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи місцевого самоврядування» [1]. Із аналізу цієї норми та частини 1 ст. 140 Конституції України вбачається, що Основний Закон відносить органи місцевого самоврядування до владних органів, але відмінних від органів державної влади. Особливістю органів самоврядування є те, що їхня влада (через призму повноважень з профілактики адміністративних правопорушень) не є наслідком суверенітету народу, а наслідком закону, який і визначає межі повноважень і порядок їх здійснення [1]. З юридичного змісту пункту 15 ст. 92 та частини 1 ст. 140 Конституції України [1] стосовно права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та

законів України можна зробити висновок, що «...місцеве самоврядування в рамках, визначених законом має право на власну нормотворчість, що і було закріплено в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2, с. 18–19].

Втілюючи у життя загальнолюдські та демократичні принципи, відповідно до яких кожний має право брати участь в управлінні своєю державою безпосередньо або шляхом вільно обраних представників, місцеве самоврядування тим самим виключає анархію та хаос у суспільстві та державі. Більш повною мірою такого результату можна досягти лише за умови існування правосвідомості, політичної, загальної та правової культури громадян. До того ж, розвиток місцевого самоврядування повинен базуватися на наукових засадах та відповідати певним принципам і серед них важливе місце посідає принцип верховенства закону, що виступає «необхідною передумовою для забезпечення у суспільстві правопорядку, прав і свобод громадян» [3, с. 90].

Правовим забезпеченням у загальному розумінні є «сукупність правових норм, що регламентують правові взаємини та юридичний статус» [4, с. 375].

У понятті правового забезпечення профілактики правопорушень органами місцевого самоврядування, на нашу думку, ключовими елементами є: система визначених нормативно-правовими документами власних (самоврядних) та делегованих державою попереджувальних заходів та способів, регламентація організаційної структури органів місцевого самоврядування, їх прав та обов'язків тощо.

Основи правового забезпечення профілактики органами місцевого самоврядування адміністративних правопорушень складають: формування та підтримка в належному стані нормативної бази, як юридичного засобу досягнення реальної упорядкованості систем профілактики та їх ефективності, що, в свою чергу, включає розробку заходів, концепцій, проведення реформ тощо.

Нормативна база виступає тим своєрідним організаційно-функціональним відображенням усіх елементів системи органів місцевого самоврядування, як суб'єктів профілактики правопорушень, що виражене юридично та відповідає її цільовому призначенню, а конкретні юридичні норми забезпечують моделювання певних підсистем профілактики, формалізацію їх функціональних, організаційних та інформаційних структур, а також безпосередньо виконують різні функції щодо профілактики адміністративних правопорушень як самою системою органів місцевого самоврядування так і іншими формами самоорганізації населення (збори, сходи громадян за місцем прожи-

вання, комітети тощо). Систему місцевого самоврядування, згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», складають: по-перше, форми безпосереднього волевиявлення жителів територіальних громад (місцеві референдуми (стаття 7), загальні збори громадян (стаття 8), місцеві ініціативи (стаття 9), громадські слухання (стаття 13), інші форми прямого народовладдя, які можуть бути передбачені статутами територіальних громад); по-друге, органи самоорганізації населення (будинкові, вуличні, квартальні та ін.); по-третє, органи місцевого самоврядування [5, с. 195].

Правові засади забезпечення органами місцевого самоврядування профілактики адміністративних правопорушень на відповідній території – це систематизована сукупність нормативно-правових актів різного рівня, які визначають завдання, функції, компетенцію, форми і методи діяльності цих органів у сфері профілактики адміністративних правопорушень та встановлюють порядок контролю і нагляду за цією діяльністю.

Дієвими заходами для покращення процесу організаційно-правового забезпечення профілактичної діяльності органів місцевого самоврядування є: формування на новій нормативно-правовій основі оптимальної системи управління суб'єктами профілактики на місцях; підвищення їхньої реальної здатності вирішувати завдання щодо попередження вчинення правопорушень у взаємодії з іншими суб'єктами профілактики (органами державної влади, недержавними організаціями, громадськими об'єднаннями, громадянами тощо) із застосуванням найбільш раціональних форм та методів запобігання адміністративним правопорушенням.

1. Конституція України (Основний Закон): Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30.

2. Місцеве самоврядування у громаді: практ. посіб. для депутатів місц. рад та активістів громад / за ред. А. Ткачука. – К.: Інститут громадянського суспільства: ТОВ «ІКЦ ЛЕСТА», 2004. – 304 с.

3. Полешко А. Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку: матеріали республ. наук.-практич. конф. (Харків, 9–11 листопада 2005 р.) / А. Полешко; Національна юридична академія // Право України. – 1995. – № 12. – С. 90–93.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.

5. Куйбіда В. Система місцевого самоврядування в Україні / В. Куйбіда, В. Чушенко // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2000. – Вип. 35. – С. 195–199.

ЗАХИСТ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОЮ ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Проголосивши свою незалежність, Україна стала на шлях побудови власної правової держави і громадського суспільства. Серед інших проблем, що їх вирішує Україна, є і проблема забезпечення прав і свобод людини та громадянина, в тому числі й під час здійснення своїх відповідних повноважень правоохоронними органами держави.

Дослідження проблем правоохоронної діяльності пов'язується не лише з аналізом її сутності, змісту та природи, а і належить до тих питань, які потребують переосмислення у відповідності до змін пріоритетів у розвиток суспільства. Це пояснює актуальність аналізу ролі правоохоронних органів у забезпеченні, гарантуванні та охороні прав і свобод людини, які на конституційному рівні визначені як вища соціальна цінність.

Ключова роль людини у побудові правової держави, у встановленні правопорядку, у правоохоронній діяльності і визначає основну ідею цієї роботи – дослідити правоохоронну діяльність під кутом зору місця і ролі в ній людини. Людини як об'єкта правоохоронної діяльності і людини як суб'єкта правоохоронної діяльності.

Правоохоронні органи, з однієї сторони, покликані виконувати вимоги законів, що закріплюють права та свободи людини, з іншої – вони наділені відповідними розпорядчими повноваженнями. В сучасних умовах становлення української держави, коли відбувається посилення соціальної функції правоохоронних органів, суттєво зростає їх значення не лише як засобу захисту прав та свобод, а і їх забезпечення.

Діяльність правоохоронних органів із забезпечення прав, свобод та обов'язків людини і громадянина закріплюється на конституційному рівні.

Так, Конституція України закріплює основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина та визначає систему органів, що покликані забезпечувати їх реалізацію. Основою цієї системи є положення, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і

безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Конституційна система органів захисту прав людини відображена у ст. 6, де закріплюється принцип поділу влад, що характеризує організацію і діяльність органів державної влади. Конституція України (ст. 6) закріплює, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.

Формування в Україні системи нормативно-юридичного закріплення та захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина – одне з найважливіших досягнень на шляху перетворення суспільства. Це переконливий доказ того, що наша країна йде по шляху демократії й гуманізму, будує правову державу.

Захист прав і свобод людини й громадянина, будучи конституційно правовим обов'язком сучасної держави, здійснюється за допомогою принципів, інститутів, механізмів і процедурно-правових правил, прямо або опосередковано призначених для цих цілей.

Крім органів, що відносяться до структур загальної компетенції та мають серед своїх обов'язків забезпечення прав людини, існують органи спеціальної компетенції. До них відносяться правоохоронні органи держави.

Одним із таких правоохоронних органів є Військова Служба правопорядку у Збройних Силах України (далі – Служба правопорядку) – спеціальне правоохоронне формування в складі Збройних Сил України, призначене для забезпечення правопорядку і військової дисципліни у Збройних Силах України, захисту прав і законних інтересів військовослужбовців. В преамбулі Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» (далі – Закон) зазначено, що метою створення Служби правопорядку, зокрема є забезпечення конституційних прав військовослужбовців. Діяльність Служби правопорядку будується на принципах законності, поваги до особи, її прав і свобод.

Під забезпеченням конституційних прав та свобод людини і громадянина необхідно розуміти діяльність, спрямовану на регламентацію, створення найбільш сприятливої атмосфери, фактичне втілення, усунення перешкод, боротьбу з невиконанням обов'язків і зловживанням правами і свободами, забезпечення нормальної реалізації громадянами конституційних прав та свобод, відновлення їх первинної якості стосовно усіх сфер життєдіяльності людини і громадянина в цілому та військовослужбовців зокрема.

Військовослужбовці – громадяни, які проходять військову службу у Збройних Силах України. В Конституції України визначено, що на Збройні Сили України покладається завдання щодо «оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності». Виконання військовослужбовцями зазначених конституційних обов'язків покладає на них певні обмеження прав і свобод, зокрема в свободі пересування, праві на вільний вибір місця проживання, праві вільно залишати територію України, займатися підприємницькою діяльністю та ін.

В зв'язку з цим, держава зобов'язалась забезпечувати соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України, закріпивши цей обов'язок в Основному Законі України та деталізувавши його в Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». В якому зокрема визначено, що соціальний захист військовослужбовців – діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод військовослужбовців. Виконання Закону покладається на органи державної влади та місцевого самоврядування.

Однак, проаналізувавши стан забезпечення конституційних прав та свобод військовослужбовців, можна зробити висновок, що держава не спроможна забезпечити їх в повному обсязі. Серед актуальних проблем забезпечення конституційних прав військовослужбовців є: право на отримання житла, право на достатній життєвий рівень тощо.

Очевидно з урахуванням зазначеного, законодавець визначив завдання Службі правопорядку стосовно забезпечення правопорядку, захисту прав і законних інтересів військовослужбовців. Разом з тим, можливості Служби правопорядку щодо забезпечення та захисту прав і законних інтересів військовослужбовців не безмежні, вони обумовлені перш за все її компетенцією та повноваженнями, які визначені в законодавстві України.

У своїй повсякденній діяльності Служба правопорядку керується Конституцією України, Законом та іншими нормативно-правовими актами. Під час виконання правоохоронних завдань вона також керується вимогами Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України), Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» тощо.

Так, КПК України уповноважує органи дізнання Служби правопорядку на здійснення завдань кримінального судочинства, в тому числі приймати процесуальні рішення (ст. 97), проводити слідчі і проце-

суальні дії (ст. 104), затримувати осіб, підозрюваних у вчиненні злочину (ст. 106), доручати під час провадження дізнання відповідним підрозділам провести оперативно-розшукові заходи (ст. 66, ст. 103). КУпАП уповноважує Службу правопорядку виконувати його завдання, зокрема складати протоколи про адміністративні правопорушення (ст. 255), розглядати справи про їх вчинення (ст. 235-1), здійснювати адміністративне затримання, особистий огляд, огляд і вилучення речей (ст. 262, 264). Згідно Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» у Службі правопорядку створені спеціальні підрозділи по боротьбі з корупції, які призначені для виявлення, припинення та розслідування правопорушень, вчинених військовими посадовими особами. Крім того, Служба правопорядку має право, у встановленому законами України порядку, застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю.

Враховуючи, що під час виконання Службою правопорядку вказаних завдань окремі права і свободи військовослужбовців можуть обмежуватись на законних підставах, тому їх захист є пріоритетним у правоохоронній діяльності.

Правоохоронна діяльність Служби правопорядку – це професійна діяльність спеціально уповноважених осіб, що здійснюється на підставі та відповідно до законодавства, а у випадках встановлених законом – у відповідній процесуальній формі із застосуванням правових засобів й спрямована на захист прав військовослужбовців, забезпечення законності та правопорядку.

Проаналізувавши Закон можна дійти висновку, що Служба правопорядку зобов'язана здійснювати захист прав і законних інтересів військовослужбовців під час виконання наступних правоохоронних завдань:

- попередження, виявлення, розкриття та припинення правопорушень;
- здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення;
- охорони і забезпечення громадського порядку;
- неупередженого виконання доручень слідчого, прокурора, рішень судів;
- забезпечення виконання кримінальних покарань стосовно осіб, які відбувають покарання у дисциплінарному батальйоні;
- запобігання диверсійним проявам і терористичним актам;
- розшуку і затримання військовослужбовців, які ухиляються від виконання кримінального покарання;
- здійснення нагляду за дорожнім рухом військових транспортних засобів.

Слід зазначити, що обов'язковою умовою ефективного функціонування правоохоронних органів, якісного виконання ними покладених на них законом правоохоронних завдань, дотримання посадовими особами цих органів законності, забезпечення прав та свобод людини і громадянина є чітка правова регламентація їх діяльності.

Отже захист прав, свобод і законних інтересів військовослужбовців Збройних Сил України є головним напрямком діяльності Служби правопорядку, особливо під час виконання нею правоохоронних завдань, що відповідає призначенню Служби правопорядку і меті її створення.

Святослав Коцюмбас,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ДЕЯКІ ПРИЧИНИ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЇХ УСУНЕННЯ

Аналізуючи сучасний стан злочинності та адміністративних правопорушень, які вчиняються неповнолітніми, особливу увагу приділяється з'ясуванню окремих причин мотивації молодих осіб до протиправної поведінки, виявленню зв'язків деяких факторів протиправної мотивації та реалізації обґрунтованих пропозицій щодо попередження правопорушень.

Фахівці стверджують, що останнім часом неповнолітні дуже рано набувають досвіду антисоціальної, протиправної поведінки. Йдеться про неабияке «омолодження» сучасної злочинності та адміністративних проступків в Україні. Такий стан справ є вкрай недопустимим, якщо йдеться про демократичний розвиток суспільства та належне виховання потенціалу нації в дусі поваги до норм права і моралі. Слід визнати, що є чимало проблем у налагодженні роботи з профілактики правопорушень серед цієї категорії осіб та їх соціального захисту.

Серед суб'єктів, на які покладено функції з вивчення причин та умов скоєння правопорушень неповнолітніми та протидії таким явищам, провідне місце належить ОВС, а саме: підрозділам кримінальної міліції у справах дітей (КМСД), дільничним інспекторам міліції та ін. У цьому сенсі слушними є зауваження Я.М. Квітки [1, с. 34] про те, що традиційний розгляд діяльності міліції із попередження правопорушень серед неповнолітніх у юридичній літературі, як правило, пов'язу-

вався переважно з ідеологічними і політичними нашаруваннями, певним декларуванням та невизначеною лінією поведінки суб'єктів управління. Ця практика призвела до серйозного відставання діяльності органів внутрішніх справ від вимог життя, психологічного несприйняття нового і, зрештою, до використання застарілих форм і методів роботи.

Психологія підліткового та юнацького віку має суттєві особливості: нестача життєвого досвіду, спадковість, невміння правильно оцінювати окремі явища, емоційна збудливість, недостатній розвиток системи навичок соціального гальмування і ін. До того ж до цих особливостей додається прагнення молодшої особи до самостійності, демонстрації сміливості, схильність ставити себе на місце авторитетних героїв фільмів тощо.

Слід додати, що крім прорахунків у вихованні молоді, як причини протиправної поведінки, слід вказати на їхню незайнятість навчанням чи суспільно-корисною працею.

Якщо узагальнити, то найпоширенішими причинами вчинення правопорушень насамперед є: економічна криза в країні, безробіття, занепад духовної та криза культурної сфери, безпорадність та відсутність ініціативи з боку спеціалізованих установ і закладів.

До суб'єктивних причин протиправної поведінки підлітків слід віднести: а) вплив і домінування негативних стереотипів поведінки в молодіжному середовищі (різноманітні антисоціальні течії, рухи, «бандитська романтика», «наркотична» субкультура і т.д.); б) труднощі періоду перехідного віку у дітей, випадки агресивної поведінки, прагнення видаватися дорослішими, лідерами у своєму мікросередовищі; в) велика кількість неякісних продуктів культури (кіно, телебачення, музика, реклама), які пропагують насильство, безтурботність, ледарство й іншу негативну моду. Також маємо чимало випадків вуличного хуліганства, коли протиправні дії фільмуються на мобільні телефони і розміщуються для широкого огляду в мережі Інтернет.

Незважаючи на складну економічну ситуацію в Україні, наша молодь прагне жити модно, відчувати самостійність у всіх сферах, зокрема, в матеріальній. Задля досягнення такої мети переважна більшість юнаків і дівчат влаштовується на роботу, отримує вищу освіту. Але, нажаль не всі прагнуть сумлінно і наполегливо працювати. Все частіше невинуваті сподівання високої оплати праці компенсуються протиправними засобами збагачення.

Таким чином, мітиться негативна тенденція дії сукупності факторів, які впливають на протиправну поведінку неповнолітніх та молоді. Порівняно з «дорослою» мотивацією до вчинення правопорушень у підлітків вона набагато чутливіша і залежніша від дії конкретних дже-

рел шкідливого впливу. За відсутності конкретних активних протидій, індивідуально-виховних заходів підліток цілком природно може стати на шлях здійснення антисоціальних вчинків. Зазначимо, що поширення злочинів та адміністративних проступків серед неповнолітніх - це виклик для суспільства, а також результат недооцінювання цих негативних явищ відповідними органами. Заходи для усунення їх причин та умов мають вживатися як на державному, так і на місцевому рівнях.

1. Квітка Я.М. Попередження адміністративних правопорушень серед неповнолітніх: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Я.М. Квітка // Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2002.

Вікторія Кудловська,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ ГЕНДЕРНОМУ НАСИЛЬСТВУ

Порушення рівності жінок та чоловіків, прав жінок на життя, фізичну та психологічну недоторканність є розповсюдженим явищем як в Україні, так і в інших країнах світу. Близько 90% потерпілих від насильства в сім'ях, за даними МВС, є жінки. Більше 1000 жінок в Україні щорічно гинуть від рук своїх близьких [1]. Саме тому питання протидії гендерному насильству є актуальним для нашої країни, а світовий досвід протидії набуває важливого значення для законодавчої практики.

Науковці вважають, що витоки гендерного насильства закладені у звичаях суспільства, у системі норм і правил, які передбачають для чоловіків і жінок визначену поведінку, чоловічу чи жіночу гендерну роль. Саме через гендерні стереотипи держава й суспільство не надають необхідної допомоги і підтримки потерпілим, не забезпечують жінкам достатній захист.

Цей відносно новий у соціології термін «гендер» означає систему стосунків між чоловіками і жінками у суспільстві, які визначаються не статевою природою, а тими ролями, які виконують чоловіки і жінки у суспільному та приватному житті. Гендерна рівність складається з багатьох компонентів, з яких основними є: рівність прав жінок і чоло-

віків закріплена законодавством; рівність можливостей, реально користуватися своїми правами; рівність обов'язків чоловіків і жінок у суспільному і приватному житті; рівність відповідальності за те, що відбувається у суспільстві і приватній сфері; рівність у доступі до ресурсів, необхідних для того, щоб жінки і чоловіки могли повністю реалізувати свій потенціал [2].

Розглянемо заходи протидії насильницьким проявам щодо жінок, які застосовуються міжнародними організаціями, державами світу, які є водночас ефективними шляхами подолання насильства в сім'ї загалом. У грудні 1999 року Генеральна Асамблея ООН оголосила 25 листопада Міжнародним днем боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Саме цього дня у 1960 році у Домініканській Республіці за наказом тогочасного правителя Рафаеля Трухільо були по-звірячому вбиті три сестри Мірабал, які були політичними активістками [3]. Визначальним кроком щодо подолання гендерному насильству слід визнати також прийняття у 2011 році Парламентською Асамблеєю Ради Європи (ПАРЄ) «Європейської конвенції із запобігання і припинення насильства щодо жінок та побутового насильства», якою визначено усі види дискримінації та насильства щодо жінок, а також кваліфіковано їх як злочин [4].

Сьогодні у світі все більшого розповсюдження набуває саме чоловічий рух проти насильства в сім'ї. Цікавим є досвід Сполучених Штатів Америки: у 1997 році (м. Вашингтон) засновано організацію «Чоловіки можуть зупинити згвалтування»; великий вплив на розвиток чоловічої активності у 1991 році мала «Кампанія білої стрічки» (White Ribbon Campaign), започаткована у Канаді. Генеральний секретар ООН в 2009 році заснував Міжнародну мережу чоловіків-лідерів, які протистоять насильству проти жінок, у членстві якої перебуває, наприклад, відомий письменник Паоло Коельо. Президент Обама оголосив лютий 2011 року місяцем привернення уваги до насильства серед підлітків, які зустрічаються (Teen Dating Violence Awareness and Prevention Month); квітень – місяцем уваги до сексуального насильства (Sexual Assault Month), а жовтень – до проблеми домашнього насильства (Domestic Violence Month) [5]. 11 вересня 2012 року акція «Чоловіки проти насильства над жінками», організована Центром прав жінок, пройшла у Вірменії, під час якої перехожі чоловіки залишали на спеціальному стенді «Стіна ганьби» свої вислови з приводу даної проблеми [7]. Навіть Пакистан, який визнається світовою спільнотою найнебезпечнішою країною для жінок, у 2011 році прийняв закони, спрямовані на припинення дискримінації жінок (примусових шлюбів, передачі у спадок і т.п. [6].

Ще одним з ефективних шляхів протидії гендерному насильству можна окреслити заходи щодо впливу на чоловіків, які вчиняють насильство. Так, в Угорщині, жіночі неурядові організації нещодавно почали працювати з насильниками, надаючи їм послуги з психотерапії, а у Люксембурзі Міністерство рівних можливостей фінансує центр консультацій та допомоги особам, що скоїли насильницькі дії. Перший кризовий центр відкрили для чоловіків в Лулеа (Швеція) ще у 1985 році. Іспанія та Португалія першими запускають пілотні програми електронного спостереження, спрямовані на агресорів та жертв домашнього насильства.

Важливим напрямком протидії домашньому насильству визнається також взаємодія державних, соціальних та громадських суб'єктів. У Берліні (Німеччина), наприклад, у рамках пілотного проекту, працівники сфери охорони здоров'я зобов'язані здійснювати регулярне опитування пацієнтів про домашнє насильство незалежно від видимих ознак. В Італії поліцейські, соціальні працівники та працівники притулків для жертв проходять навчання з процедури визначення ступеню ризику, а у Латвії громадські організації проводять для поліцейських ефективні тренінги з кризових ситуацій та подолання родинного насильства. В Ірландії «жінок без домівок через домашнє насильство» включено як окрему категорію у програму соціального забезпечення житлом, яку провадить спеціалізована житлова асоціація Sonas [8].

Україна також є активним суб'єктом протидії домашньому насильству. В період з 2008 по 2011 рік в Україні реалізований спільний проект Європейського Союзу, Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку (Sida) та Програми розвитку ООН «Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні» [1]. 7 вересня 2012 року відбулось перше засідання новоствореної Експертної Ради з питань гендерної дискримінації. З 1 листопада 2011 року по 31 жовтня 2014 року, за підтримки Міжнародного благодійного фонду «Українська фундація громадського здоров'я» (УФГЗ) та Агенції ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (UN WOMEN), був започаткований проект «Свобода від насильства: Розширення прав та можливостей дівчат і жінок у складних життєвих обставинах» [9].

Як висновок, слід зазначити, що аналіз світового досвіду протидії гендерного насильства свідчить про те, що шляхів успіху у вирішенні зазначеної проблеми для України є достатньо. Серед найбільш ефективних слід зазначити всебічне інформування жінок про їхні права та можливості, що надаються жертвам насильства у сім'ї; залучення громадськості, створення громадських організацій, завдання яких по-

лягатиме у налагодженні в державі режиму небайдужості кожного жителя, режиму протидії цьому ганебному явищу.

1. Понад 90% жертв сімейного насилля в Україні – жінки [Електронний ресурс]: Кампанія «Я ЛЮДИНА». Режим доступу: <http://vsirivni.com.ua/news/ponad-90-zhertv-s-meinogo-nasillya-v-ukra-n-zh-nki>.

2. Поняття гендер та гендерної рівності. На допомогу командиру [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://vyhovna-robota.blogspot.com/2011/03/blog-post_9088.html.

3. У світі відзначають День боротьби з насильством щодо жінок [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://news.liga.net/ua/news/society.html>.

4. Білозір, О. ПАРС закликає вжити більш рішучих заходів щодо захисту прав жінок [Електронний ресурс]: WCU. Жіночий консорціум України / Білозір О. Режим доступу: <http://wcu-network.org.ua/ua/possessing-equal-rights/news>.

5. Марценюк Т. Чоловіки проти насильства: досвід США [Електронний ресурс]: дослідницька програма Карнегі. Режим доступу: <http://gender.at.ua/publ/3-1-0-173>.

6. Пакистанський священник відкрито виступив проти насильства над жінками [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://catholicnews.org.ua>.

7. У Вірменії відбулася акція «Чоловіки проти насильства над жінками» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://solidarity.org.ua/index.php/novynu/novini-mizhnarodni-ta-regionalni>.

8. Найкращі практики у боротьбі з домашнім насильством [Електронний ресурс]: Основні факти щодо домашнього насильства «Women Network» – Режим доступу: <http://feminist.org.ua/news/n10/example/index.php?id=209>.

9. Свобода від насильства: Розширення прав та можливостей дівчат і жінок у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс]: Health Right – Режим доступу: <http://www.healthright.org.ua/en/node/185>

Павло Кужелюк,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ІНСТИТУТ «УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНИ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Кримінальний процесуальний кодекс України, прийнятий 13 квітня 2012 року передбачає укладання угод між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) про визнання винуватості в кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої тяжкості, злочинів середньої тяжкості, тяжких злочинів, та внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам (п. 2 ч. 1 ст. 468, ч. 4 ст. 469 КПК України).

В США «угоди про визнання вини» отримали процесуальне оформлення ще в XIX ст., де спочатку вони існували як правозастосовний захід проте поступово їх було офіційно визнано конституційність такої практики і законодавцем, і суддями [1, с. 81].

Впровадження такого інституту в Україні начальник Головного слідчого управління МВС Василь Фаринник вважає позитивним здобутком вітчизняного кримінально-процесуального законодавства, яке дозволить істотно заощадити час і ресурси органів досудового розслідування й суду, а також сприятиме зменшенню кількості випадків застосування до громадян репресивних заходів кримінально-правового характеру [2, с. 4].

Така новація дійсно може заощадити час правоохоронців, оскільки вона зменшує обсяг «паперової роботи» і відповідно ч. 1 ст. 473 КПК України – обмежує право підозрюваного на оскарження такої угоди, що також знімає тягар підтримання подальшого обвинувачення з прокурора та слідчого у судах апеляційних та касаційних інстанцій, що дозволить їм приділяти більше часу більш тяжким злочинам.

Також ця угода може допомогти слідчим та прокурорам у розкритті злочинів, у яких можливо довести винуватість не всіх учасників (особливо це стосується злочинів вчинених організованими групами) або неможливість встановити всі обставини справи, що мають суттєве значення (сприяння посадових осіб у вчиненні злочину, місцезнаходження матеріальних цінностей здобутих злочинним шляхом тощо) вважає керівник головного управління з питань судоустрою адміністрації президента України Андрій Портнов. Фігуранту кримінального правопорушення може бути запропоновано угода, або він сам може бути її ініціатором за укладення якої він дасть свідчення по всіх обставинах справи, натомість термін його покарання може бути зменшено на законних підставах [3, с. 12].

Виходячи з вищевказаного слідчим можна буде відмовитися від практики роздавання пустопорожніх обіцянок затриманим про заміну строку на умовне засудження за важливу інформацію по справі, оскільки вони не мали можливості їх дотримання. Відтепер слідчий зможе звернутися до прокурора з проханням зменшення тяжкості покарання підозрюваного (обвинуваченого), і така домовленість буде відбуватися на офіційному рівні.

Попри значну кількість позитивних відгуків урядовців щодо даного нововведення керівник Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України Василь Борденюк затвердив Висновок до проекту нового КПК України у якому висловлено побоювання створення даним законодавчим приписом, ще одну «корупційну складову», коли підозрюваний, обвинувачений буде зацікавлений в

укладенні такої угоди або призведе до визнання вини невинуватої особи, яка після укладання угоди буде позбавлена низки прав (мати захисника та отримувати правову допомогу безоплатно, а також захищатися самостійно). Від такої угоди (навіть укладеної під тиском) неможливо буде відмовитися, є пропозиції доповнення КК України новою статтею, якою буде встановлена кримінальна відповідальність за умисне невиконання угоди про визнання вини [4, п. 2 гл. 35].

Вищенаведене свідчить про можливість слідчих обманом чи застосуванням фізичного або психологічного тиску на підозрюваного. обвинуваченого нав'язати йому таку угоду для швидшого вирішення справи.

Професор юридичної академії МВС України м. Києва Володимир Тертишник з цього приводу вважає, що за такої моделі можуть з'явитися засуджені «без слідства і суду», а ще гірше, – «без вини винні» [5, с. 6]

Отже існування такого інституту, на мою думку, суперечить заходам диспозитивності та змагальності у кримінальному процесу, які повинні забезпечувати повне і всебічне дослідження справи, на основі такого дослідження суд приймав об'єктивне і неупереджене рішення.

1. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальне право: курс лекцій: навч. посібник. – К.: Істина, 2005. – 456 с.

2. Громадсько-правовий тижневик // Іменем закону. – 26 серпня. – 2012.

3. Інформаційно-аналітичний тижневик // Дзеркало тижня. Україна. – № 7. – 24 лютого. – 2012.

4. «Висновок на проект Кримінального процесуального кодексу України» Головного науково-експертного управління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua>

5. Аналітико-правове видання // Юридичний журнал. – 2004. – № 11.

Наталія Курклінська,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМА СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Проблема сімейного насильства надзвичайно важлива передусім тому, що сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави. Насильство та жорстокість у сім'ї не лише руйнують гармонію і злагоду в ній, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом.

«Невидимість» проблеми насильства в сім'ї в Україні стосовно жінок та дітей свідчить перш за все про відсутність повної статистики стосовно цього явища. Відомча статистика, яка ведеться в різних установах чи державних органах, на жаль, неповна і не відображає усієї картини явища. Цілком зрозуміло, що, якщо ми не маємо загальних даних стосовно масштабів поширення насильства в сім'ї в Україні, дуже важко уявити і конкретні його чинники, види та форми прояву.

Дані офіційної статистики про насильство в сім'ї в Україні доволі обмежені через низку обставин. До таких обставин, зокрема, належать: обмеження повноважень міліції на втручання у сферу приватного життя, небажання жертви заявляти про насильство в родині, недооцінка злочинів, пов'язаних з насильством у сім'ї, небажання правоохоронців втручатися в «побутові інциденти» та ін.

Привертає увагу і факт залежності насильства в сім'ї щодо жінок від того, чи перебувають вони в зареєстрованому чи незареєстрованому шлюбі з суб'єктом насильства. Таким чином, можна зробити припущення, що подружжя, перебуваючи в незареєстрованому шлюбі, більш толерантно і стримано поводитиметься одне з одним. Відсутність «законних» прав на члена подружжя спонукає до вирішення спірних проблем шляхом домовленості і взаємних поступок. В офіційно ж зареєстрованих шлюбах стримуючі фактори менш відчутні, тут спрацьовує стереотип «моя дружина – моя власність» і більш часто допускаються некоректні форми поведінки.

Реальні масштаби проявів насильства в сім'ї сьогодні важко визначити. Кількість кримінальних справ за фактами насильства не відображає його реального рівня та масштабів поширення, оскільки жінки часто соромляться вчиненої щодо них наруги, і не сповіщають про це правоохоронні органи, а також не звертаються по допомогу до судової системи. Часто жінки-жертви насильства відчувають на собі тиск багатьох обставин, які перешкоджають їм адекватно реагувати на цю проблему.

Таким чином, не існує достовірної інформації про масштаби поширення насильства в сім'ї. Ця тема тривалий час знаходилася у «тіні» суспільного обговорення, вважалася приватною сферою життя. Хоча відомо, що значна частина насильств, передусім щодо жінок і дітей, скоюється в побутово-сімейній сфері, офіційна статистика, на жаль, не відбиває реальної картини, оскільки більшість потерпілих не звертається по захист до правоохоронних органів [1, с. 70–76].

Втручання держави в сімейне життя відбувається винятково з ініціативи або за бажанням особи, яка потребує допомоги та захисту з боку державних органів. І лише в разі отримання повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальної його загрози стосовно непов-

нолітнього чи недієздатного члена сім'ї заходи вживаються без згоди таких осіб. Держава бере під свій захист осіб, рівень психічного чи фізичного розвитку яких не дозволяє в повній мірі усвідомлювати небезпеку, яка їм загрожує, і відповідним чином на неї реагувати.

Дуже часто на практиці трапляються випадки, коли заяви про насильство в сім'ї розглядаються як заяви про злочин, хоча насильство в сім'ї далеко не завжди має форму злочину. Це призводить до того, що необхідні заходи попередження і припинення насильства в сім'ї спеціально уповноваженими органами не вживаються, а жертва насильства отримує відповідь про відмову в порушенні кримінальної справи за відсутності складу злочину. Такі дії є істотним порушенням законодавства України [2, с. 60, 72].

Проблема насильства в сім'ї є надзвичайно складною і поєднує в собі багато взаємопов'язаних аспектів. І тому для її розв'язання необхідні комплексні заходи й більш тісна взаємодія між правоохоронними органами, медичними закладами, судовою системою, багатьма іншими державними й неурядовими організаціями, що працюють у цій сфері.

1. Ноура М. Насильство в сім'ї в Україні: стан проблеми, пошук шляхів розв'язання // Український соціум. – 2004. – № 3 (5).

2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України / укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246 с.

Ольга Куца,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

УНОРМУВАННЯ У ЧИННОМУ КПК ТА КПК 2012 РОКУ ПРОВАДЖЕННЯ ОБШУКУ ВИІМКИ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОБСТАНОВКИ ТА ОБСТАВИН ПОДІЇ

Відповідно до чинного КПК, обшук проводиться в тих випадках, коли є достатні підстави вважати, що знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини в справі чи забезпе-

чення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або місці чи в якій-небудь особи. Обшук провадиться також і в тому випадку, коли є достатні дані про те, що в певному приміщенні або місці знаходяться розшукувані особи, а також трупи чи тварини. Обшук провадиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи. У невідкладних випадках обшук, за винятком житла чи іншого володіння особи, може бути проведений без санкції прокурора, але з наступним повідомленням прокурора в добовий строк про проведений обшук та його результат. Обшук житла чи іншого володіння особи, за винятком невідкладних випадків, провадиться лише за вмотивованою постановою судді. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. При цьому в протоколі зазначаються причини, що обумовили проведення обшуку без постанови судді. Протягом доби з моменту проведення цієї дії слідчий направляє копію протоколу обшуку прокуророві [1, ст. 177].

КПК 2012 року дещо змінив цю процедуру. Відповідно до статті 234 цього Кодексу, обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Проводиться обшук на підставі ухвали слідчого судді. У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про: 1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; 3) правову кваліфікацію кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; 4) підстави для обшуку; 5) житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується проведення обшуку; 6) особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться; 7) речі, документи або осіб, яких планується відшукати. До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук

житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз [2, ст. 235].

Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. Для участі в проведенні обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли завдається найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважатиме, що виконання такої умови може суттєво зашкодити меті обшуку. Перед початком виконання ухвали слідчого судді особі, яка володіє житлом чи іншим володінням, а за її відсутності – іншій присутній особі повинна бути пред'явлена ухвала і надана її копія. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, прокурор зобов'язаний забезпечити збереження майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі [2, ст. 236].

Отже, порівняно із чинним КПК у КПК 2012 року з'явився новий суб'єкт – слідчий суддя. Слідчий суддя – суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 цього Кодексу, – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим,

апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду [2, с. 3]. Тепер обшук житла буде проводитись тільки на підставі ухвали слідчого судді, про винесення якої слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертатиметься до нього з відповідним клопотанням. У той же час, право на оскарження ухвали слідчого судді про проведення обшуку в КПК 2012 р. відсутнє. На нашу думку, в даній частині, КПК 2012 року суперечить Конституції України.

Порівняно з чинним КПК, у КПК 2012 року відсутня така слідча дія як виїмка. За чинним КПК України, слідчий повинен скласти постанову про проведення виїмки, ознайомити з нею особу, та скласти протокол виїмки в присутності понятих. За КПК 2012 року, слідчий уже не вправі самостійно прийняти рішення про виїмку будь-яких документів або речей. Тому він повинен спочатку допитати особу та засвідчити, що в неї дійсно є необхідні для інтересів слідства документи. Далі слідчий складає клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів і погоджує це клопотання у прокурора.

Відповідно до чинного КПК, відтворення обстановки і обставин події проводиться з метою перевірки і уточнення результатів допиту свідка, потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого або даних, одержаних при провадженні огляду та інших слідчих дій, слідчий може виїхати на місце і в присутності понятих, а в необхідних випадках з участю спеціаліста, свідка, потерпілого і підозрюваного або обвинуваченого відтворити обстановку і умови, в яких ті чи інші події могли відбуватися в дійсності. Виконання цих дій допускається при умові, коли вони не принижують гідності осіб, що беруть у них участь, і не є небезпечними для їх здоров'я. Про проведення всіх зазначених дій складається протокол, який підписують особи, що брали в них участь, поняті та слідчий [1, ст. 194].

У КПК 2012 року відсутня така слідча дія як відтворення обстановки і обставин події, натомість вводиться така слідча дія як слідчий експеримент. Відповідно до статті 240 КПК, з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань. Під час проведення слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу. До участі в слідчому експерименті можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник. Проведення

слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода. Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол.

Отже, порівняльний аналіз окремих норм чинного КПК та КПК 2012 року дозволяє стверджувати, що законодавець по новому підійшов до унормування ряду слідчих (розшукових) дій. Лише практика застосування таких нововведень дозволить дати відповідь на запитання про те, чи є такі революційні зміни виправданими і доцільними.

1. Кримінально-процесуальний кодекс 1960 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>

2. Кримінальний процесуальний кодекс від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17>

Андрій Куць,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Наш світ постійно змінюється і ці зміни відбуваються внаслідок технологічного прогресу, який роблять люди, або як їх ще називають винахідники. Проте слід зазначити що протягом всього часу однією з проблем винахідників була можливість довести право власності на їхні винаходи, а саме відстоювання права інтелектуальної власності. Історія може навести нам багато прикладів коли між авторами зав'язувався спір стосовно якогось відкриття. Наприклад історія про те, як Нікола Тесла та Томас Едісон одночасно дослідили низку електричних феноменів, в результаті чого і до сьогодні ведуться суперечки про право власності на їхні винаходи.

Проблема врегулювання міжнародних відносин у сфері інтелектуальної власності є складними та суперечливими внаслідок посилення нерівномірності економічного розвитку країн світу та наявних відмін-

ностей у співвідношенні імітаційних та інноваційних стратегій національних економік.

Для того щоб дослідити ці проблеми нам необхідно визначити що таке право інтелектуальної власності. Саме по собі поняття «інтелектуальна власність» поки що потребує доопрацювання. Недосконалість його полягає в тому, що цей вид власності розуміється як такий, що формується інтелектуальними зусиллями автора, але оформляється юридично за допомогою документів, що гарантують майнові права. При цьому майнові стають реальністю лише завдяки залученню їх у господарський обіг за допомогою системи спостереження, вимірювань і реєстрації господарських операцій і процесів матеріального виробництва. Тільки в результаті названої сукупності дій об'єкт творчості перетворюється на особливий вид власності [1 ст. 373, 374].

Згідно Цивільного кодексу України «Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [2].

Саме ж поняття «Інтелектуальної власності» виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами їхніх прав на результати інтелектуальної діяльності у галузі науки, виробництва, мистецтва і літератури. Вперше цей термін вжив у 1845 році Чарльз Вудбарі (Charles Woodbury), суддя Окружного суду штату Массачусетс. В Європі вперше цей термін вжив Альфред Нюн (Alfred Nion) у своєму трактаті «Droits civils des auteurs, artistes et inventeurs» («Цивільні права авторів, артистів та винахідників»), що був вперше опублікований у 1846 році. Справжня ж історія терміну почалася у 1967 році, після створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Дана організація доклала багато зусиль для світового визнання для закріплення терміну, який є ключовою складовою частиною її назви [3].

Саме іноземні законодавці зробили значний крок в регулювання права інтелектуальної власності. Для прикладу можемо згадати особливу групу джерел сучасного авторського права, які складають міжнародні договори: Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів (1886 р.), яка не раз доповнювалася і змінювалася; Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право (1952 р.); Римська конвенція з охорони прав артистів-виконавців, виробників фонограм, також виробників організацій мовлення (1961 р.); Конвенція, що створ. Всесвітню організацію інтелектуальної власності (підписана в Стокгольм в 1967 р., чинна з 1970 р.); Женевська конвенція про охорону інтересу виробників фонограм від незаконного їх відтворення (1971 р.) Брюссельська конвенція про розповсюдження програм, що несуть сигнали, які передаються через супутники (1974 р.) [4, ст. 122].

Використанням винаходу визнається застосування способу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні. Отже, особа, яка знає про те, що цей спосіб охороняється патентом і пропонує його для застосування, порушує чужі патентні права, що зумовлює відповідальність за порушення патентних прав. Спосіб, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй [5, ст. 194].

Також одним з видів порушення права інтелектуальної власності є так зване комп'ютерне піратство, основною діяльністю якого є незаконне поширення програмного забезпечення що є інтелектуальною діяльністю. Україна увійшла до десятки країн світу, де найбільш поширене піратство, свідчать дані дослідження від BSA, Асоціації виробників програмного забезпечення. Також слід зауважити що комп'ютерне піратство є відносно новим і досить специфічним різновидом інтелектуальної діяльності, тому на даний момент не є достатньо врегульоване законом.

Проте не дивлячись на старанність законодавців врегулювати норми що забезпечують право інтелектуальної власності нажаль не існує загальної системи норм яка може це забезпечити.

Розвитком та захистом прав інтелектуальної власності в усьому світі займається Всесвітня організація інтелектуальної власності (BOIB), заснована ООН в 1967 році.

BOIB сприяє підписанню нових міжнародних угод та модернізації національних законодавств, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, і утримує служби, які полегшують міжнародний захист винаходів, знаків та промислових зразків.

BOIB здійснює управління 21 угодою, які охоплюють основні аспекти інтелектуальної власності. Двома ключовими угодами є Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883) та Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.

Отже, з вище наведеного ми можемо зробити висновок, що не дивлячись на те що в цивільному законодавстві України є в певній мірі достатньо врегульоване право інтелектуальної власності, проте цього не достатньо. Українське законодавство повинно враховувати і законодавчі акти закордонних країн, оскільки досить часто виникають суперечки між представниками різних держав і за відсутності єдиної норми не можливо правомірно визначити спір.

1. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України: підручник. – Вид. 2, перероб. і доп. – К.: Істина, 2007. – 816 с.

2. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 року із змінами та доповненнями станом на 17.05.2012. http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтелектуальна_власність

3. Мазур О.С. Цивільне право України: навч. посіб. для дистанц. навчання. – К.: Ун-т «Україна», 2005. – 287 с.

4. Панченко М.І. Цивільне право України: навч. посіб. – К.: Знання, 2005. – 583 с.

Володимир Лашівський,

студент

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УКРАЇНІ

КК України розмежовує види примусу, що застосовується до певних категорій хворих осіб у разі вчинення ними суспільно небезпечного діяння. На відміну від примусових заходів медичного характеру, які застосовуються до неосудних та обмежено осудних, примусове лікування застосовується «до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб». Застосування такого примусового лікування є правом, а не обов'язком суду. Відповідно до закону примусове лікування застосовується поряд із призначенням покаранням [4, с. 358].

КК 1960 р. передбачав примусове лікування лише хронічних алкоголіків і наркоманів (ст. 14 КК України). КК 2001 р. не конкретизує категорії осіб, до яких може бути застосоване примусове лікування. Але при цьому в ч. 1 ст. 96 вживається узагальнене поняття – «особи, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб» [5, с. 222].

У статті мова йде про особливості застосування примусового лікування до осіб, які вчинили злочин і мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. Термін «примусове лікування», на відміну від терміну «примусові заходи медичного характеру», вказує на те, що особи, до яких застосовується таке лікування, можуть усвідомлювати його значення, розуміти, до чого їх примушують, і на них може бути покладений обов'язок належного його виконання [6, с. 239].

У статті 53 Основ законодавства України про охорону здоров'я надається перелік соціально – небезпечних захворювань: туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепру, хронічний алкоголізм, наркоманію, а також карантинних захворювань [2].

Окремі автори вважають, що до цього переліку необхідно додати також токсикоманію [4, с. 359].

Ці хвороби можна поділити на такі, що не є джерелом захворювання для інших людей (психічні хвороби, алкоголізм, наркоманія), і такі, що є заразливі для оточуючих, оскільки збудник хвороби передається від хворої людини до здорової. До останніх відносяться туберкульоз, СНІД, лепра, карантинні інфекційні захворювання, наприклад холера, чума, віспа, сибірка тощо. Вони становлять небезпеку для здоров'я інших осіб. Вказані хвороби мають різні форми перебігу, заразливості, тому у кожному конкретному випадку суд повинен приймати рішення про застосування примусового лікування на підставі висновку судово – медичної експертизи [6, с. 239].

Підставою для застосування примусового лікування є сукупність юридичного і медичного критеріїв: а) наявність у діяннях винного ознак складу злочину; б) наявність у винного хвороби, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. До умов застосування примусового лікування у порядку ст. 96 КК належать: а) необхідність медичного висновку про наявність у суб'єкта злочину хвороби, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб; б) засудження такої особи до певного виду покарання.

Відсутність будь-якого з критеріїв, що належать до підстави й умов застосування примусового лікування, виключає можливість його застосування [5, с. 222].

Місце проведення примусового лікування залежить від виду призначеного покарання. У разі призначення покарання у виді позбавлення або обмеження волі примусове лікування провадять заклади медичної служби кримінально – виконавчих установ. Останній вид покарання не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та інвалідів першої і другої групи (ч. 3 ст. 61 КК України). Отже, застосуванню примусового лікування до перелічених осіб має передувати їх засудження до позбавлення волі чи інших видів покарань (крім обмеження волі), при інших видах покарання – спеціальні лікувальні заклади [6, с. 240; 5, с. 223].

На даний час в Україні не створено лікувальних закладів, які мали б усі можливості для забезпечення спеціального лікування й відповідного трудового режиму щодо осіб, які засуджені до іншого покарання, ніж позбавлення волі та обмеження волі, і за вироком суду підлягають примусовому лікуванню. Стосовно алкоголіків і наркоманів слід мати на увазі, що на практиці ця категорія засуджених проходить антиалкогольне (протинаркотичне) лікування у спеціалізованих лікувальних закладах органів охорони здоров'я (стаціонарних спеціалізо-

ваних наркологічних диспансерах, наркологічних відділеннях при психіатричних лікарнях, а також поліклінічних, амбулаторних наркологічних кабінетах при наркологічних та психоневрологічних диспансерах). З урахуванням підстав застосування примусового лікування в порядку ст. 96 КК України до спеціальних лікувальних закладів не можуть бути віднесені спеціалізовані лікувальні (для дорослих) та лікувально-виховні (для неповнолітніх) заклади, призначені для примусового лікування від наркоманії. Не можна вважати такими і центри медико-соціальної реабілітації дітей [5, с. 223].

Пленум Верховного Суду України в п.п. 24, 25 постанови від 3 червня 2005 року № 7 роз'яснив, що примусовому лікуванню на підставі ст. 96 КК підлягають незалежно від виду призначеного покарання лише особи, які вчинили злочини та страждають на хвороби, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб (алкоголізм та наркоманія до цих хвороб не належать, оскільки вони є соціально небезпечними захворюваннями). Відповідно до ст. 76 КК лікування від алкоголізму і наркоманії може бути застосоване судом у порядку покладення обов'язку на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Таке лікування не вважається примусовим, оскільки обов'язок його пройти покладається безпосередньо на засуджену особу, а не на орган охорони здоров'я [3, с. 101–102].

Таким чином, примусове лікування, встановлене ст. 96, – це кримінально-правовий захід державного примусу, який застосовується судом поряд з призначенням покарання до особи, яка вчинила злочин та має хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, з метою вилікування її від соціально небезпечного захворювання, профілактики цієї хвороби, а також запобігання вчиненню нею злочинів [5, с. 223].

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і допов. на 17 січня 2012 року (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ. – 182 с.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

3. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах / упоряд. П.С. Берзін. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2010. – 392 с.

4. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / Ю.В. Александров, В.І. Антипов, М.В. Володько, О.О. Дудуров та ін.; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 5-те вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2009. – 408 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 6-те вид., переробл., та доповн. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2009. – 1236 с.

6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2009. – Т. 1. – 964 с.

Андрій Летнянка,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ПРАВО НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ – РЕАЛЬНО ЗАСТОСОВУВАНЕ ПРАВО ЧИ ФОРМАЛЬНІСТЬ?

Україна, на шляху розвитку від громадянського суспільства до правової держави, намагається робити певні заходи, для надання людині, можливості реалізовувати свої права. У контексті цього, треба зазначити, що існує величезна проблема: в нормативно-правових актах закріплені певні права людини і громадянина, але на практиці, реалізація цих прав дуже складна. Це стосується і такого права, як «право на медичну допомогу» яке закріплене в ст. 284 Цивільного кодексу України. А згідно ст. 49 Конституції України громадяни мають право на безоплатну медичну допомогу у державних і комунальних закладах охорони здоров'я. Починаючи вивчати дану проблематику, одразу стикаєшся з тим, що законодавчо, немає закріплення «права на здоров'я», закріплена лише низка прав пов'язаних зі здоров'ям, до якого входить і право на медичну допомогу.

Цивільний кодекс України, закріплюючи в ст. 284 право на медичну допомогу, не подає самого поняття «медична допомога», однак, в іншому акті, все ж таки існує роз'яснення: медична допомога – це вид діяльності, який включає комплекс заходів, спрямованих на оздоровлення та лікування пацієнтів у стані, що на момент її надання загрожують життю, здоров'ю і працездатності та здійснюють професійно підготовлені працівники, які мають на це право [1, с. 12].

Частково це питання вирішується Постановою КМУ, яка виділила види безоплатної медичної допомоги. Зазначене в Конституції положення про безоплатну медичну допомогу не виключає також і можливості надання фізичним особам медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги. При цьому перелік таких платних не може вторгатися у межі безоплатної медичної допомоги. Але цього замало для вирішення цієї, досить актуальної в наш час проблеми. Адже, хоча згідно з законодавством медицина в Україні безкоштовна, та на практиці це зовсім не так. Посилаючись на праці наших журналістів, медицина платна, а як каже народ – в наших лікарнях за все треба платити(мова йде не про приватні лікарні, а про державні).

І ця проблема, на мій погляд, через недосконале законодавство. Оскільки законодавець мало деталізує положень про медичну допомогу в Україні. Тому в медицині України досить розповсюджене хабарництво, надання допомоги платне. А безоплатне надання медичної допомоги – це досить рідкісний випадок.

Журналісти України часто «оперують» питанням медичної допомоги в Україні, розголошуючи проблеми хабарництва в медицині, оплату за послуги, які в інших державах є безоплатними. Але, на жаль, це «не зрушує з місця» проблему медицини, і не здійснюється вплив на законодавців України.

Питання оплати медичних послуг. В наші дні це досить частий випадок. Внаслідок так званого безладу в медицині, громадяни уже й не знають, які медичні послуги є безоплатними і в яких медичних закладах їх надають. Звідси і виникає наступна проблема медичної допомоги в Україні. Для її вирішення, необхідно доводити громадянам про їх права, та чітко виокремити в законодавстві платні та безоплатні послуги. Як вище згадувалось: Конституцією України гарантовано право на безкоштовну медичну допомогу, для чого в Україні створено державні лікувальні заклади, скорочення мережі яких забороняється. Незаконна вимога оплати за надання медичної допомоги в державних чи комунальних закладах охорони здоров'я є кримінально караною, тому оплата безоплатних медичних послуг є неприпустимою. Також, я вважаю, що приватизація державних медичних закладів є неприпустимою для України. Оскільки це зменшує можливість громадян України реалізовувати їх право на медичну допомогу.

Іншою проблемою медицини в Україні є недоступність усім громадянам України надання медичних послуг. Забезпечення загальнодоступності медичної допомоги полягає у створенні рівних можливостей доступу громадян до ресурсів медицини незалежно від соціального, матеріального статусу, але перш за все від місця проживання. Адміністративно-територіальна реформа як складова частина адміністративної реформи в Україні ставить за мету наблизити до громадян так звані адміністративні (управлінські) та соціальні послуги з боку державних органів та органів місцевого самоврядування. Статистичні дані свідчать, що мешканці понад 9 тисяч сіл України позбавлені можливості отримувати медичну допомогу за місцем проживання – в цих селах немає жодного медичного працівника [2, с. 182].

В даному контексті доцільно згадати та якісно використати досвід земської медицини, де одним із способів надання медичної допомоги селянам (а земська медицина перш за все була зорієнтована на них) був так званий роз'їздний метод, коли медичний працівник, від-

повідуючи за певну кількість сіл, щодня об'їжджав певні села, де і надавав необхідну допомогу. В поєднанні з укрупненням адміністративно-територіальних одиниць, котре планується в зв'язку з реформою, такий метод здатний підвищити рівень сільської медицини і насправді спроможний забезпечити загальнодоступність медичної допомоги.

Важливо також здійснити реструктуризацію галузі на основі науково обґрунтованих потреб міського та сільського населення у різних видах медичної допомоги, пріоритетного розвитку такої допомоги на засадах сімейної медицини (загальної практики), а також реструктуризацію стаціонарної та спеціалізованої допомоги, упорядкування мережі лікувально-профілактичних закладів. З метою наближення до жителів сіл медичної допомоги варто розробити нові технології профілактичної діяльності фельдшерсько-акушерських пунктів, розширити форми лікування, які замінюють перебування у стаціонарі, запровадити пересувні види спеціалізованої медичної допомоги на селі, збільшити обсяги планової стаціонарної та спеціалізованої допомоги в районних лікувально-профілактичних закладах.

Інше питання, яке вимагає якнайшвидшого розгляду та вдосконалення, – це накази Міністерства охорони здоров'я України, що є основними підзаконними нормативно-правовими актами у сфері охорони здоров'я. Значна кількість наказів МОЗ не пройшла реєстрації в Міністерстві юстиції України, внаслідок чого вони не мають статусу обов'язкових до виконання, а в більшості випадків носять рекомендаційний характер.

Отже, питання права на медичну допомогу в Україні знаходиться в «клінічному» стані. Оскільки законодавство мало деталізоване щодо даного питання, медицина в більшості випадків є платною (де за законом має бути безоплатною), досить розповсюджене хабарництво, наявний низький рівень загальнодоступності медичної допомоги. Посилаючись на вищенаведене, можна дійти висновку, що проблема права на медичну допомогу в Україні є дійсно досить актуальною і потребує негайного вирішення, а саме такого, як: удосконалення та деталізація законодавства і доведення його до відома громадян, чітке виокремлення безоплатних медичних послуг від платних, та збільшення кількості державних медичних закладів.

1. Гревцова Р.Ю. Юридична відповідальність медичних працівників за правопорушення у сфері охорони здоров'я // Управління закладом охорони здоров'я. – 2007. – № 4. – С. 19.

2. Прасов О.О. Право на медичну допомогу та його здійснення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03/ Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». – Запоріжжя, 2007. – 196 арк.

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ

Провадження у справах про адміністративні проступки є особливим різновидом адміністративного процесу.

У кодексі України про адміністративні правопорушення під провадженням у справах про адміністративні проступки розуміють нормативно врегульовану діяльність уповноважених суб'єктів із застосування адміністративної відповідальності за скоєний адміністративний проступок, а також із попередження адміністративних правопорушень [2, с. 139].

Професор А. Коренєв зазначав, що провадження у справах про адміністративні правопорушення – це заснована на законі і виражена у формі правових відносин діяльність органів та посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, а також приймаючи в ній участь органів і осіб, здійснювана в особливому адміністративно-процесуальному порядку та здійснювана з метою об'єктивного вирішення справи у повній відповідності із законом [3, с. 278].

У свою чергу, В. Колпаков зауважив, що провадження у справах про адміністративні правопорушення є особливим різновидом адміністративного процесу, а не його структурним елементом [3, с. 278].

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються:

- Адміністративними комісіями;
- Виконавчими комітетами селищних, сільських рад; Районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України;
- Органами внутрішніх справ, органами державних інспекцій та іншими органами, уповноваженими на це законодавчими актами України.

Суб'єктами адміністративного провадження виступають:

1. Суб'єкти, які вирішують справу.
2. Суб'єкти стосовно яких вирішується справа.
3. Допоміжні учасники процесу.

В адміністративно-правовій науці та практиці прийнято вирізняти такі стадії провадження у справах про адміністративні проступки:

1. Порухення справи;

2. Адміністративне розслідування;
3. Розгляд справи та її вирішення;
4. Оскарження і перегляд рішення.
5. Виконання постанови.

На першій стадії суб'єктом попередній адміністративно-правової кваліфікації встановлюється особа порушника; одночасно з цим нею виявляється факт правопорушення; складається протокол про адміністративний проступок; визначається, виходячи з положень Розділу 3 КпАП, який саме орган повинен розглядати справу.

Протокол про адміністративні правопорушення та інші матеріали, що мають до відношення, направляються повноважному органу(посадовій особі) для розгляду справи і прийняття рішення.

Справа про адміністративний проступок може бути порушена лише у межах установлених законом термінів притягнення особи до адміністративної відповідальності. Такий термін становить не більше двох місяців з дня вчинення проступку, а при правопорушенні, що триває - два місяці з дня його виявлення [4, с. 320].

Строки розгляду справ про адміністративні проступки визначаються ст. 277 КпАП, здійснюється в 7-денний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Законодавством встановлено, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право користуватися рідною мовою і послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження.

Отже, провадження в справах про адміністративні правопорушення розпочинається з порушення справи і адміністративного розслідування. Основною (фактичною) підставою порушення справи про адміністративне правопорушення є вчинення діяння, що містить ознаки адміністративного правопорушення. Приводом для порушення адміністративної справи є інформація про вчинене правопорушення, отримана компетентним органом (посадовою особою). Процесуальним документом, що фіксує закінчення розслідування по адміністративній справі, є протокол про адміністративне правопорушення. Законодавством України чітко визначені порядок і строки оскарження, опротестування постанов по справах про адміністративні правопорушення, а також юридичні наслідки, які вони викликають (див. ст.ст. 287–297 КпАП України).

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради. – 1984. – № 51. – С. 1122.

2. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. / О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 208 с.

3. Матеріали збірної наукової конференції факультету з підготовки слідчих (Львів, 25 березня 2011 р.). – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 372 с.

4. Держава і права: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 29. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2005. – 720 с.

Роксолана Лиса,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Під адміністративною відповідальністю неповнолітніх треба розуміти негативну реакцію держави в особі уповноважених нею органів чи посадових осіб на протиправну поведінку підлітків віком від 16 до 18 років через застосування до них стягнень і заходів впливу, передбачених чинним адміністративним законодавством [1, с. 45].

Інститут адміністративної відповідальності неповнолітніх має свої особливості, з-поміж яких доцільно вирізнити такі:

1. Адміністративні заходи, що застосовуються до підлітків, мають профілактичний характер і спрямовані, передусім, на досягнення морально-виховної мети.

2. Важливим чинником у притягненні неповнолітніх до адміністративної відповідальності виступає їхня обмежена деліктоздатність. Деліктоздатність, як складова адміністративної дієздатності, передбачає здатність неповнолітнього нести відповідальність за вчинене ним адміністративне правопорушення та бути обмеженим у його правах і свободах.

3. Адміністративне законодавство передбачає також спеціальний склад правопорушення за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння. Зокрема, ст. 180 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлює норму, за якою доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх заступають, або іншими особами тягне за собою накладення на них штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

Отже, адміністративне законодавство встановлює спеціальну форму відповідальності за одне з найнебезпечніших порушень, що

пов'язане з утягуванням дорослими особами неповнолітніх в антигромадську діяльність.

Цей вид адміністративного правопорушення передбачає певні дії, за якими адміністративна відповідальність трансформується в кримінальну. Зокрема, це випадки, коли неповнолітній знаходився у службовій залежності від дорослої особи або в разі систематичного доведення нею підлітка до стану сп'яніння.

4. Характерною особливістю адміністративної відповідальності неповнолітніх є її перекладення за певних обставин на батьків чи осіб, які їх замінюють.

Так, ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що вчинення неповнолітніми віком від 14 до 16 років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, тягне за собою накладення штрафу на батьків чи осіб, які їх заступають, від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

Крім того, цією статтею передбачається адміністративна відповідальність батьків чи осіб, які їх заступають, за вчинення неповнолітніми діянь, що містять ознаки злочину, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом, якщо вони не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність. На зазначених осіб накладається адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

5. Особливість адміністративної відповідальності неповнолітніх полягає в тому, що за вчинені ними правопорушення може бути застосоване обмежене коло адміністративних стягнень. Це пов'язано насамперед із фізичним і психічним станом неповнолітнього та формуванням і розвитком його особистості.

З огляду на ці та інші обставини до неповнолітніх можуть бути застосовані такі заходи адміністративного стягнення: попередження; штраф; виправні роботи; адміністративна конфіскація; сплатне вилучення предмета; адміністративний арешт як вид адміністративного стягнення, згідно з чинним адміністративним законодавством, не застосовується до осіб, які не досягли 18-річного віку [3, с. 103].

Отже, слід погодитись, що для нормального функціонування системи правосуддя у справах про притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності вона має включати в себе: врахування вікових особливостей неповнолітнього; юридичні гарантії захисту прав і законних інтересів неповнолітніх; повноту індивідуального соціально-психологічного дослідження особистості неповнолітнього; вибір індивідуального заходу впливу та його виконання.

При цьому, з метою виконання принципу індивідуалізації адміністративного покарання та з урахуванням вікових особливостей неповнолітніх притягнення їх до адміністративної відповідальності потребує детального законодавчого закріплення. Саме щорічне зростання кількості правопорушень, що скоюють неповнолітні, та наявні особливості притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності й сприяють необхідності введення до Кодексу України про адміністративні правопорушення окремого розділу «Провадження у справах про адміністративні правопорушення, вчинені неповнолітніми».

1. Конвенція про права дитини 1989 року: збірник міжнародних документів та нормативно-правових актів України з питань соціально-правового захисту дітей. – К.: Логос, 2001. – Ч. 1. – С. 42–63.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради. – 1984. – № 51. – С. 1122.

3. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / [за заг. ред. А.Т. Комзюка]. – 2-ге вид., виправ. і доп. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – 103 с.

Михайло Мацькевич,

студент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОШКОДЖЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ СПОРУД ЧИ КУЛЬТОВИХ БУДИНКІВ

Кожен громадянин України має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей [1]. З метою задоволення релігійних потреб громадян і для поширення певної релігії в Україні створюються релігійні організації. В свою чергу релігійні організації для своїх потреб мають право використовувати будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами [2].

Законодавець також передбачив кримінальну відповідальність за пошкодження релігійних будинків та культових споруд. Норми, які

врегулювують це питання закріплені в статті 178 Кримінального кодексу України.

Розглянемо детальніше дану статтю. Стаття 178 «Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків» [3].

Безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують свободу совісті і віросповідання.

Обов'язковим додатковим об'єктом злочину виступає право власності.

Предметом злочину є релігійні споруди або культові будинки. Релігійні споруди та культові будинки – це приміщення для проведення або забезпечення богослужінь, виконання релігійних обрядів та церемоній (церкви, собори, костьоли, синагоги, мечеті, пагоди, каплиці, дзвіниці, мінарети, молитовні, храми, кірхи тощо). Кожна їх складова (архітектура, живопис тощо) суворо регламентована канонами певної церкви. Релігійні споруди та культові будинки містять відповідну символіку, що означає їх конфесійну належність [4].

Об'єктивна сторона цього злочину проявляється в пошкодженні чи зруйнуванні релігійної споруди або культового будинку. Під пошкодженням слід розуміти приведення будинку або споруди в часткову непридатність, тобто якщо зберігається можливість її відновлення. Зруйнування передбачає приведення споруд або будинків до повної непридатності, внаслідок чого вона або перестає існувати, або повністю втрачає можливість бути відновленою. Способи зруйнування або знищення можуть бути різними і на кваліфікацію злочину не впливають. Якщо пошкодження або зруйнування релігійної споруди, культового будинку вчинено шляхом підпалу, іншим загальнонебезпечним способом, або спричинило загибель людей чи інші тяжкі наслідки, кваліфікація таких дій настає за сукупністю злочинів: за ст. 178 і ч. 2 ст. 194 КК [5].

Злочин вважається закінченим з моменту настання наслідків у вигляді пошкодження чи зруйнування релігійної споруди або культового будинку [4].

Суб'єкт злочину – загальний, тобто будь-яка дієздатна фізична особа.

Суб'єктивна сторона злочину – умисел. Винний усвідомлює, що пошкоджує або руйнує релігійну споруду чи культовий будинок, передбачає настання шкоди від своїх дій і бажає або свідомо допускає настання наслідків такого роду. У разі використання для пошкодження або зруйнування релігійних будинків чи культових споруд загальнонебезпечного способу, винне відношення до наслідків у вигляді загибелі людей, а також тяжких наслідків має місце тільки в формі необ-

ережності. За наявності в такому випадку умислу на позбавлення життя однієї (кількох) особи, винний відповідає за ст. 178 і ч. 2 ст. 194 та за відповідними пунктами ч. 2 ст. 115 КК України. Пошкодження або зруйнування релігійних споруд або культових будинків з хуліганських мотивів має кваліфікуватися за сукупністю статей 178 та 296 КК.

Отже, зробивши кримінально правову-характеристику, вказавши, що діяння має всі необхідні ознаки для визнання його злочином, як висновок можемо сказати, що законодавець максимально чітко встановлює кримінальну відповідальність за вчинення подібних злочинів, тим самим, захищаючи право громадян сповідувати певну релігію, належати до певної конфесії чи релігійної організації.

-
1. Конституція України// <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>
 2. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>
 3. Кримінальний кодекс України <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/>
 4. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко, М.І. Мельник та ін.; за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 3-тє вид., переробл. та допов. – К.: Атіка, 2009. – 744 с.
 5. Ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/690/171.

Зоряна Мисак,
курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО- ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В законодавстві України важливе місце відводиться питанню охорони прав і законних інтересів громадян, відповідальності громадянина за свою протиправну поведінку, а також розробці пропозицій щодо вдосконалення регулювання цієї діяльності. Особливу роль у контролі за дотриманням цих норм відіграють органи внутрішніх справ, які проводять відповідну адміністративно-юрисдикційну діяльність [1, с. 236].

Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ – це одна із важливих складових частин адміністративної діяльності, змістом якої є переважно дії суб'єктів при провадженні в спра-

вах про адміністративні правопорушення [2, с. 63]. Під цією діяльністю розуміється врегульована нормами адміністративного права специфічна, державно-владна, підзаконна, виконавчо-розпорядча діяльність, яка реалізується шляхом визначення у законодавстві обсягу повноважень щодо розв'язання індивідуальних адміністративних справ і застосування відповідних санкцій до правопорушників в адміністративному порядку.

Особливостями адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів є:

1. Юрисдикція ОВС є частиною її адміністративної діяльності і здійснюється спеціально уповноваженими посадовими особами;
2. Основна мета такої діяльності – забезпечення прав та свобод людини і громадянина, захист громадського порядку і громадської безпеки;
3. Обов'язкова наявність правового спору;
4. Адміністративно-юрисдикційна діяльність вимагає належного процесуального регулювання;
5. Обов'язковість ухвалення рішення у вигляді юридичного акту;
6. Посадова особа правоохоронного органу розглядає кожну адміністративну справу індивідуально;
7. Розгляд індивідуальних адміністративних справ здійснюється на основі відповідних нормативно-правових актів, які закріплюють порядок розгляду скарг на неправомірні дії або бездіяльність правоохоронних органів та їх посадових осіб, якими порушуються права і законні інтереси громадян [1, с. 238].

В основі змісту юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ є збирання, дослідження та оцінка обставин скоєного правопорушення та прийняття рішення по справі. Обов'язковим та важливим її елементом є правова кваліфікація посадовими особами ОВС тих чи інших протиправних діянь, тобто юридична оцінка інформації та аналіз конкретних юридичних фактів [2, с. 67].

Для здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності органи внутрішніх справ наділені широким колом повноважень, у рамках яких вони реалізують надане їм право притягати до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень. У п. 7 ст. 11 Закону України «Про міліцію» надано право міліції складати протоколи про адміністративні правопорушення, а у п. 8 цієї ж статті зазначено, що у випадках, передбачених КУпАП, накладати адміністративні стягнення або передавати матеріали про адміністративні правопорушення на розгляд державних органів, товариських судів, громадських об'єднань або трудових колективів [1, с. 239]. Тому, наприклад, окремо можна згадати про повноваження ДІМ щодо складання

адміністративних протоколів про адміністративні правопорушення. Протокол є єдиним процесуальним документом, який є підставою для подальшого провадження у справі про адміністративне правопорушення. Працівники міліції, в т.ч. ДІМ, складають протоколи не тільки про правопорушення, розгляд справи про які віднесено до компетенції міліції, але і про значну кількість правопорушень, підвідомчих іншим суб'єктам адміністративної юрисдикції. Зокрема, за протоколами, складеними працівниками міліції, більшість справ розглядають судді районних (міських) судів та адміністративні комісії. Тобто в таких випадках міліція здійснює тільки певну частину необхідних юрисдикційних дій, як правило, забезпечувального характеру, без яких компетентні суб'єкти не могли б розглядати і вирішувати ті чи інші справи [3, с. 91].

Таким чином, під адміністративною юрисдикцією органів внутрішніх справ ми розуміємо визначену законодавчими актами діяльність уповноважених законом службових осіб ОВС з вирішення спорів, що виникають у зв'язку із порушенням встановленого порядку управління [2, с. 67].

1. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Збірка наукових праць / Головний редактор Б.В. Щур. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. – Вип. 3. – 464 с.

2. Адміністративна діяльність: навчальний посібник / М.В. Ковалів, З.Р. Кісіль, Д.П. Калаянов. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.

3. Актуальні проблеми охорони громадського порядку та досудового провадження: матеріали. наук.-практ. конф. і круглих столів (м. Дніпропетровськ, 11 груд. 2009р., 16 лют., 11 бер. та 28 трав. 2010 р.). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. – 324 с.

Тетяна Міщенко,
курсант

*(Донецький юридичний інститут
МВС України)*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ НЕПОВНОЛІТНІХ

Складне соціально – економічне становище в суспільстві, законодавча неврегульованість окремих правових норм спричинили зростання злочинності серед неповнолітніх не лише в Україні, а й у світі в цілому. Тому системний кримінологічний аналіз міжнародного досвіду

боротьби з ювенальною злочинністю повинен стати рушійною силою до подолання підліткової протиправної поведінки у суспільстві.

Різні кримінологічні аспекти запобігання злочинності неповнолітніх стали предметом дослідження українських і російських провідних вчених, зокрема: В.В. Беспалька, Б.С. Бейсенова, Р.І. Благути, Р.В. Булатова, О.М. Джужі, А.І. Долгової, О.М.Литвинова, Г.М. Мінковського, І.М. Мотринця, С.Г. Поволоцької, А.І. Рощина, А.П. Тузова, М.С. Хруппи та ін.

Ювенальна юстиція існує понад 100 років і її розвиток тісно пов'язаний з діяльністю суду у справах неповнолітніх. На думку Р.М. Опацького її країною – родоначальницею стали США, де 1899 р. було створено перший «дитячий суд» у м. Чикаго [1, с. 19]. Але з цим не можна погодитися, тому що лише завдяки успішному функціонуванню суду у справах неповнолітніх в Австралії, цей досвід був перейнятий Канадою, а вже потім і США.

Характерною особливістю США у створенні ювенальної юстиції є те, що суди для неповнолітніх були ефективніше організаційно розвинені і мали системний характер. Перший суд у справах неповнолітніх у Чикаго було створено з ініціативи жінок – реформаторів Люсі Флауер та Джулії Латроп із громадської організації «Халл Пауз», на основі Закону «Про дітей покинутих, безпритульних та злочинних та нагляд за ними».

У правовій системі цієї країни нормативно закріплюються три основні вимоги щодо інституту ювенальної юстиції: 1) відбувається спеціалізація судочинства, яка передбачає наявність відокремлених приміщень для розгляду і вирішення справ неповнолітніх; 2) наявність спеціалізованого судді та ізоляція неповнолітніх від дорослих у місцях попереднього утримання; 3) судовий процес – спрощений і проходить у вигляді співбесіди судді з підсудними, за «закритими дверима».

Особливістю американського суду для неповнолітніх є також те, що керівництво установами опікунського нагляду за неповнолітніми здійснював суддя (раніше це була громадська посада). Це сформулювало поняття «делінквент» («правопорушник»), яке в своїй етимології об'єднало поняття «дитина – злочинець» та «дитина групи ризику».

На думку Н.Р. Косевича, ювенальна юстиція США передбачала індивідуальний правовий підхід до дитини; спеціальну процедуру судового розгляду справ по обвинуваченню неповнолітніх; посилену юридичну (перевиховну) допомогу неповнолітнім, а не їх покарання; реалізацію обраних заходів для неповнолітнього державним опікуном і громадськістю; обговорення з опікунами і батьками призначення виховних і лікувальних заходів [2, с. 5].

Так, у «Пекінських правилах» міститься рекомендація підбирати персонал органів ювенального правосуддя, з врахуванням різних кате-

горій неповнолітніх, які вступають у контакт із системою правосуддя, а також докладати зусиль для забезпечення справедливого представництва жінок і національних меншин в органах правосуддя та справах неповнолітніх.

Так, наприклад, Словенія не має ані єдиної судової системи у справах неповнолітніх, ані спеціально кримінально-процесуального кодексу для неповнолітніх. Але провадження у кримінальних справах щодо неповнолітніх відрізняється від провадження у кримінальних справах проти дорослих. Суддівська колегія у справах неповнолітніх відіграє центральну роль під час виконання виховних кримінологічних заходів, при прийнятті рішення про припинення виконання або зміну виховного заходу, при умовному звільненні правопорушника.

У Російській Федерації активно розробляється система ювенальної юстиції: підготовлений проект Федерального Закону «Основи законодавства про ювенальну юстицію в Російській Федерації». У деяких регіонах Росії, зокрема, у Санкт-Петербурзі та Ростові-на-Дону, за допомогою Програми розвитку ООН та деяких зарубіжних програм активізувалася програма з поступового провадження ювенальної юстиції [3, с. 143].

В Росії немає спеціального законодавства про ювенальних суди, але, не зважаючи на це, ідеї ювенальної юстиції знайшли підтримку з боку суддівського співтовариства, яке в ініціативному порядку формує її елементи у правозастосовній практиці, сприяє вдосконаленню судочинства у справах неповнолітніх та підвищенню реабілітаційного змісту в судових рішеннях. Про ефективність запроваджених заходів свідчить істотне зниження рецидиву злочинної поведінки неповнолітніх там, де діють спеціалізовані суди. Впровадження ювенальних технологій на регіональному рівні створює передумови до організації дійсно ефективної системи ювенальної юстиції в Росії.

На сьогоднішній день впровадження ювенальних технологій здійснюється в ініціативному порядку, при цьому кожен регіон використовує наявні кадрові, фінансові, правові й інші ресурси.

Для здійснення правосуддя у справах неповнолітніх необхідне створення належних умов, а також вдосконалення кадрового потенціалу, перш за все, як вже наголошувалося вище, має бути введена посада «соціальний працівник – помічник судді» з розгляду кримінальних справ відносно неповнолітніх. Соціальний працівник повинен виконувати ті функції, які визначені «Пекінськими правилами» [4].

Порівняно з омбудсменом, особисто я надаю перевагу функціям соціального працівника у справах розгляду справ щодо неповнолітніх. Моя позиція ґрунтується на тому, що соціальний працівник отримує об'єктивних можливостей опрацювати кожну кримінальну справу ін-

дивідуально, у той час, як омбудсмен має лише загальні можливості щодо регулювання справ неповнолітніх.

До обов'язків такого соціального робітника вважаю за потрібне додати наступні функції:

- збір інформації про протиправно налаштованого підлітка, аналіз соціальних чинників, які сприяли б вчиненню злочину неповнолітнім;
- встановлення контактів із різними суспільними закладами, в яких більшість часу перебуває неповнолітній та активна взаємодія з ними.

Ретельне кримінологічне дослідження особи неповнолітнього дозволило б суддям ювенальних судів частіше застосовувати альтернативні кримінальному покаранню заходи попереджувально-виховного впливу. Це, на мій погляд, єдиний ефективний шлях до подолання рецидиву злочинності неповнолітніх.

Комітет ООН з прав дитини в заключних зауваженнях до доповіді «Про прийняття Україною заходів, щодо закріплення визнаних у Конвенції ООН прав», рекомендує державам – учасникам вжити всіх необхідних правових заходів для того, щоб прискорити процес реформування законодавства, особливо з метою введення інституту ювенальної юстиції. Однак питання про відтворення в Україні спеціалізованого правосуддя щодо неповнолітніх – ювенальної юстиції – як і раніше, залишається відкритим і спірним [5].

Досить вагомим внеском в світовій практиці застосування інституту ювенальної юстиції є досвід Республіки Казахстан, де вже з 19 серпня 2008 Президент держави Нурсултан Назарбаєв своїм указом схвалив Концепцію розвитку системи ювенальної юстиції в Республіці Казахстан на 2009–2013 роки. Такий документ був розроблений Міністерством юстиції за рекомендацією комітету ООН.

Основна мета казахського варіанту Концепції полягає у поетапному впровадженні та розвитку елементів ювенальної юстиції, які дозволять підвищити ефективність і якість відправлення правосуддя щодо неповнолітніх на всіх його процесуальних стадіях [6].

Процес утворення ювенальної судової системи є актуальним, оскільки він органічно пов'язаний з підвищенням рівня соціально-економічного та культурного розвитку Республіки Казахстан.

З цього приводу можна зазначити, що першочерговим завданням будь-якої дослідженої країни є гуманізація покарання для неповнолітніх, тому що, як свідчить практика, через півтора роки перебування у виховній колонії, відбуваються кардинальні зміни навіть у свідомості дорослої людини. Що стосується труднощів подальшої ресоціалізації підлітка в суспільстві, то, на мою думку, психіка дитини є більш вразливою, зміни, які відбуваються в свідомості неповнолітнього є більш кардинальними і незворотними.

У цьому зв'язку виникла необхідність зміни методів роботи з неповнолітніми в системі кримінального правосуддя, і було прийнято рішення про створення ювенальної юстиції в республіці.

На основі всього вищевикладеного можна зробити висновок, що міжнародне співтовариство набуло достатнього нормотворчого досвіду з питань боротьби зі злочинністю неповнолітніх. Саме тому метою сучасної реформи в Україні щодо кримінологічного запобігання та протидії злочинності неповнолітніх має стати впровадження в діючу систему правосуддя міжнародних принципів і норм інституту ювенальної юстиції. Перш за все, треба приділити увагу Конвенції ООН про права дитини, «Пекінським правилам», «Ер-Ріадським керівним принципам», а також перейняти позитивний досвід Казахстану та Росії з попередження дитячої злочинності.

1. Опацький Р.М. Особливості впровадження ювенальної юстиції в зарубіжних країнах / Р.М. Опацький // Право і суспільство. – 2012. – № 2. – С. 19.

2. Косевич Н.Р. Значення суду в профілактиці злочинності неповнолітніх / Н. Р. Косевич // Російський суддя. – 2005. – № 12. – С. 5.

3. Беца О.В. Зарубіжний досвід застосування пробації в ювенальній юстиції / Беца О. В. // Відновне правосуддя в Україні. – 2005. – № 1–2. – С. 143.

4. Ювенальна юстиція – підсумки та проблеми. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.juvenilejustice.ru/about/news/2012/3/new350>

5. ООН: Комітет з прав людини розглядає доповіді України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wcu-network.org.ua/ua/defence-rights/article/1950/>.

6. Ювенальна юстиція в Республіці Казахстан. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1236809>

Іван Папроцький,

студент

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ПОДАТКОВОЮ ІНСПЕКЦІЄЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Питання, пов'язані з організацією контрольно-перевірочної роботи, є досить складними, а тому нерідко постають предметом дискусій серед науковців та практиків. При цьому великий інтерес викликають як питання теоретичних основ побудови ефективної системи податкового контролю, так і практичних заходів, ефективно впроваджен-

ня яких дозволить підвищити якість функціонування податкової системи в цілому, а також встановити і підтримувати на належному рівні робочі стосунки між суб'єктами податкових правовідносин.

Дослідженням питання проведення податкових перевірок займалися В.М. Горішньова, І.Б. Шахова, В.В. Бурцева, О.А. Ногіної, О.В. Жигаленко. Проте, із введенням у дію Податкового кодексу, дещо змінилися методичні підходи щодо проведення контрольних податкових заходів.

Однією з найважливіших функцій і головним завданням органів податкової служби України, є здійснення контролю за додержанням податкового законодавства. Основною формою податкового контролю є перевірка, тобто діяльність податкових органів (або, у деяких випадках, аудиторських, громадських організацій) щодо аналізу й дослідження первинної облікової та звітної документації, пов'язаної зі сплатою податкових платежів, з метою перевірки своєчасності й повноти сплати податків і зборів, правильного ведення податкового обліку, обчислення сум податкових платежів, здійснення податкової звітності [4, с. 121].

Серед науковців у сфері українського податкового права існує багато різних класифікацій податкових перевірок, проте, на нашу думку, доцільніше застосувати ту класифікацію, що передбачена в Податковому кодексі України. Так, цей кодекс регламентує право податкових органів на проведення камеральних, документальних (планових або позапланових; виїзних або невиїзних) перевірок з питань своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи, та фактичних перевірок [3].

Камеральна перевірка проводиться виключно на підставі даних, які зазначені в податкових деклараціях чи/або розрахунках, поданих самим платником податків, щоразу після подання звітності до податкового органу. Місцем проведення камеральної перевірки є приміщення податкового органу, де, по суті, перевірці підлягає вся податкова звітність суцільним порядком. Згода платника податків на її проведення не є обов'язковою, так само, як і не вимагається його присутності при проведенні перевірки. Якщо ж оцінювати в загальному, то у порівнянні з іншими видами, камеральні перевірки є більш трудомістким і менш ефективним етапом податкового контролю через велику кількість проміжної податкової звітності [2, с. 240].

Документальна перевірка проводиться на підставі: податкових декларацій; фінансової і статистичної звітності; реєстрів податкового та бухгалтерського обліку; первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку; а також отриманої

органом Державної податкової служби податкової інформації з інших джерел. Як вже зазначалося вище, документальні перевірки поділяються на планові і позапланові а також на виїзні і невиїзні.

Планові документальні перевірки повинні бути передбачені в плані проведення перевірок податкового органу і проводитися з періодичністю, встановленою п. 72.2 ст. 72 ПКУ. Наказ про проведення документальної планової перевірки ухвалює начальник відповідної податкової служби.

Згідно з п. 78.1 ст. 78 ПКУ документальна позапланова виїзна перевірка здійснюється за наявності обставин, передбачених ПКУ, зокрема, у разі коли платником податків не подано в установлений законом строк податкову декларацію або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом. Виїзна перевірка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта оподаткування. Посадові особи податкової служби мають право розпочати документальну виїзну перевірку тільки за наявності підстав, визначених для її проведення в Податковому кодексі України, та за умови пред'явлення направлення для проведення такої перевірки. Якщо податківці, які завітали до платника податків, не пред'являють належним чином оформлене направлення на перевірку, дозволяти їм щось перевіряти не можна [1]. Також підставами для відмови в проведенні перевірки можуть бути: відмова показати свої службові посвідчення, відмова зареєструватися в журналі перевірок, або для проведення перевірки прийшли інші особи, ніж вказані в направленні.

Згідно з п. 79.2 ст. 79 ПКУ документальна позапланова невиїзна перевірка проводиться посадовими особами органу державної податкової служби виключно на підставі рішення керівника органу державної податкової служби, оформленого наказом. Невиїзна документальна перевірка проводиться в приміщенні податкового органу, і присутність платника є обов'язковою.

В усіх видах документальної перевірки копію наказу керівника податкового органу про проведення конкретного виду перевірки разом з письмовим повідомленням із зазначенням дати проведення перевірки надсилають платнику податків або надають під розписку не пізніше ніж за десять календарних днів до дати проведення перевірки.

Фактична перевірка здійснюється без попередження і проводиться за місцем фактичного провадження платником податків господарської діяльності, з метою контролю дотримання порядку ведення розрахункових та касових операцій, наявності ліцензій, патентів, свідоцтв, у тому числі свідоцтв про державну реєстрацію, виробництва та обігу підакцизних товарів, дотримання роботодавцем законодавства

щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками. Податковим кодексом визначено особливий порядок проведення фактичних перевірок, а саме передбачено, що фактична перевірка здійснюється без попередження платника податків двома і більше посадовими особами органу державної податкової служби у присутності посадових осіб суб'єкта господарювання. Вона проводиться на підставі наказу керівника податкового органу, копія якого вручається платнику податків або його представнику під розписку до початку перевірки, і за наявності обставин, наведених у п. 80.2 ст. 80 ПКУ. В рамках проведення фактичної перевірки посадові особи податкового органу можуть проводити контрольні розрахункові операції; з'ясовувати питання щодо ведення обліку роботи, виконаної працівником, витрат на оплату праці.

Отже, невід'ємною складовою податкового адміністрування є контрольна робота податкових органів, найважливішим інструментом якої є податкова перевірка, що є ефективним засобом контролю за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати податків, зборів та платежів. Варто також зазначити, що останнім часом суттєво збільшено права і обов'язки працівників податкового аудиту і валютного контролю та розширено перелік підстав для проведення податкових перевірок.

1. Воеводіна А. Документальні та камеральні податкові перевірки: на що слід звернути увагу? / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.prostopravo.com.ua.

2. Воронкова О.М. Особливості податкового контролю в умовах дії податкового кодексу України: форми та методи реалізації/ Інноваційна економіка. – № 2 (28). – 2012. – С. 239–243.

3. Порядок здійснення податкового контролю, види перевірок, порядок їх проведення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bogodukhov-city.com.ua

4. Соловійова Ю.О. Етапи проведення камеральних, планових і позапланових виїзних податкових перевірок // Економіка та право. – № 2. – 2010. – С. 121–125.

Надія Перун,

Юлія Чуйко,

студенти

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО УМОВ ВНЗ

Перші кроки вчорашнього школяра на тернистій стежці вищої школи вимагають від нього не тільки старання та загальної підготовки, але й значних якісних змін. Той, хто не готовий до них, нерідко втра-

чає навіть бажання здобувати вищу освіту. В умовах контрактного навчання, це істотно впливає на гаманець батьків чи самого студента, але й сам ВНЗ втрачає певні кошти для свого розвитку [1; 2]. Тому період адаптації, який ніколи не був простим, набуває ще одного важливого сенсу.

Перш за все, це стресовий, чи, навіть, кризовий стан, першокурсника. Це його емоційні переживання і спроби зняти тягар емоцій в спілкуванні чи самотійно. Вагомим залишається вплив рівня мотивації до навчання в цьому ВНЗ і за обраним фахом. Саме це є поштовхом до переходу від навичок шкільного навчання до культури студентської праці.

Зміст труднощів, за результатами опитування складають, насамперед [1]:

- адаптація до вимог викладачів – 46,29%,
- освоєння нової системи навчання – 36,32%,
- великий обсяг самотійної роботи – 35,29%.

Серед емоцій, характерних для періоду адаптації, біля третини першокурсників відмічає внутрішню напругу, невпевненість у власних силах та емоційну насиченість подіями. Спостерігаються труднощі зосередженості, підвищена тривожність та порушення сну. Відбувається перегляд власної самооцінки.

Серед причин, які заважають адаптуватись до навчання називають [1]:

- власну неорганізованість та лінощі – 44,25%;
- напругу втому від занять – 34,27%;
- недостатній інтерес до обраної спеціалізації – 33,50%;
- невміння розподіляти час – 28,64%.

Вихідні уявлення про адаптацію були пов'язані безпосередньо з вченням К. Бернарда про сталість внутрішнього середовища (*milieuinterieur*) організму. Завдяки підтримці такої сталості жива система ставала незалежною від зовнішніх впливів, здобувала гнучкість, адаптивність до середовища і самоорганізацію. (Гомеостатична модель)

Загальний адаптаційний синдром має фазний характер і розвивається стадійно. Г. Сельє описав три стадії стресу (тріада стресу). Перша стадія (стадія тривоги) характеризується мобілізацією захисних реакцій організму, викликаних тривогою. На другій стадії (стадія резистентності) відбувається підвищення стійкості організму до дії стресорів шляхом збалансованого витрачання адаптаційних резервів. Третя стадія (стадія виснаження) виражає межу «адаптаційної енергії» і виснаження адаптаційних резервів.

Біхевіористський напрям. Неадаптивна (невротична) поведінка та психосоматичні розлади набуваються в результаті помилкового навчання. Вони є результатом впливу оточення, що підкріплює його.

Отже, завдання, що стоїть перед біхевіористом-практиком – точне визначення симптому (невідповідної, неадаптивної поведінки), якого слід позбутися, уточнити бажану нову поведінку і визначити режими підкріплення, що вимагаються для формування цієї поведінки.

Генштальт-психологічний напрям. Одним із основних принципів генштальт-психології є принцип організмичної саморегуляції: якщо людині чогось не вистарчає, то вона намагається заповнити порожнечу; якщо чогось багато, то організм позбавляється від надлишку.

Гуманістичний напрям. У гуманістичних моделях А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, Е. Фрома й інших дослідників процес особистісного росту розуміється, як основний критерій здоров'я, основна умова вирішення психологічних проблем, спосіб ефективної комунікації й адаптації.

Психотехнології адаптивної саморегуляції стресу

Метод антистресового харчування подібний методу аутофіторегуляції стану, оскільки й у першому і в другому регуляційні механізми енергетичного балансу включаються за рахунок надходження біологічно активних речовин. Цей метод діє пролонговано і застосовується в тому випадку, якщо немає потреби у швидкій, терміновій зміні стану.

Фізична активність. Одним із чинників стресу за сучасних умов є гіподинаміка (зниження рухової активності). Фізична активність дозволяє підтримувати оптимальний енергетичний стан, відреагувати на стрес, розвивати фізичні якості, що підвищують опір організму хворобам.

1. Бохонкова Ю. О. Социально-психологическая адаптация студенчества в условиях вуза // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2004. – № 2 (7). – С. 138–149.

2. Казміренко В.П. Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молоді до навчання у ВНЗ та майбутньої професії // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 6. – С. 76–78.

3. Конституція України від 28.06. 1996 р.

Володимир Петелицький,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОФОРМЛЕННЯ СПАДЩИНИ ЗА ЗАКОНОМ

Інститут спадкування є одним із найважливіших та найдавніших інститутів цивільного права України. Більшість людей, які працюють

та примножують свої матеріальні блага, статки, бажають, щоб після своєї смерті передати своє майно дітям чи іншим особам. Спадкування є одним із найстаріших інститутів цивільного права, що обумовлюється своїми стародавніми традиціями та засадами. І не є випадковістю створення окремого інституту спадкового права в галузі Цивільного права України [1].

Після смерті особи-спадкодавця спадкоємці не автоматично набувають у власність майно, яке можуть набути. Законодавством передбачена спеціальна процедура набуття права власності шляхом спадкування. У цивільному кодексі УРСР 1963 р. цьому питанню було призначено декілька статей, а в нині діючому аж ціла 89 глава. Але це не означає, що вся процедура немає недоопрацювань, зважаючи на свою докладність та ґрунтовність, на жаль на практиці це простежується. За наявності заповіту виникає менше питань з точки зору визначеності кола суб'єктів.

Законодавець визначив, що право на спадкування нерухомого об'єкта виникає не з моменту прийняття спадщини, а з моменту державної реєстрації права. Право власності виникає тоді в особи, коли вона отримала свідоцтво на спадкування цього майна і зареєструвала його у бюро технічної інвентаризації. Отже, метою є дослідження проблем, які виникають під час процедури спадкування і надання порад для їх вирішення.

Відповідно до ст. 1217 ЦК України спадкування здійснюється за законом або за заповітом. Умовно спадкування можна поділити на 2 групи: 1)спадкування за законом (якщо немає заповіту); 2) спадкування за законом, яке відбувається якщо: спадкоємець за заповітом не прийняв спадщину або відмовився від її прийняття; заповітом не є охоплене все спадкове майно, заповіт є недійсним.

Дії нотаріуса можна зобразити: 1)встановлення місця та відкриття спадщини; 2) встановлення підстав закликання до спадкування (спадкування за заповітом або за законом або відмова від прийняття спадщини);3) перевірка майна спадкодавця;4)здійснення провадження у спадкуванні; 5)видача свідоцтва про право на спадщину [5].

Найбільш поширеним є спадкування за законом, коли особа не бажає складати заповіт. Ці випадки і будуть розглядати у даному дослідженні. Як вказувалось раніше, особа-спадкоємець не стає власником майна автоматично, а набуває його шляхом прийняття майна або оформлення права на спадщину. Однак, спадкоємець може відмовитись від права на спадкування. У статті 1297 ЦК України встановлено, що особа яка прийняла спадщину, у складі якої є нерухоме майно зобов'язана звернутись до нотаріуса, щоб отримати свідоцтво на право

власності даного майна. Якщо їх декілька, то видаються свідоцтва кожному у яких вказано частку спадщини кожного з них. Це свідоцтво є нормативним актом, яке засвідчує саме перехід права власності від спадкодавця до спадкоємця. Варто також зазначити, що право власності засвідчене нотаріусом не є дійсним, якщо майно підлягає обов'язковій державній реєстрації. Це необхідно (свідоцтво про право на спадкування), коли об'єктом спадкування виступає будинок, квартира, гараж та інші об'єкти що підлягають державній реєстрації [6, с. 207].

У ст. 182 ЦК України зазначено, що право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження прав, виникнення прав, перехід прав, припинення прав потребують обов'язкової державної реєстрації. Діяльність БТІ щодо реєстрації є публічною і діє відповідно до Тимчасового положення про порядок реєстрації права власності на нерухоме майно, виданий Міністерством юстиції у 2002 р. [4].

Варто звернути увагу на строки оформлення права на спадщину. Законодавством визначено строк отримання свідоцтва на право спадкування у ст. 1298 ЦК України, яка зазначає, що свідоцтво після закінчення шести місяців від часу відкриття спадщини. Цей строк має дати нотаріусу можливість перевірити наявність перешкод для отримання свідоцтва. Законодавець визначив також і інші терміни для прийому спадщини, наприклад якщо є дитина народжена після смерті спадкодавця, але зачата за його життя, то прийняття спадщини можливе лише після її народження. Цим положенням забезпечується право дитини на спадкування. Також крім вищесказаного, строк оформлення спадщини може бути продовжений у разі якщо це залежить від інших осіб, тобто від факту прийняття чи неприйняття майна. У цьому випадку строк для прийняття спадщини встановлюється у 3 місяці з моменту неприйняття чи відмови у прийнятті спадщини. Можна згадати також про спадкову трансмісію-тут теж строки продовжуються для прийняття спадщини.

Однак, у законодавстві не передбачено ніяких правових наслідків у випадку, якщо особа протягом шести місяців не прийняла спадщину, але після спливу цього терміну не звернулась до нотаріуса для отримання свідоцтва про право на спадщину. Іншими словами, спадкоємець приймає спадщину, в якому є нерухоме майно, може ним користуватись, але водночас не мати оформленого свідоцтва на право власності, внаслідок чого є певна невизначеність правового статусу майна.

Враховуючи вище викладене, буде слушним визначити у ЦК України конкретну часову межу оформлення права на спадщину. Я

вважаю, що з прийняттям певних часових меж, особа буде наділена правом належним чином оформити право на спадщину та підтвердити свої наміри виконувати обов'язки власника майна. Такі б зміни дали змогу забезпечити сталість та прозорість цивільно-правового обороту, унеможливить існування нерухомого майна у неврегульованому правовому становищі, забезпечить права усіх спадкоємців.

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 17 травня 2012 року – К.: Алерта; ЦУЛ, 2012. – 310 с.

2. Цивільний кодекс Української РСР від 18 липня 1963 року № 1540-VI (втратив чинність) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 1 липня 2004 року № 1952-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 51. – Ст. 553.

4. Тимчасове положення про порядок державної реєстрації права власності та інших речових прав на нерухоме майно: затв. наказом Мін-ва юстиції України № 7/5 від 7 лютого 2002 року // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 8. – С. 471.

5. Журавська В. Оформлення права на спадщину (пам'ятка) / В. Журавська // Малаенциклопедія нотаріуса. – 2010. – Черв. – № 3 (51).

6. Радзівська Л.К. Нотаріат в Україні: навч. посіб. / Л.К. Радзівська, С.Г. Пасічник; за ред. Л.К. Радзівської. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 528 с.

Олег Плюсква,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Уданий час обґрунтовану тривогу викликає рівень незаконного розповсюдження наркотиків. За останні п'ять років наркоситуація в Україні різко загострилася, збільшилася кількість злочинів, пов'язаних з наркотиками. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю постійного вдосконалення законодавства, оскільки існує багато питань,

які потребують нормативно-правового врегулювання та адаптації до вимог сьогодення.

Обшук проводиться у відповідності зі ст.ст. 177, 180–186 діючого КПК України з метою забезпечення проведення оперативної закупівлі наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, виявлення та вилучення речових доказів, знаряддя злочину, речей й цінностей, здобутих злочинним шляхом, а також інших предметів і документів, які мають значення для встановлення істини в справі. Обшук проводиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника. При необхідності провести обшук приміщення слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до судді за місцем провадження слідства, а суддя в свою чергу виносить вмотивовану постанову про проведення обшуку [1].

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. При цьому в протоколі зазначаються причини, що обумовили проведення обшуку без постанови судді. Протягом доби з моменту проведення цієї дії слідчий направляє копію протоколу обшуку прокуророві.

Погоджуємось з думкою Є.В. Пряхіна про те, що при проведенні обшуку потрібно зосередити увагу на відшукуванні таких предметів як:

- гроші, які використовувались під час здійснення оперативної закупівлі наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів;
- наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори;
- знаряддя, предмети та пристосування для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів;
- допоміжні хімічні реактиви, речовини та предмети, які використовувались для виготовлення наркотичних засобів та психотропних речовин, посуд із слідами виварювання (екстрагування) наркотиків рослинного походження;
- медичні інструменти та пристосування для споживання наркотиків (шприци, вати тощо);
- записи та друковані матеріали з описом способів та хімічних реакцій отримання наркотичних засобів[2, с. 189–198].

Для підвищення результативності обшуку важливо не тільки знайти та вилучити наркотичні засоби, а також дотриматись процесуальної процедури фіксації, закріплення та зберігання слідів, які

можуть свідчити про незаконну діяльність підозрюваного (обвинуваченого).

Як зазначає В.Ю. Шепітько, існує низка особливостей проведення подібного обшуку:

Обшукуючи приміщення і транспортні засоби потрібно старанно оглянути важкодоступні місця з метою знайдення наркотиків, частин наркомістких рослин та інших речових доказів.

При виявленні наркотичного засобу, розфасованого на дрібні разові дози необхідно вилучити і пристосування, якими підозрюваний (обвинувачений) вимірював вагу та об'єм. Ці обставини можуть свідчити про підготовку наркотиків до збуту.

Вилучення та процесуальне закріплення слідів пальців рук, залишених злочинцем на предметах, мають велике значення для викриття підозрюваних (обвинувачених) із стійкою позицією до дачі неправдивих свідчень.

Під час обшуку необхідно вживати заходів, щодо виключення можливості переговорів обшукуваних чи знищення речових доказів. Бажано, щоб один із співробітників знаходився біля знайдених предметів.

При знайденні та вилученні доказів необхідно чітко зафіксувати на фото- чи відеоплівку їхнє місцезнаходження та пред'явити особам, що беруть участь в обшуці, а також понятим [3, с. 284].

Дослідивши деякі аспекти обраної теми, слід звернути увагу на особливості порядку проведення обшуку, передбаченого Кримінально-процесуальним кодексом, прийнятим 13 квітня 2012 року. Не менш суттєвим є докладне вивчення переліку та характеристик предметів пошуку, процесу фіксації даної слідчої дії технічними засобами. Перспективними напрямками дослідження є вивчення питання викриття тайників, тактики і методики проведення обшуку транспортних засобів, особливостей проведення обшуку місць виготовлення, фасування, зберігання та збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, встановлення мовленнєвого контакту з обшуканим тощо.

1. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар до КПК України / В.М. Тертишник. – К.: АСК, 2007. – 1056 с.

2. Криміналістика: навч. посіб. / Р.І. Благута, Р.І. Сибірна, В.М. Бараняк та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. – К.: Атіка, 2012. – 496 с.

3. Криміналістика: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / за ред. В.Ю. Шепітька. – 2-ге вид., переробл. допов. – К.: Ін Юре, 2004. – 728 с.

НЕДОЛІКИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Сучасна Україна перебуває на шляху демократичних перетворень. Політичні, економічні, соціальні та правові реформи, що проводяться в нашому суспільстві, безпосередньо стосуються всіх верств населення, зокрема й неповнолітніх, які складають чверть населення країни. Ратифіковані Україною Міжнародний пакт про громадські та політичні права, Декларація про права дитини та ряд інших міжнародно-правових документів наголошують на необхідності особливого захисту дітей та підлітків [5, с. 20]. У цьому контексті істотне значення має подолання злочинності серед неповнолітніх.

Варто зазначити, що особистість злочинця – свідомий суб'єкт, наділений сукупністю біологічно обумовлених і соціально детермінованих властивостей, поведінка якого визначається анти суспільною спрямованістю, що виникає під впливом певних суспільно-політичних, економічних та соціокультурних умов.

Центральною проблемою особистості злочинця є співвідношення наслідуваних (біологічних) та набутих (соціальних) властивостей у детермінації злочинної поведінки. На користь соціальних детермінант злочинності свідчив ще А. Адлер. Автор обґрунтував положення про обумовленість психіки людини суспільними умовами існування. Згідно його теорії, у всіх духовно нещасних, погано вихованих або невротичних натур у дитинстві не було умов для розвитку соціальних почуттів, і тому їм не вистачає мужності, оптимізму, впевненості в своїх силах. Дитина, за А. Адлером, на власному досвіді пізнає властивості і можливості свого організму, прагне відчувати власну цілісність, здатність подолати свою природну слабкість, труднощі у соціальних відносинах, відчувати свою повноцінність. Якщо на шляху до вищого рівня розвитку з'являються перешкоди, формується почуття неповноцінності, і особа змушена вдаватися до компенсацій (заміщень) для пом'якшення психотравмуючих переживань. Одним із варіантів такої компенсаторної поведінки є вчинення правопорушень (злочинів) [7, с. 34].

Ще одним прихильником теорії соціальної природи злочинності був бельгійський соціолог-позитивіст, зарубіжний член-кореспондент Петербурзької Академії Кетле Ламбер Адольф Жак, який в 1831 році писав: «Суспільство готує злочин, а злочинець є тільки знаряддя».

Формуванню протиправної поведінки з боку конкретної дитини, насамперед, сприяють особливості її мікро середовища (сім'ї, навчального закладу, неформальної групи), зокрема такі, як перебування в криміногенному оточенні, виховання в проблемних і кризових сім'ях, відсутність індивідуального підходу до проблемної дитини у навчально-виховних закладах, негативний вплив асоціальних груп однолітків.

За результатами проведеного нами опитування серед школярів 9–11 класів близько 90% підлітків вважають, що відповідальність за неповнолітніх злочинців лежить на сім'ї, на другому місці розташували безпосереднє оточення, третє місце займає місцева влада. Вину на правоохоронні органи покладає майже половина опитаних (48%).

Серед чинників, що пов'язані з сім'єю дитини, і призводять до її соціальної дезадаптації, можна виділити такі:

- безпосереднє залучення дитини до кримінальної діяльності, виховання її у дусі асоціальних цінностей;

- жорстоке поводження з дитиною, вчинення щодо неї насильницьких дій, жорсткі методи виховання;

- недостатня увага з боку батьків до дитини, її виховання, задоволення її потреб, нехтування її інтересами;

- відсутність у сім'ї матеріальних умов для повноцінного розвитку, життєдіяльності та виховання дитини;

- доручення виховання дитини педагогічне некомпетентним особам (наприклад, старшим дітям), а також особам, що мають обмежені можливості щодо педагогічного впливу на дитину (особам похилого віку, сусідам, знайомим тощо);

- перенесення дорослими на дитину агресії, спричиненої якимись іншими проблемами;

- залучення дитини до конфліктів між батьками, конкуренція між ними через дитину, атмосфера емоційного напруження, взаємної неприязні;

- неадекватний стиль виховання та порушення педагогічної позиції батьків у благополучних сім'ях (гіперпротекція, гіпопротекція, емоційне нехтування дитиною тощо);

- неприйняття вікових змін у дитині в підлітковому віці – неврахування батьками вікових потреб підлітка, висування вимог до його поведінки та використання прийомів виховання, що не відповідають підлітковому віку.

Наслідком впливу вказаних чинників може бути незадоволеність фізичних і соціальних потреб дитини; формування у дитини асоціальних цінностей і стереотипів делінквентної поведінки, загальна невихованість; педагогічна занедбаність, відставання в фізичному,

психічному та культурному розвитку; підвищення загальної тривожності та агресивності дитини, формування комплексу неповноцінності, заниженої самооцінки, невпевненості у собі; низький авторитет батьків для дитини, пошук нею зразків для наслідування поза сім'єю; пошук дитиною захисту та підтримки в компанії однолітків або у сторонніх дорослих; бажання самоствердитись, привернути до себе увагу через ризиковані, зокрема делінквентні, вчинки [1, с. 134].

Необхідно зауважити, що перебування у негативних мікро соціальних умовах далеко не завжди призводить до вказаних наслідків. Проте це у будь-якому випадку послаблює можливості дитини адаптуватися, задовольнити свої потреби, подолати складні життєві ситуації. Вплив сім'ї, формальної та неформальної групи, здебільшого, не безпосередньо призводить до закріплення у підлітка протиправної поведінки, а негативно позначається на формуванні його особистості [6, с. 316].

На жаль, наше суспільство майже остаточно втратило систему соціального контролю над процесом становлення підростаючого покоління. Чимало інститутів соціалізації, такі як сім'я, школа, дитячі молодіжні організації, втрачають (або вже повністю втратили) своє призначення [3, с. 20].

Профілактика злочинності неповнолітніх повинна здійснюватися через зміцнення устоїв первинного осередку суспільства – сім'ї, надання їй всебічної допомоги, що, звичайно, не виключає соціальних програм, спрямованих на найменш захищену та найбільш вразливу категорію громадян – підлітків [4, с. 15].

Отже, оскільки злочинність – явище соціальне, то й основну роль у її попередженні має відігравати соціальна профілактика [2, с. 52].

У своєму арсеналі держава має чимало засобів реалізації політики з попередження злочинності неповнолітніх: соціальна, кримінологічна, віктимологічна профілактики, правові заборони і кримінально-правове попередження. Надзвичайно важливим питанням у політиці є вибір пріоритетних засобів. З одного боку – це захист прав та інтересів неповнолітніх, послаблення негативного впливу дисфункції інститутів соціалізації, а з іншого – захист суспільства від правопорушень і злочинних посягань неповнолітніх. Така інтегрована конструкція мети політики з попередження злочинності неповнолітніх дозволяє концептуально вирішувати багато проблем кримінологічної й правової практики.

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.

2. Ведерникова О. Ювенальная юстиция: исторический опыт и перспективы // Рос. Юстиция. – 2000. – № 7.

3. Кушнар'ов С.В. Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – Луганськ, 2008. – № 1.
4. Кушнар'ов С.В. Соціально-педагогічна профілактика адиктивної поведінки // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – Луганськ, 2008. – № 2.
5. Правознавство: підручник // Права людини. Міжнародні договори України. – К., 1992.
6. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / за ред. І.Д. Зверев'ої. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
7. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. – Л.: Новий світ-2000, 2008.

Святослав Ременяк,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Слід погодитись із висловленими у юридичній літературі поглядами, що одним з основних напрямів діяльності органів внутрішніх справ є розкриття злочинів загальнокримінальної спрямованості. Як правило, злочинці вдаються до різноманітних засобів, аби не залишати матеріальних слідів на місці вчинення злочинів. Важливу роль у розкритті та розслідуванні «підготовлених» злочинів, що найчастіше скоюються в умовах неочевидності, відіграє огляд місць їх вчинення. Неабияке значення мають консультації спеціалістів при огляді місця події, що дають змогу слідчому визначитись у доцільності (необхідності) проведення попередніх досліджень на місці та/або призначити в подальшому комплекс експертних досліджень виявленої вогнепальної зброї в лабораторних умовах, безпосередньо на місці події, або після порушення кримінальної справи [1].

Згідно наказу МВС України від 21.08.98 року № 622, об'єктами судово-балістичних експертиз є, як правило, стрілецька вогнепальна зброя і конструктивно подібні до неї вироби. Що стосується визначення вогнепальної зброї, то такою вважається зброя, у якій снаряд (куля, шрот тощо) приводиться в рух миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші). Стосовно бойових припасів, то до таких належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних

калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі. Також розрізняють пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії [2].

Що стосується загальних засад огляду місця події, при розслідуванні злочинів пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, то дана слідча (розшукова) дія проводиться слідчим, прокурором на підставі ст. 237 КПК 2012 року [3], із залученням спеціаліста з криміналістичного вогнестрільного зброезнавства, який надає допомогу у виявленні, фіксації та вилученні матеріалів, що в подальшому від правильності та добросовісності їх підготовки вплинуть на результати експертизи (наказ № 700 14.08.12 р.).

Як правильно зауважують Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф кваліфікований огляд місця події може бути проведений лише при дотриманні своєчасності проведення огляду, детальності даного огляду, точної фіксації результатів огляду. У тих випадках коли неможливо негайно приступити до огляду місця події, необхідно забезпечити охорону місця події задля усунення можливості зміни або втрати яких-небудь деталей обстановки. Порушення цих вимог може привести до неоправданих втрат і тим самим до ускладнення подальшого розслідування. Помилки первинного огляду місця події, у більшості випадків, не можуть бути усунені повторним оглядом, у результаті швидкої зміни початкової обстановки (труп направляють у морг, ознаки близького пострілу і сліди крові на одязі й інших предметах замиваються і т.д.) [4].

Згідно положень Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування і іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затвердженої наказом МВС №700 від 14.08.2012 року, при створенні слідчо – оперативної групи, яка прибуває на місце події при отриманні повідомлення про вчинення злочину, до обов'язкового складу входить спеціаліст-криміналіст, який надає консультації слідчому з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок; з використанням спеціальних знань та навичок, науково – технічних засобів і спеціального обладнання проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей; виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення; проводить експрес – аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування обставин кримінального правопорушення, несе персональну відповідальність за

якісну фіксацію слідової інформації, повноту відображених, даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього [5].

При виявленні на місці події зброї, стріляних гільз, набоїв та кулі, після їх фіксації у протоколі, на схемі та фотографуванні, підготовують, упаковують і направляють на експертизу речовинних доказів згідно із ст.ст. 78–81 чинного КПК.

При упаковуванні, зберіганні і напрямку на експертизу речових доказів по справах, зв'язаних із застосуванням вогнестрільної зброї, необхідно пам'ятати про забезпечення зберігання речових доказів у тому виді, у якому вони були виявлені, і вжити всіх необхідних заходів задля збереження слідової картини, яка в результаті транспортування може пошкодитись або взагалі втратитись. При наявності на зброї відбитків рук, зброю упаковують відповідно вимогам до речових доказів, що направляються на дактилоскопічну експертизу.

При направленні речових доказів вилучених з місць подій пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї, у супровідних документах докладно перераховуються об'єкти та їх кількість, що знаходяться в пакетах. В подальшому дані речові докази можуть відіграти вирішальну роль у процесі встановлення об'єктивної істини по справі та в процесі доказування.

Правильність вирішення завдань залежить від можливостей і підготовленості експертів (знань, навиків і умінь, інших особливостей особистості експерта). Зокрема в ч. 4 ст. 101 КПК 2012 року зазначається, що запитання, які ставляться експертові, та його висновок щодо них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта [3]. У той же час причина помилкового висновку експерта не завжди є наслідком неправильних дій саме експерта. Його дослідження може бути проведене бездоганно і зроблені висновки можуть цілком відповідати отриманим результатам, але якщо вихідні для експертизи дані були помилковими або досліджувані об'єкти фальсифіковані і т.п., висновок експерта в аспекті встановлення істини в справі виявляється помилковим.

На сьогоднішній день можливості ефективного комплексного виявлення та використання слідової інформації, яка відома криміналістичній науці, на об'єктах – слідоносіях взагалі та на вогнепальній зброї зокрема вивчені не достатньо. Це не дає можливості визначити алгоритм дій судових експертів (спеціалістів) при проведенні таких експертних досліджень без втрати якого-небудь виду слідової інформації.

1. Полтавський А.О., Борзов О.П., Теплицький Б.Б. Порядок виявлення слідової інформації на вогнепальній зброї: методичні рекомендації. – К.: ДНДСКЦ МВС України, 2007.

2. Наказ МВС України № 622 від 21.08.98 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, зберігання обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також босприпасів до зброї та вибухових матеріалів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/zn0637-98

3. Кримінально-процесуальний кодекс України 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.59.0>

4. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Сулява О.Ф. Балістика: криміналістичне вогнепальне бронеознавство: підручник / за ред. проф. П.Д. Біленчука.

5. Наказ МВС України №700 від 14.08.2012 «Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».

Роман Саснко,
курсант

*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ І ГРОМАДСЬКОСТІ

Взаємодія органів внутрішніх справ і громадськості відбувається у певних формах. Форми взаємодії – це зовнішнє вираження сумісної правоохоронної діяльності працівників органів внутрішніх справ і громадськості в сфері охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями. Більшість науковців в галузі адміністративного права до них відносять: спільне патрулювання, рейди, обходи, огляди; спільне планування заходів щодо охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями; узгодження самостійно проведених заходів; інструкування працівниками органів внутрішніх справ членів громадських формувань, які сприяють роботі міліції; спільний аналіз оперативної обстановки; обмін інформацією про оперативну обстановку (криміногенна ситуація на території обслуговування, масові заворушення тощо); проведення спільних нарад, семінарів і зборів з правоохоронної тематики; спеціальна та правова підготовка громадян, які бажають виконувати правоохоронні функції та інші [1, с. 17–19].

Повний перелік форм взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості дати досить важко (у зв'язку зі змінами в українському законодавстві, економіці держави, політичному стані держави, розвитку наукового прогресу та ін., з'являються нові форми взаємодії міліції з громадськістю), тому ми погоджуємося з думкою Музичука О.М., який згрупував їх в такі умовні блоки:

- спільна організація і здійснення заходів щодо боротьби з правопорушеннями і охорони громадського порядку;
- узгодження самостійних дій щодо боротьби з правопорушеннями і охорони громадського порядку;
- обмін оперативною інформацією;
- безпосередня спільна діяльність громадських формувань правоохоронної спрямованості і працівників міліції (консультативні комітети, організації «Зупини злочинця», громадські пункти охорони порядку, координаційні шкільні ради тощо);
- здійснення громадськими формуваннями правоохоронної спрямованості заходів за ініціативою органів внутрішніх справ;
- допомога працівників органів внутрішніх справ громадськості в проведенні заходів щодо боротьби з правопорушеннями і охорони громадського порядку;
- організація правового і спеціального навчання громадян, які бажають виконувати правоохоронні завдання [2, с. 54].

Необхідно також зазначити і те, що перераховані вище форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості в сфері охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями не можуть бути застосовані в повному обсязі до окремих громадських формувань правоохоронної спрямованості або до певних осіб, які беруть індивідуальну участь в правоохоронній діяльності. Узагальнено можна сказати, що такі організаційно-правові форми участі громадськості в правоохоронній діяльності як: громадські пункти охорони громадського порядку; добровільні народні дружини; студентські оперативні загони; органи громадської самодіяльності за місцем проживання, загальні збори громадян; приватні охоронні служби і підрозділи; громадські правозахисні організації; загони самозахисту; громадські організації сусідської взаємодопомоги; громадські організації «Зупини злочинця»; координаційні шкільні ради; позаштатні співробітники міліції; громадські помічники працівників міліції та довірчі особи по своїй суті і є варіантами численних зв'язків (взаємодії) органів внутрішніх справ і громадськості.

Сумісна діяльність органів внутрішніх справ і громадськості в боротьбі із правопорушеннями та охороні громадського порядку неможлива без постійного підвищення її якості та ефективності. Одним із напрямів удосконалення правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ і громадськості є покращення взаємодії між ними. Це особливо важливо у сучасний період, який характеризується подальшим поглибленням процесів диференціації та інтеграції правоохоронних структур і населення, які знаходять відображення в найрізноманітніших сферах життя суспільства, в тому числі і в правоохоронній діяль-

ності [3, с. 191]. Підвищення ефективності функціонування соціальних систем об'єктивно пов'язано з необхідністю удосконалення управління ними, покращення координації структурних елементів, організації взаємодії між ними. Завдання щодо охорони громадського порядку і боротьби із правопорушеннями не можуть бути вирішені без оптимального використання усіх наявних сил та засобів взаємодіючих суб'єктів.

Слід також зазначити, що сьогодні працівники органів внутрішніх справ вишукують нові форми і засоби взаємодії та залучення громадськості до охорони правопорядку, профілактичної роботи.

1. Колпаков В.К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка: учеб. пособие. – К.: Украинская академия внутренних дел, 1993. – 80 с.

2. Музичук О.М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – Х., 2003. – 162 с.

3. Взаємодія міліції та громадськості в Україні / за заг. ред. А. Дж. Бека, О.Н. Ярмиша: навч. посібник. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту, внутр. справ, 2001. – 200 с.

Віктор Самар,
курсант
(Одеський державний університет
внутрішніх справ)

ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ МІЛІЦІЇ І ОРГАНІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Останнім часом предметом наукових досліджень дедалі частіше стають проблеми взаємодії окремих правоохоронних органів із відповідними контролюючими органами (Г.А. Матусовський, А.Л. Дудніков, О.П. Бушан, В.З. Багинський і В. Городиський та ін.). Взаємодія міліції з органами фінансового контролю завжди відігравала важливу роль у забезпеченні ефективності фінансового контролю.

Взаємодія міліції і органів фінансового контролю – це врегульована фінансово-правовими та адміністративно-правовими нормами, погоджена за метою, часом і місцем необхідна спільна діяльність міліції і органів фінансового контролю, за якої вони реалізують взаємний вплив один на одного і на суспільні відносини з метою виявлення відхилень від встановлених стандартів і порушень принципів законності, ефективності й економії використання матеріальних і фінансових ресурсів, спрямований на можливість вжиття коригуючих заходів, при-

тягнення до відповідальності, здійснення заходів для запобігання або мінімізації таких порушень у майбутньому.

Значущим для розгляду є аналіз принципів взаємодії, які виступають основоположним фундаментом, підвалиною цієї діяльності.

Принципи – це прояв об'єктивних законів у суб'єктивній формі, в суспільній свідомості [1, с. 47]. Принципами, якими керується міліція при взаємодії з суб'єктами системи фінансового контролю, є: верховенство права; суворе дотримання законності при проведенні узгоджених спільних заходів; пріоритет прав людини, гуманізм, повага до особи; гласність та демократичний контроль; науковість; чітке визначення завдань взаємодії суб'єктів фінансового контролю; чітке розмежування повноважень суб'єктів взаємодії; постійне безперервне взаємне інформування про хід взаємодії; оперативність розгляду і прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції; комплексне використання у разі необхідності сил і засобів, що є в розпорядженні взаємодіючих сторін.

До принципів взаємодії також належать: рівність кожного з суб'єктів системи фінансового контролю при обговоренні та вирішенні питань, їх самостійність, максимальне використання сил та засобів, якими вони розпоряджаються.

Розглядаючи питання принципів фінансового контролю, Л. Савченко пропонує власний їх перелік: законність, плановість, об'єктивність, незалежність, публічність, компетентність, оперативність. Причому такі принципи як «гласність» та «публічність» розмежовуються автором, оскільки під «гласністю» розуміється обов'язковість проходження фінансових документів, висновків про діяльність відповідних контрольних органів через представницькі органи, а «публічність» – це доведення результатів діяльності органів фінансового контролю до відома громадськості [2, с. 13].

У Лімській Декларації керівних принципів контролю, яка була прийнята на IX Конгресі Міжнародної організації вищих контрольних органів в 1977 р., закріплені такі принципи: законність, незалежність, гласність, публічність, ефективність, попередження порушень, обов'язковість настання відповідальності (невідворотність покарання) за скоєні порушення фінансової дисципліни та законності [3, с. 42–51]. Здійснений нами формально-логічний та догматико-юридичний аналіз дав змогу зробити висновок, що ці принципи в українському законодавстві не знайшли свого відображення.

Крім того, в контрольній діяльності міліції слід враховувати не тільки законні приписи, але й керуватися принципом доцільності, адже значна кількість перевірок суб'єктів господарювання, відсутність системності проведення перевірок, їх занадто завантаженість не приво-

дять до позитивних результатів у практичній діяльності. Хоча, з іншого боку, виявити злочинні дії господарюючих суб'єктів можливо почати при проведенні фінансово-контрольних дій. Тому необхідним є запровадження більш ефективних механізмів взаємодії міліції та органів фінансового контролю.

Враховуючи наведене вище, можна виділити такі принципи взаємодії міліції та органів фінансового контролю: законності, науковості, економічної доцільності, безперервності, плановості, гласності, системності, комплексності, спільності інтересів, «головної ланки», маневреності, паритетності, спеціалізованості, пропорційної відповідальності за наслідки взаємодії, зосередження функцій і усунення дисфункцій, комплексного використання сил та засобів взаємодіючих сторін та ін.

Отже, під принципами взаємодії міліції та органів фінансового контролю пропонуємо розуміти систему відправних положень, які відбивають об'єктивні закономірності розвитку відносин у сфері фінансового контролю на сучасному етапі існування суспільства і визначають сутність спільної узгодженої діяльності між суб'єктами, що взаємодіють з метою виконання покладених на них загальних та окремих завдань, закріплені в нормативних актах та покладені в основу організації та здійснення механізму взаємодії.

1. Атаманчук Г.В. Особенности процессов управления в развитом социализме / Г.В. Атаманчук. – М.: Мысль, 1985. – 200 с.

2. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». – Харків, 2002 – 42 с.

3. Лимская Декларация руководящих принципов контроля // Правовое регулирование государственного финансового контроля в зарубежных странах. Аналитический обзор и сборник нормативных документов / [составители: С.О. Шохин, В.И. Шлейников]; аналитический раздел и общ. ред. С.О. Шохина. – М.: Прометей, 1998. – С. 42–51.

Анна Семак,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Права людини та громадянина унікальні за своїм характером, важливістю й обсягом соціально-гуманітарних проблем. Вони визна-

чають статус людини в будь-якому суспільстві і є конструктивним засобом здійснення цивілізованої діяльності людей, задоволення їх інтересів та потреб.

Відповідно до Конституції України забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, який повинні виконувати усі державні органи та організації. Зрозуміло, що значна кількість державних органів та організацій не займається виключно вирішенням завдань безпосередньої охорони законності та правопорядку, захисту прав і свобод людини, боротьби зі злочинами та іншими правопорушеннями.

Одним із елементів забезпечення прав і свобод людини у суспільстві є громадська безпека. Громадська безпека включає в себе такі відносини, які попереджають або усувають шкідливі для життя та здоров'я людини наслідки, що можуть бути заподіяні в результаті дій людей штучним або природним джерелом підвищеної небезпеки. Громадський порядок та громадська безпека є самостійними положеннями, категоріями, явищами між якими існує тісний діалектний взаємозв'язок. Тому в більшості випадках для забезпечення прав і свобод людини та громадянина застосовується, як громадський порядок, так і громадська безпека.

Виходячи з положень законодавства України, суб'єкти охорони громадської безпеки можна умовно поділити на дві групи:

- органи чи об'єднання громадян, які спеціально створені для охорони громадського порядку у громадських місцях та громадської безпеки громадян;

- органи, посадові особи цих органів, об'єднання громадян, окремі громадяни, одним із прав або обов'язків яких є охорона громадського порядку у громадських місцях та безпеки громадян; це є результатом їх основної професійної діяльності [1].

На підрозділи, які забезпечують громадську безпеку, покладається: забезпечення особистої безпеки громадян; захист їх прав та законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорона громадського порядку і громадської безпеки; виявлення, запобігання, припинення та розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; захист власності від злочинних посягань.

Незважаючи на те, що громадський порядок і громадська безпека – самостійні поняття, але вони дуже тісно пов'язані між собою. Так, недопущення масових безладів створює умови, які перешкоджають можливим порушенням правил дорожнього руху, створенню аварійних ситуацій на транспорті. У той же час неухильне виконання правил, які сприяють забезпеченню громадської безпеки, гарантує непорушність громадського порядку. Наприклад, заборона розпивання спиртних напоїв, гри в азартні ігри на борту літака упереджують можливі хуліган-

ські вияви в особливих умовах. Окрім цього, на органи внутрішніх справ покладаються завдання щодо охорони окремих напрямків порядку державного управління (забезпечення паспортної системи, здійснення правил дозвільної системи, правил проживання та пересування іноземних громадян на території України та ін.).

Таким чином, якщо говорити про сферу діяльності міліції, то мається на увазі не тільки охорона громадського порядку, хоча це є головним її завданням, а й окремі функції щодо забезпечення сфери громадської безпеки, а також такий важливий напрям діяльності, як профілактика правопорушень [2, с. 234–236].

Разом з цим адміністративне право виконує функцію охорони громадського порядку та громадської безпеки, яка забезпечена відповідними засобами впливу в разі порушення відносин у цій сфері. До переліку засобів адміністративно-правової охорони громадського порядку та безпеки громадян входять норми адміністративного права, але ті, що мають охоронну спрямованість та адміністративно-правові відносини, які виникають у випадках скоєння правопорушень в сфері громадського порядку та акти реалізації цих норм.

Значну роль в охороні громадської безпеки відіграють і засоби адміністративно-правового регулювання. Сама охорона громадської безпеки часто здійснюється шляхом застосування організаційної діяльності органів внутрішніх справ. Організаційні норми застосовується при плануванні охорони громадської безпеки як у звичайних, так і в особливих умовах. За допомогою цих норм визначаються посадові обов'язки співробітників міліції, їх права, тобто регулюються відповідні управлінські відносини [3, с. 236–237].

Отже, пріоритетними принципами підрозділів МВС України при забезпеченні прав і свобод людини у сфері громадської безпеки стають відкритість, демократичність, чесність та професійність налагодження ділових стосунків з населенням. При цьому одним з основних критеріїв ефективності службової діяльності працівників міліції громадської безпеки стає довіра громадян.

1. Про реформування міліції громадської безпеки України: Прес служба МВС України. – Режим доступа: <http://kmu.gov.ua>.

2. Гулінков А.В. Просторова об'єктивізація відносин громадського порядку // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2006. – № 2 (27). – С. 230–248.

3. Захарова А.О. Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в умовах ліквідації масових безпорядків // Вісник Юридичної академії МВС України. – 2002. – № 1 (7). – С. 234–237.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИРІШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Для того, щоб зрозуміти і якнайширше розкрити дане питання, треба дізнатися що ж таке земля.

Поняття «земля» в залежності від контексту використовується у багатьох розуміннях: (1) Як планета, (2) як суходіл, (3) як ґрунти – верхній шар земної поверхні, придатний життя рослин, (4) як економічна категорія – загальний засіб праці і основний засіб виробництва у сільському господарстві, (5) як територія з угоддями, якою хтось володіє, територія з правовим режимом, тощо [1].

Ст. 1 ЗУ «Про охорону земель» визначає землю як «поверхню суші з ґрунтами, корисними копалинами та іншими природними елементами, що органічно поєднані та функціонують разом з нею» [2].

ГОСТ 26640 – 85 містить дещо інше визначення: «земля – найважливіша частина навколишнього природного середовища, що характеризується простором, рельєфом, ґрунтовим покривом, надрами, водами, є основним засобом виробництва у сільському господарстві, а також простою базою для розміщення галузей народного господарства» [3].

Каракаш І.І. та Чуйков В.О. зазначають, що в земельному праві земля розуміється як «частина земної поверхні, розташована над надрами і називається ґрунтовим шаром в межах території держави» [4].

Отже, єдиного поняття, яке б могло чітко регламентувати, що таке земля в українському законодавстві не визначено. Тому в кожному окремому випадку слід користуватися усіма цими визначеннями землі, для того, щоб повно охопити якусь проблему, що може виникнути з приводу землі.

Термін «гарантія» (франц. Garantie – порука, яка щось забезпечує), часто використовують для позначення способів забезпечення різного роду зобов'язань. У юридичній літературі їх розглядають як гарантії реалізації норм права, прав та обов'язків.

Гарантії прав на землю передбачено законодавством України. Умовно їх можна поділити на три різновиди: гарантії захисту прав на землю; гарантії, пов'язані з відшкодуванням збитків власникам землі та землекористувачам; гарантії, пов'язані з розв'язанням земельних спорів.

Важливого значення набувають гарантії, пов'язані з вирішенням земельних спорів. Звернення до суду для захисту земельних прав сторонами у земельних спорах гарантує ст. 8 Конституції України.

Звернення до суду за вирішенням земельних спорів можливе з таких підстав: претензії суб'єкта земельних правовідносин щодо набуття або припинення права власності на землю чи права землекористування; порушення земельних сервітутів і правил добросусідства; порушення зобов'язань, що виникають внаслідок заподіяння шкоди власникам землі та землекористувачам, та деяких інших.

Вирішення земельних спорів поновлює порушені права та законні інтереси власників земельних ділянок і землекористувачів, встановлює зміст і межі повноважень сторін спору, а також обов'язкову поведінку однієї сторони щодо іншої. Тим самим вирішення земельних спорів гарантує реалізацію прав суб'єктів земельних правовідносин на землю.

Порядок розгляду земельних спорів уповноваженими органами встановлений ст. 159 ЗК України. Суб'єкти, які беруть участь у вирішенні земельного спору, є заявник, відповідач або уповноважені ними представники, суб'єкти, які вирішують спір, а також суб'єкти, які не зацікавлені у розгляді спору, але їхня участь є допоміжною у вирішенні спору (експерти, свідки) та інші.

Вирішення земельного спору пов'язане з додержанням вимог певної процесуальної форми, яка здійснюється у межах таких стадій: порушення справи; підготовка до розгляду; розгляд і вирішення спору по суті та ухвалення рішення; оскарження рішення; виконання рішення.

Сторони спору згідно зі ст. 160 ЗК України мають право знайомитися з матеріалами справи, особисто брати участь у розгляді спору, за власною ініціативою чи на вимогу компетентного органу надавати інформацію, яка має значення для вирішення спору, одержувати копію рішення щодо земельного спору, а у разі незгоди з цим рішенням, оскаржувати його.

Рішення, яке ухвалює компетентний орган внаслідок розгляду земельного спору, має відповідати загальним вимогам, встановлених законом. Воно набирає чинності з моменту прийняття і передається сторонам спору у п'ятиденний строк після його прийняття.

Як зазначалося, у випадку коли сторона (сторони) не згодна з рішенням, вона має право оскаржити його до вищестоящего органу або у судовому порядку. Оскарження рішень органів виконавчої влади з питань земельних ресурсів чи органів місцевого самоврядування у суді призупиняє їх виконання.

Винесене судом рішення можна оскаржити у місячний строк з наступного дня після оголошення у відповідному апеляційному суді.

Щодо земельних спорів, сторонами яких виступають юридичні особи або громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, то їх вирішують господарські суди.

1. Мунтян В. Л. Правова охорона природи УРСР / В.Л. Мунтян. – К.: Вища школа, 1972. – С. 53.
2. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – № 39. – Ст. 349.
3. Державний стандарт Союзу ССР. Землі. Терміни і встановлення. ГОСТ 26640-85 // Видавництво офіційне. – М.: Видавництво стандартів, 1989. – С. 2.
4. Земельне право України: підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.; за ред. М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 7.
5. Земельне право: навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 248 с.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 року.
7. Конституція України. – С.: ТОВ «ВВП Нотіс», 2011 – 48 с.
8. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. на 17 травня 2012 року (Відповідає офіційному текстові). – К.: Алетра; ЦУЛ, 2012. – 308 с.

Катерина Сех,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІСТЬ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Страховання у розвинених країнах світу вже давно перетворилося в обов'язкову умову у всіх сферах життя. Сьогодні неможливе існування стабільної економіки держави без надійної страхової системи, що впевнено згладжує непередбачені ризики.

Особисте страхування пов'язане із страхуванням життя на випадок смерті особи, яка уклала договір страхування. При цьому, метою укладання договору страхування є захист майнових інтересів не тільки самого страхувальника, скільки членів його сім'ї, бо страхова виплата у даному випадку здійснюється після смерті страхувальника його нащадкам або призначеній для отримання суми особі (особам).

Галузь страхування життя у усьому світі дотується державою, оскільки компанії, що працюють у цій сфері, частково беруть на себе соціальний тягар держави, знімають соціальне та психологічне навантаження з бюджету, а також дозволяють вирішити проблеми пенсійно-

го забезпечення громадян. Становлення ринку страхування життя в нашій країні розпочалося з 1996–1998 рр. Тоді було прийнято перший Закон України «Про страхування», який одразу визначав страхування життя як окрему галузь, та в основному створена певна нормативна база. У 2001 р. Закон було викладено в новій редакції та максимально наближено до норм європейської практики. У 2003 році відбувся стрімкий розвиток галузі, – податкових пільг із групового страхування життя за рахунок коштів працедавця, з віднесенням таких сум на валові витрати. У 2004 р. – новий довгоочікуваний поштовх – подібні податкові пільги для фізичних осіб та старт пенсійної реформи, в якій компаніям із страхування життя відводиться солідна роль.

Особливістю страхування життя є також те, що страховик, який концентрує страхові внески на протязі тривалого часу, щоб зацікавити страхувальника в укладанні угоди, включає до розрахунку страхового тарифу і гарантовану страхувальнику доходність, причиною появи якої є прибуток від інвестиційної діяльності страховика.

Страхування життя є універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань. Насамперед, це матеріальне забезпечення особи після досягнення нею пенсійного віку чи у випадку втрати дієздатності через нещасний випадок. На Заході виплати за довгостроковими договорами страхування складають основу доходу громадян пенсійного віку.

Цей вид страхування в країнах з розвинутою ринковою економікою має значну підтримку з боку держави, бо значно зменшує кількість людей, що потребують соціальної допомоги. В той же час страхові компанії працюють на економіку країни. Власне західні експерти стверджують, що активи таких компаній є основним джерелом довгострокового інвестування тільки при умові, що надходження від довгострокового страхування складають від 40 до 80% обсягу страхового ринку.

Як свідчить світовий досвід, 70–80% підприємств мають соціальні пакети, які підтримують переважно компанії із страхування життя. В Україні такі пакети є менш ніж у 1% підприємств. Отже, український ринок страхування життя зростає та є дуже перспективним [1, с. 93]. В теперішній час частка страхування життя в нашій державі становить приблизно 1% від всього обсягу ринку. Це невеликий, але вже непоганий показник, бо з 1995 року обсяг страхування життя в нашій країні катастрофічно знизився. Пояснення цьому – інфляція та низький рівень життя більшості населення. Так у 1995 році обсяг страхових внесків з страхування життя зменшилася на 389%, а страхових виплат на 916% (порівняно з 1994 роком). Але показники 2003 року вже вказують, що ситуація кардинально змінюється. Наявна динаміка зрос-

тання попиту на страхування життя. В 2003 році розмір страхових премій, порівняно з 2002 роком, зріс втричі та склав 72,9 млн. грн. (2002 рік – 23,9 млн. грн).

В Україні передбачені суттєві податкові пільги як для страховиків, так і для їх клієнтів. Гнучкі умови оподаткування при довгостроковому страхуванні життя були ініційовані представниками Ліги страхових організацій України. Згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», з початку 2003 року підприємці України мають право відносити на валові витрати страхові внески за довгостроковими договорами страхування своїх співробітників в межах 15% від заробітної плати кожного робітника. При цьому, доходи страхових компаній з довгострокового страхування життя обкладаються за ставкою 0%. Також з початку 2004 року Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» передбачає, що сума страхової виплати, викупна сума або їх частина отримана людиною за договором довгострокового страхування життя або недержавного пенсійного страхування не включається до оподатковуваного доходу.

На сьогодні 90% продажів на українському ринку страхування життя відбувається завдяки MLM-посередникам, тож їх упевнено можна назвати рушійною силою розвитку страхового ринку [3, с. 41]. Діяльність MLM-посередників сьогодні є ефективною, оскільки вони, по-перше, усувають проблему негативного ставлення до ринку, бо діють через знайомих, партнерів тощо, які рекомендують придбати страховий поліс, посиляючись на власний позитивний досвід. По-друге, такі посередники дозволяють населенню за бажання заробити кошти власною працею. Адже із крахом адміністративної системи чимало людей інтелектуальної діяльності не змогли пристосуватися до нових реалій, пішли працювати абикуди, здебільшого на ринки. Починаючи займатися реалізацією фінансових послуг, такі люди можуть у спілкуванні, а не в товарному продажі, знайти вихід своєї енергії, навіть комерційної.

Тобто, законодавець створює сприятливі умови для розвитку страхування життя в нашій державі, недостатком є лише – недостатня робота з населенням щодо страхування їхнього життя. Адже підвищення відсотку застрахованих громадян зменшить витрати на соціальне забезпечення громадян, а зменшення будь-яких державних витрат – це позитивний аспект для України, оскільки наша держава має велику кількість непогашених боргів, а кошти, заощаджені на соціальному забезпеченні можна буде використовувати на погашення боргів.

Хоча умов сприятливих для страхових компаній є не мало, та фактично в плюси компанія виходить десь із третього, четвертого, п'ятого і навіть шостого року свого функціонування – залежно від того,

які вона продає програми і який має рівень агентського забезпечення [2, с. 48]. Тому держава має підтримувати страховиків.

Враховуючи вищенаведене, можна дійти висновку що страхування життя в Україні є досить актуальним питанням, і позитивним аспектом для економіки, оскільки, якщо громадяни нашої країни укладатимуть договори про страхування життя зі страховиками – це суттєво зменшить витрати на соціальну допомогу.

1. Гуцалова К. Страхування в законі // Юридичний журнал. – 2004. – № 12. – С. 92–98.

2. Сторова О.С. Розвиток страхування життя в Україні // Вісник Української академії банківської справи. – 2003. – № 1. – С. 46–51.

3. Страхування життя. Тенденції та прогнози. Міжнародний досвід // Страхова справа (укр.). – 2004. – № 3. – С. 37–44.

4. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22 травня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-15>.

Діана Скорупа,
курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

УЧАСТЬ ПЕДАГОГА (ПСИХОЛОГА) У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Вивчення судової практики свідчить, що з метою забезпечення дотримання захисту прав та законних інтересів неповнолітнього свідка, сприяння особі, яка здійснює дізнання, слідчому, прокурору та суду в отриманні повних і достовірних показань неповнолітнього шляхом встановлення з ним психологічного контакту. Як правило, органами досудового слідства до участі у кримінальних справах під час допиту неповнолітнього свідка залучається один або декілька педагогів. Слід зауважити, що під час судового засідання проводиться допит педагога як свідка, який дає покази тільки на підставі своїх спеціальних знань та досвіду. За загальним правилом неповнолітні за рівнем інтелектуального та вольового розвитку відстають від дорослих, не здатні адекватно оцінювати конкретні життєві ситуації, двозначно трактують зміст таких понять, як сміливість, дорослість тощо. Вікові особливості неповнолітніх вимагають посилення їх правової захищеності. Для забезпечення їх правового захисту під час досудового слідства та судового розгляду законом передбачено спеціальні норми, що встановлюють особливості провадження у таких справах [2, с. 84].

Враховуючи вікові особливості підлітків, функції та призначення педагога і психолога у кримінальному процесі деякою мірою є тотожними. Педагог (психолог) залучається до участі в допиті неповнолітніх підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого або свідка з метою встановлення психологічного контакту, атмосфери довіри, дотримання прав та законних інтересів неповнолітніх учасників кримінального процесу.

Відповідно до ст. 226 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку роз'яснюється їх обов'язок давати правдиві показання без попередження про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за дачу завідомо неправдиві показання [1, с. 116]. Процесуальний статус осіб, які володіють педагогічними або психологічними знаннями, потребує конкретизації шляхом доповнення статті 1281 КПК України (1960) року таким реченням: «Педагог або психолог, які беруть участь у допиті неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка, є спеціалістами», але в законопроекті нового КПК (2012) відмінили дану статтю, тому кримінальними процесуальними нормами не встановлюють вимоги до особи, яка виконує функцію педагога під час допиту неповнолітнього, це може бути особа, яка є педагогічним працівником, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки і здійснює педагогічну діяльність [5, с. 71]. При вирішенні питання про залучення конкретного педагога (психолога) до участі в проведенні слідчих дій треба з'ясувати, чи має він відповідні знання і чи не є заінтересованою особою у результатах справи. Особа, яка володіє педагогічними (психологічними) знаннями, має віднайти підхід до неповнолітнього правопорушника: відповідним чином побудувати бесіду із ним, коректно поставити питання, що дало б змогу слідчому, прокуророві та суду з'ясувати обставини, що підлягають обов'язковому встановленню у справах про злочини неповнолітніх [3, с. 27].

Участь підлітка в слідчих діях полягає в наданні ним певних показів, відповідей на поставлені запитання. Одним із недоліків КПК (2012) є відсутність норми, що передбачала б обов'язкове залучення психолога до кримінального провадження стосовно та за участю неповнолітніх. Така правова норма гарантувала б забезпечення прав та законних інтересів неповнолітнього за участю законного представника та захисника у кримінальному процесі. Залучення спеціаліста-психолога було б доцільним на стадії підготовки до проведення допиту неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, свідка, що забезпечувало б отримання повних та достовірних показань підлітка.

Аналіз зазначеної норми дає змогу стверджувати, що й законодавець деякою мірою ототожнює поняття педагога із психологом, як спеціалістів у галузі дитячої та юнацької психології. На жаль, джерела кримінального процесуального законодавства України не містять визначення терміна «психолог», критеріїв та вимог, яким має відповідати цей учасник кримінального судочинства. Це може призвести до залучення некомпетентних осіб, а відтак – до порушення прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства, у тому числі неповнолітніх [4, с. 56].

На мою думку, доцільно законодавчо визначити, що психолог(педагог) залучається до участі у кримінальній справі за клопотанням учасників процесу, слідчим, прокурором або судом для здійснення процесуальних дій у кримінальних справах.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України із змінами та доповненнями станом на 14 вересня 2012 року.

2. Бродкина Т. Участие психолога в подготовке к допросу // Уголовный процесс. – 2008. – № 3. – С. 71.

3. Каневский Л.Л. Расследование и профилактика преступлений несовершеннолетних. – М., 1982. – С. 27.

4. Кримінально-процесуальні та криміналістичні прийоми і засоби протидії злочинній діяльності / С.В. Євдокименко, Я.В. Кузьмичов, В.В. Семенов, С.В. Хільченко: моногр. – К., 2006. – С. 241.

5. Тетюев С. В. Участие педагога в допросе несовершеннолетних свидетелей и потерпевших // Российская юстиция. – 2010. – № 8. – С. 56.

Наталія Солнишкіна,

студента

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

За нинішньої ситуації, вкрай низької довіри до судової влади, суттєво підвищити рівень довіри до органів правосуддя може запровадження повноцінного суду присяжних. Цей суд, на думку Русанової І., можливий лише у правовій державі, де є закон, який визначає, що заборонено, і гарантує кожному свободу, поки той не порушить закон. Важливою умовою діяльності суду присяжних є довіра до нього з боку суспільства [6].

Класичне пояснення необхідності інституту присяжних – це захист громадянина від свавілля державних органів та право на суд рівних собі. Присяжні в першу чергу керуються совістю і своїм баченням

реалій суспільного життя, а не жорсткими рамками норм права. Суд присяжних дозволяє уникнути однобічності при розгляді справи та винесенні рішення. Крім того, у деяких випадках при розгляді справи професійні судді можуть бути менш об'єктивними, ніж суд присяжних, оскільки в останніх відсутнє упереджене ставлення до обвинуваченого [7].

Так, відповідно до ст. 127 Конституції України правосуддя здійснюють професійні судді, а у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні. Спроба реалізації даних конституційних положень відбулась при розробці нового КПК України. Проблема постає в тому, що ні термін «народні засідателі», ні «присяжні» не роз'яснено статтею 127, і незрозуміло чи Конституція передбачає існування «народних засідателів» і «присяжних» окремо, чи в якості взаємозамінюваних суб'єктів [3].

Згідно статті 31 Проекту КПК України в редакції 12.01.2012 «Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого – судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних». Ця норма порушує принцип рівності прав потерпілого та підсудного, бо клопотати про розгляд судом присяжних вправі лише підсудний.

Стаття 391 нового КПК зазначає, що «Нарадою суду присяжних керує головуючий, який послідовно ставить на обговорення питання, передбачені статтею 368 цього Кодексу, проводить відкрите голосування і веде підрахунок голосів. Усі питання вирішуються простою більшістю голосів. Головуючий голосує останнім» [1].

Ніякого самостійного рішення (вердикту) присяжні, за такої концепції, не приймають, а отже – практично не відповідають ні за долю справи, ні за свої рішення. Пропонуючи ж їм спільно з суддями вирішувати всі питання судочинства законодавець торує шлях до колективної безвідповідальності як самих присяжних, так і суддів-професіоналів, котрі, за таких умов, свої помилки і зловживання можуть «списувати» на недосвідчених присяжних [5].

Таким чином спотворено саму ідею суду присяжних. Тому я вважаю, що впровадження такої моделі суду присяжних є не доцільним і краще схилитися до англо-американської моделі, за якої представники народу самостійно, без участі професійного судді, вирішують питання факту винуватості та виносить відповідний вердикт щодо підсудного. Професійний суддя у такому процесі вирішує виключно правові питання і встановлює кваліфікаційну міру покарання.

Обмеження юрисдикції суду присяжних лише справами, котрі передбачають можливість довічного позбавлення волі, не тільки по-

збавляє сенсу створення такого інституту, а й не узгоджується з конституційними приписами щодо права особи бути судимою судом присяжних [2]. Я вважаю, що залучення суду присяжних було б доречним не лише у справах про особливо тяжкі злочини, за які законом передбачено покарання у вигляді довічного ув'язнення, а й у справах про тяжкі злочини, оскільки наявність присяжних ставить значно вищі вимоги до якості захисту підсудного, досудового розслідування, наявності неприпустимих доказів, порушень прав людини та законодавства України.

Хоч запровадження інституту присяжних засідателів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України, має як переваги так і недоліки, я вважаю, що подальший розвиток інституту суду присяжних можливий і необхідний в Україні. Але при цьому, необхідно звернути особливу увагу на розмежування понять «народні засідателі» та «присяжні», популяризацію значимості ролі народних засідателів, належного їх фінансування та перегляд юрисдикції суду за участю народних засідателів у зв'язку з запровадженням суду присяжних.

1. Проект Кримінально-процесуального кодексу України: від 13.01.2012 р. № 9700
2. Оніщук М. Проект нового КПК України – рух у правильному напрямку / М. Оніщук // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – 12 серпня. – № 28.
3. Футей Б. Роль суду присяжних в Україні // Наша Україна.
4. Тertiшник В.М. Суд присяжних: суть ідеї та її мімікрія при реформуванні кримінального судочинства України.
5. Тertiшник В. Суд присяжних: суть ідеї, історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми сьогодення / В. Тertiшник // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 11. – С. 3–4.
6. Русанова І. Суд присяжних як форма захисту громадян / І. Русанова // Університетські наукові записки. – 2007. – № 4. – С. 425–431.
7. Пилипенко В. Суд присяжних: pro і contra для України / В. Пилипенко // Українська правда. – 2012. – березень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2012/02/17/6958959/>

Юрій Соник,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Як ми знаємо в Україні зараз проходить процес побудови демократичної, правової і соціальної держави. Відповідно до статті 3 Кон-

ституції України: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю. За таких умов важлива роль відводиться наглядовій діяльності держави, оскільки суспільство не може ефективно функціонувати без державного управління.

В юридичній літературі ми часто можемо зустріти поруч із терміном нагляд ще і такий термін як контроль. Ці два терміни є досить подібними і взаємопов'язаними, при цьому в них є і суттєві відмінності, оскільки під контролем ми розуміємо і втручання в певний вид діяльності, а під наглядом ми розуміємо здійснення спостереження за дотриманням законності. Оскільки наша держава переходить від імперативних до більш диспозитивних методів управління ми будемо застосовувати термін нагляд [2, с. 81].

В Україні виділяють три типи нагляду:

- судовий
- прокурорський
- адміністративний

Ці три види нагляду мають досить помітні відмінності один від одного. Усі вони здійснюються окремими гілками влади. Судовий і прокурорський нагляди спрямовані на забезпечення законності в державі, в свою чергу адміністративний націлений на забезпечення безпеки громадян, держави, суспільства. Крім цього адміністративний нагляд за деякими суб'єктами здійснюється систематично. В результаті цього ми можемо зробити висновок, що:

Адміністративний нагляд – це здійснення спеціальними державними структурами цільового спостереження за дотриманням виконавчо-розпорядчими органами, підприємствами, установами і організаціями та громадянами правил передбачених нормативними актами. Деякі науковці суб'єкти адміністративного нагляду поділяють на дві групи – це інспекції і міліція [1, с. 88].

Інспекції (держгортехнагляд, держпожнагляд та інші) здійснюють свою діяльність за вузьким профілем своєї спеціальності, в залежності від урядових відомств яким вони підпорядковуються.

Міліція як орган державної влади і в результаті здійснення своїх завдань здійснює адміністративний нагляд: систематичний нагляд за точним і неухильним дотриманням посадовими особами та громадянами правил, що регулюють громадський порядок і громадську безпеку з метою попередження і припинення порушень цих правил, а також виявлення порушників і притягнення їх до встановленої законом відповідальності або застосування до них заходів громадського впливу. В свою чергу адміністративному нагляду міліції притаманні такі риси:

державно-владний характер; профілактична спрямованість; загальний характер; стадійність; цілісність [2, с. 86].

Крім цього ми можемо поділити адміністративний нагляд міліції на загальний і спеціальний.

Загальний адміністративний нагляд міліції містить нагляд за дотриманням загальнообов'язкових та інших правил. До них належать: правила перебування іноземців; правила дозвільної системи; правила паспортної системи та інші.

Спеціальний адміністративний нагляд міліції – це нагляд за поведінкою певної категорії громадян. Даний вид нагляду є примусовим заходом і встановлюється за звільненими з місць позбавлення волі відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» який був прийнятий 1 грудня 1994 року. Поряд з даним законом діє ще й наказ МВС України і Департаменту виконання покарань № 1303/203 від 04.11.2003 року, який затверджує Інструкцію про організацію здійснення адміністративного нагляду. Крім цих нормативних документів вказівку на спеціальний нагляд ми можемо знайти в пункті 7 статті 10 Закону України «Про міліцію» [3, с. 2].

Розглядаючи ці два види адміністративного нагляду нам необхідно відмітити, що вони здійснюються виключно у правових та організаційних формах. До правових форм відносять діяльність ОВС щодо оформлення і видачі громадянам і організаціям відповідних дозволів та ліцензій, що надають їм право вчиняти певні дії. До організаційних форм навчання громадян правильного поведіння з вогнепальною та газовою зброєю, проведення виховної роботи та надання необхідної соціальної допомоги та інше. У працях деяких науковців ми можемо стикнутися ще із правоохоронною формою здійснення адміністративного нагляду [1, с. 89].

Таким чином, підсумовуючи все вищесказане ми можемо констатувати, що наглядова діяльність ОВС посідає важливе місце в забезпеченні функціонування правової держави, здійсненні громадянами своїх прав, крім цього нагляд веде до лібералізації діяльності міліції, має значну попереджувальну цінність і забезпечує перевиховання осіб які оступилися.

1. Адміністративна діяльність міліції: підручник / за заг. ред. О.М. Бандурки. – Харків, 2004. – 448 с.

2. Адміністративна діяльність: навч. посібник / М.В. Ковалів, З.Р. Кісіль, Д.П. Калаянова. – К.: Правова єдність, 2009. – 432 с.

3. Про затвердження Інструкція про організацію здійснення адміністративного нагляду: Наказ МВС України і Департаменту виконання покарань № 1303/203 від 04.11.2003 року.

Ірина Спільник,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Сьогодні проблема торгівлі людьми набула міжнародного масштабу і є одним із негативних явищ, з яким зіткнулося міжнародне співтовариство. Проблема боротьби з торгівлею людьми є надзвичайно актуальною для всієї світової спільноти. Цей вид транснаціонального злочину став одним із провідних і найбільш прибуткових у протиправній діяльності злочинних організацій, з яким не в змозі самотужки боротися жодна держава світу.

За даними експертів ООН, у світовому рейтингу наддоходного кримінального бізнесу торгівля людьми займає третє місце після торгівлі зброєю та наркотиками і оцінюється у межах 12–19 млрд. доларів на рік [2, с. 3].

Як свідчить статистика, щорічно зростає кількість злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. Так, якщо в структурі осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності у 2009 році, кількість засуджених складала 74 особи, то у 2010 році число винних у цих злочинах осіб збільшилось до 94. Все це свідчить про недостатні зусилля держави щодо запобігання та адекватного реагування кримінально-правовими засобами на зазначені явища та процеси. Якщо ж враховувати, що щорічно не зменшується кількість кримінальних справ, які повертаються на додаткове розслідування та відкликаних прокурором – кожен чотирнадцяту неякісно розслідувану справу від тих, провадження в яких закінчено, то зазначена проблема набуває особливої актуальності.

Успіх розгляду кримінальних справ залежить, насамперед, від наявності угод про співпрацю між правоохоронними органами, від розуміння проблеми боротьби з торгівлею в країні, до якої звертаються по допомогу у розслідування, та від особистих контактів між правоохоронцями цих країн.

Насамперед, треба зрозуміти, що міжнародна співпраця органів внутрішніх справ України є надзвичайно складною сферою діяльності їх оперативних та слідчих підрозділів. Співпраця з іноземними правоохоронними органами має велике значення для проведення ефективного розслідування та збору достатньої кількості доказів. Враховуючи той факт,

що основний склад злочину відбувається за кордоном, задокументувати такі дані без допомоги закордонних колег надзвичайно важко, а тих фактів, які можуть бути зібрані в Україні щодо вербування, транспортування та інших етапів торгівлі людьми, недостатньо для успішного розслідування справи. Втім, існує ще багато проблем щодо налагодження міжнародної співпраці правоохоронних органів різних країн з питань протидії міжнародній злочинності, у тому числі торгівлі людьми [3, с. 152].

Україна здебільшого розглядається лише як країна походження жертв торгівлі людьми. Тим не менш, ескалація проблеми нелегальної міграції та збільшення потоків біженців в Україну дають підстави для виникнення підозр щодо розвитку мереж торгівлі людьми, у яких Україна виступає в якості країни транзиту або навіть країни призначення жертв досліджуваного злочину [4, с. 206].

Наприклад, у м. Одеса працює 168 фірм, які мають ліцензію на працевлаштування громадян за кордоном. Одні дійсно займаються працевлаштуванням, інші під зручною вівіскою вивозять людей з метою продажу. На Україні такі «фірми-фантоми» постійно змінюють свої міста дислокації.

Умови, які сприяють вчиненню торгівлі людьми, – це, як правило, недосконалість і прогалини в чинному законодавстві, недоліки в роботі правоохоронних органів, «відкритість» і «прозорість» митних кордонів, корупція, бідність, низький рівень поінформованості, неналагоджені механізми організації міжнародного співробітництва у сфері боротьби з торгівлею людьми [1, с. 47].

Отже, суспільна небезпека торгівлі живим товаром як надзвичайно небезпечного злочину полягає в посяганні на найцінніші та невід'ємні права людини – право на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканість, свободу пересування та вільний вибір проживання.

Виходячи з вищевикладеного, також можна зробити висновок, що багатостороннє співробітництво у рамках виконання державами їх зобов'язань за універсальними багатосторонніми договорами у сфері захисту прав людини охоплює не лише безпосередню координацію спільних дій, спрямованих на забезпечення досягнення цілей договорів, а також включає постійний обмін інформацією щодо ефективних методів та стратегій захисту прав людини, які застосовуються державою.

1. Кривчук-Новак С.Г. Взаємодія правоохоронних органів України з правоохоронними органами ЄС у виявленні та розслідуванні фактів торгівлі людьми та нелегальної міграції // Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – № 4.

2. Медведько О. Україна посилює заходи з протидії торгівлі людьми // Вісник прокуратури. – 2007. – № 8.

3. Небитов А.А. Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ з протидії торгівлі людьми // Боротьба з торгівлею людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 26 червня 2008 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка; Фонд Ганнса Зайделя. – Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. – 278 с.

4. Рижков Е.В., Тишаков М.П. Міжнародна співпраця в боротьбі з торгівлею людьми: проблеми та шляхи її подолання // Боротьба з торгівлею людьми: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 26 червня 2008 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка; Фонд Ганнса Зайделя. – Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. – 278с.

Ольга Страшевська,

студентка

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДО ПИТАННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВЛАДИ ФРАНЦІЇ: КОМПАРАТИВІСТИЧНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Французька система державного адміністрування включає в себе міністрів, центральні департаменти, місцеві владні структури різних рівнів, безліч спеціальних відомств і організацій. Повноваження будь-якого чиновника, відомства або організації зазвичай визначаються на основі Конституції, статуту або приписів ордонансів, указів, декретів, інструкцій. Деякі посади, як, наприклад, мери невеликих міст, володіють деякими притаманними тільки їм повноваженнями в таких областях, як громадський порядок [1, с. 346].

Нині діюча Конституція істотно послабила законодавчу владу і значно посилила роль президента і уряду. Вона надає цим органам повноваження видавати нормативні акти, причому президент може отримати від Національних зборів право приймати акти, що змінюють або навіть скасовують чинні закони [6, с. 87].

Французька цивільна служба – маютьися на увазі центральні департаменти і посади в центральних департаментах – має значні повноваження у галузі публічного управління. Хоча відносини між міністрами та чиновниками характеризуються істотною комплікативністю та поліаспектністю, державна служба не знаходиться під таким жорстким контролем, як, скажімо, у Великобританії. В результаті державна служба безпосередньо відповідає за свої дії і може навіть з'явитися перед адміністративним судом [3, с. 307].

У Франції згідно з концепцією «не підконтрольності адміністрації загальним судам» контроль здійснюється адміністративним судом, який є складовою адміністрації. Але загальні суди відіграють певну, хоча й обмежену, роль у здійсненні даної функції. Державна рада Франції – країни, котра має класичну модель спеціалізованої адміністративної юстиції, історично була наділена правом розглядати позови про відшкодування збитків, завданих адміністративними органами, і загальним судам у зв'язку з цим їй належить скромна роль.

Коли законність адміністративного акту оскаржується в загальному суді у ході розгляду якось цивільної чи кримінальної справи, суд повинен залишити це питання для вирішення адміністративним судом, чи рішення є обов'язковим для загального суду. Однак адміністративний акт може бути незаконним і втратити характер адміністративного, тоді він вважається актом приватної особи. В такому випадку, якщо порушено свободу або право власності громадянина, він може звернутися з позовом про відшкодування збитків до загального суду; цей суд уповноважений визнати адміністративний акт недійсним, неіснуючим, внаслідок чого цей акт підпадає під юрисдикцію такого суду [4].

Концептуальну роль у характеристиці адміністративної системи Франції відіграє репрезентація іманентної суті інституту державного службовця та процедури проходження державної служби.

Згідно з французькою доктриною публічний службовець є посадовою особою держави, який одночасно і уособлює державу, і служить їй. Саме тому державна служба не може ототожнюватися з жодним іншим фахом, чиновники є представниками особливого прошарку населення.

У Франції державними службовцями є всі службовці держави як публічної юридичної особи – її законодавчих, виконавчих та судових органів. Службовці, або чиновники, – це особи, що призначаються на постійну посаду, включаються до штату і отримують ранг у адміністративній ієрархії. Крім державної, існує також публічна служба місцевих спільнот [1].

Справи, що впливають з адміністративних правовідносин, розглядають спеціально створені адміністративні суди, які є самостійними і не підпорядковуються органам державної влади або судам загальної юрисдикції. Адміністративні суди розглядають велику кількість позовів, здійснюють перевірку щодо відповідності законам актів, виданих адміністративними органами, а також виконують роль радників адміністрації [3, с. 65].

Адміністративні суди, насамперед вищий з них – Державна Рада, у своїх рішеннях по конкретних справах за певних обставин можуть встановлювати нові правові норми [5, с. 49].

Ще однією характеристикою французької системи державного адміністрування є те, що центральний уряд на місцевому рівні представляють департаменти і місцеві префекти як функціонери централь-

ного уряду. Префект наділений певною мірою й адміністративною владою [1, с. 346].

Префект – 1) посадова особа, вищий урядовий чиновник, що стоять на чолі департаменту, префектури; 2) у Франції й інших країнах – вищий урядовий чиновник у департаменті або в іншій крупній адміністративно-територіальній одиниці [5, с. 396].

Крім місцевого представництва центрального уряду існує також система локального управління, заснована на комунах. Кожною комуною управляє місцева рада, регламентація функціонування котрої відбувається під перманентним керівництвом мера-перфекта. Місцеві ради та мери наділені широкими організаційно-розпорядчими та адміністративно-господарськими повноваженнями, що у свою чергу дозволяє ідентифікувати французьку модель організації публічно-владного апарату як поліморфну зі значною конгломерацією повноважень на кожному з п'яти рівнів локальних представницьких органів [2, с. 307]. У аспекті модернізації аналогічних національних правових інститутів України, емпіричний досвід компаративістичного аналізу відіграє вирішальну та системотворчу роль та неодмінно потребує подальших глибоких досліджень даної проблематики.

1. Административное право / М.Б. Смоленский. – Ростов на/Д: Феникс, 2005. – 346 с.

2. Адміністративне право. История развития и основные современные концепции / Д. Галлиган, В.В. Полянський, Ю.Н. Старилов.

3. Голяк Л.В., Мацко А.С., Тюріна О.В. Порівняльне правознавство: курс лекцій. – К.: МАУП, 2004. – 200 с., 2004.

4. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: у двох томах. – Том I Загальна частина: підручник.

5. Ефремова Т.Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. – М.: Русский язык, 2000. – С. 396

6. Административное право зарубежных стран / под ред. А.Н. Козырина. – 1996. – 229 с.

Вадим Стрільчук,
курсант

*(Львівський державний університету
внутрішніх справ)*

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИКОНАННЯ ЦИВІЛЬНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

В науці цивільного права досить актуальним є питання про виконання цивільних зобов'язань, оскільки воно є ядром інституту зо-

бов'язального права, кінцевою метою будь-яких правовідносин зобов'язального характеру.

Такому поняттю, «як виконання зобов'язань» в Цивільному кодексі України присвячено 48 Главу. Відповідно до ст. 526 ЦКУ зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору, вимог самого ЦК, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться [1, с. 109].

Зобов'язання – це правовідношення, у якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматись від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [2, с. 134].

Виконання зобов'язання безпосередньо зв'язане з його об'єктом – тими діями боржника на користь кредитора, які він повинен учинити відповідно до домовленості сторін зобов'язання, вимог закону чи вимог, що ставляться. У будь-якому разі це здебільше активні дії боржника на користь кредитора. Але інколи зустрічаються випадки, коли особа виконуючи певне зобов'язання - утримується від вчинення певних дій.

Згадуючи про об'єкт цивільного зобов'язання слід звернути увагу на принципи, відповідно до яких вони здійснюються. Визначальним є принцип належного і реального виконання обов'язку. Говорячи про цей принцип ми повинні виходити з наступних критеріїв:

1) зобов'язання повинно бути виконано належним суб'єктом, тобто боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок, а кредитор - прийняти виконання особисто, якщо інше не встановлено договором або законом, не впливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту. Однак, ми повинні не відкидати розглядувані нами вище можливості множинності осіб у зобов'язанні, участь третьої сторони у зобов'язанні та заміну осіб у зобов'язанні.

2) зобов'язання повинно бути виконане у належному місці, тобто де боржник має вчинити дії, що складають об'єкт зобов'язання правовідношення, а кредитор має прийняти запропоноване йому боржником належне виконання [4, с. 485].

За загальним правилом, місце виконання зобов'язання повинно бути встановлено в договорі. Якщо ж це місце не встановлено у договорі, чи то внаслідок упущення сторін, чи то внаслідок того, що зобов'язання виникли не на підставі договору, то в такому випадку, відповідно до ст. 532 ЦК України діють наступні правила:

– за зобов'язанням про передання нерухомого майна – місце виконання визначається за місцезнаходженням цього майна;

– за зобов’язанням про передання товару (майна), що виникає на підставі договору перевезення, – за місцем здавання товару (майна) перевізникові;

– за зобов’язанням про передання товару (майна), що виникає на підставі інших правочинів, – за місцем виготовлення або зберігання товару (майна), якщо це місце було відоме кредиторів на момент виникнення зобов’язання;

– за грошовим зобов’язанням – за місцем проживання кредитора, а якщо кредитором є юридична особа, – за її місцезнаходженням на момент виникнення зобов’язання. Однак, якщо кредитор на момент виконання зобов’язання змінив місце проживання (місцезнаходження) і сповістив про це боржника, зобов’язання виконується за новим місцем проживання (місцезнаходженням) кредитора з віднесенням на кредитора всіх витрат, пов’язаних із зміною місця виконання;

– за іншим зобов’язанням – місце виконання зобов’язання визначається за місцем проживання (місцезнаходженням) боржника.

3) зобов’язання повинно бути виконано в належний строк, тобто той строк (відрізок в часі) чи термін (точка в часі), який визначається для виконання даного зобов’язання. При цьому, якщо виконання зобов’язання не встановлений або визначений моментом пред’явлення вимоги, то кредитор має право вимагати його виконання у будь-який час. Боржник повинен виконати такий обов’язок у семиденний строк від дня пред’явлення вимоги, якщо обов’язок негайного виконання не випливає із договору або актів цивільного законодавства (ст. 530 ЦК України).

При цьому якщо інше не встановлено договором, актами цивільного законодавства або не випливає із суті зобов’язання чи звичаїв ділового обороту, законодавець допускає дострокове виконання зобов’язання. Однак в окремих випадках дострокове виконання є не допустимим, наприклад, у випадку, укладення договору зберігання чи поставки продовольчої продукції, що має швидкі терміни псування.

Недотримання строків виконання зобов’язання тягне за собою прострочку виконання, а відповідно і правові наслідки. В переважній більшості випадків вина за прострочення виконання зобов’язання покладається на боржника. Однак в окремих випадках прострочка може відбуватись і з вини кредитора, наприклад, у випадку, коли він відмовився прийняти належне виконання, чи відмовився віддати борговий документ чи видати розписку про належне виконання зобов’язання.

4) зобов’язання повинно бути виконане в належний спосіб, тобто у відповідному, передбаченому в договорі чи чинному законодавстві порядку. Так, окремі зобов’язання можуть бути виконані шляхом

разового акту, наприклад, зобов'язання за договором купівлі-продажу. Інші ж зобов'язання підлягають до виконання цілою сукупністю взаємопов'язаних дій, наприклад, зобов'язання по внесенню періодичних платежів за користування кредитом. Однак, таке виконання зобов'язання частинами можливе лише у випадку, що прямо встановлено договором, актами цивільного законодавства або не впливає із суті зобов'язання чи звичайв ділового обороту (ст. 529 ЦК України). В іншому випадку кредитор наділений не приймати такого виконання та вимагати одноразового виконання зобов'язання [3, с. 163].

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями на 17 травня 2012 року. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 310 с.

2. Українське цивільне право: навч. посібник / за заг. ред. Т.В. Курило. – Львів: Новий Світ – 2000, 2011. – 238 с.

3. Цивільне право: навч. посібник / за заг. ред. Р.О. Стефанчука. – К.: Наукова думка, 2004. – 367 с.

4. Цивільне право України: Академічний курс: підручник: у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Т. 1: Загальна частина. – 520 с.

Наталія Сухаребська,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

Відповідно до ст. 2 Конституції України людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Означене Конституційне положення визначає один із найважливіших напрямів діяльності держави в сучасних умовах [1].

Україна, будучи членом ООН, Ради Європи, інших міжнародних організацій, чітко виконує зобов'язання по міжнародних договорах, в тому числі й тих, що мають безпосереднє відношення до прав та свобод людини і громадянина. В державі проводиться робота щодо вдосконалення чинного законодавства, приведення його у відповідність з міжнародними стандартами, тим самим створюється необхідна система права демократичного суспільства.

О.Ф. Скакун підкреслює, що механізм охорони прав людини включає в себе «заходи щодо профілактики правопорушень для утворення правомірної поведінки особи», а механізм захисту включає заходи щодо «відновлення порушених прав неправомірними діями та відповідальності особи, яка скоїла правопорушення», «без можливості захисту прав, охорона прав буде неповною. Захист – це найбільш дійова охорона, друга її ступінь» [2, с. 37].

Основними підсистемами механізму соціально-правового забезпечення прав та свобод людини є механізми реалізації, захисту та охорони прав. «На національному рівні захист може бути забезпечений за допомогою відповідного законодавчого забезпечення і застосування індивідуальних гарантій і засобів захисту, а також створення демократичних інститутів» [3, с. 206].

Права людини – невід’ємні, первинні, належать людині не по закону, а від народження. Але права людини необхідно охороняти силою закону. Ефективне втілення прав людини потребує також створення національних інфраструктур для їх захисту та заохочення, що передбачає діяльність держави в цьому напрямі. Необхідними є державні гарантії прав людини.

Відповідно до Закону України «Про міліцію», одним з основних її завдань є захист прав і свобод громадян, їхніх законних інтересів [4]. Тобто правоохоронні органи займаються правозахисною діяльністю. Але крім правозахисної діяльності до повноважень правоохоронних органів входить запобігання правопорушенням, підтримання громадського порядку, забезпечення безпеки дорожнього руху тощо. Реалізація правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав, свобод, безпеки особи здійснюється шляхом охорони та захисту прав особи.

Як слушно зауважив І.Л. Бородін, спосіб захисту прав та свобод громадян – це сукупність ознак правового характеру, що охоплюють сутність порушеного права та особливостей процесу його відновлення, а також виду юридичної відповідальності, яка застосовується до правопорушника [5, с. 20].

Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина охоплюють різноманітні за змістом і об’єктом суспільні відносини, в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності, обов’язковими учасниками яких є громадяни. Вони представляють собою врегульовану адміністративно-правовими нормами діяльність уповноважених органів (посадових осіб) в сфері державного управління, спрямовану на адекватне, вірне розуміння і застосування діючого законодавства, що визначає права та свободи громадян.

Права і свободи, встановлені державою, покликані забезпечити, перш за все, участь особистості у державному житті шляхом надання юридичних можливостей. Аналіз розмежування цих прав і свобод, з урахуванням практики їх застосування, дозволяє зробити висновок про характер співвідношення суспільства і держави, природи політичного режиму в даній державі. Права і свободи визначають зміст державної діяльності. І якщо в Конституції держави права і свободи громадян визначаються як найважливіші блага – це ознаки правої держави.

У «словнику з прав людини» захист прав людини визначається як «примусові заходи, які у більшості випадків мають терміновий характер і які спрямовані на попередження, припинення або пом'якшення порушень прав людини шляхом здійснення прямого дипломатичного, правового, військового, громадського тиску та використання інших засобів» [6, с. 29].

У цьому визначенні змісту поняття «захист» навряд чи може бути застосованим до діяльності правозахисних (неурядових) організацій, оскільки використання примусу є прерогативою виключно держави та державних правоохоронних органів. Недержавні, неурядові організації такими повноваженнями не наділяються. Якраз однією з особливостей їх діяльності є незастосування примусу, здійснення захисту прав шляхом проведення інформаційних, превентивних заходів, моніторингу ситуації на національному та міжнародному рівнях, контроль за виконанням законодавства та зобов'язань держав у галузі прав людини, правова та інша допомога тим особам, чий людські права були порушені.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (з наступними змінами та доповненнями).

2. Скаун О.Ф. Теория государства и права: ученик. – Харьков: Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.

3. Забезпечення органами внутрішніх справ міжнародно-правових стандартів людини при охороні громадського порядку / відп. ред. Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, Ю.С. Шемшученко. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 460 с.

4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20 (з наступними змінами та доповненнями).

5. Бородин І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина: автореф. десерт. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук. – Харків, 2004. – 16 с.

6. Словарь по правам человека (Извлечения) / А.Д. Джонгман, А.П. Шмидт. – Москва-Рязань, 1997. – 38 с.

ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Процес відшкодування моральної шкоди, як свідчить судова практика, й досі залишається в нашій країні найбільш кропітким та тривалим. Загалом на сьогодні існує більше 30 спеціальних Законів України, що регулюють певні види суспільних відносин, які передбачають право на відшкодування моральної шкоди, проте ні вони, ні Цивільний Кодекс України не містять визначення загального поняття моральної шкоди. На думку В.П. Паліюка це правильно, оскільки кожний підхід (науковий та законодавчий) з метою його розкриття буде неповним [1, с. 100].

На науковому рівні це поняття розглядалось багатьма вченими. Російський вчений С. А. Беляцкін ще в 1913 році писав, що під моральною шкодою, яка підлягає відшкодуванню, розуміють страждання та втрати фізичні і душевні, спричинені потерпілому неправомірними діями деліквента [2, с. 15]. Так, С. І. Шимон під моральною шкодою розуміє втрати немайнового характеру, заподіяні моральними або фізичними стражданнями, що виникли в результаті дій (бездіяльності), що порушують права і блага, приналежні особі від народження або внаслідок закону [3, с.15]. А Добровольська Т.М. стверджує, що моральна шкода - це необґрунтована дискредитація доброго імені громадянина, його репутації чесного члена суспільства, відчуття образи, прикрасі, розчарування, публічної дискредитації [4, с. 14].

На законодавчому рівні поняття моральної шкоди найбільше чітко розкриває постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (нематеріальної) шкоди» № 4 від 31.03.1995 р., зазначаючи, що моральною шкодою є втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб. Ця ж постанова визначає основні форми прояву моральної шкоди, згідно з якими вона може полягати, зокрема: у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв'язку з ушкодженням здоров'я, у порушенні права власності (у тому числі інтелектуальної), прав, наданих споживачам, інших цивільних прав, у зв'язку з незаконним перебуванням під слідством і судом, у порушенні

нормальних життєвих зв'язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків [5].

Вбачається, що «настання інших негативних наслідків» є визначальним при розкритті поняття моральної шкоди, адже будь-які душевні страждання не можуть бути оцінені належним чином при визначенні суми компенсації у судовому рішенні без врахування наслідків (як правило, негативних), до яких в свою чергу призвели порушення суб'єктивних цивільних прав фізичної чи юридичної особи. Фізичні страждання як правова категорія в поняття моральної шкоди не входять. Фізичні страждання набувають юридичного значення за заподіяння моральної шкоди лише тому, що викликають душевні страждання.

На противагу Пленуму Верховного Суду України, З. В. Ромовська вказує, що у понятті моральної шкоди безпідставно відокремлюються фізичні та моральні страждання, які розривати не можна, так як фізичний біль є неминуче болем душевним. На її думку термін «моральна шкода» означає шкоду, яка завдається душі, тобто вона є порушенням стану душевної рівноваги [6, с. 42]. У зв'язку з цим окремі науковці, враховуючи закордонний досвід, пропонують моральну шкоду називати психічною шкодою.

Незважаючи на те, що в законодавстві використовується єдиний термін «моральна шкода», значна кількість вчених пропонує даний термін використовувати лише по відношенню до фізичних осіб, а щодо юридичних - більш влучним вважається «немайнова шкода». Методичні рекомендації щодо відшкодування моральної шкоди, підготовлені Міністерством юстиції України 13.05.2004 р., під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, розуміють втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності [7]. Проте сучасне законодавство не містить достатньо повного переліку випадків, коли юридична особа може вважати, що їй нанесено моральної (немайнової) шкоди.

Таким чином, розуміння поняття моральної шкоди є надзвичайно актуальним, оскільки це новий теоретичний інститут, що потребує теоретичного дослідження та правозастосування в Україні, у той час коли в більшості країн світу, зокрема європейських, він вже давно є джерелом встановлення справедливості.

Визначення моральної шкоди, запропоноване ст. 23 ЦК України не можна вважати досконалим, оскільки тут моральна шкода розглядається

лише з точки зору можливих шляхів її заподіяння. Проаналізувавши зміст моральної шкоди, моральною (немайновою) шкодою, заподіяною фізичній особі, є шкода, яка не має економічного змісту, внаслідок якої фізична особа відчуває душевні та фізичні страждання або інші негативні явища, заподіяні незаконними діями або бездіяльністю інших осіб.

Щодо юридичних осіб, під немайновою шкодою, заподіяною юридичній особі, розуміють втрати немайнового характеру, що настали у зв'язку з приниженням її ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу марку, розголошенням комерційної таємниці, а також вчиненням дій, спрямованих на зниження престижу чи підірив довіри до її діяльності.

1. Справи про відшкодування шкоди в судовій практиці: навч.-метод. посібник / авт. кол. А.І. Дрішлюк, Л.О. Осипова та ін.; за ред. В.В. Луця. – Одеса: ОДУВС, 2009. – 428 с.

2. Белякин С.А. Возмещение морального (неимущественного) вреда. По изданию 1913 г. – ОАО «Издательский Дом «Городец», 2005. – 64 с.

3. Шимон С.І. Відшкодування моральної шкоди в проєкті Цивільного кодексу України // Право України. – 1997. – № 10. – С. 10–15.

4. Добровольская Т.М. Заглаживание морального вреда, причиненного необоснованным привлечением к уголовной ответственности // Социалистическая законность. – М., 1958. – С.14.

5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України шкоди від 31.03.1995 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

6. Ромовська З.В. Співні питання відшкодування моральної шкоди // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 5. – С. 41–44.

7. Методичні рекомендації щодо відшкодування моральної шкоди: Лист Міністерства юстиції України від 13.05.2004 р. № 35-13/797 http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_797323-04

Наталія Топченко,

студентка

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ПРАВОМ І ПІДПРИЄМСТВА ЗА ГОСПОДАРСЬКИМ ПРАВОМ

Реформування цивільного законодавства в Україні пов'язано як з запровадженням у юридичну практику нових інститутів та категорій, так і з переглядом тих, що вже застосувалися і є звичними. Визнання в

Конституції України (ст. 42) за кожною особою права на підприємництво зумовило стрімкий розвиток цього виду діяльності, яка тепер складає серйозну конкуренцію іншим формам господарювання. На жаль, правова база його існування відстає від потреб практики і тому виникають певні двозначності, зокрема в розумінні правового статусу учасників господарських правовідносин. Дослідженню юридичних осіб приділяли значну увагу Ю.К. Толстой, Д.М. Генкін, О.А. Красавчиков, О.С. Іоффе, особливу увагу приділив вивченню юридичних осіб С. Н. Братусь.

Поняття «юридична особа» є цивільно-правовим поняттям. Правовий статус юридичної особи визначається цивільним законодавством, відносини з участю юридичних осіб за своєю природою носять приватно-правовий характер і в силу цього регулюються нормами цивільного законодавства [3, с. 107]. Згідно зі ст. 80 ЦК України юридичною особою визнається організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, наділена цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді [2].

Поняття цивільної правоздатності юридичної особи визначається ст. 91 ЦК України. Вона виникає з моменту її створення і припиняється в момент внесення запису до Єдиного державного реєстру про припинення юридичної особи. Юридична особа вважається створеною з моменту її державної реєстрації. Цивільну дієздатність юридичної особи здійснюють її органи, які можуть бути одноосібними (директор, начальник) або колегіальними (правління, загальні збори). Керівний орган юридичної особи виражає її волю, тому його дії – це дії самої юридичної особи. Базуючись на положеннях Цивільного кодексу України, можна виділити наступні особливості правового статусу юридичної особи:

По-перше, це організаційна єдність. Юридична особа – це не окремих орган, а колективне утворення, певним чином організований колектив людей. Для того, щоб бути юридичною особою, організація повинна виступати як єдине ціле, мати органи управління та інші індивідуальні ознаки. Зокрема, індивідуальними ознаками юридичної особи є її найменування, наявність конкретного місця знаходження юридичної особи.

По-друге, це майнова відокремленість. Кожна юридична особа має своє майно, яке може належати їй на праві власності або законного володіння. Необхідність відокремленого майна створює матеріальну базу незалежного існування юридичної особи. Об'єднання засобів виробництва в один майновий комплекс, що належить певній організації, і складає відокремленість її майна.

По-третє – участь у цивільному обороті від власного імені. Кожна юридична особа, маючи індивідуальне найменування, може діяти лише від свого імені, а саме: набувати майнових і особистих немайнових прав, нести обов'язки, вступати в різноманітні цивільно-правові відносини.

По-четверте, це здатність нести майнову відповідальність. Юридична особа несе самостійну майнову відповідальність за своїми зобов'язаннями, відшкодовує шкоду, завдану їй працівником під час виконання службових обов'язків. Юридична особа за своїми зобов'язаннями відповідає всім належним їй майном, на яке може бути звернено стягнення.

І, нарешті по-п'яте – здатність бути позивачем або відповідачем у суді. Порядок розгляду цивільно-правових спорів за участю юридичних осіб регулюється Цивільним процесуальним кодексом України або Господарським процесуальним кодексом України.

Всі зазначені вище особливості правового статусу юридичної особи повинні розглядатися в єдності, сукупності, бо лише разом вони розкривають суть юридичної особи. Наука цивільного права виділяє також другорядні, похідні ознаки юридичної особи такі як рахунок в банку, печатка тощо, вони є елементами цивільної правосуб'єктності.

Далі розглянемо основні аспекти правового статусу підприємства в господарському праві України. Стаття 62 Господарського кодексу України визначає, що підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або місцевого самоврядування для здійснення виробничої, науково-дослідницької, торговельної та іншої господарської діяльності [4]. Поняття «підприємство» є узагальнюючим і, по-перше, визначає підприємства як суб'єкти господарського права стосовно всіх форм і видів власності в Україні, та по-друге, це поняття є загальногалузевим, тобто взагалі визначає промислові, будівельні, транспортні, сільськогосподарські, торговельні та інші підприємства.

Підприємство як соціально-економічний і правовий інститут має певну сукупність економічних, організаційних і юридичних ознак, за якими кваліфікується як господарюючий суб'єкт і суб'єкт права. На відміну від Цивільного кодексу Господарський кодекс визначає підприємство самостійним суб'єктом господарювання, якому притаманні такі основні риси: безпосереднє здійснення виробничої, науково-дослідницької, торговельної та іншої господарської діяльності – як комерційної, так і некомерційної; можливість функціонування на будь-якій формі власності; наявність господарської правосуб'єктності, у тому числі статусу юридичної особи.

Крім того, підприємство – це статутний господарюючий суб'єкт. Статут підприємства як локальний акт господарського законодавства нормативно визначає цілі і предмет діяльності окремого підприємства, відхилятися від яких без зміни самого статуту підприємству заборонено. Статут також визначає межі спеціальної правоздатності підприємства як юридичної особи. Підприємство має все необхідне для господарюючого суб'єкта – основні і обігові кошти, інші цінності, якими воно користується і розпоряджається на певних правах (на праві власності або повного гос-

подарського відання). Це майно юридично відмежоване, як правило, від власника підприємства і закріплене за самим підприємством.

Також до особливостей правового статусу підприємств можна віднести: організаційну побудову – підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, тощо), функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, тощо), а також мати філії, представництва, інші відокремлені підрозділи; індивідуалізацію підприємства як самостійного суб'єкта господарювання, яка забезпечується наявністю у нього власного найменування (фірмової назви), що відображається в його вихідних документах, печатці; наявність ідентифікаційного коду як платника податків; порядок управління підприємством, що залежить від його типу.

Таким чином, підприємство є самостійним господарюючим суб'єктом. Самостійність у прийнятті господарських рішень є однією з основних і необхідних умов діяльності підприємства як товаровиробника. Як господарюючий суб'єкт з правами юридичної особи підприємство починає діяти від дня його державної реєстрації.

Отже, правовий статус юридичних осіб та підприємств зокрема є достатньо регламентованим в українському законодавстві. Хоча, справедливими також слід вважати зауваження вітчизняних науковців, які вказують на деяку заплутаність і неузгодженість в регулюванні окремих правових питань Цивільним і Господарським кодексами України.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141

2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356

3. Цивільний кодекс України: коментар / за заг. ред. Є.О. Харитонова, О.М. Лапітенко. – Х.: Одісей, 2008.

4. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144

Ганна Фещин,
курсант
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Важливими елементами здійснення державою права на мирне володіння своїм майном є забезпечення нею умов, за яких можливими

є захист, реалізація і повага до права власності кожного. А також правомірність, обґрунтованість і пропорційність обмеження органами державної влади права власності.

У 2012 році Україна, як і в попередні роки, мала достатньо проблем як із встановленням гарантій права власності, так і з неправомірним обмеженням державою цього права. Слід зазначити, що органи влади дуже часто діяли не ефективно щодо реагування на різного роду порушення права власності, а з іншого боку люди часто не боролися до кінця за свої права.

Не менш важливою проблемою залишається невиконання рішень національних судів, що захищають власність. Останніми роками змін не спостерігається: держава нічого не може зробити щоб вирішити цю системну проблему.

У контексті невиконання рішень судів, що захищають власність, важливо зазначити, що існують суттєві проблеми, з якими стикаються тисячі українців у процесі захисту свого права у суді. Не дотримуються строки розгляду, частими є процесуальні порушення, що вчиняються судом щодо незабезпечення позову, також існують проблеми щодо розмежування компетенції судів по розгляду справ, що захищають власність [1, с. 184].

В Україні вже тривалий час існують системні проблеми у цій сфері, про які вже неодноразово йшлося в щорічних доповідях про права людини. До сьогодні система реєстрації речових прав на нерухомість в Україні функціонує у формі реєстрації правовстановлюючих документів і включає реєстрацію або фіксацію документів, які впливають на права щодо нерухомого майна.

Основною вадою такої системи реєстрації правовстановлюючих документів є те, що сама по собі ця система не забезпечує гарантії права власності – система просто запрошує шукачів перевірити копії документів і самостійно зробити висновки щодо законності відповідних прав на власність. Множинність органів, які відповідають за введення різноманітних реєстрів, де ці права фіксуються, тільки поглиблює проблему фактичної незахищеності права власності в Україні [2].

В абсолютній більшості цивілізованих країн доступ до реєстру нерухомого майна відкритий і надається будь-якому представникові громадянськості без жодних обмежень щодо рівня доступу. Інакше кажучи, будь-яка особа може отримати доступ до всієї інформації, що міститься в реєстрі (зазвичай за умови сплати відповідного збору), навіть якщо така інформація стосується майна іншої особи. Навіть у країнах, в котрих є деякі обмеження доступу, інформацію про особу влас-

ника можна вільно отримав би будь-якому разі. В Україні ж практично унеможливується доступ до інформації про власників нерухомого майна, зокрема, до списку співвласників багатоквартирних будинків, що перешкоджає створенню ОСББ; про майно політиків та чиновників суспільство дізнається лише в результаті журналістських розслідувань тощо [3].

Потрібно зазначити, що Україна протягом останніх трьох років робить певні кроки на шляху до реформування системи реєстрації прав на нерухоме майно, зокрема український парламент у 2010 році прийняв нову редакцію Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», який, згідно з преамбулою до нього, «...спрямований на забезпечення визнання та захисту державою цих прав, створення умов для функціонування ринку нерухомого майна» [1, с. 190].

З 01.01.2011 р. право власності на нерухоме майно можна набувати за набувальною давністю (ст. 344 ЦК). Задоволення судом вимог про визнання за володільцем права власності на нерухоме майно на підставі ст. 334 ЦК можливе лише за наявності необхідних умов – добросовісності заволодіння, відкритості, безперервності, безтитульності володіння [4, с. 84].

Найсуттєвіша з висловлених до Мін'юсту претензій – фактичне збільшення відповідно до нової редакції Закону кількості органів, так чи інакше задіяних в оформленні права власності на нерухомість. Їх кількість збільшується до 4, в ланцюжок оформлювачів потрапляють приватні структури, чия ліцензована державою діяльність буде полягати у складанні «індексних кадастрових карт», і нотаріуси. Відповідно, збільшаться часові і матеріальні витрати власників на оформлення своєї нерухомості, кількість їх обов'язків з оформлення.

Величезною проблемою в Україні є невиконання вже прийнятих рішень національних судів, які спрямовані на захист права власності. Відсутність ефективного виконання таких рішень веде до неспроможності держави забезпечити захист права власності, можливості кожного власника захистити своє право на володіння, користування та розпорядження своїм майном.

Незважаючи на широку нормативно-правову базу для завершення процесу захисту порушеного права, на сьогодні це питання залишається відкритим та болючим, адже, як свідчить статистика не виконується близько 60–70% рішень національних судів [5].

1. Доповідь правозахисних організацій // Права людини в Україні – 2012. – С. 181–199 с.

2. Українська Гельсінська спілка з прав людини Щорічні доповіді про права людини. Електронний ресурс: <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1298357458>.

3. Опорно-нерухомий апарат / Т. Монтян // Дзеркало тижня. – № 14. – 15 квітень. – 2011. Електронний ресурс: <http://dt.ua/articles/79649>,

4. Суярко Т.Д. Набуття права власності на нерухоме майно за давністю володіння: загальна характеристика умов володіння та об'єкта // Вісник господарського судочинства. – 2011. – № 1. – С. 80–85.

5. БТИ: реєстрацію прав на нерухомість в 2012 году ожидает хаос. Електронний ресурс: <http://news.ligazakon.ua/news/2011/3/16/39611.htm>,

Ігор Цундер,

курсант

*(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Становлення України як демократичної, соціальної, правової держави, входження її у світове співтовариство одним з першочергових ставить завдання проведення широкомасштабної правової реформи, яка передбачає приведення національного законодавства у відповідність з нормами міжнародного права. У даному аспекті в галузі цивільного права важливе значення відіграє, зокрема, виконання вимог «Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС», що залежить від низки факторів, серед яких чільне місце посідає правове регулювання інтелектуальної власності як складової права власності.

Новий, нематеріальний об'єкт – результат інтелектуальної діяльності – увійшов концептуально до цивільного обігу два сторіччя тому; з того часу перед правом України як нормативним регулятором соціальних відносин постало завдання пошуку правового механізму адекватного його впровадження.

Пошук нових підходів до розуміння інтелектуальної власності та правового регулювання відносин у цій сфері, як у межах, так і поза межами права власності, спричинив появу низки концепцій з патентного права, авторського права, але не дав узагальнених теоретичних розробок щодо інтелектуальної власності та сутності її правового регулювання.

Актуальним постає розроблення загальновизнаної науково-практичної моделі правового регулювання інтелектуальної власності, а також переосмислення і оновлення фундаментальних правових категорій (право, правове регулювання, реалізація права, правопорушення, відповідальність тощо), подолання суперечностей у вивченні питань, загальних для всіх об'єктів права інтелектуальної власності, які негативно впливають на розвиток законодавства, покликаною стати надійною юридичною основою для врегулювання відповідних відносин.

Існують різні підходи до визначення поняття «право інтелектуальної власності». Як об'єктивна категорія воно становить собою систему специфічних соціальних норм про інтелектуальну власність, які існують незалежно від волі окремих індивідуумів (фізичних чи юридичних осіб), поширюють свою дію на територію певної країни або на групу країн та можуть не бути відображеними у нормативно-правових актах (звичаї ділового обороту).

Право інтелектуальної власності як суб'єктивна категорія – це юридично визначена можливість особи задовольнити свої немайнові (особисті) та майнові потреби щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються державою.

Виділяють активну (вчинення певних дій) та пасивну (утримання від дій) форму здійснення суб'єктивного права інтелектуальної власності. Активна форма здійснення права інтелектуальної власності становить використання прав на об'єкти права інтелектуальної власності та власне використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Законотворча діяльність у сфері інтелектуальної власності спрямовується у двох головних напрямках – гармонізація національного законодавства з нормами міжнародного права, зокрема з правом ЄС, через його адаптацію, імплементацію норм міжнародного права та уніфікацію законодавства у процесі його систематизації, що зумовлені факторами як «зовнішніми» (орієнтацією на вступ до ЄС), так і «внутрішніми» (потребами реформування законодавства).

Імплементація міжнародних норм – це складний процес, що являє собою з одного боку перенесення (введення) у національне право норм і принципів міжнародних актів, а з іншого – цілеспрямовану організаційно-правову діяльність держав, яка здійснюється індивідуально, колективно або в рамках міжнародних організацій з метою своєчасної, всебічної і повної реалізації прийнятих ними, відповідно до міжнародного права зобов'язань.

Розглядаючи проблему імплементації норм міжнародного права в національне цивільне законодавство України варто враховувати такі особливості цього процесу:

– не кожний міжнародний договір, підписаний від імені України є частиною її законодавства, а лише такий, який ратифікований у встановленому порядку Верховною Радою України. При цьому слід мати на увазі, що ні міжнародне право, ні законодавство України не вимагає обов'язкової ратифікації усіх без винятку договорів. Деякі договори можуть набирати чинності з моменту підписання, приєднання, затвердження тощо. В таких випадках на підставі договору виникають міжнародні права та обов'язки держави, але його норми не включаються до національного законодавства;

– у випадку застосування інкорпорації, коли відповідно до міжнародного договору приймається акт національного законодавства, як правило, застосовуються норми останнього, незважаючи на те, що норми міжнародного договору не втрачають своєї чинності;

– у правозастосовчій діяльності допускається тлумачення положень національного законодавства на підставі норм відповідних міжнародних договорів, але не допускається тлумачення положень міжнародних договорів на підставі актів національного законодавства, навіть прийнятих і на їх виконання;

– при колізії норми міжнародного права та норми Конституції України має місце примат Конституції, тобто діють норми Конституції. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 9 Конституції України укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України. Цією нормою Конституція не лише усуває існуючі колізії з міжнародними договорами, а й унеможливорює виникнення таких колізій у майбутньому, під час укладання міжнародних договорів;

– у випадках, коли міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, застосовуються правила міжнародного договору.

Важливим етапом гармонізації національного законодавства України щодо інтелектуальної власності з нормами міжнародного права доповнюється таким вектором законотворчої діяльності як його систематизацією. Питання про подальшу кодифікацію законодавства про інтелектуальну власність було поставлено в науковій літературі одразу ж після прийняття ЦКУ. Ідея повної кодифікації норм про інтелектуальну власність шляхом внесення їх до ЦКУ загрожувала послабленням позицій ЦКУ як основного акта цивільно-правового характеру, оскільки норми права інтелектуальної власності мають значною мірою процедурну спрямованість і, отже, публічно-правовий характер. В той же час, охорона інтелектуальної вла-

ності будується переважно на системі приватного права (ініціюється власником прав за його волею).

Неможливість обмежитися внесенням багатьох найважливіших для права інтелектуальної власності публічно-правових положень у такий переважно цивілістичний акт, яким є ЦКУ, спонукає до поєднання правових матеріалів з інтелектуальної власності, вміщених у нормативні акти різної галузевої належності, у єдиний акт за зразком «Основ законодавства України про інтелектуальну власність». В такому акті знайшли б місце як публічно-правові, так і приватноправові методи правового регулювання інтелектуальної власності.

Отже, враховуючи сучасний стан та перспективи розвитку законодавства України щодо інтелектуальної власності перед законодавцем стоять такі завдання, як формування системи реалізації прав інтелектуальної власності, за якої захист права інтелектуальної власності був би швидким та ефективним; а також спрямування вектора законотворчої роботи на закріплення за державними та громадськими організаціями обов'язків із захисту прав інтелектуальної власності, зокрема запобігання правопорушенням. Що ж до імплементації державами норм міжнародного права у національне законодавство, то незважаючи на наявність значної кількості труднощів, що виникають під час цього процесу, міжнародно-правова практика підтверджує ефективність результатів цього процесу. Проте не слід забувати, що запровадження норм міжнародного права у національне цивільне законодавство є досить складною справою. У цьому випадку не потрібно поспішати і копіювати готові тексти. Необхідно ретельно з'ясовувати потреби у майбутньому законодавчому регулюванні, беручи до уваги існуючі реальні умови та ситуацію, яка склалась, відповідно зацікавленість у прийнятті відповідних законодавчих актів, а також не забувати враховувати особливості українського менталітету та історичного розвитку.

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про міжнародні договори: Закон України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

4. Потоцький М.Ю. Теоретичні проблеми здійснення суб'єктивного права інтелектуальної власності / М.Ю. Потоцький // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 4. – С. 28–32.

5. Потоцький М. Ю. Адаптація законодавства України до європейських стандартів щодо захисту прав інтелектуальної власності / М.Ю. Потоцький //

Защита прав интеллектуальной собственности: XI междунар. науч.-практ. конф., 28 мая – 01 июня 2007 г.: тезисы докл. – Алушта, 2007. – С. 104–115.

6. Саврилів П.М. Межі здійснення суб'єктивного права інтелектуальної власності / П.М. Саврилів // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 12. – С. 26–29.

7. Томаш Г.І. Передання виключних майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності: теоретико-правовий аналіз // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 28–39.

8. Яривко Г.З. Особливості норм права інтелектуальної власності // Актуальные проблемы интеллектуальной собственности: 13-я междунар. науч.-практ. конф., 1-5 сент. 2008 г.: тезисы докл. – Ялта, 2010. – С. 125–127.

**Михайло Шегда,
Богдан Несторяк,**

*курсанти
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)*

ДОМАШНІЙ АРЕШТ ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України, який вступить в дію 19 листопада 2012 року, передбачає застосування нового виду запобіжного заходу – домашній арешт.

Домашній арешт – це новий запобіжний захід, не передбачений діючим кримінально-процесуальним законодавством. У той же час слід відзначити, що як запобіжний захід, домашній арешт, існував у Росії ще з часів Статуту кримінального судочинства 1864 року. В КПК УРСР до 1960 року теж була норма, яка передбачала його застосування. Проте в чинному КПК України даний запобіжний захід не ввійшов [4].

А також відомі більш давніші згадки про застосування домашнього арешту з біографії Галілея, ще у лютому 1633 в Римі проти нього почався процес, де його визнали винним у порушенні церковних заборон і засудили до довічного тюремного ув'язнення, але 22 червня 1633 тюремне ув'язнення було замінено домашнім арештом, і Галілей дев'ять років залишався «в'язнем інквізиції».

Водночас кримінально-процесуальне законодавство багатьох держав світу дозволяє застосування домашнього арешту як запобіжного заходу. Він передбачений, наприклад, у таких країнах, як Казахстан, Латвія, Литва, Німеччина, Росія, Швеція та багатьох інших [3, с. 18].

Відповідно проаналізувавши норми статті 181 нового КПК України під домашнім арештом слід розуміти – заборону підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобового або у певний період доби [1].

Суть зазначеного запобіжного заходу враховуючи проект наказу МВС України «Про затвердження Положення про застосування електронних засобів контролю» заключається в тому, що у разі його обрання до підозрюваного (обвинуваченого) застосовуються такі види обмежень: 1) заздалегідь повідомляти слідчому або працівнику органу внутрішніх справ про зміну свого місця проживання та/або місця роботи, навчання; 2) не відлучатися з будинку (квартири, іншого жилого приміщення) в певний час доби без відповідного дозволу; 3) не відвідувати місця, визначені слідчим або прокурором; 4) дотримуватися інших вимог, які дають змогу відслідковувати та зафіксувати їхнє місцезнаходження [2].

Кожен із запобіжних заходів, який передбачений нормами КПК України 2012 року передбачає, що під час досудового слідства запобіжні заходи застосовуються слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором [1].

На підставі чого слідчий суддя виносить ухвалу про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту до підозрюваного або обвинуваченого, який підозрюється/обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі. Після чого передається для виконання органу внутрішніх справ за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого [1].

Строк дії ухвали слідчого судді про тримання особи під домашнім арештом чітко регламентований новим КПК України, який не може перевищувати двох місяців. У разі необхідності він може бути продовжений до шести місяців за клопотанням прокурора [4].

У своїй праці Кучинська О.П. зазначає, що домашній арешт є другим за суворістю запобіжним заходом – після взяття під варту то і час який особа провела під домашнім арештом, вразі набрання обвинувального вироку законної сили слід зараховувати в строк тримання під вартою [3, с. 18].

Міністерство внутрішніх справ України на даний час визначає уповноважений підрозділ, який буде здійснювати забезпечення електронного контролю за місцезнаходженням підозрюваного, обвинуваченого. У зв'язку з чим засобами електронного контролю будуть виступати електронні браслети, тобто електронний пристрій, що закріплюється на тілі підозрюваного або обвинуваченого з ме-

тою його дистанційної ідентифікації та відстеження місцезнаходження, який призначений для тривалого носіння на тілі і має вбудовану систему контролю від несанкціонованого зняття і пошкодження корпусу [2].

Таким чином, врахувавши підвищену увагу з боку міжнародної спільноти та рішень Європейського суду з прав людини щодо допущених в Україні порушень при взятті осіб під варту та їх подальшому триманні, домашній арешт – більш гуманний запобіжний захід порівняно з триманням під вартою, та його запровадження повинно зменшити кількість порушень з боку правоохоронних органів. Вважаємо що описаний вище запобіжний захід, враховуючи його новизну та відсутність досвіду застосування в умовах українського правового режиму, може мати широке застосування та ефект у випадку детальнішого нормативного регламентування. Тому пропонуємо розробити проект інструкції, чи внесення змін до КПК, який би також гарантував права та законні інтереси осіб при застосування щодо них цього виду запобіжного заходу.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://законь.com/18709-noviy-kpk-ukrayini-vd-13-kvtnya-2012-roku.html>

2. Проект Наказу МВС України «Про затвердження Положення про застосування електронних засобів контролю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/769565>;

3. Кучинська О.П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально-процесуальному законодавстві // Адвокат. – 2010. – № 7. – 118 с.

4. Фаринник В. Домашній арешт – альтернатива триманню під вартою // Юридичний вісник України. – 2012. – № 25. – 86 с.

Іван Шеремета,

курсант

(Львівський державний університет

внутрішніх справ)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВПЛИВУ НА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

На даному етапі розвитку нашого суспільства існує безліч проблем, суперечностей, незгод та інших негативних проявів суспільства.

Однією з цих проблем є зростання насильства в сім'ї. Адже саме сім'я є основою формування особистості майбутнього члена суспільства – громадянина. Розглядаючи цю проблему ми бачимо, що похідними негативними наслідками насильства в сім'ї є насторога здійснення інших правопорушень, а інколи й злочинів. Тому необхідно належно врегулювати проблеми поставленого питання.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» дає таке поняття даного протиправного діяння – як будь-яких умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю [2, с. 1]. У самому визначенні зазначено, що такими протиправними діями суб'єкт адміністративного правопорушення переступає основний закон держави, а саме статтю 3 де передбачено: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1, с. 3].

Законодавство розрізняє 4 види домашнього насильства: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне. Фізичне насильство в сім'ї – це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншому, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті постраждалого, а також до приниження його честі та гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї – це примушування до небажаних статевих стосунків у родині, а також сексуальні дії щодо неповнолітнього члена сім'ї.

Психологічне насильство в сім'ї – це насильство, пов'язане з тиском одного члена сім'ї на психіку іншого через навмисні словесні образи або погрози, переслідування, залякування, які доводять постраждалого до стану емоційної невпевненості, втрати здатності захистити себе і можуть заподіяти або заподіяли шкоду психічному здоров'ю.

Економічне насильство в сім'ї – це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити постраждалого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право. Такі дії можуть заподіяти шкоду фізичному чи психічному здоров'я або навіть призвести до смерті постраждалого [3].

В Законі України «Про попередження насильства в сім'ї» є VII розділів, але в кожному із них немає чітко передбачених положень про проведення профілактичних, реабілітуючих програм протидії цим

правопорушенням. Саме це спричиняє одну із основних проблем – відсутність методології боротьби та ефективної профілактики цих правопорушень. Для того, щоб вирішити дане питання потрібно частково звернутися до міжнародного досвіду вирішення зазначеної проблеми. В міжнародній практиці існують соціальні корекційні, психологічні програми, виправлення ситуацій, зміни поведінки в сім'ї. І завдяки цим програмам ситуація поліпшується, люди, які чинять насильство, перестають його вчиняти. Таким чином в кожній конкретній сім'ї налагоджується психологічний клімат [4].

На нашу думку, необхідно удосконалити інститут «Корекційно-психологічної допомоги», який співпрацював би з органами внутрішніх справ, органами місцевого самоврядування, органами опіки та піклування та іншими органами, під контроль яких підпадає дана сфера життя громадян.

Даний інститут повинен мати чітку централізовану систему, яка б налагоджувала його функціонування з вище переліченими органами державної влади. Метою діяльності інституту «Корекційно-психологічної допомоги» є:

Вивчення джерел виникнення проблеми насильства в сім'ї у кожному випадку окремо.

Надання психологічної допомоги особам, які виступають жертвами насильства в сім'ї.

Проведення роз'яснювальних та профілактичних робіт з особами, які вчиняють або схильні вчиняти насильство в сім'ї.

Проведення семінарів за допомогою відповідних фахівців з сім'ями де існує проблема насильства в сім'ї.

Створення статистичних баз, методологічних та практичних рекомендацій.

Проте, за наявності перспективних ідей існують й інші проблеми. Насамперед ті, що стосуються браку фінансування для розвитку таких структур, кваліфікованих фахівців, тощо.

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.

3. Насильство в сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Pravo/1589>.

4. Насильство в сім'ї: де шукати притулку? // Радіопередачі [Електронний ресурс]. – Режим допуску // http://rozmai.com.ua/view_subpage.php?id=43

ПОЛІМЕРНІ МАТЕРІАЛИ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИЛУЧЕННЯ ТА УПАКУВАННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

Важливість правильного упакування малогабаритних об'єктів, як речових доказів у ході кримінального провадження є одним із пріоритетних завдань. Від правильності вилучення об'єктів великою мірою залежить процес розслідування та розкриття злочину. Належне упакування доказів є необхідним, оскільки таким чином забезпечується захист предметів, речей, речовин, які є джерелами криміналістичної інформації, від дії зовнішніх факторів, що можуть пошкодити чи видозмінити їх.

Техніко-криміналістичні засоби, якими оперують слідчі підрозділи при упакуванні речових доказів, містяться у спеціальних комплектах, зокрема у валізі слідчого, валізі криміналіста, які використовуються при проведенні слідчих (розшукових) дій. Зокрема, у валізі для огляду місця події є: 1) поштові конверти й папір для письма (призначені для упакування дрібних об'єктів); 2) пробірки скляні (для упакування мікрооб'єктів); 3) мішечки поліетиленові різних розмірів (для упакування окремих предметів одягу, книжок, монет, орденів, ікон тощо); 4) склоріз (використовується для зменшення габаритів осколків скла зі слідами пальців при їх упакуванні); 5) слюсарний інструмент (молоток, пилка, викрутка й ін.) (використовується при виготовленні тари для великогабаритних важких предметів або упакування великих кількостей контрабанди); 6) шпагат, пластилін, ножиці (використовуються при опечатуванні предметів, які вилучаються) [1].

Для упакування малогабаритних речових доказів (кулі, гільзи, знарядь нанесення тілесних ушкоджень, засобів зламу замків, предметів злочинної діяльності тощо) зазвичай використовують поліетиленові пакети, паперові конверти, картонні коробки та інші ємкості. Забезпечення належних умов виявлення, фіксації, вилучення, зберігання та транспортування речових доказів є необхідною умовою їх ефективного подальшого дослідження, оцінки та використання у кримінальному процесі.

Доступний та практичний засіб упакування доказів, який не вимагає значних фінансових витрат, є полімерні матеріали. Пакувальна плівка є герметичним, не дуже об'ємним засобом стійким до води та її

випарів. Щодо підвищення міцності таких пакетів науковці у сфері фізико-хімічних наук О.Є. Колосов, В.І. Сівецький, О.С. Сахаров, Д.Е. Сідоров стверджують, що на міцність полімерних композитів суттєво впливає дисперсність частинок наповнювача. Із збільшенням дисперсності зменшується розмір часток кластера, що збільшує їх поверхневу енергію і цим зміцнює саму структуру поліетилену [3]. Використання таких технологій виробництва забезпечує міцність поліетилену, а тому дозволяє захистити речові докази від дії навколишнього середовища.

Не менш суттєвою є необхідність забезпечення захисту вилучених об'єктів від можливості несанкціонованого доступу третіх осіб. Для цього новітніми технологіями пропонується застосування поліетилену з постійною клейкістю під силіконовою смужкою. Винахід відноситься до складу клейких речовин на основі високомолекулярних продуктів полімеризації, зокрема до акриловим клеям з постійною липкістю, призначеним для приклеювання термостійких плівкових матеріалів до будь яких поверхонь [4].

Отже, за допомогою поєднання полімерних матеріалів та клейких речовин можна створити криміналістичний засіб, який своїми характеристиками повністю забезпечував би належне зберігання та захист речових доказів.

1. Денисенко В. А. Проблеми вилучення речових доказів. Розслідувані контрабанди історичних та культурних цінностей / В.А.Денисенко // Проблеми вилучення речових доказів при розслідуванні контрабанди історичних та культурних цінностей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lexline.com.ua>

2. Верховний Суд України Узагальнена судова практика щодо вирішення питання про речові докази, передачу в дохід держави грошей, валюти, цінностей, іншого нажитого злочинним шляхом майна або такого, що було об'єктом злочинних дій. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

3. Колосов О.Є. Фізико-хімічні аспекти модифікації епоксидні полімерів дисперсними й неперервними волокнистими наповнювачами / О.Є. Колосов, В.І.Сівецький О.С.Сахаров, Д.Е.Сідоров // Фізико-хімічні аспекти модифікації епоксидні полімерів дисперсними й неперервними волокнистими наповнювачами. [Електронний ресурс] – Режим доступу: chemengine.kpi.ua/

4. История появления застёжки на пакетах и названий Zip-lock (зип-лок) и гриппер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zip-lock.ru/vse_o_paketah_zip-lock.

ЗМІСТ

Цимбалюк Михайло	
Вітальне слово.....	3
Апетик Анастасія	
Історія формування науки німецького адміністративного права	5
Бакурідзе Тимур	
Правове становище релігійних та неорелігійних організацій в Україні.....	7
Барчук Вадим	
Поняття і види корупційних діянь та адміністративна відповідальність за їх вчинення.....	10
Басів Любава-Галина	
Окремі аспекти і переваги проведення екологічного аудиту.....	13
Бачинський Павло	
Кримінальні правопорушення: розмежування злочину та кримінального проступку	15
Беркій Тетяна	
Питання жорстокого поводження з тваринами у кримінальному праві	18
Бицюк Альона	
Проблемні питання відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення в суді	20
Білик Ірина	
Право на здійснення підприємницької діяльності.....	23
Білоус Андрій	
Шлюбний договір	26
Блавацька Ілона	
Особливості адміністративного права Франції.....	29

Боднар Наталія

ДІМ як суб'єкт контролю за дотриманням правил дозвільної системи.....	32
--	----

Бурбан Наталія

Особливості емоційної сфери осіб похилого віку	35
--	----

Бушак Святослав

Поняття адміністративної діяльності органів внутрішніх справ.....	37
--	----

Вітенко Дмитро

Україна як суб'єкт зовнішньої міграційної політики	39
--	----

Гавриляк Юлія

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або відразу після пологів (ст. 117 КК України)	42
--	----

Гапич Іванна

Місце і роль держави у функціонуванні механізму правового регулювання суспільних відносин	45
--	----

Гвардіян Юлія

Характеристика елементів процесу доказування у кримінальному провадженні.....	47
--	----

Гінда Ірина, Дмитерко Романа

Порушення прав людини під час адміністративного затримання чи арешту	49
---	----

Гінда Ірина, Дмитерко Романа

Окремі засади кримінального провадження: особливості тлумачення	51
--	----

Гнідець Тарас

Обман як спосіб вчинення шахрайства.....	54
--	----

Горецька Валерія

Домашній арешт як запобіжний захід.....	56
---	----

Горобцов Михайло

Слідчий суддя як новий суб'єкт в кримінальному процесі.....	59
--	----

Граб Василь	
Поняття юридичного конфлікту	63
Гребенюк Віталіна	
Поняття та особливості тероризму.....	65
Гринчишин Марія	
Імплементация норм Загальної декларації прав людини в національне законодавство	67
Гуменюк Олеся	
Відповідальність за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	70
Дан Ганна	
Регламентація статусу жертви насильства в сім'ї у законодавстві України	73
Дашак Ярослав	
Правова охорона комп'ютерних програм.....	76
Добра Анастасія	
Інститут усиновлення у сімейному законодавстві: шляхи покращення та збільшення випадків усиновлення.....	79
Дуда Андрій	
Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх	82
Дякун Микола	
Хуліганство як соціально небезпечне явище: правова природа у молодіжному середовищі	85
Журжа Юлія	
Типологія терору.....	88
Заболоцький Тарас, Гінда Ірина	
Запобігання адміністративним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху.....	90
Заверуха Дмитро	
Психологічні особливості неповнолітнього правопорушника	93

Залецький Ігор	
Заходи протидії наркоманії потребують удосконалення	96
Ільо Тарас	
Ідеологія «врядування» в системі знань державного управління	98
Канюка Уляна	
Дослідження проблеми комунікативного впливу.....	100
Кисіль Анна	
Аспекти правового регулювання правоохоронної діяльності у контексті аналізу утопічної держави Арістотеля	102
Кіндратів Святослав	
Вплив держави на розвиток малого підприємництва в Україні.....	104
Ковальська Марія	
Тероризм: причини та передумови вчинення	107
Ковальчук Ольга	
Деякі аспекти примусових заходів виховного характеру	110
Ковальчук Ольга	
Злочинна діяльність: психологічний аспект.....	113
Когут Назар	
Громадські формування у сфері охорони громадського порядку в Україні.....	117
Козак Ростислав	
Актуальні проблеми протидії корупції.....	119
Козак Ростислав	
Правова регламентація проведення обшуку у житлових приміщеннях	121
Комеса Руслан	
Держава і суспільство (їх співвідношення).....	124
Коник Павло	
Профілактика адміністративних правопорушень органами місцевого самоврядування: правові засади та заходи покращення.....	125

Котляренко Олександр

Захист прав, свобод і законних інтересів
військовослужбовців Збройних Сил України
у процесі здійснення правоохоронної діяльності
військовою службою правопорядку
у Збройних Силах України..... 129

Коцюмбас Святослав

Деякі причини протиправної поведінки неповнолітніх
та заходи щодо їх усунення 133

Кудловська Вікторія

Світовий досвід протидії гендерному насильству 135

Кужелюк Павло

Інститут «угод про визнання вини» у кримінальному
провадженні..... 138

Курклінська Наталія

Проблема сімейного насильства в Україні 140

Куца Ольга

Унормування у чинному КПК та КПК 2012 року
провадження обшуку виїмки та відтворення обстановки
та обставин події 142

Куць Андрій

Еволюція інституту інтелектуальної власності в Україні 146

Лашівський Володимир

Особливості примусового лікування в Україні..... 149

Летнянка Андрій

Право на медичну допомогу – реально застосовуване право
чи формальність? 152

Лимар Ірина

Провадження у справах
про адміністративні проступки 155

Лиса Роксолана

Особливості адміністративної відповідальності
неповнолітніх 157

Мацькевич Михайло

Кримінально-правова характеристика пошкодження релігійних споруд чи культових будинків.....	159
---	-----

Мисак Зоряна

Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності органів внутрішніх справ	161
---	-----

Міщенко Тетяна

Міжнародний досвід боротьби зі злочинністю неповнолітніх	163
--	-----

Папроцький Іван

Підстави та порядок проведення перевірок податковою інспекцією суб'єктів господарювання	167
---	-----

Перун Надія, Чуйко Юлія

Дослідження психологічних особливостей адаптації першокурсників до умов ВНЗ.....	170
--	-----

Петелицький Володимир

Окремі питання оформлення спадщини за законом	172
---	-----

Плюсква Олег

Тактика проведення обшуку під час розслідування незаконного обігу наркотичних засобів.....	175
--	-----

Попович Діана-Марія

Недоліки сімейного виховання як детермінанти злочинності неповнолітніх.....	178
---	-----

Ременяк Святослав

Особливості огляду місця події та призначення експертиз у кримінальних справах про злочини, пов'язані з використанням вогнепальної зброї.....	181
---	-----

Сасенко Роман

Форми взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості	184
--	-----

Самар Віктор

Принципи взаємодії міліції і органів фінансового контролю.....	186
--	-----

Семак Анна	
Забезпечення прав і свобод людини у сфері громадської безпеки.....	188
Сендзюк Тарас	
До питання про вирішення земельних спорів	191
Сех Катерина	
Актуальність страхування життя в Україні.....	193
Скорупа Діана	
Участь педагога (психолога) у кримінальному провадженні.....	196
Солнишкіна Наталія	
Проблеми впровадження суду присяжних в Україні	198
Соник Юрій	
Особливості адміністративного нагляду в органах внутрішніх справ.....	200
Спільник Ірина	
Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ України у сфері протидії торгівлі людьми	203
Страшевська Ольга	
До питання про організацію системи адміністративної влади Франції: компаративістично-аналітичний аспект	205
Стрільчук Вадим	
Основні положення про виконання цивільних зобов'язань	207
Сухаребська Наталія	
Щодо визначення поняття захисту прав і свобод громадян	210
Сухова Оксана	
Поняття моральної шкоди у цивільному законодавстві України	213
Топченко Наталія	
Особливості правового статусу юридичної особи за цивільним правом і підприємства за господарським правом	215

Фещин Ганна	
Деякі аспекти права власності на нерухоме майно.....	218
Цундер Ігор	
Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні.....	221
Шегда Михайло, Несторяк Богдан	
Домашній арешт як запобіжний захід у кримінальному процесі	225
Шеремета Іван	
Удосконалення системи впливу на вчинення насильства в сім'ї.....	227
Шеремета Іван	
Полімерні матеріали у системі криміналістичних засобів вилучення та упакування речових доказів	230

МЕХАНІЗМ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРАВООХОРОННОЇ
ТА ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
(Осінні читання)

*Тези доповідей та повідомлень учасників
Всеукраїнської курсантсько-студентської
наукової конференції
2 листопада 2012 р.*

Тези опубліковано в авторській редакції

Відповідальний за випуск
Процюк О.М.

Комп'ютерна верстка
Пастушок Г.І.

Друк
Ганущак Н.Я.

Здано до набору 10.10.2012 р. Підписано до друку 24.10.2012 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк арк. 13,95.
Тираж 100 прим. Зам. № 177-12.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.